

SNS REAAL

Jaarverslag 2009

De waarde van eenvoud

Profiel

SNS REAAL is een financiële dienstverlener op het gebied van bankieren en verzekeren die zich vooral richt op de Nederlandse retailmarkt, inclusief het midden- en kleinbedrijf. Het aanbod bestaat uit drie kernproductgroepen: hypotheeken en vastgoedfinancieringen, sparen en beleggen en verzekeren en pensioenen. SNS REAAL heeft een balanstotaal van € 129 miljard en ongeveer 7.500 medewerkers (FTE) en is daarmee een belangrijke speler op de Nederlandse markt. Het aandeel SNS REAAL is genoteerd aan NYSE Euronext Amsterdam en maakt deel uit van de Amsterdam Midkap Index. SNS REAAL heeft haar hoofdkantoor in Utrecht.

Geven om klanten en maatschappij

Vanuit een lange traditie voelt SNS REAAL zich verbonden met de Nederlandse samenleving. De oorsprong van SNS REAAL ligt 200 jaar terug, bij de oprichting van regionale spaarbanken met een openbare nutsfunctie. Kort daarna volgden de verzekeringsmaatschappijen. Wij zijn een Nederlandse bankverzekeraar. Wij zijn er van overtuigd dat het de klant niet uitmaakt of een product van een bank of een verzekeraar afkomstig is. Dat iedere klant het juiste product krijgt op het juiste moment, daar gaat het om. SNS REAAL wil dicht bij haar klanten en de maatschappij staan. Via klantenpanels luisteren we naar wat onze klanten beweegt. Onze medewerkers behandelen klanten zoals ze zelf ook als klant behandeld willen worden. We bieden toegankelijke en heldere producten: eenvoud in geldzaken. Wij beseffen meer dan ooit dat het vertrouwen van klanten nooit vanzelfsprekend is. Wij willen de beste zijn in het winnen, helpen en houden van klanten. Wij willen onze klanten verdienen. We streven naar duurzame relaties, niet alleen met klanten, maar ook met andere partijen in de maatschappij.

Durven kiezen

SNS REAAL maakt heldere, duidelijke keuzes. We richten ons op de Nederlandse markt met sterke merken en posities. We hebben een focus op particulieren en het midden- en kleinbedrijf. We maken bewuste keuzes voor bepaalde producten en diensten, klanten en beleggingen. We kiezen voor een gematigd risicoprofiel en sluiten daarom bepaalde producten en diensten uit. SNS Bank en REAAL zijn brede financiële dienstverleners voor respectievelijk directe verkoop aan particulieren en verkoop via het intermediair. SNS Bank is het consumentenmerk voor bank- en verzekeringsproducten. REAAL is voor deze producten het merk voor intermediairs. Daarnaast zijn er drie merken voor specifieke productmarkt-combinaties. Zwitserleven is het pensioenmerk van SNS REAAL en richt zich op pensioenen voor bedrijven en organisaties. ASN Bank richt zich op duurzaamheid en is marktleider in duurzaam sparen en beleggen. En SNS Property Finance is de, voornamelijk op Nederland gerichte, vastgoedfinancier van SNS REAAL.

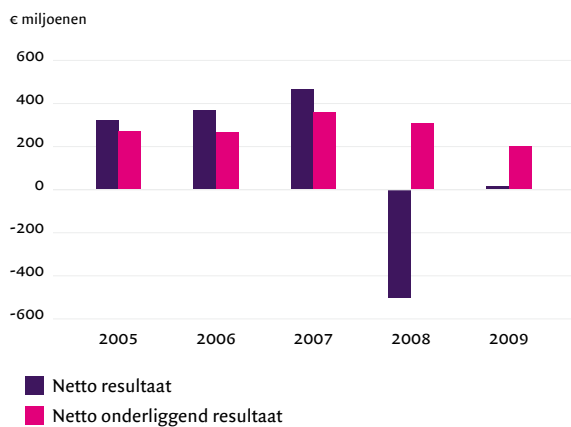
SNS Asset Management beheert de beleggingen van REAAL, het SNS REAAL Pensioenfonds en de beleggingsfondsen van SNS Bank en ASN Bank. Daarnaast verricht SNS Asset Management vermogensbeheer voor andere institutionele beleggers en gespecialiseerde beleggingsresearch op het gebied van verantwoord ondernemen. Zwitserleven Asset Management beheert de beleggingen van de klanten van Zwitserleven.

Tabel 1: Kerncijfers SNS REAAL

In miljoenen euro's	2009	2008	2007	2006	2005
Resultaat					
Baten Bankactiviteiten					
Rentemarge	672	773	783	567	595
Netto provisie en beheervergoedingen	99	116	129	120	114
Overige opbrengsten	327	67	26	81	56
Totaal Bankactiviteiten	1.098	956	938	768	765
Baten Verzekeringsactiviteiten					
Netto premie-inkomen	4.254	4.302	2.523	1.960	1.745
Resultaat uit beleggingen	1.704	1.230	834	561	545
Resultaat uit beleggingen voor rekening en risico van polishouders	1.334	-1.716	96	215	394
Overige opbrengsten	126	346	94	68	48
Totaal Verzekeringsactiviteiten	7.418	4.162	3.547	2.804	2.732
Overige baten en eliminaties	-19	19	58	4	-17
Totaal baten geconsolideerd	8.497	5.137	4.543	3.576	3.480
Totaal lasten geconsolideerd	8.446	5.865	3.974	3.117	3.064
Resultaat voor belastingen	51	-728	569	459	416
Belastingen	29	-208	101	88	93
Netto resultaat beëindigde bedrijfsactiviteiten	--	22	--	--	--
Belang derden	5	6	3	--	--
Netto resultaat over de periode	17	-504	465	371	323
Netto resultaat Bankactiviteiten	-99	144	272	214	204
Netto resultaat Verzekeringsactiviteiten	196	-550	205	170	140
Netto resultaat Groepsactiviteiten en eliminaties	-80	-98	-12	-13	-21
Netto resultaat per gewoon aandeel (WpA) (€)	0,03	-1,93	1,87	1,65	1,55
Verwaterde nettoresultaat per gewoon aandeel (€)	0,03	-1,93	1,87	1,65	1,55
Netto resultaat per aandeel B (€)	--	--	--	--	--
Verwaterde nettoresultaat per aandeel B (€)	--	--	--	--	--
Netto resultaat per security geplaatst bij de Stichting Beheer (€)	--	--	--	--	--
Netto resultaat per security geplaatst bij de Nederlandse Staat (€)	0,05	--	--	--	--
In miljoenen euro's	31-12-2009	31-12-2008	31-12-2007	31-12-2006	31-12-2005
Balans					
Balanstotaal	128.938	125.359	103.074	79.742	68.088
Beleggingen eigen rekening	30.585	29.296	21.055	10.626	9.953
Beleggingen voor rekening en risico van polishouders	12.565	10.724	7.235	3.955	3.426
Vorderingen op klanten	70.457	68.649	63.045	56.700	46.143
Vorderingen op banken	4.344	4.722	1.631	3.769	4.207
Totaal eigen vermogen	5.062	4.892	3.591	3.200	2.528
Aansprakelijk vermogen	7.044	7.017	5.620	4.864	4.144
Schuldbewijzen	32.956	32.679	35.212	31.259	25.654
Verzekeringscontracten	38.030	36.067	24.956	13.283	12.658
Spaargelden	24.435	21.859	19.179	13.678	12.333
Schulden aan banken	11.136	10.612	6.887	7.534	3.419
In procenten	2009	2008	2007	2006	2005
Ratio's					
Rendement eigen vermogen	0,3%	-13,3%	13,7%	12,7%	14,1%
Double Leverage	113,1%	113,7%	116,3%	107,8%	105,3%
Gemiddeld aantal medewerkers (fte's)	7.530	7.287	6.245	5.609	5.336
Bankactiviteiten					
Efficiencyratio	57,0%	62,8%	60,3%	62,6%	59,8%
BIS-ratio ¹	13,9%	14,0%	11,5%	11,2%	11,9%
Tier 1-ratio ¹	10,7%	10,5%	8,4%	8,2%	8,7%
Verzekeringsactiviteiten					
New annual premium equivalent (in mln euro's)	406	456	207	196	176
Bedrijfskosten-premieverhouding	13,5%	15,9%	14,1%	13,8%	13,5%
Solvabiliteit onder IFRS	314%	248%	305%	--	--
DNB Solvabiliteitspercentage	230%	176%	198%	215%	208%
DNB Solvabiliteitspercentage Leven	246%	177%	272%	236%	233%
DNB Solvabiliteitspercentage Schade	379%	307%	255%	279%	275%

¹) Cijfers zijn met ingang van 2008 berekend op basis van Basel II, rekening houdend met de 80% ondergrens van Basel I.

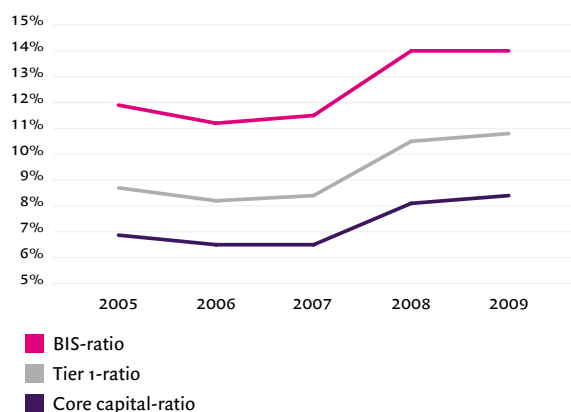
1 Netto resultaat SNS REAAL

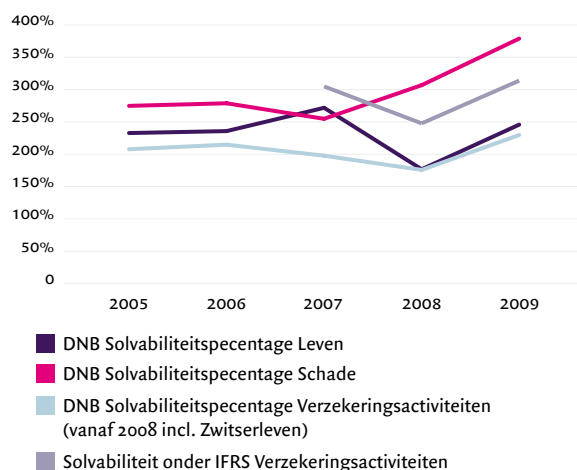
2 Eigen vermogen SNS REAAL

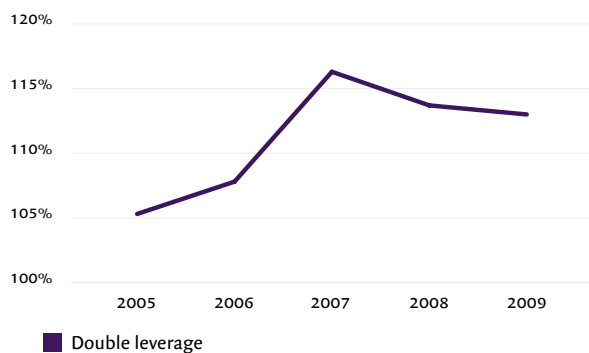
3 Solvabiliteitsmaatstaven Bankactiviteiten

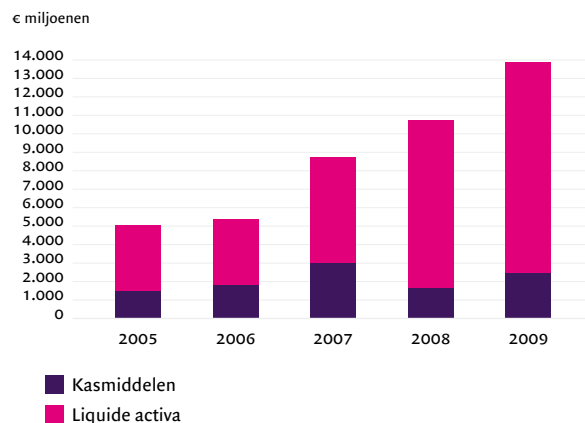
4 Solvabiliteitsmaatstaven Verzekeringsactiviteiten

5 Double leverage SNS REAAL

6 Ontwikkeling liquiditeitspositie Bankactiviteiten

Tabel 2: Activiteitenoverzicht

Bedrijfsonderdeel	Merk	Productgroepen	Klanten	Distributiekkanalen
SNS Retail Bank	SNS Bank	Hypotheke, sparen, beleggen, betalen, lenen, verzekeren, bedrijfskredieten	Retail, mkb	SNS-winkels, internet, intermediair, telefoon
	ASN Bank	Sparen, beleggen, betalen	Retail	Internet
	SNS Regio Bank	Hypotheke, sparen, beleggen	Retail, mkb	Intermediair
	BLG Hypotheken	Hypotheke	Retail, mkb	Intermediair, distributiepartners
	SNS Securities	Effectenresearch, institutional brokerage, corporate finance, vermogensbeheer	Institutioneel (internationaal), vermogend particulier	Accountmanagement
SNS Property Finance	SNS Property Finance	Vastgoedfinanciering (beleggingen, projecten, participaties)	Bedrijven, professionele beleggers, projectontwikkelaars, woningbouwcoöperaties	Kantoren
REAAL	REAAL	Verzekeringen (leven individueel, schade, arbeidsongeschiktheid), sparen, hypotheke, beleggen	Retail, mkb en grotere bedrijven	Intermediair, volmachten, distributiepartners
	Proteq, Zelf.nl	Schade- en uitvaartverzekeringen	Retail	Internet, telefoon, allianties
	Dier en Zorg	Ziektekosten dieren	Retail	Internet
	Route Mobiel	Pechhulp	Retail	Internet, telefoon
Zwitserleven	Zwitserleven	Pensioenen	Mkb, grote bedrijven	Intermediair, fee adviseurs, internet
Groepsactiviteiten	SNS Asset Management, Zwitserleven Asset Management	Vermogensbeheer, research duurzaam beleggen	SNS-, ASN-, en Zwitserleven beleggingsfondsen, beleggingsportfolio REAAL en Zwitserleven, institutionele beleggers en gesepareerde beleggingen grote bedrijven	Accountmanagement

Tabel 3: Marktaandelen en marktposities per productgroep

Productgroep	2009	2008	2007
Spaartegoeden	8,7%	8,3% ³	7,9% ³
Hypotheke (nieuwe instroom)	9,1%	8,2%	7,7%
Vastgoedfinanciering	n.n.b.	nr. 3	nr.3
Individuele levensverzekeringen ¹	19,2%	17,9%	16,5%
Schadeverzekeringen ²	4,8%	4,8%	3,9%

¹) Marktaandeel 2007 is inclusief AXA NL (in jaarverslag 2007 zonder AXA NL gepresenteerd).

²) Eigen inschatting door REAAL Schade voor 2009.

³) Percentages voorgaande boekjaren zijn aangepast als gevolg van een gewijzigde berekeningsmethodiek.

Tabel 4: Winstbijdrage per bedrijfsonderdeel

Bedrijfsonderdeel	Onderliggende nettowinst ¹	Onderliggende nettowinstbijdrage ¹	Nettowinst		
	2009	2009	2009	2008	2007
SNS Retail Bank	162	81,0%	120	116	186
SNS Property Finance	-164	-82,0%	-219	28	86
REAAL Leven	172	86,0%	73	-473	177
REAAL Schade, inclusief AOV	41	20,5%	54	26	23
REAAL Overige activiteiten	5	2,5%	-11	-32	5
Zwitserleven, vanaf 29-4-2008	44	22,0%	80	-71	--
Groepsactiviteiten	-60	-30,0%	-80	-98	-12
Totaal SNS REAAL	200	100,0%	17	-504	465

¹) Exclusief het effect volatiliteit financiële markten en eenmalige posten

De waarde van eenvoud

In het afgelopen jaar hebben we de strategie van SNS REAAL aangescherpt. En hebben we gekozen voor een nieuwe missie: Eenvoud in geldzaken. Daarmee bedoelen we dat we geldzaken echt simpel en begrijpelijk willen maken. Voor alle Nederlanders. SNS REAAL moet daarom de allerbeste worden in het winnen, helpen en houden van klanten. Bij alles moeten we ons afvragen of het helder en begrijpelijk genoeg is voor onze klanten. Zodat iedereen zelf kan ervaren wat de waarde van eenvoud is.

Inhoud

8	SNS REAAL in het kort
9	Voorwoord
13	Het aandeel SNS REAAL
17	Raad van Bestuur SNS REAAL
18	Raad van Commissarissen
19	Missie, strategie en doelstellingen
26	Verslag van de Raad van Bestuur
27	Voortgang in de strategie
30	Vooruitzichten 2010
33	Financiële hoofdlijnen
38	Ontwikkelingen SNS Retail Bank
44	Ontwikkelingen SNS Property Finance
49	Ontwikkelingen REAAL
56	Ontwikkelingen Zwitserleven
60	Ontwikkelingen Groepsactiviteiten
63	Risicobeheer en kapitaalmanagement
71	Financiering en credit ratings
74	Personeel en organisatie
80	Bericht van de Raad van Commissarissen
81	Bericht van de Raad van Commissarissen
90	Kapitaalstructuur
91	Kapitaalstructuur
96	Corporate governance
97	Corporate governance
109	Jaarrekening 2009
252	Overige informatie
253	Regeling inzake de winst- en verliesbestemming
254	Accountantsverklaring
256	Begrippen, ratio's en afkortingen
257	Begrippen
263	Lijst van afkortingen

2009:

lichte opklaring na de storm

We begonnen 2009 met verlies. Maar in het tweede halfjaar boekten we een winst waardoor we het jaar positief konden afsluiten. In november 2009 wisten we – bij de Nederlandse Staat en Stichting Beheer SNS REAAL – het eerste deel af te lossen van de in 2008 verkregen kapitaalinjectie. ASN Bank groeide in 2009 opnieuw fors. Het marktaandeel van SNS Bank in nieuwe hypotheekverzekeringen steeg sterk. En REAAL zag de verkopen toenemen van overlijdensrisico-verzekeringen en de spaarhypotheekverzekeringen. Daardoor durven we heel voorzichtig te spreken van lichte opklaring na de storm.

SNS REAAL in het kort

Voorwoord

In 2009 toonde SNS REAAL weerbaarheid en veerkracht in nog steeds moeilijke economische omstandigheden. SNS REAAL verbeterde haar marges en belangrijkste marktposities, verhoogde haar solvabiliteit, werd weer winstgevend en kocht een deel van de aan de Staat en Stichting Beheer SNS REAAL uitgegeven core tier 1 capital securities terug. Met een aangepaste strategie gericht op het winnen, helpen en behouden van klanten en op kostenbesparingen, versterkt SNS REAAL haar concurrentievermogen in veranderende marktomstandigheden.

Kerncijfers

- ⊙ Nettowinst van € 17 miljoen (2008: netto-verlies van € 504 miljoen).
- ⊙ Totaal eigen vermogen stijgt tot € 5,1 miljard (2008: € 4,9 miljard).
- ⊙ DNB solvabiliteit verzekeringsactiviteiten stijgt van 176% naar 230%.
- ⊙ Solvabiliteit bankactiviteiten onverminderd sterk.

Hoofdpunten

- ⊙ Marktposities in spaartegoeden, hypotheek, individuele verzekeringen en pensioenen versterkt.
- ⊙ SNS REAAL bespaart € 74 miljoen aan kosten en ligt op schema voor € 200 miljoen aan jaarlijkse besparingen in 2012.
- ⊙ SNS REAAL koopt eerste € 250 miljoen terug van core tier 1 capital securities van de Staat en Stichting Beheer SNS REAAL.

Het dieptepunt van de wereldwijde financiële crisis ligt waarschijnlijk achter ons, maar de gevolgen van deze crisis zorgden in 2009 voor moeilijke economische omstandigheden. Krimpende markten en blootstelling aan de internationale vastgoedmarkt drukten het resultaat. De verzekeringsactiviteiten realiseerden een bemoedigende onderliggende nettowinst ondersteund door de ingezette integratie- en kostenbesparingsprogramma's en de focus op gezonde marges. Negatieve factoren in de winstontwikkeling van SNS REAAL waren vooral de hogere waardeverminderingen op kredieten bij SNS Property Finance (€ 418 miljoen), de goodwill impairment in de eerste helft van 2009 bij SNS Property Finance en de margedruk op spaartegoeden voor het grootste deel van 2009 bij SNS Retail Bank. In de zomer van 2009 is de strategie van SNS REAAL aangepast. Met meer aandacht voor klantwaarde, commerciële positionering, kostenbesparingen en kapitaalmanagement verstevigen we het fundament voor verbetering van het concurrentievermogen en de winstgevendheid in de komende jaren.

Herstel van vertrouwen

Om het vertrouwen van klanten en andere belanghebbenden te verdienen richtte SNS REAAL zich in 2009 primair op het bewaken en optimaliseren van klanttevredenheid, het versterken van marktposities en

marges, groei van de spaartegoeden en het beheersen van risico's, solvabiliteit en liquiditeit.

Het beheersen en waar mogelijk beperken van risico's had in 2009 een hoge prioriteit. De belangrijkste maatregelen voor wat betreft de financiële risico's hadden betrekking op de verzekeringsactiviteiten en betroffen aanpassingen van de beleggingsportefeuille, afdekking van renterisico's en betere technieken voor het meten en monitoren van de solvabiliteit. Daarnaast werd veel aandacht besteed aan productrisico's. In 2009 werd een nieuw en passend normenkader opgesteld voor toetsing en beoordeling van nieuwe en actieve producten, wat leidde tot aanpassingen in de productportefeuille. In sommige gevallen, zoals bij individuele beleggingspolissen en buitenlandse niet-geregistreerde beleggingsfondsen, worden klanten, zo nodig, op passende wijze gecompenseerd. In 2009 was er in de Nederlandse markt ook ophef over producten die tegen te hoge provisies werden verkocht. Onderdeel van deze productbeoordeling is dat bepaalde provisies zijn aangepast of gemaximeerd. SNS REAAL ziet dergelijke ingrepen, naast het succesvol versterken van de solvabiliteit, als essentieel voor het herstel van vertrouwen. Het grondiger verankeren van een cultuur die past bij een dergelijk nieuw normenkader is een blijvend aandachtspunt voor de toekomst.

Gedurende het jaar verbeterde de toegang tot de kapitaalmarkt en keerde het vertrouwen tussen banken onderling langzaam terug. SNS REAAL realiseerde een aandelenemissie ter waarde van € 135 miljoen, die bijdroeg aan het terugkopen van € 250 miljoen van de core tier 1 capital securities van de Staat en Stichting Beheer SNS REAAL. Het vertrouwen in SNS REAAL werd ook bevestigd door een succesvolle covered bond-emissie ter waarde van € 1 miljard. De liquiditeitspositie was in 2009 zeer goed. Door een groei van de spaartegoeden tot € 24,4 miljard (+11,8%) steeg het percentage retailfinanciering van SNS Retail Bank naar 63%. De DNB solvabiliteit van de verzekeringsactiviteiten verbeterde sterk, van 176% tot 230% en de solvabiliteitsratio's van de bankactiviteiten bleven ruim boven onze eigen minimumeisen. Door lagere rentevoeten, lagere risico-opslagen en hogere aandelenmarkten nam ook het eigen vermogen van SNS REAAL toe.

Solide jaar voor retailbankieren

De nettowinst van SNS Retail Bank steeg van € 116 miljoen naar € 120 miljoen (+3,4%). De hypotheekmarkt kromp met circa 33%. De netto rentebaten bij hypotheekleningen ontwikkelden zich echter positief. De marges verbeterden en het marktaandeel steeg van 8,2% in 2008 naar 9,1% in 2009. De netto rentebaten bij sparen daalden echter aanzienlijk, ondanks een sterk herstel in het vierde kwartaal toen veel termijndeposito's afliepen die tegen hoge rentes waren afgesloten. Het marktaandeel in sparen steeg van 8,3% naar 8,7%. De provisie-inkomsten daalden door de verminderde animo voor beleggen en de lagere transactievolumes.

Vastgoedfinanciering uitdagend

Bij SNS Property Finance woog de hogere rentemarge niet op tegen gestegen bijzondere waardeverminderingen op leningen en goodwill, waardoor een nettoverlies werd geboekt van € 219 miljoen, ten opzichte van een nettowinst van € 28 miljoen in 2008. In 2009 werden ingrijpende maatregelen genomen, waaronder vervanging van een groot deel van het management, om de verliezen op problemleningen te minimaliseren en de winstgevendheid van gezonde leningen te verbeteren. Ook werd besloten de internationale activiteiten in drie à vijf jaar gecontroleerd af te bouwen.

Hogere marges REAAL

De markt voor individuele levensverzekeringen (nieuwe productie) kromp met 25%. Desondanks lieten de verzekeringsactiviteiten een sterk herstel in winstgevendheid zien. Het marktaandeel van REAAL Leven steeg van 17,9% tot 20,8%. De operationele kosten

daalden duidelijk onder invloed van de kostenbesparings- en integratieprogramma's. De verkoop van traditionele verzekeringen werd meer dan verdriedubbeld en de hypotheekverkoop groeide met circa 50%. De marge van de Value New Business (VNB) steeg tot 13,5%, zowel door tariefsaanpassingen als kostenbeheersing. Na de scherpe daling in 2008 vertoonden de aandelenmarkten in 2009 een fors herstel en keerde de rust terug op de vastrentende markten. Tegen deze achtergrond verbeterde het nettoresultaat van REAAL Leven tot een winst van € 73 miljoen, ten opzichte van een verlies van € 473 miljoen in 2008. De nettowinstbijdrage van REAAL Schade steeg van € 26 miljoen naar € 54 miljoen.

Marktpositie Zwitserleven versterkt

De pensioenmarkt stond onder druk door de zwakke economie. Zwitserleven leverde daarom een goede prestatie met een stabiel premie-inkomen ten opzichte van pro forma 2008. Bovendien daalden de operationele kosten aanzienlijk. Zwitserleven versterkte haar marktpositie, vooral door een aantal nieuwe contracten in de grootzakelijke markt en door een hoog klantenbehoud. De VNB steeg fors en de VNB-marge werd meer dan verdubbeld tot 8,1%. Ook het beleggingsresultaat verbeterde fors, waardoor de nettowinst van Zwitserleven uitkwam op € 80 miljoen, ten opzichte van een pro forma nettoverlies van € 49 miljoen in 2008.

Eenvoud in geldzaken

De financiële crisis heeft het vertrouwen van veel consumenten en bedrijven in de financiële sector geschonden. Wij zijn ervan overtuigd dat een duurzaam herstel van vertrouwen alleen mogelijk is als klanten eenvoudiger inzicht kunnen krijgen in de eigenschappen, prijzen en keuzemogelijkheden van financiële producten. 'Eenvoud in geldzaken' is daarom onze nieuwe missie. Al onze klanten moeten, eventueel met behulp van een adviseur, eenvoudig kunnen bepalen wat onze producten wel en niet voor hen doen en welke producten het beste bij hen passen. Eenvoud wordt een rode draad in onze organisatie: eenvoudige producten, eenvoudige communicatie, eenvoudige polisvoorwaarden. Procedures en werkwijzen worden uitgebreid getoetst op eenvoud en klantgerichtheid en waar nodig verbeterd. Onze klanten betrekken we daarbij: via de klantencontactcentra, klantadviesraden en metingen van klanttevredenheid. Zo willen we klanten winnen, helpen en behouden.

De oorsprong van SNS REAAL ligt bij regionale spaarbanken, volksverzekeringen en vakbonden. We stonden en staan middenin de samenleving en dicht bij onze klanten. Die rol, die bij ons past als bij geen

ander, gaan we nadrukkelijker vervullen en uitdragen, met betrokken medewerkers en met de producten en media van deze tijd.

Hoge klantwaarde, lage kosten

Met hypotheeken en individuele levensverzekeringen opereert SNS REAAL in volwassen markten met een beperkt groeipotentieel. Het winstpotentieel van deze omvangrijke markten blijft echter goed voor partijen die een hoge klantwaarde tegen lage kosten bieden en daarmee marktaandeel kunnen winnen. SNS REAAL zet daar op in. SNS REAAL zal haar kosten de komende jaren aanzienlijk verlagen en flexibeler maken, vooral door gezamenlijke schaalvoordelen binnen de groep beter te benutten, door het verder stroomlijnen van processen op basis van klantgerichtheid, door groei van directe verkopen via internet en door de opbouw van een landelijk netwerk van SNS-franchisewinkels.

Kostenbesparingen zijn ook noodzakelijk om tegenwicht te bieden aan de structureel hogere kapitaalkosten dan voorheen en worden daarom groepsbreed voor alle activiteiten doorgevoerd. Daarbij gaan we met behulp van prestatie-indicatoren nieuwe initiatieven en organisatieaanpassingen intensiever monitoren en optimaliseren. In 2009 daalden de operationele kosten, exclusief incidentele lasten, met € 74 miljoen. SNS REAAL streeft de komende jaren naar een totaal aan jaarlijkse besparingen van € 200 miljoen ten opzichte van 2008.

Heldere keuzes, sterke merken

We gaan onze medewerkers en kapitaal efficiënter inzetten. Door de acquisities en integraties van de afgelopen jaren schoot de aandacht voor marketing en verkoop soms tekort. Met minder merken en meer onderlinge samenwerking in distributie vergroten we het rendement op de marketing- en verkoopinspanningen. SNS REAAL bundelt de krachten via vijf sterke merken: SNS Bank, ASN Bank, SNS Property Finance, REAAL en Zwitserleven.

De overige merken, waaronder DBV met ingang van januari 2010, zullen uiteindelijk in deze merken opgaan.

SNS REAAL kiest bewust voor de combinatie van bank en verzekeraar. Klanten willen in de eerste plaats een goed product van een betrouwbaar merk. Of dat geleverd wordt door een bank, een verzekeraar of een combinatie hiervan is minder belangrijk. SNS Bank en REAAL gaan daarom nog nauwer samenwerken, bijvoorbeeld bij het ontwikkelen en distribueren van bankspaarproducten. Als tweede levensverzekeraar en vierde retailbank van Nederland is SNS REAAL in een sterke positie om praktisch alle financiële producten te leveren die de Nederlandse consument wenst. Een goed georganiseerde nationale

bankverzekeraar kan in onze visie efficiënter en effectiever opereren dan een bank of verzekeraar die in meerdere landen en continenten actief is.

Goed gepositioneerd voor herstel

2010 zal geen eenvoudig jaar worden, met nog onzekere economische vooruitzichten, mogelijk volatiele financiële markten en stagnerende of dalende afzetmarkten. Met top 4-posities in hypotheeken, sparen, individueel leven, pensioenen en vastgoedfinancieringen in Nederland is SNS REAAL goed gepositioneerd om te profiteren van marktherstel zodra die zich aandient. De reputatie en onderscheidende kracht van onze merken werden in 2009 opnieuw bevestigd door diverse onderscheidingen. Zo werd Zwitserleven verkozen tot beste verzekeraar van 2009, had REAAL volgens de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling van alle Nederlandse verzekeraars het meest duurzame beleggingsbeleid, kreeg SNS Bank de Lipper Award voor het totale assortiment SNS-beleggingsfondsen en ontving ASN Bank een Topper Award van de Consumentenbond en een Groene Stier voor het ASN Milieu & Waterfonds.

Meer belang nog hechten wij aan de waardering die wij van onze klanten krijgen. Tijdens de vele integraties en organisatieaanpassingen van de afgelopen jaren stonden de serviceniveaus soms onder druk. SNS REAAL geeft nu hoge prioriteit aan het stabiliseren en verbeteren van de klanttevredenheid. Wij hebben de methodes en de frequentie van klanttevredenheidsmetingen daarom verbeterd in 2009. In 2010 gaan de bedrijfsonderdelen deze metingen beter op elkaar afstemmen en beter benutten voor het optimaliseren van bedrijfsprocessen. Daarnaast heeft SNS REAAL werkwijzen ingevoerd die medewerkers, inclusief leidinggevendenden, vaker in contact brengen met consumenten, intermediairs, mkb-ondernemers en overige klanten.

Betrokken medewerkers

In de aangepaste strategie van SNS REAAL staan klanten, kosten, resultaten en samenwerking binnen de groep centraal. De Raad van Bestuur realiseert zich dat het fundament onder deze strategie wordt bepaald door betrokken medewerkers, die geloven in elkaar en in hun bedrijf. Het doet ons genoeg om te zien dat volgens onderzoek de gemiddelde tevredenheid van onze medewerkers even hoog is als voor de financiële crisis. Dat is een goed uitgangspunt om aan de slag te gaan met de nieuwe strategie, die we kracht bijzetten met een nieuwe kernwaarde: GEEF! Daarmee geven we ook, in hoofdletters en met uitroeptekens, aan wat we van onze medewerkers verwachten: GEEF! om de klant, GEEF! om het resultaat, GEEF! om elkaar en GEEF! om de maatschappij.

Hoe ambitieus onze kostenbesparingsprogramma's ook zijn, op de motivatie, ontwikkeling en betrokkenheid van onze medewerkers willen we niet besparen. Integendeel, daar investeren we juist in. Het budget voor opleiding en ontwikkeling blijft in stand. In 2009 zijn 550 medewerkers gestart met Het Nieuwe Werken, waarmee ze de regisseur van hun eigen werkweek zijn. Het Nieuwe Werken wordt de komende jaren binnen heel SNS REAAL ingevoerd en leidt tot meer flexibiliteit en een betere balans tussen werk en privé voor onze medewerkers, lagere kantoorkosten en tot besparingen op reistijd en energie- en reiskosten. Met dit initiatief won SNS REAAL de TelewerkJaarprijs 2009 en de TelewerkPublieksprijs 2009.

Behalve op P&O-gebied streeft SNS REAAL ook op andere terreinen naar een verantwoorde ontwikkeling van de onderneming. Verantwoord ondernemen betekent allereerst een hoge kwaliteit van de dienstverlening en een scherp oog voor de belangen van onze klanten. Maar het betekent ook dat we onze producten en diensten op een duurzame manier ontwikkelen en aanbieden, met oog voor de belangen van alle mensen waarmee we samenleven. In dit verslag staan diverse voorbeelden. Meer informatie over verantwoord ondernemen staat op onze website.

In 2009 heeft SNS REAAL veel van haar medewerkers gevraagd, door moeilijke marktomstandigheden en door organisatieaanpassingen. De Raad van Bestuur bedankt alle medewerkers voor hun inzet.

Ronald Latenstein,

Voorzitter van de Raad van Bestuur van SNS REAAL

Het aandeel SNS REAAL

Aandelen en notering

Het aandelenkapitaal van SNS REAAL bestaat uit gewone aandelen en aandelen B. Daarnaast bestaan er twee soorten core tier 1 capital securities. De gewone aandelen SNS REAAL staan genoteerd aan NYSE Euronext Amsterdam. Het aandeel maakt sinds 2007 deel uit van de Amsterdam Midkap Index. Het ticker-symbool is SR NA en de ISIN-code is NL0000390706.

Mutaties aantal aandelen en core tier 1 capital securities

Op 30 november 2009 heeft SNS REAAL € 250 miljoen core tier 1 capital securities ingekocht, waarvan € 185 miljoen was geplaatst bij de Nederlandse Staat (de Staat) en € 65 miljoen bij Stichting Beheer SNS REAAL (de Stichting). Door deze inkoop binnen een jaar na uitgifte realiseerde SNS REAAL een besparing van circa € 125 miljoen vergeleken met inkoop op een later tijdstip. De inkoop werd gedeeltelijk gefinancierd met de opbrengst van een uitgifte van gewone aandelen voor een bedrag van € 135 miljoen op 29 september 2009. In totaal werden 26.147.259 gewone aandelen uitgegeven voor een prijs van € 5,15, waardoor het aantal uitstaande gewone aandelen steeg met circa 10%.

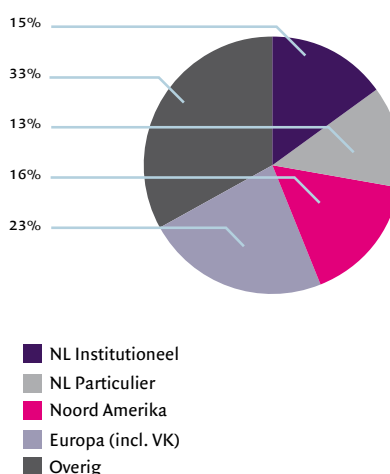
Door de inkooptransactie daalde het uitstaande core tier 1 capital securities bij de Staat van € 750 miljoen naar € 565 miljoen. Volgens de contractvoorwaarden is aan de Staat bij deze inkoop een coupon betaald vanaf 9 juni 2009 van € 7,5 miljoen. Aan de Staat is geen premie voor de inkoop betaald. Over de couponperiode tot en met 8 juni 2009 heeft SNS REAAL een coupon van € 31,9 miljoen betaald. Dit bedrag was al in 2008 ten laste van de winstreserve van SNS REAAL gebracht. Het totaal aan uitstaande core tier 1 capital securities bij de Stichting is door de inkooptransactie gedaald van € 500 miljoen naar € 435 miljoen. Zie het hoofdstuk Kapitaalstructuur voor meer informatie over de core tier 1 capital securities.

Spreiding gewone-aandelenbezit

De Stichting bezat ultimo 2009 50,0001% van de gewone aandelen van SNS REAAL. Aviva plc heeft op 30 september 2009 een belang gemeld van 4,96% in het kader van de Wet op het financieel toezicht (Wft).

In januari 2010 vond een eigen onderzoek plaats naar de eigendomsverdeling van de vrij verhandelbare aandelen SNS REAAL. Op basis hiervan schat SNS REAAL dat het percentage aandelen in bezit van institutionele en particuliere beleggers respectievelijk 87% en 13% bedraagt.

7 Spreiding vrij verhandelbaar aandelenbezit ultimo 2009

Aandelenbezit bestuurders

In 2009 zijn in het kader van het remuneratiebeleid geen aandelen toegekend aan leden van de Raad van Bestuur. Zie de paragraaf Remuneratierapport in het hoofdstuk Bericht van de Raad van Commissarissen.

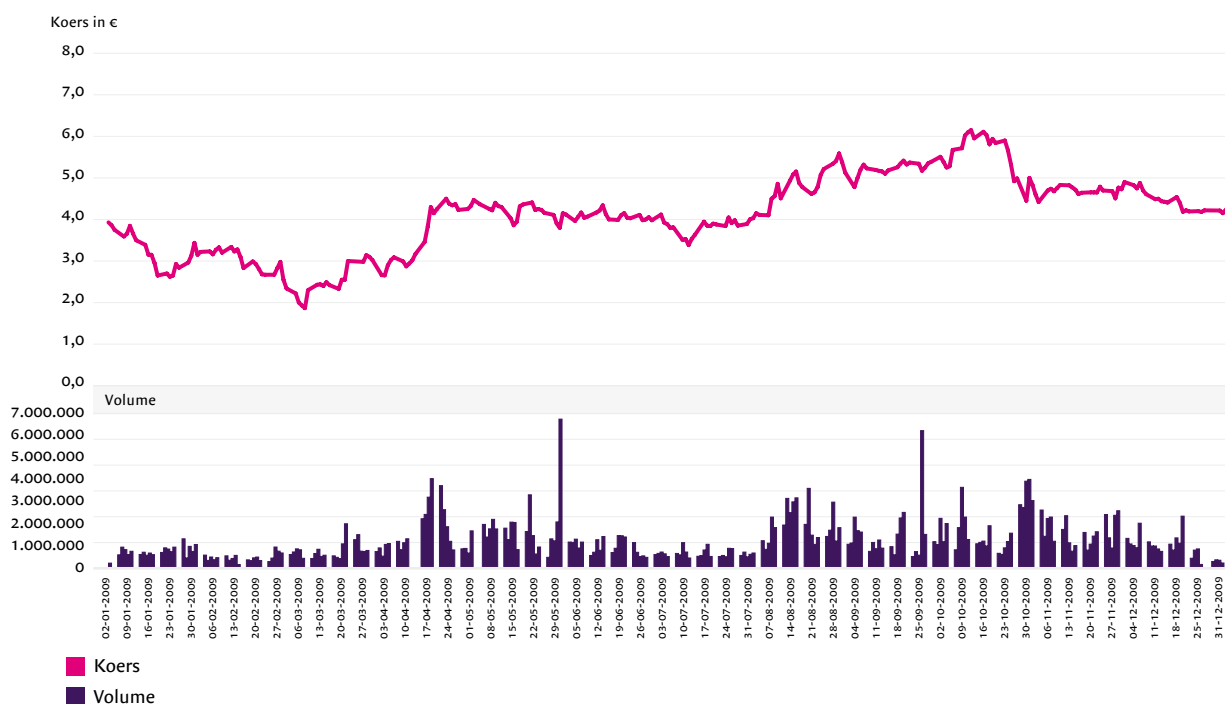
Koersverloop 2009

Per saldo vertoonden de aandelenmarkten wereldwijd in 2009 een aanzienlijk herstel, ondanks de vaak grote

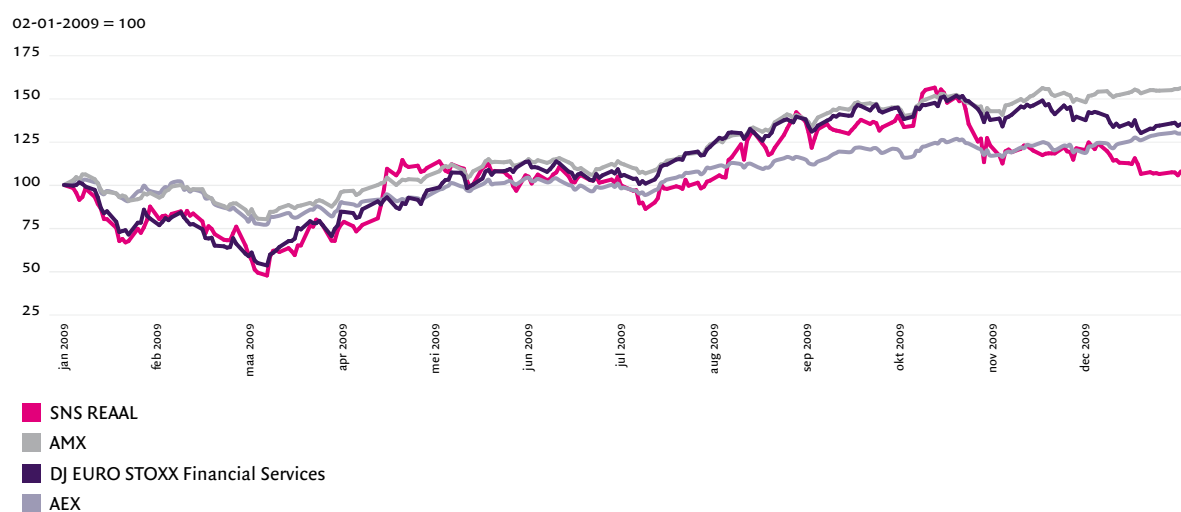
Tabel 5: Overzicht uitstaande aandelen en core tier 1 capital securities ultimo 2009

	Aantal stukken	Nominale waarde	Uitgifte-prijs
Gewone aandelen	287.619.867	1,63	
Aandelen B	6	1,63	100.000.000,00
Stichting Beheer SNS REAAL core tier 1 capital securities	4.350.000	100,00	100,00
Nederlandse Staat core tier 1 capital securities	107.619.045	1,63	5,25

8 Koersontwikkeling SNS REAAL

9 Koersontwikkeling SNS REAAL ten opzichte van indices

Tabel 6: Kengetallen per gewoon aandeel (x €1)

	2009	2008	2007
Hoogste notering	6,15	15,64	18,59
Laagste notering	1,87	3,40	14,20
Notering ultimo jaar	4,24	3,92	15,36
Winst per aandeel	0,03	-1,93	1,87
Dividend	--	0,41	0,82
Dividendrendement	--	10,46%	5,34%
Beurswaarden ultimo (x € mln.)	1.220	1.025	4.016
Gemiddeld dagelijks handelsvolume (in aandelen)	1.264.123	808.530	453.970

Tabel 7: Verloopstaat aantal gewone uitstaande aandelen SNS REAAL 2009

	Totaal	Overige aandeelhouders	Stichting
Totaal aantal aandelen per 31-12-2008	261.472.608	119.581.148	141.891.460
Emissie 29 september 2009	26.147.259	24.228.759	1.918.500
Totaal aantal aandelen per 31-12-2009	287.619.867	143.809.907	143.809.960

volatiliteit. De aandelenkoersen van financiële instellingen vertoonden gemiddeld en per saldo een meer gematigd herstel. Het aandeel SNS REAAL sloot het jaar af op een koers van € 4,24. Dit was 8,16% hoger dan de koers ultimo 2008 (€ 3,92).

Kengetallen per gewoon aandeel 2009

Vanaf 29 september 2009 zijn in totaal 287.619.867 gewone aandelen en zes aandelen B geplaatst. Het gemiddelde gewogen aantal uitstaande gewone aandelen steeg van 261.488.582 naar 268.209.369 (+2,6%). Zie kerncijfers en de pagina's 239, 240, 245, 246 en 247 van de Jaarrekening voor overige gegevens per aandeel.

Dividendbeleid

SNS REAAL streeft naar een stabiel dividendbeleid. Indien de onderneming voldoet aan haar intern vastgestelde solvabiliteitseisen en financieringsnormen, beoogt SNS REAAL een dividend ter grootte van 40% tot 45% van de voor uitkering vatbare winst toe te kennen. SNS REAAL heeft in beginsel de intentie zowel een interim-dividend als een slotdividend aan de aandeelhouders toe te kennen. Het dividend kan uitgekeerd worden in contanten, in aandelen of in een combinatie van beide. Indien besloten wordt een dividend uit te keren, zal ook een dividend worden uitgekeerd op aandelen B. Vastgelegd is dat het dividendrendement op aandelen B nooit hoger zal zijn dan op gewone aandelen. Binnen het reserverings- en dividendbeleid van de Vennootschap wordt voorts rekening gehouden met de overeenkomsten tussen (i) de Vennootschap en de Nederlandse Staat

en (ii) de Vennootschap en Stichting Beheer SNS REAAL, in verband met de kapitaalinjecties door de Nederlandse Staat en Stichting Beheer SNS REAAL.

Zie het hoofdstuk Kapitaalstructuur voor meer informatie over het dividend op aandelen B.

Dividend

SNS REAAL keert geen dividend uit over 2009.

Vergoeding core tier 1 capital securities

De coupon van de securities zal alleen worden betaald als er dividend wordt uitgekeerd aan de houders van gewone aandelen. De coupon van de securities die zijn uitgegeven aan de Stichting is 6%. De coupon van de securities die zijn uitgegeven aan de Nederlandse Staat is minimaal 8,5%. Over de couponperiode tot en met 8 juni 2009 heeft SNS REAAL een coupon van € 31,9 miljoen betaald. Dit bedrag was al in 2008 ten laste van de winstreserve van SNS REAAL gebracht. Over het in 2009 van de Nederlandse Staat ingekochte deel heeft SNS REAAL vanaf 9 juni 2009 een coupon van € 7,5 miljoen betaald. Zie het hoofdstuk Kapitaalstructuur voor meer informatie over de vergoeding op core tier 1 capital securities en de aflossingsvoorwaarden.

Agenda aandeelhoudersvergadering

De agenda van de Algemene vergadering van Aandeelhouders (AvA) wordt op onze website www.snsreaal.nl gepubliceerd. Gedrukte exemplaren zijn telefonisch (030 -291 4844) of per e-mail (aandeelhoudersvergadering@snsreaal.nl) aan te vragen.

Tabel 8: Belangrijke data 2010

18 februari	Publicatie jaarcijfers 2009
12 maart	Jaarverslag 2009 beschikbaar op website
23 maart	Publicatie European Embedded Value report 2009
24 maart	Registratiedatum AvA
14 april	AvA in de Jaarbeurs te Utrecht
18 mei	Trading update 1 ^e kwartaal 2010 (voor beurs)
25 augustus	Publicatie halfjaarcijfers 2010 (voor beurs)
9 november	Trading update 3 ^e kwartaal 2010 (voor beurs)
18 november	Investor Day
17 februari 2011	Publicatie jaarcijfers 2010

Investor Relations

SNS REAAL vindt een goede relatie met beleggers en analisten van groot belang en streeft daarbij naar optimale transparantie en consistentie in haar communicatie. Op de website www.snsreaal.nl zijn al onze openbare publicaties met informatie over onze prestaties, strategie en activiteiten vanaf de verschijningsdatum in te zien en te downloaden. Daarnaast houdt de Raad van Bestuur regelmatig presentaties voor analisten, beleggers en overige geïnteresseerden. Deze worden 'live' gewebcast op www.snsreaal.nl en de webcasts kunnen eveneens naderhand worden geraadpleegd. Ook onderhoudt SNS REAAL contacten met beleggers en analisten via een-op-een gesprekken, presentaties en telefonische conferenties. Tijdens dergelijke gelegenheden wordt uit compliance-overwegingen geen additionele informatie verstrekt. Op 19 november 2009 werd voor de derde keer een Investor Day georganiseerd, waarbij leden van de Raad van Bestuur en het managementteam presentaties gaven over strategie, marktprestaties, marktontwikkelingen en financiële doelen.

Overige informatie

Meer informatie over het aandeel SNS REAAL is te vinden op www.snsreaal.nl. Op de site is ook een interactieve versie van dit jaarverslag beschikbaar met een zoekfunctie.

Raad van Bestuur SNS REAAL

V.l.n.r.: Rien Hinssen, Ronald Latenstein, Dick Okhuijsen en Ference Lamp

Ronald Latenstein

Ronald Latenstein (1964) is sinds 15 april 2009 voorzitter en CEO. Daarnaast heeft hij de supervisie over de groepsstaven Concern Audit, Corporate Communicatie, Compliance & Operationeel Risico Management en Corporate Strategy.

Ronald Latenstein specialiseerde zich na zijn studie economie in bedrijfskunde. Na diverse nationale en internationale financiële managementfuncties startte hij in 1995 bij SNS REAAL. Na een korte onderbreking als CFO bij Bank Insinger de Beaufort werd hij in 2002 CFO van SNS REAAL.

Rien Hinssen

Rien Hinssen (1956) is sinds 1999 lid van de Raad van Bestuur en richt zich als COO op de bedrijfsactiviteiten van SNS Retail Bank en SNS Property Finance. Daarnaast is hij verantwoordelijk voor de groepsstaven Juridische Zaken en Personeel & Organisatie.

Rien Hinssen is van huis uit jurist en specialiseerde zich daarna in financieel-economisch management. Hij vervulde eerder diverse functies bij de Rabobank en startte in 1982 bij SNS Bank als districtsdirecteur Noord- en Midden-Limburg.

Dick Okhuijsen

Dick Okhuijsen (1965) is sinds 1 september 2009 werkzaam bij SNS REAAL en sinds 3 december 2009 lid van de Raad van Bestuur. Hij richt zich als COO op de bedrijfsactiviteiten van REAAL en Zwitserleven en is daarnaast verantwoordelijk voor SNS Asset Management, IT en het Facilitair Bedrijf.

Dick Okhuijsen volgde onder andere studies toegepaste wiskunde, een MBA en het Advanced Management Program aan de Harvard School of Business. Hij vervulde diverse functies bij Nationale-Nederlanden en ING Groep, waaronder die van CEO van ING Life Insurance Company Ltd. Japan.

Ference Lamp

Ference Lamp (1971) is sinds 15 april 2009 CFO in de Raad van Bestuur. Daarnaast heeft hij de supervisie over de groepsstaven Group Risk Management, Investor Relations, Group Finance en Fiscale Zaken.

Ference Lamp heeft ruime ervaring in de financiële dienstverlening. Hij was ondermeer werkzaam als Managing Director van de Financial Institutions Groep bij Lehman Brothers en als Associate Corporate Finance & Capital Markets bij Fortis Investment Bank in Amsterdam.

Raad van Commissarissen

De Raad van Commissarissen bestaat uit:

Rob Zwartendijk, voorzitter

Hans van de Kar, vicevoorzitter

Charlotte Insinger

Bas Kortmann

Robert-Jan van de Kraats

Jaap Lagerweij

Henk Muller

Jos Nijhuis

Herna Verhagen

Ludo Wijngaarden

Zie de paragraaf Samenstelling Raad van Commissarissen in het hoofdstuk Corporate governance voor meer informatie.

Missie, strategie en doelstellingen

De ontwikkelingen in de financiële sector in 2008 en 2009 vroegen om een heroriëntatie op onze strategie. Veel consumenten zijn teleurgesteld over de gevolgen van de kredietcrisis voor henzelf en voor de maatschappij. Het vertrouwen in financiële instellingen is ernstig geschaad. SNS REAAL begrijpt dat vertrouwen niet iets vanzelfsprekends is. Wij willen dat vertrouwen verdienen, wij willen klanten verdienen.

Missie en ambitie

‘Vertrouwen in’ begint met ‘begrip van’. De missie van SNS REAAL is: eenvoud in geldzaken. Met toegankelijke en transparante standaardproducten en hulp bij het maken van de juiste keuzes willen wij bijdragen aan de financiële zelfredzaamheid van onze klanten. Als financiële specialist heeft SNS REAAL de ambitie om de beste te zijn in het winnen, helpen en behouden van klanten.

SNS REAAL richt zich primair op de Nederlandse markt voor hypotheek en vastgoedfinanciering, sparen en beleggen en verzekeringen en pensioenen. De primaire klantgroepen zijn particulieren en het mkb. Voor pensioenen richt SNS REAAL zich ook op grotere bedrijven.

SNS REAAL wil zich op haar markt onderscheiden door:

- ⊙ de behoeften van haar klanten altijd als uitgangspunt te nemen bij het ontwikkelen en aanbieden van producten, het geven van hulp, advies en service en bij het inrichten van processen;
- ⊙ aantrekkelijke prijsstellingen en gezonde marges op basis van standaardproducten en een klantgerichte en kostenbewuste organisatie;
- ⊙ sterke marktposities op basis van een scherpe focus op productgroepen en klantgroepen.

Strategie

SNS REAAL heeft een eenvoudige, heldere strategie. Voor de marktbenadering zijn duidelijke keuzes gemaakt. Met vier bedrijfsonderdelen en uiteindelijk vijf sterke merken wordt gestreefd naar een optimaal klantenbereik. SNS Retail Bank, SNS Property Finance, REAAL en Zwitserleven maken bij het uitvoeren van deze strategie eigen keuzes voor de best mogelijke producten en diensten. Daarbij maken zij gebruik van gezamenlijke inkoopmogelijkheden en van elkaars markt- en productkennis en distributiekanaal.

De groepsactiviteiten, waaronder SNS Asset Management en Zwitserleven Asset Management, zijn

holdingactiviteiten die primair zijn gericht op het ondersteunen van de vier bedrijfsonderdelen.

SNS REAAL heeft haar strategische prioriteiten en operationele doelstellingen voor de komende jaren mede bepaald op basis van een analyse van de relatief sterke en zwakke punten van de onderneming en een visie op de kansen en bedreigingen in de markt.

Sterke punten

- ⊙ Focus op Nederland, klantgroepen en kernproducten.
SNS REAAL heeft door een concentratie van middelen en managementaandacht veel expertise opgebouwd in het ontwikkelen, verkopen en distribueren van financiële producten in Nederland. SNS REAAL behoort in hypotheek, sparen, vastgoedfinanciering, levensverzekeringen en pensioenen tot de grote spelers op de Nederlandse markt.
- ⊙ Efficiënte organisatie.
SNS REAAL heeft een wendbare en efficiënte organisatie, kan producten snel op de markt brengen en heeft veel ervaring met integraties.
- ⊙ Gematigd risicoprofiel.
De focus op een beperkt aantal bank- en verzekeringsproducten voor retail- en mkb-klanten in Nederland en een goede afweging tussen risico, kapitaal en rendement leiden tot een gematigd risicoprofiel.
- ⊙ Verantwoord ondernemen.
SNS REAAL hecht veel belang aan verantwoord beleggen en een verantwoorde bedrijfsvoering van haar bedrijfsonderdelen. ASN Bank is een toonaangevende aanbieder van duurzame financiële producten in Nederland.
- ⊙ Innovatie.
Door een efficiënte organisatie, het retail- en mkb-specialisme en een stimulerende bedrijfs-cultuur kan SNS REAAL zich vaak onderscheiden met innovatieve producten en diensten.

Zwakke punten

- ⊙ Afhankelijkheid van individuele levensverzekeringen en hypotheek.
Door de sterke marktpositie in individuele levensverzekeringen en hypotheek zouden tegenvallende prestaties in deze productgroepen een relatief sterk drukkend effect kunnen hebben op de totaalresultaten.
- ⊙ Naamsbekendheid.
In vergelijking met de merken van de grootste spelers hebben sommige merken van SNS REAAL een minder sterke naamsbekendheid.
- ⊙ Tijdelijke afhankelijkheid van core tier 1 capital securities.
De vergroting van het bufferkapitaal door uitgifte van core tier 1 capital securities aan de Nederlandse Staat en Stichting Beheer SNS REAAL leidt tijdelijk tot potentieel hoge kapitaalkosten. Terugkoop van deze core tier 1 capital securities heeft een hoge prioriteit, hetgeen leidt tot een verminderde strategische flexibiliteit.
- ⊙ Internationale vastgoedfinanciering.
De marktomstandigheden voor de internationale financiering van vastgoedprojecten zijn in een aantal landen bijzonder lastig, waardoor de bijzondere waardeverminderingen omvangrijk zijn. De internationale activiteiten worden de komende jaren geleidelijk afgebouwd.

Kansen

- ⊙ Vergrijzing.
Het toenemende aantal ouderen in Nederland leidt tot een toenemende vraag naar pensioenen en overige producten voor vermogensopbouw voor de ouderedagsvoorziening.
- ⊙ Vermindering collectieve regelingen.
Door versoering van collectieve regelingen moeten particulieren en ondernemers zich in toenemende mate (bij)verzekeren en vermogens opbouwen. Als bank-verzekeraar kan SNS REAAL hier, bijvoorbeeld met AOV-verzekeringen, bankspaarproducten en pensioenproducten, goed op inspelen.
- ⊙ Ondervertegenwoordiging in de mkb-markt.
Zowel voor bank- als verzekeringsproducten geldt dat wij ons huidige potentieel aan kennis en distributiemogelijkheden nog beter kunnen benutten op de mkb-markt.
- ⊙ Duurzaamheid.
ASN Bank, de grootste duurzame bank van Nederland, en de overige bedrijfsonderdelen kunnen goed inspelen op de toenemende vraag naar duurzame producten.
- ⊙ Distributie van producten van derden.
Selectieve verkoop van bank- en verzekerings-

producten van derden draagt bij aan verbetering van ons totaalaanbod en winstgevende groei.

Bedreigingen

- ⊙ Gebrek aan vertrouwen in financiële instellingen.
Bij veel consumenten is het vertrouwen in financiële instellingen sterk afgenomen door de gevolgen van de kredietcrisis. Als we er niet in slagen om dat vertrouwen terug te winnen komt de vraag naar financiële producten verder onder druk te staan.
- ⊙ Ontwikkeling financiële markten, economie en vastgoedmarkten.
Het herstel op de financiële markten is fragiel en de economische crisis is nog niet voorbij. Hierdoor blijven de financieringskosten op de kapitaalmarkt hoog, in het bijzonder door recentelijke verlagingen van ratings. De internationale vastgoedmarkten zijn nog overwegend zwak.

Kwetsbaarheid bij ongunstige kapitaalmarktontwikkelingen

- ⊙ Banken en verzekeraars zijn afhankelijk van de rente op de geld- en kapitaalmarkt en staan bloot aan de veranderingen in rentes, risico-opslagen en aandelenkoersen.
- ⊙ Kapitaalisen.
Het beleid van toezichthouders en ontwikkelingen op de financiële markten zullen leiden tot scherpere eisen voor de omvang en de kwaliteit van het aan te houden kapitaal. Dit leidt tot hogere kapitaalkosten, meer financieringsbehoefte en lager rendement.
- ⊙ Juridisering van de samenleving.
In de financiële sector vragen veranderingen in wet- en regelgeving om veelvuldige aanpassingen in producten en gegevensbeheer. Dit leidt ondermeer tot een toename van personeels- en IT-kosten en zal de winstgevendheid van producten negatief beïnvloeden. Daarnaast neemt ook het risico op juridische claims toe.
- ⊙ Producten uit het verleden beoordeeld naar normen van nu.
In het verleden zijn bepaalde producten verkocht die op basis van de huidige normen zouden kunnen worden beoordeeld als intransparant, te duur en/of niet passend. Dit kan leiden tot reputatieschade en/of financiële consequenties.

Strategische uitdagingen

- SNS REAAL heeft een aantal strategische uitdagingen bepaald op basis van het samenstel van sterke en zwakke punten en kansen en bedreigingen. De belangrijkste zijn:
- ⊙ SNS REAAL benut haar oorsprong, identiteit en marktkennis om op een geloofwaardige manier het vertrouwen van klanten te (blijven) verdienen.
 - ⊙ SNS REAAL benut de voordelen van het bank-verzeke-

raarsmodel door betere benutting van de gezamenlijke kennis, klantcontacten, distributiekanaal en productiecapaciteit.

- ⊙ SNS REAAL benut haar relatief eenvoudige bedrijfsmodel om processen nog meer op basis van klantbehoefte in te richten en de kostenstructuur te verbeteren.
- ⊙ SNS REAAL verhoogt het rendement op haar verkoop- en marketinginspanningen door een helder merkenbeleid en minder merken.
- ⊙ SNS REAAL versterkt het risicobeheer en kapitaalmanagement om een hoger en stabiel langetermijnderendement op het beschikbare werkkapitaal te kunnen realiseren.

Strategische pijlers

Mede op basis van bovenstaande sterkte-zwakteanalyse heeft SNS REAAL in 2009 haar strategie geherdefinieerd. De strategie heeft vier pijlers: Klanten verdienen, Durven kiezen, Sterker naar buiten en Resultaat als daad. Het fundament is een hechte en effectieve organisatie, die bestaat uit betrokken en ambitieuze medewerkers.

1 Klanten verdienen

SNS REAAL wil geldzaken weer eenvoudig maken, zodat klanten precies weten wat onze producten voor hen doen en wat ze niet doen. Om klanten te verdienen streeft SNS REAAL naar:

- ⊙ Heldere producten.
SNS REAAL heeft standaarden voor heldere productcommunicatie en een normenkader voor productintegriteit. Op basis hiervan wil SNS REAAL de toegankelijkheid, transparantie en overzichtelijkheid van haar assortiment en de kwaliteit en begrijpelijkheid van adviezen en productwijzers verder verbeteren. Wij houden steeds in het oog of bestaande producten kunnen worden verbeterd.
- ⊙ Klanttevredenheid.
SNS REAAL meet klanttevredenheid structureel en optimaliseert op basis van de uitkomsten producten en services.
- ⊙ Betrokkenheid van klanten.
SNS REAAL onderzoekt en benut de meningen van haar klanten voor het ontwikkelen of optimaliseren van producten en services.
- ⊙ Een klantgerichte cultuur.
Klanttevredenheid is een prestatie-indicator voor alle medewerkers. Vrijwel alle medewerkers hebben regelmatig klantcontact. Voor stafmedewerkers is 'interne klanttevredenheid' ook een prestatie-indicator.
- ⊙ Een goede reputatie.
De reputatie van SNS REAAL is een prestatie-

indicator voor het Management Committee. Reputatierisico's worden tijdig geïdentificeerd en gemanaged.

2 Durven kiezen

SNS REAAL wil meer rendement halen uit de middelen en de managementaandacht waarover het beschikt. Wij kiezen voor een kostenefficiënte organisatie die in staat is een optimaal rendement te halen uit producten, kennis, distributiekanaal en merken. Dat betekent een scherpe focus op:

- ⊙ Nederland.
SNS REAAL kiest voor de Nederlandse markt.
- ⊙ Bank-verzekeraar.
SNS REAAL kiest duidelijk voor de combinatie van bank en verzekeraar en wil de onderlinge samenwerking in inkoop, productie, IT en distributie verder ontwikkelen. De gemeenschappelijke doelgroep van particulieren en mkb in Nederland en het eenvoudige bedrijfsmodel van SNS REAAL bieden goede mogelijkheden voor baten- en kostensynergie. Met de directe en indirecte verkoopkanalen van zowel bank als verzekeraar kan SNS REAAL goed inspelen op verschillende klantvoorkeuren. Bundeling van distributie via intermediairs voor bank- en verzekeringsproducten verhoogt de effectiviteit en verlaagt de kosten. Het organisatiemodel van SNS REAAL voor bankieren en verzekeren is hiermee minder complex dan dat van banken of verzekeraars die actief zijn in meerdere landen.
- ⊙ Merken en productgroepen.
SNS REAAL kiest voor vijf sterke merken en drie kernproductgroepen: hypotheek en vastgoed-financiering, sparen en beleggen en individuele verzekeringen en pensioenen. Deze beperking maakt voldoende schaalgrootte mogelijk.

3 Sterker naar buiten

Na de succesvolle integraties van de afgelopen jaren wil SNS REAAL extra inspanningen leveren om haar prestaties in de markt verder te verbeteren. Meer autonome groei wil SNS REAAL realiseren door:

- ⊙ Een helder en doelgericht merkenbeleid.
SNS REAAL heeft twee brede financiële merken. SNS Bank is het consumentenmerk voor bankproducten en individuele verzekeringen. REAAL is het intermediaire merk voor individuele verzekeringen en bankproducten. Daarnaast zijn er drie merken voor specifieke productmarkt-combinaties. Zwitserleven is het pensioenmerk van SNS REAAL en richt zich op pensioenen voor bedrijven en organisaties. ASN Bank richt zich op duurzaamheid en is marktleider in duurzaam

sparen en beleggen. SNS Property Finance wordt de op Nederland gerichte vastgoedfinancier van SNS REAAL. De overige merken zullen de komende jaren opgaan in deze vijf merken.

- ⊙ Versterking van marketing, verkoop en distributie.
De programma's zijn ondermeer gericht op hogere verkopen, behoud van klanten, sturing van klantwaarde, accountmanagement intermediairs, meer advieskracht, specialisatie van de merken en samenwerking tussen de merken.

4 Resultaat als daad

SNS REAAL streeft naar een daadkrachtige en resultaatgerichte organisatie, die onderlinge samenwerking, synergie en het delen van kennis en capaciteit stimuleert. Het Management Committee (MC) speelt hierin een sturende en centrale rol. Het MC bestaat uit de Raad van Bestuur, de directievoorzitters van SNS Retail Bank, SNS Property Finance, REAAL en Zwitserleven, de Chief Information Officer en de directeur Personeel en Organisatie. Overige organisatiekenmerken zijn: centrale IT, centrale stafafdelingen die zowel de groep als de bedrijfsonderdelen ondersteunen, zelfstandige bedrijfsonderdelen gericht op marketing, verkoop en distributie, en tot slot productie, prijsstelling en midoffice-activiteiten georganiseerd per productgroep en onder aansturing van het meest relevante bedrijfsonderdeel.

Kenmerken van de daadkrachtige en resultaatgerichte organisatie zijn verder:

- ⊙ Kostenbewust.
SNS REAAL wil zich onderscheiden met een lagekostenstructuur die het concurrentievermogen versterkt, zodat ook in krimpende markten en bij hogere kapitaalseisen winst kan worden gerealiseerd. Door reeds eerder aangekondigde integratie- en kostenreductieprogramma's kunnen we jaarlijks minimaal € 150 miljoen aan kosten besparen. Daarnaast kondigden we in november 2009 maatregelen aan waarmee we nog eens € 50 miljoen beogen te

besparen ten opzichte van het niveau van 2008. Deze maatregelen omvatten ondermeer centralisatie van IT op groepsniveau, inkoopbesparingen, rationalisatie van de hoofdkantoren en centralisatie van midoffice- en backofficefuncties. Dit betekent dat wij streven naar een totale jaarlijkse kostenbesparing van € 200 miljoen.

- ⊙ Sterk risico- en kapitaalmanagement.
SNS REAAL streeft naar een gematigd risicoprofiel en efficiënt kapitaalmanagement om een stabiele rendementsontwikkeling te bevorderen.
- ⊙ Sterke sturing op prestatie-indicatoren.
Met sterkere sturing op prestatie-indicatoren wil SNS REAAL de voortgang in het realiseren van haar doelstellingen beter monitoren en waarborgen. De bedrijfsonderdelen sturen primair op de efficiencyratio's. Overige belangrijke prestatie-indicatoren zijn: operationele lasten, aantal fte's, de combined ratio schade, de commerciële indicatoren, waaronder marktaandelen, baten/fte, APE/fte en VNB, klant- en medewerkerstevredenheid en ziekteverzuim.
- ⊙ Verantwoord ondernemen.
Verantwoord ondernemen zit in de genen van SNS REAAL, al sinds de oprichting van de eerste spaarbanken en verzekeringsmaatschappijen bijna 200 jaar geleden. We stonden en staan middenin de samenleving en dicht bij onze klanten. Ons beleid voor verantwoord ondernemen bestaat uit zes aandachtsgebieden, zes V's: verantwoord besturen, verantwoord gedrag, verantwoorde bedrijfsvoering, verantwoorde producten, verankering in de samenleving en verantwoording. Zie voor meer informatie over het beleid en de voortgang het jaarverslag Verantwoord ondernemen op de website van SNS REAAL.

Voor en met elkaar

Het fundament onder bovenstaande pijlers zijn betrokken en ambitieuze medewerkers. Deze medewerkers staan open voor nieuwe vormen van samenwerking. In lijn met de strategische heroriëntatie heeft SNS REAAL als nieuwe kernwaarde: GEEF! Daarmee

Tabel 9: Belangrijkste efficiëntieprogramma's

Efficiëntieprogramma	fte-reductie	doelstelling	gerealiseerd in
Distributieversterking SNS Bank	380	€35 miljoen	2010
Integratie AXA NL	400	€50 miljoen	2010
Omgekeerde integratie Zwitserleven	300	€35 miljoen	2012
Groepsbreed programma	170	€20 miljoen	2010
Integratie DBV	70	€10 miljoen	2012

geven we ook aan wat we van onze medewerkers verwachten: GEEF! om de klant, GEEF! om het resultaat, GEEF! om elkaar en GEEF! om de maatschappij. Zo willen we omgaan met anderen en met elkaar en zo willen we onze commerciële en financiële doelstellingen realiseren.

Het leiderschap binnen SNS REAAL is stimulerend, verbindend, vernieuwend en resultaatgericht. SNS REAAL investeert in ontwikkeling en leiderschap via verschillende programma's voor talentontwikkeling en management development, opvolgingsplanning, managementtroulatie tussen de merken en managementbeoordelingen gebaseerd op '360° reviews' en 'forced ranking'.

Strategische prioriteiten 2010 - 2012

- ⊙ Klanten winnen, helpen en behouden.
- ⊙ Verdere verbetering van de kostenstructuur.
- ⊙ Afbouw internationale portefeuille SNS Property Finance binnen 3 à 5 jaar.
- ⊙ Robuust kapitaal management met een focus op volledig terugkoop van de core tier 1 capital securities van Staat en Stichting Beheer SNS REAAL.
- ⊙ Talent ontwikkelen en behouden.

Strategie per bedrijfsonderdeel

SNS Retail Bank, SNS Property Finance, REAAL en Zwitserleven vertalen de strategie van SNS REAAL in een eigen strategie, die vermeld staat in de hoofdstukken waarin de ontwikkelingen van de bedrijfsonderdelen worden toegelicht.

Ambities

Voor de financiële en operationele ambities en de mate waarin deze gerealiseerd zijn in 2009, zie hierna het hoofdstuk Voortgang in de strategie, pagina 27.

Geldzaken

eenvoudig en begrijpelijk

Eenvoudig doen zit ons in de genen.

En dat zie je terug in onze wortels. In de negentiende eeuw zijn onze bankactiviteiten begonnen als bank voor de ‘kleine luyden’, het gewone volk.

En REAAL is opgericht door de vakbonden. Van huis uit staan we dus dicht bij onze klanten en ook in 2009 was dat weer duidelijk te zien. SNS Bank heeft als eerste Nederlandse bank het Waarmerk drempelvrij.nl ontvangen, omdat de website zeer toegankelijk is voor gehandicapten. REAAL heeft de normen aangescherpt voor de kwaliteit van onze financiële producten én voor de kwaliteitsbeheersing van alle zaken daaromheen. Denk aan de voorlichting aan intermediairs en klanten, zorgvuldige acceptatie, bereikbaarheid, vlotte afhandeling, correcte klachtenbehandeling, privacybescherming en fraude bestrijding.

Verslag van de Raad van Bestuur

Voortgang in de strategie

SNS REAAL werkt structureel aan de uitvoering van haar strategie. De financiële crisis en de daarmee verbonden aantasting van vertrouwen en verandering in marktomstandigheden maakten een herijking van de strategie noodzakelijk. De nieuwe strategie werd vanaf het voorjaar van 2009 ontwikkeld en is formeel van kracht vanaf 2010. Dit hoofdstuk geeft de eerste vorderingen en belangrijkste initiatieven en besluiten van 2009 die invulling geven aan de nieuwe strategie.

1 Klanten verdienen

SNS REAAL werkt structureel aan:

⊙ Heldere producten.

In 2009 werd een nieuw normenkader productintegriteit opgesteld voor REAAL, SNS Bank en Zwitserleven. De normen hebben betrekking op de relatie tot consumenten, zowel in de rol van aanbieder/producent als in de rol van intermediair/adviseur. Dit heeft tot aanpassingen in de productportefeuille geleid. Het gaat ondermeer om integriteit, transparantie, risico's, maximale kosten en minimale rendementen, toegevoegde waarde voor klanten, productontwikkeling, voorlichting aan klanten voorafgaand aan de verkoop en tijdens de looptijd van een overeenkomst, beheer en administratie, provisieregelingen voor intermediairs, de beleggingscomponent van producten en de klachtenprocedure.

In 2009 werd daarnaast het productgoedkeuringsproces aangepast in lijn met de aanbevelingen uit het rapport Naar herstel van vertrouwen (april 2009) van de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB), de Code Banken (september 2009) en overleg met de Autoriteit Financiële Markten. Daarmee zijn betere waarborgen verkregen voor het nakomen van de zorgplicht en het beheersen van risico's bij het ontwikkelen, aanpassen en beheren van producten. SNS REAAL ontwikkelde voor de bedrijfsonderdelen een referentieproces voor het ontwikkelen en beheren van producten, inclusief de prijsstellingen en de voorlichtings- en adviespraktijk.

In februari 2009 sloten de verzekeraars behorende tot SNS REAAL een overeenkomst met diverse belangengroepen over een financiële tegemoetkoming voor polishouders over de kosten van beleggingsverzekeringen. SNS REAAL neemt met de compensatieregeling de verantwoordelijkheid om haar klanten een oplossing te bieden voor een ingewikkeld maatschappelijk probleem. De huidige waarde van de tegemoetkoming bedraagt in totaal circa € 320 miljoen, inclusief een bedrag van € 52,5 miljoen ten

behoefte van een fonds voor klanten in schrijnende situaties. De compensatieregeling van SNS REAAL heeft betrekking op alle 1.030.000 individuele beleggingsverzekeringen, waarvan naar schatting 40% voor een tegemoetkoming in aanmerking komt. Onder de compensatieregeling zullen de kosten van iedere beleggingsverzekering niet meer dan een maximumpercentage bedragen. Klanten ontvangen de tegemoetkoming op de einddatum van hun verzekering. De details van deze regeling staan op de websites van SNS Bank, REAAL en Zwitserleven.

⊙ Klanttevredenheid.

In 2009 startte SNS REAAL met het ontwikkelen van best practices op het gebied van klanttevredenheidsmetingen en klachtafhandeling. Op basis hiervan zullen de bestaande metingen verbeterd en uitgebreid worden. Ook zullen procedures worden ontwikkeld om de uitkomsten van de metingen effectiever te benutten voor het klantvriendelijker maken van producten en processen en het verbeteren van de klantenservice.

SNS Bank is in 2009 gestart met een permanent online klanttevredenheidsonderzoek.

De uitkomsten van het jaarlijkse onderzoek van REAAL naar de tevredenheid van intermediairs leidden tot aanpassingen van ondermeer de offertedesk en offertetools voor zakelijke schadeverzekeringen, enkele tariefstellingen en de verkoop van particuliere schadeverzekeringen. Overige metingen leidden ondermeer tot aanpassingen in de klachtenservice voor particulieren en betere gebruiksmogelijkheden van het extranet MijnREAAL voor volmachten.

⊙ Betrokkenheid van klanten.

SNS Bank is in 2009 gestart met het opzetten van een online community en een klantenadviesraad. SNS Bank wil consumenten en haar eigen klanten in het bijzonder meer betrekken bij de ontwikkeling van de bank en haar producten en diensten. SNS Bank maakt al langere tijd intensief gebruik van een klantenadviesraad en ondersteunt de online

community Voor de Wereld van Morgen. REAAL toetste een groot aantal onderwerpen via een consumentenpanel, waaronder de begrijpelijkheid van brieven, het opzeggen van verzekeringen, wensen en behoeften op het gebied van arbeidsongeschiktheidsverzekeringen, specifieke verzekeringswensen en -behoeften van jonge gezinnen en de beleving van het begrip 'realisme'. Via een panel van circa 700 intermediairs werd een scala aan producten en serviceaspecten van REAAL onderzocht.

- ⊙ Een klantgerichte cultuur.
In november 2009 hebben de top-100 managers van SNS REAAL deelgenomen aan klantenbezoeken. Bovendien zette SNS REAAL een klantencontactprogramma op voor medewerkers dat eind 2009 binnen SNS Bank van start ging. Leden van het Management Committee onderhouden sinds het vierde kwartaal van 2009 op regelmatige basis contact met intermediairs. REAAL startte een reorganisatie die processen klantgerichter en de keten transparanter maakt. De eerste reorganisaties hebben tot substantiële verbeteringen geleid in de service.
- ⊙ Een goede reputatie.
SNS REAAL besteedde veel aandacht aan uitleg over de gevolgen van de financiële crisis, de getroffen maatregelen en de nieuwe strategie, die primair is gericht op herstel van vertrouwen in financiële producten.

2 Durven kiezen

SNS REAAL kiest voor een kostenefficiënte organisatie die in staat is een optimaal rendement te halen uit producten, kennis, distributiekanaal en merken. Dat betekent een scherpe focus op:

- ⊙ Nederland.
SNS REAAL concentreert haar activiteiten op de Nederlandse markt. De internationale portefeuille van SNS Property Finance wordt afgebouwd. De afname van de kredietportefeuille is een van de belangrijkste prioriteiten van SNS Property Finance. Eind 2009 bedroegen de verplichtingen € 14,6 miljard, 9% lager dan eind 2008. Deels was deze daling het gevolg van een herclassificatie van kredieten naar vastgoedprojecten (zie paragraaf vastgoedprojecten). Wanneer dit in aanmerking wordt genomen nam de onderliggende omvang van de verplichtingen met 5% af, bijna volledig in het tweede halfjaar van 2009.
- ⊙ Bank-verzekeraar.
SNS REAAL kiest duidelijk voor de combinatie van bank en verzekeraar en wil de onderlinge samenwerking in inkoop, productie, IT en distributie verder ontwikkelen.

In 2009 nam de onderlinge samenwerking tussen de bedrijfsonderdelen toe. SNS Retail Bank en REAAL ontwikkelden een gezamenlijke strategie om de verkoop en verdere ontwikkeling van bankspaarproducten te bevorderen. Ook bij de productie en inkoop van hypotheek en bij het maken van afspraken met distributiepartners nam de samenwerking toe. Voor de pensioenactiviteiten bouwt SNS REAAL in fases een gezamenlijk IT-platform, dat in 2012 wordt voltooid. Daarmee ontstaan extra mogelijkheden voor het delen van productiecapaciteit en distributiekanaal en het standaardiseren van werkwijzen.

- ⊙ Merken en productgroepen.
In 2009 breidde SNS Bank haar assortiment hypotheekproducten sterk uit met producten van derden. Het aantal beleggingsfondsen van derden werd begin 2010 fors uitgebreid door de integratie van SNS Fundcoach.
SNS REAAL produceert zelf standaardproducten die voor een brede klantgroep aantrekkelijk zijn. Producten die wel bijdragen aan een compleet en aantrekkelijk assortiment maar die SNS REAAL niet zelf produceert, uit oogpunt van (kapitaal)efficiency of beschikbare kennis en capaciteit, worden ingekocht bij derden.

3 Sterker naar buiten

- ⊙ Een helder en doelgericht merkenbeleid.
In september 2009 werd gestart met de overdracht van pensioenactiviteiten van REAAL naar Zwitserleven en van de leven-individueelactiviteiten, inclusief hypotheek, van Zwitserleven naar REAAL.
Daardoor kan REAAL zich helderder positioneren als specialist in individuele levensverzekeringen en kan Zwitserleven zich helderder positioneren als pensioenspecialist. ASN Bank introduceerde een betaalrekening, waarmee de bank voor veel bestaande en nieuwe klanten aantrekkelijk werd als huisbank. In 2009 werd besloten alle activiteiten van DBV (hypotheek en levensverzekeringen) met ingang van 2010 onder te brengen bij REAAL.
- ⊙ Versterking van marketing en verkoop.
In 2009 waren de programma's voor het behouden van klanten van SNS Retail Bank, REAAL en Zwitserleven zeer succesvol, met name door actief accountmanagement bij het aflopen van termijnen en contracten. SNS Bank continueerde haar meerjarige programma voor versterking van de distributiekraacht. REAAL initieerde en voltooide diverse reorganisaties gericht op meer efficiency en effectiviteit, met name in de verkooporganisatie, de administratieve organisatie en in verband met de integratie van AXA NL en Winterthur.

4 Resultaat als daad

SNS REAAL streeft naar een daadkrachtige en resultaatgerichte organisatie. Het resultaat van SNS REAAL steeg van een nettoverlies van € 504 miljoen naar een nettowinst van 17 miljoen. De kerncijfers geven een overzicht van de nettowinst per bedrijfsonderdeel. Een daadkrachtige en resultaatgerichte organisatie wil SNS REAAL realiseren door een focus op:

- ⊙ Kostenbewustzijn.

In 2009 werd gestart met het reorganiseren van alle stafdiensten, waarbij de aansturing in de meeste gevallen werd gecentraliseerd. De decentrale staf van de bedrijfsonderdelen richt zich vooral op verkoop en marketing en zorgt voor een goede aansluiting tussen beleid en uitvoering. Door deze reorganisatie, die in 2010 wordt voltooid, elimineert SNS REAAL overlappingen tussen ondersteunende diensten. In totaal leidt deze reorganisatie tot een besparing van ruim 200 fte's in 2012.

De totale operationele lasten van SNS REAAL, inclusief Zwitserleven pro forma van januari tot april 2008, daalden met € 22 miljoen ten opzichte van 2008. Exclusief incidentele lasten daalden de operationele lasten met € 74 miljoen, zowel door bijdragen van de bedrijfsonderdelen als van de stafdiensten. Bij praktisch alle bedrijfsonderdelen daalden de kosten voor inhuur van externe krachten. Bij REAAL droegen diverse reorganisaties bij aan besparingen en bij Zwitserleven daalden de operationele kosten door efficiency resulterend in een afname van het aantal fte's. Bij SNS Property Finance bleven de kosten stabiel doordat kosten in verband met de beoogde herstructurering werden gecompenseerd door besparingen. Bij SNS Retail Bank stegen de operationele lasten door incidentele lasten, waaronder de bijdrage van SNS Bank aan het depositogarantiestelsel. De besparingen zullen vooral in 2010 plaatsvinden, met name door toenemende verkopen via internet, de ombouw van SNS-kantoren naar SNS-winkels en de daarmee gepaard gaande reductie van het aantal fte's. Met de voortgang in 2009 ligt SNS REAAL op schema om de doelstelling voor 2012, € 200 miljoen kostenbesparingen ten opzichte van 2008, te realiseren.

- ⊙ Sterk risico- en kapitaalmanagement.

In 2009 bracht SNS REAAL het renterisico en het beleggingsrisico van de verzekeraar structureel terug op basis van aangescherpte normen. Daarnaast werd de risicobeheerorganisatie versterkt, ondermeer op basis van de aanbevelingen van de Code Banken. Zie voor meer informatie het hoofdstuk Corporate governance.

- ⊙ Sterkere sturing op prestatie-indicatoren.

Op basis van de klanttevredenheidscijfers van 2009 en de analyses daarvan werden doelstellingen voor 2010 geformuleerd. Ook voor overige financiële en operationele doelstellingen geldt dat deze nauwer worden verbonden aan prestatie-indicatoren. Zie de Remuneratieparagraaf, opgenomen in het Bericht van de Raad van Commissarissen

- ⊙ Verantwoord ondernemen.

Ons beleid en de vorderingen op het gebied van verantwoord ondernemen staan op de website van SNS REAAL.

Ambities

Na publicatie van de resultaten over 2008 was duidelijk dat de eerder geformuleerde ambities voor de gemiddelde groei van winst per aandeel over de periode 2006 tot en met 2009 en voor het rendement op het eigen vermogen niet gehaald zouden worden vanwege de grote impact van de ontwikkelingen op de financiële markten op de resultaten.

In november 2009 heeft SNS REAAL haar financiële meerjarenambities aangepast, mede naar aanleiding van de strategische evaluatie in het licht van de veranderde omgeving. Op termijn streven wij, onder normale markt-omstandigheden, naar een jaarlijks nettowinstniveau van tussen de € 450 en € 500 miljoen met een bijbehorend rendement op het eigen vermogen van 9 à 12%.

SNS REAAL is één van de meest efficiënte financiële dienstverleners van Nederland en streeft naar verdere stroomlijning van haar processen. We streven naar een kostenbesparing van € 200 miljoen ten opzichte van het kostenniveau van 2008. Dit is inclusief de integratie- en synergie-effecten van AXA NL en Zwitserleven, het efficiencyprogramma van SNS Retail Bank met de focus op verkoop en distributie en de diverse groepsbrede programma's ter verbetering van de efficiency. De significante verlaging van de bedrijfskosten die wij nastreven zal de efficiencyratio's van alle bedrijfsonderdelen positief beïnvloeden.

SNS REAAL wil zo snel mogelijk en op verantwoorde wijze, het resterende deel van de uitstaande core tier 1 capital securities, geplaatst bij de Nederlandse Staat en Stichting Beheer SNS REAAL, terugkopen. Dit wil SNS REAAL realiseren op een verantwoorde manier en met handhaving van de bestaande solvabiliteitsdoelstellingen: voor de bankactiviteiten een Core Tier 1-ratio van 8% of hoger en voor de verzekeringsactiviteiten een solvabiliteit van 150% of hoger. Daarbij blijft de focus gericht op het verlagen van balansrisico's en sterk kapitaalmanagement en streven we naar een geleidelijke verlaging van de double leverage.

Vooruitzichten 2010

In 2009 was sprake van een fors herstel op de financiële markten, maar de duurzaamheid van het herstel is nog onzeker. Het aantal positieve signalen over de economie neemt echter toe. Onzeker zijn met name de effecten op de economie van het afbouwen van schuldenlasten door financiële instellingen en van het afbouwen van steunmaatregelen van overheden. SNS REAAL zet vooral in op klantgerichtheid, kostenbesparingen, risicobeheersing en een hoger rendement op de marketing- en verkoopinspanningen.

Financiële markten 2010

Nadat er in de eerste helft van 2009 nog grote onzekerheid was over een mogelijk depressiescenario, verwachten we dat de kans op een dergelijk scenario nu beperkt is. Dat betekent niet dat de economie al in een veilige haven is beland. Voor de westerse economieën verwachten we een beperkte economische groei vanwege achterblijvende consumentenbestedingen, strengere kapitaalseisen voor banken en het afbouwen van schuldenlasten door financiële instellingen en overheden.

Centrale banken zullen naar verwachting hun rentes op de huidige lage niveaus houden en overheden zullen naar verwachting hun stimulerende beleid voorlopig nog niet ongedaan maken.

We zijn gematigd optimistisch voor de eerste helft van 2010. Mogelijk worden investeerders terughoudend in de tweede helft van 2010 indien centrale bankiers besluiten hun verruimende geldmarktpolitiek te gaan afbouwen en indien overheden bezuinigingen voor 2011 aankondigen.

De economie van de eurozone zit in een gematigde opwaartse cyclische fase. Het economisch herstel zal echter moeizaam verlopen. De consumptiegroei is bescheiden, mede door aanhoudende onzekerheid over de werkgelegenheid. Ook door de vele tijdelijke overheidsmaatregelen hebben veel bedrijven zich nog niet of onvoldoende aangepast aan de nieuwe omstandigheden. Maatregelen die bedoeld waren om de effecten van de recessie te verzachten zullen omgekeerd ook het herstel remmen.

De aandelenmarkten behouden in 2010 een opwaartse potentie. Hoewel de normale conjunctuercyclus redelijk is teruggekeerd, zijn de koersniveaus na de sterke rally in 2009 gemiddeld genomen nog niet hoog.

Op de langere termijn blijft de economische situatie fragiel. Centrale banken zullen hun rentetarieven nog geruime tijd op een laag niveau houden. In de tweede

helft van 2010 kan de instabiliteit van de cyclus leiden tot zorgen over de bestendigheid van het herstel, waardoor de aandelenmarkten, vooruitlopend op een mogelijk moeilijk 2011, in 2010 al kunnen verzuren. De exacte timing van de sentimentsomslag is moeilijk te bepalen.

Na een periode van een vrijwel gesloten kapitaalmarkt is het voor partijen, waaronder SNS REAAL, weer mogelijk om zonder staatsgaranties de kapitaalmarkt te betreden. De geld- en kapitaalmarkten functioneren weer beter. Hoewel banken begin 2010 nog steeds inschreven op veilingen van de Europese Centrale Bank (ECB) voor korte financiering neemt de omvang van deze inschrijvingen af. Dit bevestigt het licht toenemende vertrouwen tussen banken onderling. De prijs van geld zal de komende jaren aanmerkelijk hoger blijven dan voor de kredietcrisis doordat risico's reëler worden ingeprijsd. Rating agencies blijven kritisch kijken naar de schuldposities van banken, landen en bepaalde bedrijfssectoren en de kredietrisico's waaraan zij blootstaan. Dat zet de ratings onder druk en dit heeft een verhogend effect op financieringskosten.

Productmarkten 2010

Voor de langere termijn voorzien wij voor sommige deelmarkten een structurele groei. De markten voor individueel leven en hypotheeklen vertonen een dalende trend. De Nederlandse economie vertoont in 2010 naar verwachting een lichte groei. De impact van het economisch klimaat heeft uiteenlopende effecten op onze productmarkten.

Hypotheeklen

Voor 2010 verwachten wij geen marktgroei. De woningprijzen zullen stabiliseren of licht dalen en het aantal transacties blijft op een laag niveau. SNS Bank heeft een kwalitatief sterke hypotheekportefeuille, met een risicoprofiel in lijn met de Nederlandse markt. De winstgevendheid kan zich per saldo gezond ontwikkelen door verbetering van de kostenbasis, beperking van kredietverliezen en afnemende margedruk

met ruimte om de hogere financieringskosten voor een groot deel te verwerken in de klanttarieven. Een negatieve factor voor de winstgevendheid is de lage rente.

In 2010 wil SNS Bank haar verkoopsinspanningen in het directe kanaal vergroten en het assortiment verder uitbreiden met producten van derden. In het indirecte kanaal gaat SNS Bank haar distributiekraacht bundelen onder de merknaam BLG. Daarnaast intensiveert SNS Bank de samenwerking met REAAL en Zwitserleven op het gebied van productie, inkoop en distributie.

Sparen en beleggen

Voor 2010 verwachten wij een verdere groei van de spaarmarkt. Het spaarvolume in Nederland blijft hoog door aanhoudende onzekerheden over de duurzaamheid van het economische herstel. De rentemarge kan zich goed ontwikkelen door het aflopen van een groot aantal hoog rentende termijndeposito's in het eerste kwartaal van 2010. SNS Retail Bank streeft naar verdere verbetering van het marktaandeel sparen.

De animo voor beleggen onder particulieren zal in 2010 waarschijnlijk licht toenemen. Na de integratie van SNS Fundcoach begin 2010 beschikt SNS Bank over een breed en toegankelijk assortiment beleggingsfondsen, met zowel eigen SNS-fondsen als fondsen van derden. Op basis van het bredere totaalaanbod in het directe kanaal wil SNS Bank het aantal producten per klant en de gemiddelde klantwaarde vergroten. ASN Bank richt zich op verdere groei van het aantal klanten en uitbreiding van het aantal producten.

Vastgoedfinanciering

SNS REAAL verwacht dat de verkopen op de Nederlandse woningmarkt niet zullen toenemen door een zwak consumentenvertrouwen, beperkte bestedingsmogelijkheden en strikte kredietvoorwaarden. Stimulerende overheidsmaatregelen, zoals subsidie voor projectontwikkelaars en een hogere bovengrens voor de NHG-hypothek, bieden enig soelaas. De waarden op de Nederlandse kantoren- en winkelmarkt blijven onder druk staan en de huurinkomsten kunnen verder dalen afhankelijk van de aantrekkelijkheid van de panden en de locatie.

Voor Duitsland, België, Luxemburg, Frankrijk en Denemarken zijn de vooruitzichten vergelijkbaar met die van Nederland. In met name Spanje zijn de verwachte prijsdalingen en stagnaties ernstiger dan in Nederland. In de Verenigde Staten vertoont de woningmarkt grote regionale verschillen, maar in een aantal regio's zijn enige tekenen van herstel. Op de overige vastgoedmarkten in de VS voorzien wij geen verbeteringen in 2010.

SNS Property Finance streeft naar een afbouw van de internationale activiteiten in drie à vijf jaar. SNS Property Finance richt zich in al haar markten vooral op waardebehoud en -ontwikkeling door goed beheer. De nieuwe leningproductie in Nederland blijft in 2010 beperkt en vindt plaats onder strikte risicorendementvoorwaarden.

Individuele levensverzekeringen

De winstgevendheid in deze structureel krimpende markt wordt voor een belangrijk deel bepaald door reputatie, schaalgrootte en efficiency. REAAL is als tweede levensverzekeraar van Nederland goed gepositioneerd om in deze markt succesvol te blijven. SNS REAAL verwacht voor 2010 een licht dalende markt voor individuele levensverzekeringen. Groeisegmenten zijn eenvoudige spaar- en garantieproducten en overlijdensrisicoverzekeringen. De koopsommenmarkt blijft uitdagend.

REAAL zet vooral in op kostenbesparingen, bankspaarproducten en traditionele risicoverzekeringen, behoud van klanten en verdere professionalisering van de verkoop. Voor de verkoop van hypotheekgebonden verzekeringen wordt het directe verkoopkanaal van SNS Bank beter benut.

Schadeverzekeringen

SNS REAAL verwacht een stabiele tot licht hogere markt voor schade en AOV. De premie-inkomsten kunnen licht toenemen. REAAL richt zich in de zakelijke markt voor grotere bedrijven op uitbreiding van het aantal producten en intermediairs en verdere professionalisering van de organisatie. In de markt voor particulieren en mkb ligt de focus op afgewogen tariefstellingen in relatie tot kosten en benodigd advies en het verder terugdringen van eigen kosten en die van intermediairs. In de markt voor eenvoudige schadeproducten met beperkte adviesbehoefte wordt het distributiekanaal van SNS Bank beter benut.

Pensioenen

De pensioenmarkt heeft te maken met een vertraagde doorwerking van de financiële en economische crisis. Zwitserleven verwacht een bescheiden premiegroei, vooral op basis van periodieke-premiecontracten. Loonmatiging en toenemende werkloosheid hebben een negatief effect op de premiegroei. Bij een aanhoudend lage rente zal de afkoop van pensioenverzekeringen ten behoeve van uitkeringen op een laag niveau blijven. Zwitserleven is goed gepositioneerd om marktaandeel te winnen. Met ingang van 2010 legt Zwitserleven zich volledig toe op pensioenen. De uitruil van individueel-levenproducten en pensioenen met REAAL leidt tot

lagere productiekosten en meer efficiency en effectiviteit in marketing en verkoop.

Ambities

Onze meerjarige operationele en financiële Ambities staan in het hoofdstuk Missie, strategie en doelstellingen op pagina 19.

Resultaatontwikkeling

De financiële markten blijven volatiel en het consumentenvertrouwen is broos door verwachtingen dat de werkloosheid zal stijgen. Wij verwachten aanhoudende druk en onzekerheid op zowel de nationale als internationale vastgoedmarkten.

Daarmee verwachten we ook dat bijzondere waardeverminderingen op particuliere hypotheek en vastgoedfinanciering op een betrekkelijk hoog niveau blijven. Ondanks deze moeilijke omstandigheden zijn wij ervan overtuigd dat onze focus op het leveren van de juiste producten en diensten aan onze klanten, de aanzienlijke kostenbesparingen en het afbouwen van onze vastgoedportefeuille, waarbij we een laag risicoprofiel behouden, zal leiden tot een duurzame verbetering van onze financiële prestaties. Wij spreken geen concrete verwachtingen uit over de resultaat- en batenontwikkeling van SNS REAAL in 2010.

Financiële hoofdlijnen

Netto resultaat en onderliggend resultaat

Resultaat 2009 vergeleken met 2008

De nettowinst van SNS REAAL in 2009 was € 17 miljoen, een sterk herstel vergeleken met het nettoverlies van € 504 miljoen in 2008. Deze verbetering was voornamelijk het gevolg van een sterk verminderde negatieve invloed van volatiele financiële markten, in het bijzonder op de aandelenportefeuille van de verzekeringsactiviteiten. Maar ook de onderliggende resultaten van de verzekeringsactiviteiten lieten een sterke verbetering zien.

Gecorrigeerd voor de invloed van de volatiele financiële markten en incidentele posten daalde het netto onderliggend resultaat van SNS REAAL van € 307 miljoen naar € 200 miljoen (–35%). Deze daling was met name het gevolg van SNS Property Finance, dat een onderliggend netto resultaat boekte van € 164 miljoen negatief (2008: € 28 miljoen positief). De hogere

rentemarge woog bij SNS Property Finance niet op tegen de hogere bijzondere waardeverminderingen op kredieten.

Baten

De totale baten stegen ten opzichte van 2008 met 65% tot € 8.497 miljoen, voornamelijk als gevolg van de consolidatie van Zwitserleven vanaf 29 april 2008 en de toegenomen beleggingsbaten voor rekening en risico van polishouders. Daarnaast stegen de totale baten van SNS Retail Bank sterk dankzij hogere beleggingsbaten en een hoger resultaat financiële instrumenten, die de lagere rentemarge compenseerden. De rentemarge bij SNS Property Finance steeg met 30%. Bij REAAL daalden de koopsommen fors, vooral doordat REAAL in de aanhoudend concurrerende markt vasthield aan haar tariefstelling. De periodieke levenpremies namen slechts licht af, ondanks een sterk dalende markt, geholpen door

Tabel 10: Invloed van volatiele financiële markten en incidentele posten op het netto resultaat van SNS REAAL

in € miljoenen	2009	2008	2 ^e halfjaar 2009	1 ^e halfjaar 2009
Netto resultaat over de periode SNS Retail Bank	120	116	56	64
Netto resultaat over de periode SNS Property Finance	-219	28	-128	-91
Netto resultaat over de periode REAAL	116	-479	111	5
Netto resultaat over de periode Zwitserleven	80	-71	51	29
Netto resultaat over de periode Groepsactiviteiten	-80	-98	-43	-37
Totaal netto resultaat over de periode SNS REAAL	17	-504	47	-30
Invloed volatiele financiële markten bij SNS Retail Bank	-2	-42	14	-16
Invloed volatiele financiële markten bij SNS Property Finance	--	--	--	--
Invloed volatiele financiële markten bij REAAL	-87	-532	4	-91
Invloed volatiele financiële markten bij Zwitserleven	25	-87	9	16
Invloed volatiele financiële markten bij Groepsactiviteiten	-3	-65	-2	-1
Totaal invloed volatiele financiële markten	-67	-726	25	-92
Impact incidentele posten bij SNS Retail Bank	-40	-29	-40	--
Impact incidentele posten bij SNS Property Finance	-55	--	--	-55
Impact incidentele posten bij REAAL	-15	-77	-15	--
Impact incidentele posten bij Zwitserleven	11	-1	11	--
Impact incidentele posten bij Groepsactiviteiten	-17	22	-5	-12
Totaal incidentele posten	-116	-85	-49	-67
Onderliggend netto resultaat over de periode bij SNS Retail Bank	162	187	82	80
Onderliggend netto resultaat over de periode bij SNS Property Finance	-164	28	-128	-36
Onderliggend netto resultaat over de periode bij REAAL	218	130	122	96
Onderliggend netto resultaat over de periode bij Zwitserleven	44	17	31	13
Onderliggend netto resultaat over de periode bij Groepsactiviteiten	-60	-55	-36	-24
Totaal onderliggend netto resultaat over de periode¹	200	307	71	129

¹) Netto resultaat exclusief invloed volatiele financiële markten en incidentele posten.

de introductie van nieuwe producten. De bruto schade-premies namen bij REAAL Schade licht toe.

De totale baten stegen in het tweede halfjaar met 23% ten opzichte van het eerste halfjaar. Dit was vooral te danken aan een stijging van de beleggingsbaten voor rekening en risico van polishouders, voornamelijk door hogere resultaten op aandelen. De beleggingsbaten voor eigen rekening en risico stegen zowel bij REAAL als bij Zwitserleven. Daarnaast nam bij SNS Retail Bank de rentemarge fors toe. De trend van een stijgende rentemarge, zichtbaar sinds het vierde kwartaal, houdt naar verwachting aan, aangezien SNS Retail Bank blijft profiteren van het effect van vrijvallende termijndeposito's, die tegen aanmerkelijk lagere rentetarieven worden verlengd. De resultaten uit financiële instrumenten kwamen hoger uit dankzij de succesvolle omwisseling van hybride Tier 1 kapitaal in november. De rentemarge bij SNS Property Finance nam aanzienlijk toe ten opzichte van het eerste halfjaar van 2009, voornamelijk door tariefherzieningen van kredieten.

Lasten

De totale operationele lasten van SNS REAAL, inclusief Zwitserleven pro forma van januari tot april 2008, daalden met € 22 miljoen ten opzichte van 2008. Gecorrigeerd voor herstructureringslasten en het aandeel van SNS Retail Bank aan het depositogarantiestelsel daalden de totale aangepaste operationele lasten met € 74 miljoen (-6%) ten opzichte van 2008 pro forma, vooral door kostensynergie en dalende lasten met betrekking tot de integratie van de verzekeringsactiviteiten.

In het tweede halfjaar van 2009 daalden de totale aangepaste operationele lasten met € 11 miljoen ten opzichte van het eerste halfjaar van 2009. De gerealiseerde synergie- en kostenvoordelen waren groter dan

de lasten met betrekking tot het strategische besluit om de internationale activiteiten bij SNS Property Finance af te bouwen en de lasten met betrekking tot projecten bij de groepsactiviteiten. In de operationele lasten van SNS Retail Bank is in de tweede helft van 2009 een voorziening van € 8 miljoen opgenomen in verband met een aanbod tot compensatie aan beleggers voor verliezen op buitenlandse investeringsfondsen. In de eerste helft van 2009 was al € 5 miljoen voor dit doel gereserveerd.

Het totaal aantal interne werknemers (fte's) bleef stabiel ten opzichte van eind 2008, waarbij het aantal fte's met bijna 200 daalde in het tweede halfjaar van 2009. Het totaal aantal ingehuurd werknemers daalde met ruim 600 aanzienlijk. Het totaal aantal herplaatsers steeg van 80 tot 290. Dit toont onze focus op het verlagen van de kostenbasis. De daling in het totale aantal eigen en ingehuurd werknemers zal zich in 2010 voortzetten.

De integraties van AXA NL en Zwitserleven ontwikkelden zich voorspoedig. De juridische fusie tussen REAAL Levensverzekeringen N.V. en Zwitserleven N.V. is in september 2009 afgerond.

De voor AXA NL verwachte integratiekosten bedragen in totaal € 60 miljoen, waarvan tot nu toe € 50 miljoen is aangewend. De voor Zwitserleven verwachte integratiekosten bedragen in totaal € 30 miljoen, waarvan tot nu toe € 5 miljoen is besteed.

De beoogde jaarlijkse kostenbesparingen door de integraties van AXA NL en Zwitserleven bedragen respectievelijk € 50 miljoen en € 35 miljoen. In totaal is eind 2009 al € 48 miljoen gerealiseerd, grotendeels met betrekking tot de succesvolle integratie van AXA NL.

De uitvoering van het groepsbrede efficiencyprogramma, ondermeer met betrekking tot IT, verloopt voorspoedig

Tabel 11: Totale operationele lasten van SNS REAAL

in € miljoenen	2009	2008 ¹	Mutatie	2 ^e halfjaar 2009	1 ^e halfjaar 2009
Totale operationele lasten SNS REAAL	1.220	1.242	-2%	642	578
Incidentele posten & impact volatiele financiële markten					
Aandeel SNS Retail Bank in Icesave claim	5	7		--	5
Aandeel SNS Retail Bank in DSB claim	38	--		38	--
Reorganisatiekosten SNS Retail Bank	10	26		10	--
Operationele lasten stroomlijning van verzekeringsmerken	21	--		21	--
Reorganisatiekosten Groepsactiviteiten	11	--		11	--
Totaal invloed incidentele posten en volatiele financiële markten op de operationele lasten	85	33		80	5
Totaal onderliggende operationele lasten SNS REAAL	1.135	1.209	-6%	562	573

¹) inclusief Zwitserleven pro forma januari-april 2008.

en zal in 2010 tot aanzienlijke besparingen leiden. Het volledige implementatieplan is ontwikkeld en onlangs is begonnen met de uitvoering van het programma.

Als onderdeel van de nieuwe distributiestrategie is SNS Retail Bank in het eerste halfjaar van 2009 gestart met het omvormen van al haar kantoren tot moderne SNS-winkels, een proces dat in 2011 zal worden afgerond. Eind 2009 waren al 32 kantoren in winkels omgezet. De vermindering in fte's en de kostenbesparingen die met dit programma gepaard gaan, zullen voornamelijk in 2010 worden gerealiseerd, aangezien de betrokken werknemers op basis van een Sociaal Plan twaalf maanden de tijd hebben om een andere functie te vinden binnen SNS REAAL.

De totale lasten stegen ten opzichte van 2008 met 44% tot € 8.446 miljoen, vooral door de overname van Zwitserleven en de toegenomen verzekeringstechnische lasten, corresponderend met het hogere resultaat uit beleggingen voor rekening en risico van polishouders.

Invloed volatiele financiële markten

Hoewel vanaf het tweede kwartaal het herstel van de financiële markten doorzette, met stijgende aandelenkoersen en dalende kredietrisico-opslagen, bleven de volatiliteitsindicatoren van de financiële markten op niveaus boven het historisch gemiddelde en bleef het vertrouwen fragiel, zoals bleek uit recente marktbewegingen. De invloed van de volatiele financiële markten was in het tweede halfjaar € 25 miljoen positief, ten opzichte van € 92 miljoen negatief in het eerste halfjaar. Dit was te danken aan de lagere verliezen op de aandelenportefeuilles van de verzekeringsactiviteiten en hogere terugkoopresultaten op eigen schuldpapier bij SNS Retail Bank.

Voor heel 2009 kwam de invloed van de volatiele financiële markten uit op € 67 miljoen negatief, een sterke verbetering ten opzichte van 2008 (€ 726 miljoen negatief). Dit werd vooral veroorzaakt door een lager verlies op de aandelenportefeuilles en daaraan gerelateerde derivaten bij de verzekeringsactiviteiten en de groepsactiviteiten.

Bij SNS Retail Bank was het effect van de volatiele financiële markten per saldo € 2 miljoen negatief, een grote verbetering ten opzichte van 2008 (€ 42 miljoen negatief). De verstoorde en illiquide financiële markten zorgden voor aanzienlijk hogere fundingkosten. Dit drukte de marges op spaardeposito's. SNS Retail Bank profiteerde echter ook van deze omstandigheden doordat de marktverstoringen positieve terugkoopresultaten op eigen schuldpapier en positieve resultaten

op de hybride Tier 1-omwisseling in november 2009 mogelijk maakten van in totaal € 113 miljoen netto. De Tier 1-omwisseling droeg belangrijk bij aan het positieve resultaat van € 14 miljoen uit de volatiele financiële markten in het tweede halfjaar, ten opzichte van € 16 miljoen negatief in het eerste halfjaar.

Bij REAAL was het effect van de volatiele financiële markten per saldo € 87 miljoen negatief. Dit bedrag bestond voornamelijk uit verliezen op de aandelenportefeuille van € 54 miljoen en een verlies van € 49 miljoen op rentederivaten die waren aangekocht om de solvabiliteit te beschermen. Deze verliezen werden deels gecompenseerd door de waardestijging van € 22 miljoen van een beleggingsfonds door het herstel van de aandelenmarkten. De bijzondere waardeverminderingen op de vastrentende portefeuille van € 56 miljoen werden grotendeels gecompenseerd door € 52 miljoen gerealiseerde waardestijgingen op de vastrentende portefeuille. Andere kleine posten zorgden bij elkaar voor een negatief effect van € 2 miljoen. In het tweede halfjaar bedroeg de invloed van de volatiele financiële markten € 4 miljoen positief, ten opzichte van € 91 miljoen negatief in het eerste halfjaar. Deze sterke verbetering kwam vooral door lagere verliezen op de aandelenportefeuille.

Bij Zwitserleven was het effect van de volatiele financiële markten per saldo € 25 miljoen positief omdat de invloed van de aandelenportefeuille van € 13 miljoen negatief en de verliezen op de vreemde valutacontracten meer dan goed werden gemaakt door de gerealiseerde waardestijgingen op de vastrentende portefeuille. Het effect van de volatiele financiële markten was zowel in het eerste als in het tweede halfjaar positief (respectievelijk € 16 miljoen en € 9 miljoen).

Door de desinvestering van de aandelenportefeuille bij groepsactiviteiten begin 2009 bleef de invloed van de volatiele financiële markten in het hele jaar beperkt tot € 3 miljoen negatief, ten opzichte van € 65 miljoen negatief in 2008. In het tweede halfjaar werd een bijzondere waardevermindering van de deelneming van SNS REAAL in Van Lanschot N.V. ter waarde van € 22 miljoen gecompenseerd door een positief resultaat op het aandeel van de Groep in de omwisseling van hybride Tier 1-kapitaal van € 20 miljoen.

Invloed incidentele posten

In 2009 bedroegen de incidentele posten € 116 miljoen negatief. In het eerste halfjaar bestonden deze posten van in totaal € 67 miljoen uit een bijzondere waardevermindering van € 55 miljoen op goodwill bij SNS Property Finance en uit bijzondere waardeverminderingen van

€ 12 miljoen op financiële participaties bij groepsactiviteiten.

In het tweede halfjaar bedroegen deze incidentele posten € 49 miljoen, waarvan € 40 miljoen bij SNS Retail Bank. Hiervan had € 28 miljoen netto betrekking op het aandeel van SNS Bank in het depositogarantiestelsel in verband met het faillissement van DSB Bank en had € 12 miljoen netto betrekking op herstructureringslasten in verband met extra algemene kostenbeparingsprogramma's.

De netto-invloed van de incidentele posten bedroeg bij REAAL in het tweede halfjaar € 15 miljoen negatief. Er waren kosten voor het stroomlijnen van de verzekeringsmerken met een netto-invloed van € 23 miljoen, inclusief een bijzondere waardevermindering voor de merknaam DBV als gevolg van de volledige integratie van DBV in REAAL. De integratie van DBV is recent gestart. Bij REAAL Schade kon een voorziening voor een geschil over een distributievergoeding vrijvallen waardoor een bate van € 8 miljoen werd gerealiseerd.

Bij Zwitserleven bedroeg de netto-invloed van de incidentele posten € 11 miljoen positief. Deze had volledig betrekking op het tweede halfjaar en bestond uit de vrijval van verzekeringstechnische voorzieningen van € 13 miljoen door harmonisatie van de grondslagen voor financiële verslaggeving, hetgeen met name betrekking had op de winstdeling op gesepareerde pensioencontracten en langlevensrisico. Herstructureringslasten voor het stroomlijnen van verzekeringsmerken bedroegen € 2 miljoen netto.

Bij groepsactiviteiten bedroeg de netto-invloed van de incidentele posten in het tweede halfjaar € 5 miljoen negatief. Deze had betrekking op herstructureringslasten in verband met het groepsbrede efficiencyprogramma en de centralisatie van IT van in totaal € 8 miljoen netto. De verkoop van de deelneming van SNS REAAL in Masterfleet N.V. leidde tot een boekwinst van € 4 miljoen, compensatie voor de bijzondere waardevermindering uit het eerste halfjaar. Beide posten zijn opgenomen in het netto resultaat beëindigde bedrijfsactiviteiten. Daarnaast was er sprake van een bijzondere waardevermindering van € 1 miljoen op een strategisch belang in Climate Change Capital Group Ltd.

Balans

De balans van SNS REAAL groeide in 2009 met € 3,5 miljard tot € 128,9 miljard. Deze stijging kwam vooral voort uit het herstel van de verzekeringsactiviteiten. De beleggingen voor rekening en risico van polishouders namen met € 1,8 miljard toe, voornamelijk door gestegen

aandelenmarkten. Daarnaast werd de opbrengst uit de desinvestering van een deel van de aandelenportefeuille en de daaraan gerelateerde putopties in het eerste halfjaar van 2009 in langlopende staatsobligaties belegd. In combinatie met de dalende lange rente en een lagere kredietrisico-opslag voor in het tweede halfjaar van 2009 nam de omvang van de beleggingen voor eigen rekening en risico met € 1,3 miljard toe.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa, inclusief goodwill, namen met € 210 miljoen af tot € 2,7 miljard, zowel door reguliere jaarlijkse afschrijvingen als door de bijzondere waardevermindering op goodwill van € 55 miljoen bij SNS Property Finance in het eerste halfjaar. Bovendien leidde het stroomlijnen van de verzekeringsactiviteiten tot een bijzondere waardevermindering van de merknaam DBV (€ 9 miljoen). In de tweede helft van het jaar waren geen bijzondere waardeverminderingen op goodwill nodig, waardoor de totale goodwill eind 2009 € 755 miljoen bedroeg.

Beleggingen

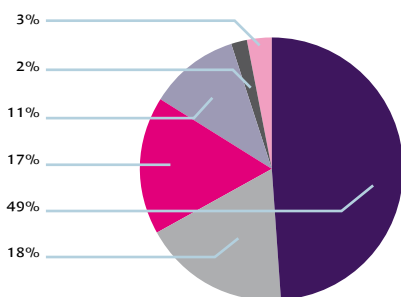
Eind 2009 bedroeg de totale beleggingsportefeuille voor eigen rekening en risico € 30,6 miljard, waarvan € 28,6 miljard betrekking had op de verzekeringsactiviteiten. Om het balansrisico in het eerste halfjaar te verminderen werd de aandelenportefeuille van de verzekeringsactiviteiten met € 0,7 miljard op deltaneutrale wijze verkleind tot € 1,4 miljard. In het tweede halfjaar groeide de aandelenportefeuille dankzij de gestegen aandelenmarkten. Eind 2009 bedroeg de aandelenportefeuille van de verzekeringsactiviteiten € 1,7 miljard, waarvan 57% betrekking had op fondsen in vastgoed of in vastrentende waarden. De reële-waardereserve op aandelen van de verzekeringsactiviteiten bedroeg eind 2009 € 129 miljoen positief (eind 2008: € 67 miljoen negatief).

Van de portefeuille voor eigen rekening en risico van de verzekeringsactiviteiten was eind 2009 94% belegd in vastrentende waarden (eind 2008: 92%). Van de vastrentende portefeuille had 75% een A rating of hoger, waarvan 49 procentpunt in staatsobligaties. Het aandeel van de vastrentende portefeuille met een A rating of hoger nam licht af ten opzichte van eind juni 2009 (76%). De reële-waarde reserve van de verzekeringsactiviteiten met betrekking tot de vastrentende waarden bedroeg eind 2009 € 170 miljoen (2008: € 129 miljoen).

De vastrentende portefeuille bestaat voor 49% uit staatsobligaties, voornamelijk uit Duitsland, Frankrijk en Nederland.

10 Vastrentende beleggingsportefeuille Verzekeringsactiviteiten (voor eigen rekening)

Totale portefeuille € 26,9 miljard

- Staatsobligaties
- Bedrijfsobligaties niet-financiële sector
- Bedrijfsobligaties financiële sector
- Hypotheken
- Mortgage backed securities
- Overige

Eind 2009 bevatte de beleggingsportefeuille geen directe of indirecte investeringen in de subprime hypotheekmarkt of de subprime mkb-markt. In de portefeuille zijn voor € 157 miljoen aan CDO's en CLO's opgenomen. Meer dan 30% van de CDO/CLO-portefeuille heeft een kredietbeoordeling van AA of hoger, hetgeen een afname is ten opzichte van 2008. De daling houdt deels verband met ratingmigratie. De bijzondere waardeverminderingen op de CDO/CLO-portefeuille bedroegen € 42 miljoen, waarvan € 33 miljoen in het eerste halfjaar, en werden veroorzaakt door defaults of toegenomen kredietrisico.

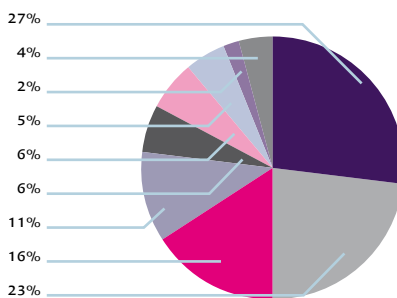
Vorderingen op klanten

De vorderingen op klanten namen met € 1,8 miljard toe tot € 70,5 miljard. Ondanks een aanzienlijke daling van het marktvolume aan nieuwe Nederlandse woninghypotheken, groeide de hypotheekportefeuille van SNS Retail Bank met € 2,2 miljard tot € 50,9 miljard, mede door de succesvolle Plafondrente Hypotheek, de Spaarrekening Hypotheek en de overdracht van een deel van de hypotheekportefeuille van DBV (€ 0,7 miljard).

De kredietportefeuille van SNS Property Finance daalde per saldo met € 0,4 miljard tot € 13,2 miljard door getroffen voorzieningen en de opname van projecten in de balanspost vastgoedprojecten. Laatstgenoemde post nam toe van € 120 miljoen tot € 599 miljoen doordat SNS Property Finance de zeggenschap over enkele projecten op zich nam om deze te kunnen herstructureren en potentiële verliezen te verminderen.

11 Exposure in vastrentende overheidspapieren beleggingsportefeuille Verzekerings- activiteiten (voor eigen rekening)

Totale portefeuille € 13,3 miljard

- Duitsland
- Frankrijk
- Nederland
- Italië
- Spanje
- Oostenrijk
- België
- Griekenland
- Overige

Zonder dit effect groeide de kredietportefeuille van SNS Property Finance licht door het trekken van de bestaande kredietlijnen.

Belegd onderpand inzake verbruikleen

Om het balansrisico verder te verminderen werd in het eerste halfjaar de portefeuille voor verbruikleen bij Zwitserleven met € 0,9 miljard teruggebracht. In het tweede halfjaar werd de portefeuille met nog eens € 0,9 miljard verminderd. Eind 2009 bedroeg de portefeuille € 0,5 miljard.

Passiva

Aan de passivazijde namen de schuldbewijzen met € 0,3 miljard licht toe doordat de in het eerste halfjaar aangetrokken wholesale-financiering onder de garantieregeling van de Nederlandse Staat en de in het vierde kwartaal uitgegeven covered bond van € 1 miljard per saldo iets meer bedroegen dan de aflossingen. De spaarportefeuille groeide met € 2,6 miljard tot € 24,4 miljard.

Ontwikkelingen SNS Retail Bank

Het netto resultaat steeg met € 4 miljoen tot € 120 miljoen (+3%). De impact volatiele financiële markten was met € 2 miljoen negatief beperkt en de eenmalige posten, bestaande uit de DSB-claim en een reorganisatielast, betroffen € 40 miljoen negatief. Het onderliggende resultaat was € 25 miljoen lager.

SNS Retail Bank

Strategie

De klanten van SNS Retail Bank bestaan uit particulieren en het mkb in Nederland. De kernproductgroepen zijn hypotheek, sparen en beleggen en de twee hoofdmerken zijn SNS Bank en ASN Bank. SNS Retail Bank wil geldzaken eenvoudig maken met toegankelijke en transparante producten en productinformatie. Het merkenbeleid wordt aangescherpt. SNS Retail Bank staat voor verkoop, ondersteuning en advies via het eigen distributiekanaal: internet/telefonie, de SNS-winkels en locatieafhankelijke adviseurs. Vanaf eind 2010 zullen producten onder de

merknaam SNS Bank naar verwachting alleen via het eigen directe kanaal gedistribueerd worden. Aan de producten die SNS Bank via eigen intermediairs (SNS Regio Bank) en andere intermediairs aanbiedt worden de merknamen BLG en REAAL Bancaire Diensten verbonden.

ASN Bank richt zich op duurzaam sparen en beleggen en distribueert haar producten uitsluitend via internet.

SNS Retail Bank streeft naar versterking van de distributiekraacht. Speerpunten zijn: verdere ontwikkeling van internet als verkoopkanaal, een landelijk netwerk van compacte

Tabel 12: SNS Retail Bank

in € miljoenen	2009	2008	Mutatie
Resultaat			
Rentemarge	391	557	-30%
Netto provisie en beheervergoedingen	99	112	-12%
Resultaat uit beleggingen	161	46	250%
Resultaat financiële instrumenten	181	21	762%
Overige operationele opbrengsten	--	2	-100%
Totaal baten	832	738	13%
Totaal operationele lasten	562	535	5%
Resultaat voor bijzondere waardeverminderingen en belasting	270	203	33%
Bijzondere waardeverminderingen vorderingen	86	37	132%
Overige waardeveranderingen	12	20	-40%
Resultaat voor belastingen	172	146	18%
Belastingen	51	27	89%
Belang van derden	1	3	-67%
Netto resultaat over de periode	120	116	3%
Netto invloed volatiele financiële markten	-2	-42	95%
Incidentele posten	-40	-29	-38%
Onderliggend netto resultaat over de periode	162	187	-13%
Efficiëncyratio	67,5%	72,5%	
Bijzondere waardeverminderingen vorderingen als percentage van vorderingen op klanten	0,16%	0,07%	
Risicogewogen activa Basel I	18.690	18.313	2,1%
Spaargelden	24.435	21.859	11,8%
Leningen en vorderingen op klanten	54.283	52.211	4,0%

SNS-winkels (waaronder uiteindelijk 70% franchise-winkels), verkoop van eigen producten en producten van derden en verdere groei van ASN Bank. Nauwere samenwerking in productie, systemen en distributie tussen de bankmerken onderling en met de andere bedrijfsonderdelen zorgt voor baten- en kostensynergie.

Financiële ontwikkelingen

Resultaat

Het netto resultaat van SNS Retail Bank nam met € 4 miljoen toe tot € 120 miljoen (+3%). Het resultaat voor bijzondere waardeverminderingen en belasting steeg met 33% door aanzienlijk hogere totale baten, in het bijzonder door hogere beleggingsbaten en een hoger resultaat op financiële instrumenten. De totale operationele lasten namen toe, met name door de eenmalige voorziening van € 38 miljoen voor belastingen inzake het depositogarantiestelsel met betrekking tot DSB Bank en door de incidentele post van € 10 miljoen voor belastingen voor herstructureringslasten. Het toegenomen resultaat voor bijzondere waardeverminderingen en belastingen werd gedeeltelijk tenietgedaan door hogere bijzondere waardeverminderingen op leningen en vorderingen als gevolg van de verzwakte huizenmarkt. Hogere bijzondere waardeverminderingen op leningen waren de hoofdoorzaak van het lagere onderliggende netto resultaat van € 162 miljoen (-13%).

Opnieuw hadden marktverstoringen en illiquide financiële markten invloed op de totale baten van SNS Retail Bank. De invloed van de volatiele financiële markten van € 2 miljoen bestond uit hogere financieringskosten en lagere rentebaten uit spaarproducten, die werden gecompenseerd door de hogere terugkoopresultaten op schuldpapier.

Exclusief de DSB Bank-claim en de herstructureringskosten kwam het netto resultaat van SNS Retail Bank in het tweede halfjaar € 32 miljoen hoger uit (+50%) ten opzichte van het eerste halfjaar. Dit was met name te danken aan de gestegen totale baten, die het gevolg waren van de hogere rentebaten, beleggingsbaten en een hoger resultaat op financiële instrumenten.

In het tweede halfjaar nam het onderliggende netto resultaat met € 2 miljoen toe (+2,5%), met name doordat de gestegen rentebaten het lagere resultaat uit beleggingen en de hogere overige bijzondere waardeverminderingen ruimschoots compenseerden.

Baten

Dankzij de gestegen beleggingsbaten en het resultaat op financiële instrumenten namen de totale baten bij

SNS Retail Bank fors toe (+12,7%). Door de markt-omstandigheden kon SNS Retail Bank winsten realiseren op de vastrentende beleggingen en de terugkoop van schuldpapier. De rentebaten daalden door hogere financieringskosten en lagere rentebaten uit spaarproducten. Deze daling werd voor een deel gecompenseerd door de hogere marges op hypotheekleningen.

De aanzienlijke daling van de korte rente resulteerde enerzijds in een afname van de overige rentebaten, anderzijds verbeterde het handelsresultaat op de vastrentende beleggingen, opgenomen onder beleggingsbaten, en werd resultaat geboekt dankzij waardeveranderingen in derivaten, die voor hedgingdoeleinden in het resultaat op financiële instrumenten worden gehouden.

De rentebaten uit spaarproducten daalden, maar trokken ondanks de concurrentie in de markt in het tweede halfjaar weer aan. Eind 2008 en in het eerste kwartaal van 2009 werden 12-maandstermijndeposito's met hoge rentes aangeboden teneinde een gezonde liquiditeits- en financieringspositie te handhaven. Tegen het einde van 2009 begonnen deze termijndeposito's vrij te vallen. Door verlengingen tegen lagere rentetarieven verbeterden de marges. Dankzij succesvolle marketingcampagnes groeide de spaarportefeuille met € 2,6 miljard. Daarnaast lieten de in 2008 geïntroduceerde bankspaarproducten in 2009 een ruime verdubbeling zien. Het marktaandeel van SNS Retail Bank in spaarproducten stabiliseerde. Eind 2009 maakten al 33.000 klanten gebruik van de duurzame betaalrekening van ASN Bank. In 2009 werden ASN Bank en SNS Regio Bank aan het onlinebetaalsysteem IDEAL toegevoegd. De medewerkers- en klanttevredenheid bleven in 2009 hoog. Aan ASN Bank werd de Topper Award 2009 toegekend en SNS Bank behaalde in het mkb-segment de tweede plaats.

De rentebaten uit hypotheekleningen stegen. Het succes van de Plafondrente Hypotheek zette door en het marktaandeel van SNS Retail Bank groeide in het tweede halfjaar met 1,8 procentpunt, waarmee het marktaandeel steeg van 7,5% eind 2008 naar 7,9% eind 2009. In de laatste maanden van 2009 lag het marktaandeel van SNS Retail Bank zelfs ruim boven de 10%. De omvang van de vorderingen op klanten van SNS Retail Bank steeg door een toename van de particuliere hypotheekleningen met € 2,1 miljard. Van de nieuwe particuliere hypotheekleningen viel in 2009 33% onder de Nationale Hypotheek Garantie (NHG). Dit percentage steeg tot 45% in het vierde kwartaal (vierde kwartaal 2008: 17%).

De moeizame aandelenmarkten van begin 2009 leidden tot lagere inkomsten uit provisies en beheer-

vergoedingen. De beleggingsfondsen van ASN Bank en SNS Bank namen met € 924 miljoen toe door zowel de netto-instroom als de hogere marktwaarden die het gevolg waren van herstel op de financiële markten vanaf het tweede kwartaal van 2009. De inkomsten uit provisies en beheervergoedingen daalden in totaal met € 13 miljoen (-11,6%).

De beleggingsbaten stegen scherp door hogere gerealiseerde winsten in de vastrentende portefeuille en verbeterde handelsresultaten op vastrentende beleggingen, als gevolg van volatiele rentetarieven.

Het resultaat op financiële instrumenten steeg sterk van € 21 miljoen naar € 181 miljoen, grotendeels gedreven door positieve terugkoopresultaten op eigen schuldbe- wijzen en positieve resultaten op de omwisseling van hybride Tier-1 kapitaal in november 2009 (totaal € 152 miljoen bruto, vergeleken met € 36 miljoen in 2008). Daarnaast hadden waardeinstijgingen op derivaten voor hedging doeleinden, veroorzaakt door de volatiele en dalende korte-termijn rentetarieven, een positief effect op het resultaat, met name in de eerste helft van 2009.

Het totale resultaat op beleggingen en resultaat financiële instrumenten in 2010 zullen naar verwachting aanzienlijk lager uitvallen.

Lasten

De operationele lasten van SNS Retail Bank werden beïnvloed door de voorziening van € 38 miljoen voor het depositogarantiestelsel inzake DSB Bank, de herstructureringskosten van € 10 miljoen en de extra last door het aandeel dat SNS Retail Bank had in de vordering op Icesave (€ 5 miljoen in 2009). De klantenbasis van SNS Retail Bank, met veel kleine spaarders, brengt met zich mee dat volledig geparticipeerd moest worden in beide vorderingen. De herstructureringskosten betroffen een algemeen kostenbesparingsprogramma.

Zonder de voornoemde kosten in 2009, de herstructureringskosten in 2008 (€ 26 miljoen) en de vordering op Icesave in 2008 (€ 7 miljoen) namen de operationele lasten licht toe met € 7 miljoen (+1,4%). Dit was te wijten aan een getroffen voorziening voor klanten van SNS Retail Bank ter compensatie van verliezen op beleggingen in buitenlandse beleggingsfondsen. Voor dit doel werd in het tweede halfjaar een voorziening getroffen van € 8 miljoen, na een reservering van € 5 miljoen in het eerste halfjaar. Eind 2009 bedroeg het totale aantal fte's 3.030, een stijging van 67 fte ten opzichte van eind 2008. In 2010 zal SNS Retail Bank door haar nieuwe distributiestrategie naar verwachting de beoogde kostenbesparing en vermindering van het

aantal fte's realiseren. De efficiencyratio verbeterde met 5 procentpunt tot 67,5%.

De bijzondere waardeverminderingen op vorderingen op klanten stegen sterk tot € 86 miljoen, vanwege het lastige economische klimaat en de verzwakte huizenmarkt. In de tweede helft van 2009 waren de bijzondere waardeverminderingen echter stabiel ten opzichte van het eerste halfjaar. De bijzondere waardeverminderingen op vorderingen op klanten als percentage van de uitstaande bruto kredieten in 2009 kwamen uit op 16 basispunten, een stijging van 9 basispunten ten opzichte van 2008. De overige bijzondere waardeverminderingen betroffen voornamelijk een extra bijzondere waardevermindering op inventaris en inrichting in verband met het algemene kostenbesparingsprogramma.

Organisatie en distributie

SNS Bank maakte goede vooruitgang met haar programma voor versterking van de distributiekracht, dat naar verwachting eind 2011 wordt voltooid. Vergroting van de efficiency en effectiviteit van het directe kanaal (internet, telefonie, eigen winkels en franchisewinkels) staat hierin centraal.

SNS Bank onderscheidt zich met een zeer toegankelijke website voor informatie, transacties, aankopen en service. De site van SNS Bank kreeg in 2009 met MijnSNS een persoonlijke bankomgeving die automatisch wordt afgestemd op de persoonlijke voorkeuren van onze klanten. MijnSNS bleek bovendien een belangrijk platform voor inboundmarketing. SNS Bank werd voor haar internetmarketing onderscheiden met de Marketing Succes Award (Marketing Innovation Summit 2009, Brussel). Bovendien kreeg SNS Bank als eerste Nederlandse bank het Waarmerk drempelvrij.nl vanwege de goede toegankelijkheid van de website voor visueel en motorisch gehandicapten.

Het netwerk van 150 kantoren wordt omgebouwd naar een netwerk van ruim 300 eigentijdse SNS-winkels, met informatie over alle producten, ruime openingstijden en internetwerkplekken met begeleiding. Eind 2009 waren 32 SNS-winkels geopend. De SNS-winkels zijn een stuk kleiner dan de kantoren en hebben geen kasfunctie en servicebalie. De exploitatie- en operationele kosten per winkel zijn daardoor veel lager. Geld opnemen kan bij meer dan 500 eigen geldautomaten op eigen locaties of in HEMA's, bij overige geldautomaten of via een SNS Bezorgservice voor ouderen. Geld storten kan via TNT-kantoren. Het telefoonverkeer naar de kantoren werd afgelopen jaar omgeleid naar de centrale SNS Klanten Service. Advies kunnen onze klanten telefonisch krijgen of via een gesprek met een adviseur

bij hen thuis, in een SNS-winkel of elders. De openingstijden van de winkels werden verruimd en de adviseurs verlenen ook advies buiten kantooruren.

Het nieuwe netwerk in aanbouw leidt, samen met de website, tot een veel prominentere aanwezigheid en zichtbaarheid in de Nederlandse markt. SNS Bank streeft naar circa 230 SNS-franchisewinkels en circa 80 eigen SNS-winkels. In 2009 zijn de eerste franchisenemers van start gegaan. Met de franchiseformule wil SNS Bank op basis van lokaal ondernemerschap en een flexibele en efficiënte kostenstructuur het aantal klanten verder uitbreiden en de advieskracht versterken. De ombouw van het netwerk en de herinrichting van de verkooporganisatie leidt tot een besparing van bijna 400 fte's in de periode 2008-2011.

Het indirecte kanaal blijft van groot belang. De verkoop van de spaarproducten in dit kanaal is exclusief voorbehouden aan de intermediairs van SNS Regio Bank. Eigen hypotheeklen worden zowel via de intermediairs van BLG als SNS Regio Bank gedistribueerd.

ASN Bank groeide opnieuw fors. Het totaal aantal klanten van de grootste duurzame bank van Nederland steeg met 61.000. Sinds de introductie van een betaalrekening begin 2009 en de invoering van IDEAL voor internet aankopen kiezen veel klanten ASN Bank als hun huisbank. ASN Bank voert een consistent duurzaamheidsbeleid op basis van heldere en actuele criteria en standpunten. Partnerships en communitybuilding dragen belangrijk bij aan de naamsbekendheid en reputatie binnen de doelgroep. In 2009 publiceerde ASN Bank haar Issuepapers, een update en verdieping van haar duurzaamheidsbeleid, ondermeer op het gebied van mensenrechten, klimaat en biodiversiteit. De reputatie van ASN Bank werd bevestigd door diverse externe onderzoeken. In het Duurzaamheidskompas, dat de publieke opinie over duurzaamheid onderzoekt, staat ASN Bank als enige bank in de top-10 van duurzame Nederlandse merken. Van de Consumentenbond kreeg ASN Bank in 2009 een Topper Award

omdat de bank 'in tijden van financiële turbulentie een rots in de branding' is.

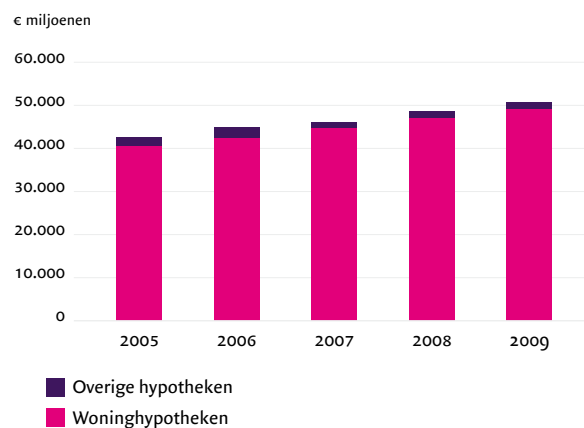
SNS Bank maakte gebruik van de kennis en het netwerk van ASN Bank om haar beleid voor verantwoord ondernemen verder te ontwikkelen. Op basis van overleg met organisaties als Oxfam Novib, FNV en Greenpeace werden betere controles ingevoerd in de processen voor kredietverlening aan bedrijven. Daarmee waarborgt SNS Bank dat het geen kredieten verleent aan bedrijven waarop uitsluitingscriteria van toepassing zijn.

In de processen voor productontwikkeling voerde SNS Bank extra controles in, om een begrijpelijke en transparante productopbouw (inclusief provisies) en het naleven van de zorgplicht beter te kunnen waarborgen.

Hypotheeklen

Het volume in de markt voor nieuwe hypotheeklen in Nederland daalde fors, van €97,9 miljard naar €65,6 miljard (-33%). De volumeafname werd vooral veroorzaakt door afname van het aantal transacties en daarnaast door een lichte daling, circa 5%, van de gemiddelde woningprijs. Het aantal wanbetalingen nam

12 Hypothecaire kredieten SNS Retail Bank

Tabel 13: Distributie hypotheek- en spaarproducten (nieuwe productie/instroom)

		Hypotheeklen 2009 ¹	Hypotheeklen 2008 ¹	Sparen 2009 ²	Sparen 2008 ²
Direct	SNS-winkels, internet en klantenservice SNS Bank	14%	22%	18%	28%
	ASN Bank	--	--	57%	52%
Indirect	BLG Hypotheken	29%	33%	--	--
	SNS Regio Bank	15%	9%	25%	20%
	Overige intermediairs, inkoopcombinaties, distributiepartners	42%	36%	--	--

¹) Nieuwe productie

²) Nieuwe instroom

iets toe, maar de afschrijvingen hierop bleven beperkt. Het risicoprofiel van de portefeuille van SNS Bank is in 2009 verder verbeterd door het hoge percentage nieuwe hypotheekleningen dat onder de Nationale Hypotheek Garantie (NHG) valt.

De fundamenteën van de Nederlandse hypotheekmarkt blijven gezond, mede door het structurele woningtekort, de fiscale renteaftrekregeling en adequate overheidsregulering. Vooral het lagere en middensegment van de woningmarkt, waarin SNS Bank goed is vertegenwoordigd, is beperkt gevoelig voor prijsdalingen. Het gemiddelde hypotheekbedrag van de productie in 2009 bedraagt bij SNS Bank € 215.217 tegenover een landelijk gemiddelde van € 245.723.

De vraag naar risicomijdende hypotheekleningen nam toe. De SNS Plafondrente Hypotheek speelde daar uitstekend op in. Deze hypotheek combineert de voordelen van een lage variabele rente met de zekerheid dat de rente nooit boven een bepaald niveau uitstijgt. Hoe lager het plafondniveau hoe meer premie de klant betaalt voor de verzekering tegen een stijging tot boven dat niveau. Circa 41% van de hypotheekproductie betrof dit type hypotheek. Ook de vraag naar spaarhypotheekleningen en hypotheekleningen met lange rentevaste looptijden nam toe. SNS Bank kon hiervan profiteren door uitbreiding van het assortiment met hypotheekleningen van derden.

Begeleiding en coaching van de intermediairs van SNS Regio Bank en betere service wierpen hun vruchten af. Dit bleek ook uit de resultaten van het Intermediairs Tevredenheidsonderzoek. De tevredenheid van SNS Intermediair verbeterde sterk tot een 7,0 (2008; 5,9). BLG werd voor het eerst in dit onderzoek meegenomen en scoorde een 7,7. Het distributieaandeel van SNS Regio Bank steeg fors ten opzichte van 2008. In het kanaal voor overige intermediairs continueerde BLG haar sterke positie.

Sparen

De ontwikkelingen op de spaarmarkt waren turbulent. In de loop van 2008 was de concurrentie sterk toegenomen door de behoefte van alle banken aan grotere liquiditeitsbuffers. Dat leidde tot hoge rentes op spaardeposito's. Begin 2009 daalden de tarieven sterk door een ruimer geldmarktbeleid van de Europese Centrale Bank. De dalende geldmarkrente zette de commerciële rentemarge op deposito's sterk onder druk. In de tweede helft van het jaar verbeterde de rentemarge aanzienlijk, maar gemeten over het hele jaar daalde de commerciële rentemarge ten opzichte van 2008.

In het tweede halfjaar steeg het marktaandeel, na een daling in het eerste halfjaar. Vooral de groei van ASN Bank, een sterk behoud van vrijgevallen deposito's, in het bijzonder bij SNS Regio Bank, en succesvolle internetmarketing en spaaracties van SNS Bank droegen hieraan bij. De voorkeur van klanten verschoof van deposito's naar rekeningen met direct opvraagbare tegoeden. SNS Bank en SNS Regio Bank intensiveerden het accountmanagement voor zakelijk sparen en brachten de tarieven in lijn met die van particulier sparen. De zakelijke spaartegoeden stegen daardoor met 61%.

Banksparen biedt de consument sinds 2008 een goed alternatief voor beleggingsverzekeringen om fiscaal gefaciliteerd een vermogen op te bouwen voor de oude dag en de eigen woning. De producten SNS Lijfrente Sparen, voor kapitaalopbouw, en SNS Lijfrentenieren, voor uitkeringen op basis van een eerder opgebouwd kapitaal, ontwikkelden zich goed. De verkopen van deze producten stegen met bijna 300% ten opzichte van 2008. SNS Bank en REAAL zien voor bankspaarproducten een goed groeipotentieel en werken samen bij het opbouwen van hun assortiment.

ASN Bank richt zich vooral op de markt voor particulieren. Daarnaast accepteert ASN Bank ook maatschappelijke organisaties en bedrijven als klant indien deze niet ondernemen in strijd met de ondernemingsprincipes van ASN Bank. De groei in sparen was vooral te danken aan de groei van het aantal klanten. Daarnaast is de klantenloyaliteit hoog, waardoor het behoud van spaartegoeden groot is. Klanten kiezen niet alleen voor ASN Bank vanwege de duurzame uitzettingsdoeleinden en -voorwaarden van de spaarrekeningen en de aantrekkelijke rentes, maar ook vanwege het duurzame karakter van ASN Bank als financiële instelling.

ASN Bank ontwikkelt initiatieven om samen met haar klanten de duurzaamheid van de samenleving te bevorderen. In 2009 participeerde ASN Bank, onder andere samen met Eneco en Stichting Doen, in Zeekracht, een non-profitcoöperatie opgezet door de Stichting Natuur en Milieu. Leden van Zeekracht maken hiermee het grootschalig winnen van windenergie in de Noordzee mogelijk. Zeekracht wil daarnaast druk uitoefenen op de politiek om meer te investeren in windenergie. ASN Bank is daarbij een mogelijke financieringspartner en Zeekracht-leden en klanten van ASN Bank kunnen op termijn via participaties hun eigen duurzame energie gaan afnemen van Zeekracht. Het in 2008 opgezette platform VoordeWereldvanMorgen.nl ontwikkelde zich tot een grote en actieve community

voor duurzame doeners. ASN Bank stimuleert en ondersteunt de leden, in 2009 ondermeer met een Wereldprijs van € 20.000 voor de realisatie van het beste duurzame idee.

Beleggen

De animo van onze klanten om weer meer te gaan beleggen nam licht toe. Door de economische onzekerheden bleef sparen veruit favoriet, ondanks de aanzienlijke koersstijgingen gedurende het jaar. De beheervergoedingen en –provisies, gerelateerd aan volumes, kwamen per saldo lager uit dan in 2008. SNS Bank verscherpte de focus op beleggingsfondsen. Beleggingsfondsensupermarkt SNS Fundcoach werd de spil van het nieuwe beleggingsaanbod en werd met ingang van 2010 volledig geïntegreerd in de bank. Het aantal fondsen werd met 110 verminderd tot 335, met per categorie de best presterende fondsen. Onze klanten vinden nu op één site hun spaarrekening(en) en een grote keuze aan topfondsen, zodat ze gemakkelijker kunnen switchen en met meer overzicht hun geldzaken kunnen beheren. Met deze stap versterkt SNS Bank haar rol als distributeur van financiële producten. Ook hypotheek en verzekeringen van andere partijen biedt SNS Bank in toenemende mate aan.

Voor het tweede achtereenvolgende jaar was SNS Bank de beste grootbank voor online beleggen volgens het IEX Netprofiler Internet Brokeronderzoek. Naast de algemene verbeteringen op de website waardeerden klanten ook de toevoeging van de research van SNS Securities en het beschikbaar komen van technische en fundamentele analyses van fondsen. SNS Bank is de grootbank waar beleggers het breedste assortiment voor de laagste prijs krijgen. Ook won SNS Bank een prijs voor haar website voor online beleggen. Klanten waardeerden www.snsbank.nl met een 7,5, het hoogste cijfer van de grootbanken.

Voor de SNS-fondsen streeft SNS Bank naar een bovengemiddeld rendement met verantwoord risico. SNS Bank viel met haar fondsen opnieuw in de prijzen. Voor het totale assortiment ontving SNS Bank de Lipper Group Award. Lipper, onderdeel van Reuters, is wereldwijd een van de grootste ondernemingen op het gebied van research en analyse van beleggingsfondsen. Op het Elsevier-scorebord Top-100 van december 2009 stonden vele SNS-fondsen genoteerd, waaronder diverse posities in de top-10. Elsevier meet het beursrendement gecorrigeerd voor de kans dat een fonds grote negatieve uitschieters vertoont.

ASN Bank kiest voor haar beleggingen ten behoeve van beleggingsfondsen en spaarrekeningen uitsluitend

ondernemingen, instellingen en overheden die voldoen aan beleggingscriteria voor een duurzame samenleving. De bank hanteert duidelijke toelatings- en uitsluitingscriteria, die op www.asnbank.nl uiteengezet worden. Onderwerpen als kinderarbeid, dierenleed, klimaat, mensenrechten en gentechnologie spelen een beslissende rol bij alle investeringen. Daarbij streeft ASN Bank uiteraard ook naar optimaal financieel rendement.

De fondsen van ASN Bank presteerden opnieuw goed. Het ASN Milieu & Waterfonds won voor de derde keer op rij de Groene Stier, ofwel de Gouden Stier voor het beste groene beleggingsproduct. Daarnaast won het ASN Milieu & Waterfonds een Lipper Fund Award in de categorie voor beleggingsfondsen die wereldwijd beleggen in kleine en middelgrote ondernemingen. Het ASN Obligatiefonds won een FD Morningstar Award in de categorie gediversifieerde euro-obligaties.

SNS Securities wist haar winstbijdrage te vergroten, vooral door haar sterke positie in de handel van bedrijfsobligaties. SNS Securities verleent effectendiensten (aandelen, obligaties en derivaten) aan nationale en internationale professionele beleggers. Daarnaast ondersteunt het bedrijven bij onderhandse en openbare kapitaalmarkttransacties en biedt het vermogende particuliere beleggers vermogensbeheer en effectenadvies. De effectenresearch van SNS Securities richt zich met name op Nederlandse small- en midcapfondsen. De macro-economische research wordt ook benut voor het risicobeheer van SNS REAAL.

Ontwikkelingen SNS Property Finance

Het netto resultaat daalde van € 28 miljoen winst naar een verlies van € 219 miljoen door bijzondere waardeverminderingen op kredieten en goodwill. De Nederlandse portefeuille liet een winst zien van € 92 miljoen; de internationale vastgoedportefeuille liet een verlies zien van € 311 miljoen.

Strategie

SNS Property Finance is actief in alle fases van de vastgoedcyclus, van kortlopende (project)financieringen voor grondaankoop, bouw en handelstransacties tot aan de langlopende financieringen van beleggingsobjecten. SNS Property Finance verstrekt normaliter geen kredieten aan vastgoedbedrijven zonder hypothecaire zekerheid en verschaft in principe geen werkkapitaalfinanciering.

SNS Property Finance nam in 2009 een aantal maatregelen om de risico's te verminderen en de kwaliteit van de portefeuille te verbeteren. SNS REAAL startte in het tweede kwartaal van 2009 een uitvoerige strategische heroriëntatie op de internationale activiteiten van SNS Property Finance. Zoals eerder aangegeven was de uitkomst dat SNS Property Finance zich exclusief op haar thuismarkt zal gaan richten, waar het tot de drie grootste vastgoedfinanciers behoort.

In het tweede halfjaar startte SNS Property Finance met een onderzoek van verschillende scenario's voor een beheerste en geleidelijke afbouw van de internationale activiteiten in de komende jaren. De organisatie wordt afgestemd op de aangepaste strategie. Op termijn leidt dit tot een lager risicoprofiel en een sterk lagere kostenbasis.

Daarnaast financiert SNS Property Finance alleen nog grond in combinatie met bouwprojecten en worden geen nieuwe participaties aangegaan.

De projectfinancieringen zijn kortlopende financieringen voor bouwgrond, (her)ontwikkeling van kantoren, winkelcentra, winkels, bedrijfsruimten, woningen en gemengde projecten. Daarnaast gaat het om overbruggingsfinancieringen. De klanten zijn professionele projectontwikkelaars, vastgoedondernemers en aannemers die zelf ook ontwikkelen.

De beleggingsfinancieringen zijn (middel)langetermijnfinancieringen van verhuurde woningen, winkels,

winkelcentra, kantoren en bedrijfsobjecten, met name in Nederland. De klanten zijn vooral professionele beleggers en gespecialiseerde vastgoedbeleggingsmaatschappijen.

Voor zowel project- als beleggingsfinanciering maakt SNS Property Finance soms gebruik van gestructureerde financieringsoplossingen, zoals syndicaatleningen. SNS Property Finance fungeert binnen SNS REAAL als expertisecentrum op het gebied van commercieel vastgoed.

Resultaat

Het netto resultaat van SNS Property Finance daalde met € 247 miljoen, met name door de hogere bijzondere waardeverminderingen van € 225 miljoen netto. De toename in de bijzondere waardeverminderingen kwam voort uit de aanhoudende verslechtering in de vastgoedmarkten in het algemeen en internationale projectontwikkeling in het bijzonder. Daarnaast werd in het eerste halfjaar van 2009 vanwege de verslechterde vooruitzichten en in lijn met de strategische beslissing de internationale vastgoedfinancieringsactiviteiten af te bouwen, een bijzondere waardevermindering op goodwill genomen van € 55 miljoen. Door de hogere rentemarge steeg het resultaat voor bijzondere waardeverminderingen en belastingen met € 49 miljoen aanzienlijk. Het nettoverlies van € 219 miljoen in 2009 was meer dan volledig toerekenbaar aan de internationale activiteiten, die een nettoverlies kenden van € 311 miljoen; de Nederlandse projecten realiseerden een nettowinst van € 92 miljoen.

Ten opzichte van het eerste halfjaar van 2009 daalde het netto resultaat in het tweede halfjaar met € 37 miljoen door gestegen bijzondere waardeverminderingen. Dit werd gedeeltelijk gecompenseerd door een hogere rentemarge en geen verdere bijzondere waardevermindering op goodwill in het tweede halfjaar van 2009. Het nettoverlies van € 128 miljoen in het tweede halfjaar bestond uit een nettowinst van € 50 miljoen voor de Nederlandse projecten en een

Tabel 14: SNS Property Finance

in € miljoenen	2009	2008	Mutatie
Resultaat			
Rentemarge	281	216	30%
Netto provisie en beheervergoedingen	--	4	-100%
Resultaat uit beleggingen	--	2	-100%
Resultaat financiële instrumenten	-12	--	--
Overige operationele opbrengsten	-3	-4	25%
Totaal baten	266	218	22%
Totaal operationele lasten	64	65	-2%
Resultaat voor bijzondere waardeverminderingen en belasting	202	153	32%
Bijzondere waardeverminderingen vorderingen	418	116	260%
Bijzondere waardeverminderingen goodwill	55	--	--
Resultaat voor belastingen	-271	37	--
Belastingen	-52	9	--
Netto resultaat over de periode	-219	28	--
Incidentele posten	-55	--	--
Onderliggend netto resultaat over de periode	-164	28	--
Efficiencyratio	24,1%	29,4%	
Bijzondere waardeverminderingen vorderingen als percentage van vorderingen op klanten	2,97%	0,84%	
Risicogewogen activa Basel I	13.666	12.859	6%
Leningen en vorderingen op klanten	13.196	13.583	-3%
Vastgoedprojecten	599	120	399%

nettoverlies van € 178 miljoen voor de internationale projecten.

Baten

Met name dankzij tariefherzieningen van de kredietportefeuille steeg de rentemarge met 30% fors. SNS Property Finance slaagde erin de toegenomen financieringskosten en het hogere risicoprofiel van de portefeuille te compenseren. Het negatieve resultaat op financiële instrumenten werd veroorzaakt door de verkoop tegen korting van kredieten.

Lasten

Door de strakke kostenbeheersing bleven de totale operationele lasten stabiel op € 64 miljoen. De hogere kosten in het tweede halfjaar van 2009 hadden te maken met de strategische beslissing om de internationale activiteiten af te bouwen. De personeelskosten namen met 16% af dankzij de lagere aantallen ingehuurd krachten. Het totale aantal eigen werknemers nam ten opzichte van eind 2008 (282 fte) licht toe tot 285 fte, voornamelijk door de uitbreiding van de afdeling Bijzonder Beheer en de vervanging van ingehuurd krachten door eigen medewerkers. Door de stijging van

de totale baten verbeterde de efficiencyratio tot 24,1%.

De bijzondere waardeverminderingen betroffen vooral projecten in Spanje en de VS en daarnaast een aantal kredieten in andere landen. De bijzondere waardeverminderingen op kredieten in de Nederlandse portefeuille waren beperkt. De bijzondere waardeverminderingen als percentage van de uitstaande kredieten stegen van 84 basispunten in 2008 tot 297 basispunten in 2009.

Organisatie

SNS Property Finance paste naast de strategie ook de organisatie aan in verband met turbulente ontwikkelingen op de vastgoedmarkten. In oktober 2009 werd een nieuwe CEO aangesteld met ervaring in herstructurering en reorganisaties. Het beleid is gericht op beheerste terugtrekking uit de buitenlandse markten en beperking van verliezen.

SNS Property Finance scherpte het beheer van de portefeuille aan met een '4-R-en beleid', dat staat voor revisie (revision), terugbetaling (repayment), herstructurering (restructuring) en prijsaanpassing (repricing). Dit betekent meer focus op het monitoren

van klanten, waaronder hun kredietwaardigheid, een striktere inning van aflossingen en rentebetalingen en hogere tarieven indien de ingeschatte risico's, bijvoorbeeld door veranderde marktomstandigheden, een extra risico-opslag vereisen. Per project wordt gezocht naar de beste oplossing, waarbij extra investeringen voor het uitkopen van cliënten niet worden uitgesloten. De afdeling Bijzonder Beheer, die zich richt op probleemkredieten, werd sterk uitgebreid.

Ontwikkelingen vastgoedmarkten

In Nederland bleef de woningmarkt, de grootste activacategorie, redelijk op peil door prijsdalingen van gemiddeld circa 5%. Daarbij liep het aantal transacties terug met 30 à 35% en nam het aantal nieuwbouwprojecten sterk af. De prijsdalingen in commercieel vastgoed waren sterker, waarbij de opname in alle segmenten van de vastgoedmarkt afnam. De waarde van kantoren op A-locaties daalde met 10 à 15% terwijl de waarde van winkelruimtes op A-locaties met 5% à 10% en op B-locaties met 10 à 15% daalden. In de rest van Europa vertoonden Duitsland en België een vergelijkbare ontwikkeling. De omstandigheden in Frankrijk, Denemarken en in het bijzonder Spanje waren slechter. In de Verenigde Staten daalden de waarden van alle soorten vastgoed fors. Eind 2009 leek het erop dat de bodem van de Amerikaanse huizenprijzen in zicht was terwijl voor commercieel vastgoed nog geen spoedig herstel wordt verwacht.

Kredietportefeuille

De afname van de kredietportefeuille is een van de belangrijkste prioriteiten van SNS Property Finance. Eind 2009 bedroegen de verplichtingen € 14,6 miljard,

9% lager dan eind 2008. Deels was deze daling het gevolg van een herclassificatie van kredieten naar vastgoedprojecten (zie paragraaf Vastgoedprojecten). Wanneer dit in aanmerking wordt genomen nam de onderliggende omvang van de verplichtingen met 5% af, bijna volledig in het tweede halfjaar van 2009.

SNS REAAL legt haar prioriteit bij het behoud van een solide solvabiliteit. SNS Property Finance was mede daarom zeer terughoudend in het verlenen van nieuwe kredieten. De focus lag op beheer. De totale leningproductie van SNS Property Finance daalde daardoor van € 4,7 miljard in 2008 tot € 1,8 miljard in 2009.

Eind 2009 bestond de totale portefeuille aan verstrekte kredieten van SNS Property Finance voor € 7,7 miljard uit beleggingsfinancieringen (+2,5%) en voor € 5,5 miljard uit projectfinancieringen (-10,2%). De verhouding tussen projectfinanciering (41%) en beleggingsfinanciering (59%) is licht gewijzigd ten opzichte van 2008 ten gunste van beleggingsfinancieringen. De kredieten daalden met 3%, waardoor de kredietportefeuille eind 2009 € 13,2 miljard bedroeg. Vanwege de opname van bestaande kredietlijnen was de daling in de uitstaande kredieten minder groot dan de daling in de verplichtingen.

De geografische spreiding van de kredietportefeuille van SNS Property Finance (exclusief vastgoedprojecten) bleef stabiel en grotendeels gericht op Nederland. De Nederlandse portefeuille maakte eind 2009 73% uit van de totale portefeuille, tegenover 72% in 2008. De portefeuille met verstrekte kredieten in Noord-Amerika groeide met name vanwege gestegen opnames

Tabel 15: Geografische spreiding kredietportefeuille SNS Property Finance

Totale portefeuille € 13,2 miljard (2008: € 13,6 miljard)	2009	2008
Nederland	73%	72%
Noord-Amerika	9%	8%
Duitsland	6%	5%
Frankrijk	3%	4%
Spanje	2%	3%
Overig	7%	8%

Tabel 16: Kredietportefeuille naar soort vastgoed SNS Property Finance

Totale portefeuille € 13,2 miljard (2008: € 13,6 miljard)	2009	2008
Woningen	30%	32%
Kantoren	26%	23%
Retail	25%	26%
Industrie	11%	11%
Overig	8%	8%

van bestaande kredietlijnen, maar naar verwachting neemt deze portefeuille de komende jaren af door de strategische beslissing de focus volledig op Nederland te gaan richten. De Europese kredietportefeuille (exclusief Nederland) nam met 11,2% af. De segmentatie naar activacategorie veranderde nauwelijks.

Projectfinanciering

De portefeuille projectfinanciering daalde tot € 5,5 miljard (–10,2 %). De buitenlandse portefeuille daalde tot € 3,1 miljard (–17%). De daling werd veroorzaakt door herclassificering naar vastgoedprojecten, stijging van de voorziening, deels gecompenseerd door verder voltrekken van de kredieten op basis van de contractvoorwaarden en/of latere aflossing dan gepland. Bij een aantal problematische projecten besloot SNS Property Finance extra te investeren om het kredietrendement te optimaliseren.

De buitenlandse portefeuille heeft voor circa 38% betrekking op woningbouwprojecten, voor 38% op winkelcentra en voor 13% op kantoren. Het grootste deel van de probleemkredieten heeft betrekking op woningbouwprojecten in Spanje en de Verenigde Staten. Voor Spanje, waar circa € 250 miljoen aan kredieten uitstaat en circa € 250 miljoen aan vastgoedprojecten, wordt voorlopig geen verbetering verwacht. In Noord-Amerika, waar circa € 1.160 miljoen aan kredieten uitstaat, naast € 80 miljoen aan vastgoedprojecten, toonde de woningmarkt eind 2009 tekenen van herstel.

Ondanks een terughoudende opstelling bij nieuwe projecten blijft SNS Property Finance zich oriënteren op nieuwe, kansrijke mogelijkheden op de Nederlandse markt. Duurzame projecten is een van de groeisegmenten waar SNS Property Finance op inzet. In 2009 ging de bouw van start van een duurzaam kantoor voor TNT in Hoofddorp, dat energieneutraal en CO₂-emissievrij zal worden. Voor de financiering werkte SNS Property Finance samen met ASN Bank, dat haar kennis van duurzaamheid inbracht en participeerde. Via het ASN Groenprojectenfonds financiert ASN Bank de duurzame maatregelen van het project.

Beleggingsfinanciering

De portefeuille beleggingsfinancieringen groeide tot € 7,7 miljard (+2,5%). De productie daalde met 74%. Het beleggingsvolume liep in Nederland en in het merendeel van de internationale vastgoedmarkten met meer dan 50% terug. Doordat beleggers hogere aanvangsrendementen eisten en de huren van alle vastgoedtypen daalden, daalden de beleggingswaarden in vrijwel alle landen en vastgoedsectoren waar SNS Property Finance actief is. De investeringsbereidheid

van institutionele beleggers, zoals pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen, bleef laag als gevolg van de onzekere marktomstandigheden.

Vastgoedprojecten

SNS Property Finance heeft de feitelijke zeggenschap over enkele projecten verkregen om deze te kunnen herstructureren en potentiële verliezen te verminderen. De stemrechten die SNS Property Finance in deze projecten heeft, variëren van 50% tot 100% en daarom worden deze projecten volledig geconsolideerd in de jaarrekening van SNS REAAL per 31 december 2009, als balanspost vastgoedprojecten. Deze post steeg van € 120 miljoen eind 2008 tot € 599 miljoen eind 2009 en bestaat vrijwel volledig uit internationale projecten.

De uitstaande kredieten en vastgoedprojecten samen toonden een lichte toename gedurende 2009 van € 13,7 miljard naar € 13,8 miljard. Echter, in vergelijking tot juni (€ 14,2 miljard) was er een bescheiden daling zichtbaar.

Internationale portefeuille

In 2009 daalde de internationale portefeuille aan verstrekte kredieten met € 137 miljoen tot € 3.595 miljoen. De daling was meer dan volledig het gevolg van de herclassificatie van kredieten naar vastgoedprojecten. Internationale kredieten en internationale vastgoedprojecten samen namen toe van € 3.852 miljoen eind 2008 tot € 4.181 miljoen eind 2009, maar in vergelijking tot eind juni 2009 (€ 4.315 miljoen) is een afname zichtbaar.

Begin 2010 heeft SNS Property Finance stappen gemaakt met de afbouw van de internationale activiteiten. In specifieke gevallen wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheid van verkoop van kredieten.

Kredietrisico

De waarde van onroerend goed blijft onder druk, wat duidt op de huidige lastige marktomstandigheden en de toegenomen risico's in de commerciële vastgoedmarkten, met name in de internationale markten waar SNS Property Finance actief is.

De ongunstige omstandigheden en vooruitzichten vertalen zich in lagere huur-inkomsten voor vastgoedbeleggers en uitdagende voorwaarden voor projectontwikkelaars bij de verkoop van projecten. Deze trends, toegenomen risico's en onzekerheden leidden tot hoge bijzondere waardeverminderingen op leningen en een toename van achterstanden, met name in de internationale portefeuille van SNS Property Finance.

De bijzondere waardeverminderingen in de portefeuille van SNS Property Finance geven grotendeels de verande-

ringen weer in de verwachte kasstromen van de onderliggende activa. Factoren zoals huurinkomsten, prijs per vierkante meter, bouwkosten, rentekosten en recente taxatierapporten van professionele taxateurs hebben invloed op de verwachte kasstromen. Schaarste aan kapitaal en liquiditeit heeft geleid tot een afname van recente vergelijkbare transacties, waarbij veel recente transacties duiden op financiële nood van de verkopers. Bijgevolg weerspiegelen de recente waarderingen de zorgvuldige interpretatie van vergelijkbare transacties, dat zich uit in een aanzienlijk ruimere bandbreedte van waarderingen.

Het aantal leningen in achterstand als percentage van de totale kredietportefeuille nam toe van 4,0% ultimo 2008 tot 11,9% ultimo 2009. De gemiddelde Loan-to-Value (LtV) van de totale portefeuille nam toe van 74,6% eind 2008 tot 76,9% eind 2009.

In antwoord op de uitdagende omstandigheden voert SNS Property Finance een strikter beleid met betrekking tot revisie (revision), terugbetaling (repayment), prijsaanpassing (repricing) en herstructurering (restructuring), het '4R-beleid' genoemd. De afdeling Bijzonder Beheer is versterkt en de mogelijkheden van SNS Property Finance zijn aanzienlijk uitgebreid met nieuwe interne medewerkers, een team van externe gespecialiseerde senior herstructurerings- en uitwinningsspecialisten en adviseurs die de ontwikkeling van de Europese en Amerikaanse portefeuille begeleiden.

Ontwikkelingen REAAL

Het nettoresultaat steeg van € 479 miljoen negatief naar € 116 miljoen positief door een lagere negatieve invloed van volatiele financiële markten (€ 445 miljoen), lagere incidentele posten (€ 62 miljoen) en een hoger onderliggend netto resultaat.

Strategie

REAAL wil een realist in verzekeren zijn. Als specialist in risicocalculatie en kansberekening, de essentie van verzekeren, biedt REAAL haar klanten toegankelijke en duidelijke producten. De klanten van REAAL bestaan uit particulieren, het mkb en grotere bedrijven in Nederland. De productgroepen zijn: leven individueel en collectief, schade en arbeidsongeschiktheid (AOV).

De indirecte distributie vindt hoofdzakelijk plaats via intermediairs. Daarnaast spelen ook hypotheekketens, inkoopcombinaties, banken en volmachtkantoren een belangrijke rol. REAAL benut ook de distributiekanaalen van SNS Retail Bank. Essentieel is om steeds alert en creatief in te spelen op de nieuwe mogelijkheden per distributiekanaal.

In de strategie voor de distributie van het directe kanaal staan geavanceerde internetmarketing, monitoring van consumentengedrag, databasebeheer, informatie-management en beheersing van de kosten per order centraal. Zelf.nl biedt een compleet assortiment particuliere schadeverzekeringen, inclusief de ongevallen- en

ziekttekostenverzekeringen van Dier en Zorg, en biedt daarnaast REAAL-spaarproducten.

De strategie van REAAL is vooral gericht op behoud van de sterke marktpositie in leven individueel en groei in de mkb-schademarkt en AOV. REAAL streeft naar een aanzienlijke verbetering van haar kostenbasis en meer effectiviteit in distributie, onder meer door verdere intensivering van de samenwerking met de andere bedrijfsonderdelen van SNS REAAL.

Organisatie en distributie

REAAL geeft hoge prioriteit aan het herstel van het consumentenvertrouwen in financiële producten. De kwaliteitsnormen voor producten en voor kwaliteitsbeheersing werden aangescherpt. Het gaat daarbij niet alleen om transparante en verantwoorde producten die realiseren wat we klanten beloven. Het gaat ook om de kwaliteit van de voorlichting aan intermediairs en klanten, zorgvuldige acceptatie, bereikbaarheid, vlotte afhandeling, correcte klachtenbehandeling, privacy-bescherming en fraudebestrijding. De verantwoordelijkheid voor het inlichten van consumenten over

Tabel 17: Specificatie netto resultaat REAAL

in € miljoenen		2009	2008	Mutatie
REAAL		116	-479	--
REAAL Leven		73	-473	--
REAAL Schade		54	26	108%
REAAL Overig		-11	-32	66%

Tabel 18: Distributie verzekeringsproducten (nieuwe productie / premie-inkomen)

		REAAL Leven 2009 ¹	REAAL Schade 2009 ²
Indirect	Zelfstandige intermediairs	83,2%	45,5%
	Inkoopcombinaties	7,6%	
	Distributiepartners	3,3%	
	Volmachtkantoren		30,2%
	Co-assurantie/beurs		12,7%
Direct	Internet (Proteq)	0,1%	6,2%
	SNS Retail Bank	5,8%	5,4%

¹) Nieuwe productie

²) Premie-inkomen

producteigenschappen, inclusief provisies, ligt primair bij intermediairs. REAAL helpt hen door het verschaffen van heldere productinformatie en coaching.

Begin 2009 werd de bonusprovisie van verzekeraars voor intermediairs afgeschaft om de vergelijkbaarheid van producten en tarieven voor consumenten te verbeteren. De markt toont een toenemende voorkeur voor vaste vergoedingen. REAAL biedt intermediairs de keuze. Zij kunnen hun klanten een vergoeding in rekening brengen op basis van een vast bedrag, bijvoorbeeld een uurtarief of een jaarabonnement, of op basis van een (gedeeltelijke) productprovisie. REAAL heeft baat bij intermediairs met een goede concurrentiepositie door voldoende schaalgrootte en een breed aanbod. REAAL helpt hen om de bedrijfsvoering efficiënter en effectiever te maken, met name door beter gebruik van internet, marketingcommunicatie en procesautomatisering. Intermediairs blijven van cruciaal belang voor advies en verkoop van verzekeringen aan consumenten en bedrijven.

Het gebruik van het digitale platform www.Meetingpointgroup.nl door intermediairs nam aanzienlijk toe. Meetingpoint is een gezamenlijk initiatief van verzekeraars om de verkoop van particuliere schadeverzekeringen kostenefficiënt te houden en een transparante markt te bevorderen. Van alle intermediairs die hier gebruik van maken verkoopt 60% producten van REAAL. In 2010 zullen Meetingpoint en het platform Aplaza nauw gaan samenwerken. Door de koppeling zullen de verkoopkracht en de kostenefficiëntie van intermediairs verder toenemen.

Veel aanpassingen stonden in het teken van lagere kosten en meer klantgerichtheid. De operationele integratie van AXA NL en Winterthur werd voltooid. REAAL startte een traject om de ketentransparantie van alle processen te verbeteren en alle overbodige handelingen te elimineren, waarbij de behoeften van onze klanten steeds het uitgangspunt vormden. De winst aan processnelheid en fte-besparing op een aantal mid- en backofficeafdelingen in Alkmaar was veelbelovend. REAAL zal de ketentransparantie in de gehele organisatie doorlichten en verbeteren.

In het kader van de single label strategie is in januari 2010 de portefeuille pensioenen overgedragen aan Zwitserleven, die deze zal integreren in haar eigen pensioenactiviteiten. REAAL heeft de Leven individueel portefeuille van Zwitserleven overgedragen gekregen om deze vice versa te integreren. In de single label strategie zal REAAL zich primair richten op de intermediair markt voor leven individueel en schadeverzekeringen. Zwitserleven zal het pensioenmerk van SNS REAAL worden.

Het accountmanagement van REAAL, Zwitserleven, SNS Bank en SNS Regio Bank werd beter op elkaar afgestemd bij gemeenschappelijke intermediairs en de inkoopkracht werd waar mogelijk gebundeld.

De sportsponsoring van REAAL ondersteunt zowel de merkbekendheid en -reputatie als de lokale aanwezigheid van intermediairs. Sinds 2008 is REAAL hoofdsponsor van de Nederlandse tennisbond, de KNLTB. REAAL wil in Nederland de maatschappelijke rol van tennis ondersteunen en draagt bij aan betere voorzieningen voor straattennis, schooltennis en rolstoeltennis. Bij lokale clubs en andere tennisevenementen is de naam REAAL te zien. Talentvolle jonge tennissers helpt REAAL met een sponsorbijdrage.

REAAL voerde eind 2009 een verandering door in de frontofficeactiviteiten voor het directe kanaal. Daarbij werden de verkoop- en klantenserviceafdelingen voor Proteq, Dier en Zorg, Route Mobiel en Zelf.nl ondergebracht in één centrum om beter te kunnen profiteren van kennisuitwisseling en best practices.

REAAL Leven

Financiële ontwikkelingen

Resultaat

Het netto resultaat van REAAL Leven steeg sterk tot € 73 miljoen, met name door forse vermindering van de negatieve invloed van de financiële markten en door een lager negatief effect van incidentele posten. Het onderliggende netto resultaat verbeterde dankzij de gestegen onderliggende beleggingsresultaten en de aanzienlijk lagere operationele lasten.

Ten opzichte van het eerste halfjaar nam het netto resultaat in het tweede halfjaar toe dankzij de positieve invloed van de financiële markten. Het onderliggende netto resultaat steeg vanwege de vrijval van extra voorzieningen voor rentegaranties in de beleggingsverzekeringsportefeuille en gesepareerde beleggingsdepots die in het tweede halfjaar van 2008 en het eerste kwartaal van 2009 waren getroffen, samen met de resultaten van de daaraan gerelateerde rentederivaten.

De negatieve incidentele post van € 7 miljoen had betrekking op de bijzondere waardevermindering van de merknaam DBV. De negatieve incidentele post van € 77 miljoen in 2008 was het gevolg van de voorziening die was getroffen voor de compensatieregeling voor beleggingsverzekeringen.

Voorals doordat REAAL aan marge prioriteit gaf boven marktaandeel daalde de New Annual Premium Equivalent (NAPE). De VNB verbeterde sterk met € 23

Tabel 19: REAAL Leven

in € miljoenen	2009	2008	Mutatie
Periodieke premies leven	1.512	1.575	-4%
Premies koopsommen leven	787	1.336	-41%
Premie-inkomen	2.299	2.911	-21%
Herverzekeringspremies	36	20	80%
Netto premie-inkomen	2.263	2.891	-22%
Netto provisie en beheervergoedingen	62	58	7%
Aandeel in het resultaat van geassocieerde deelnemingen	22	-14	--
Resultaat uit beleggingen	1.080	842	28%
Resultaat uit beleggingen voor rekening en risico van polishouders	902	-1.408	--
Resultaat financiële instrumenten	-31	101	--
Overige operationele opbrengsten	--	42	-100%
Totaal baten	4.298	2.512	71%
Verzekeringstechnische lasten	3.446	1.910	80%
Acquisitiekosten verzekeringsactiviteiten	162	183	-11%
Bijzondere waardeverminderingen	178	600	-70%
Totale operationele lasten	230	264	-13%
Overige rentelasten	206	186	11%
Overige lasten	--	14	-100%
Totaal lasten	4.222	3.157	34%
Resultaat voor belastingen	76	-645	--
Belastingen	-1	-175	99%
Belang van derden	4	3	33%
Netto resultaat over de periode	73	-473	--
Netto invloed volatiele financiële markten	-92	-476	81%
Incidentele posten	-7	-77	91%
Onderliggend netto resultaat over de periode	172	80	115%
Bedrijfskosten-premieverhouding	11,3%	12,8%	
New annual premium equivalent levenbedrijf	171	256	-33%
Value New Business	23	0	--

miljoen en een VNB marge van 13,5%, met name door tariefaanpassingen en kostenbeheersing.

Baten

Periodieke premies leven

In een sterk afgenomen Nederlandse markt voor levensverzekeringen (-25%) won REAAL verder aan kracht en steeg het marktaandeel in nieuwe periodieke levenpremies tot 17,5% (2008: 16,5%). Ondanks de daling in het marktvolume was bij de periodieke levenpremies slechts een bescheiden afname te zien.

Consumenten gaven veel vaker dan in 2008 de voorkeur aan risicoproducten boven kapitaalproducten. REAAL speelde hier goed op in. De verkopen van traditionele overlijdensrisicoverzekeringen en

de risicomijdende spaarhypotheekverzekeringen namen sterk toe. De aanpassing van het verkoop- en marketingbeleid voor hypotheek- en verzekering in een scherpe gecombineerde aanbieding, is succesvol. De verkoop van traditionele verzekeringen werd meer dan verdriedubbeld en de hypotheekverkoop groeide met circa 51%. REAAL koopt haar hypotheek- en verzekeringen bij derden, waaronder SNS Bank. Door het grote volume aan premie-inkomsten, door de inkoop bij partners met goede toegang tot de kapitaalmarkt en door een sterke focus op NHG-hypotheek- en verzekeringen, was REAAL goed gepositioneerd op de hypotheekmarkt. NHG-hypotheek- en verzekeringen leden minder dan gemiddeld onder de crisis op de huizenmarkt en worden meer dan gemiddeld verkocht via intermediairs.

REAAL maakte een goede start met de verkoop van bankspaarproducten. Deze producten bieden dezelfde fiscale voordelen als beleggingsverzekeringen voor het opbouwen van een vermogen voor de ouderdag of het aflossen van een woning hypotheek. In 2009 introduceerde REAAL de Lijfrente Opbouw Rekening en de Lijfrente Uitkerings Rekening, bancaire varianten van producten die tot voor kort alleen als verzekeringsproducten aangeboden werden. REAAL en SNS Retail Bank werken nauw samen bij het opbouwen van hun assortiment bankspaarproducten.

Koopsommen leven

De premies uit koopsommen kwamen aanzienlijk lager uit doordat REAAL in de aanhoudend concurrerende markt vasthield aan haar tariefstelling. Daardoor daalde het marktaandeel koopsommen tot 14,4% (2008: 18,7%), waarbij de Value New Business (VNB) marge echter verbeterde.

De markt voor individuele koopsompolissen daalde sterk ten opzichte van 2008. Deze markt daalt structureel doordat de markt grotendeels bestaat uit oude koopsommen die jaarlijks aan het einde van het jaar werden gestort. De nieuwe instroom van dit type koopsommen is beperkt. Daarnaast zorgden de economische omstandigheden voor minder instroom in individuele pensioenverzekeringen. Door bezuinigingen van werkgevers hadden werknemers weinig salarisruimte om stortingen te doen. De prijsconcurrentie bij de Direct Ingaande Lijfrentes, die een belangrijk deel van dit segment uitmaken, is onveranderd hoog.

Leven (semi-)collectief

De portefeuille collectieve en semicollectieve pensioenen groeide met 1,0%. De markt voor mkb-pensioenen en grootaandeelhouders stond onder druk door het economische klimaat. REAAL was vooral succesvol

met het Groeps Individueel Pensioen Plan (GIP), een collectief pensioenproduct gericht op mkb-bedrijven. Het GIP heeft een transparante eigenschappen- en kostenstructuur en is als beschikbare-premieproduct toonaangevend in de markt. In januari 2010 werd de portefeuille pensioenen overgedragen aan Zwitserleven, die deze zal integreren in haar eigen pensioenactiviteiten.

Overige baten

In de loop van het eerste halfjaar werd de aandelenportefeuille aanzienlijk verkleind en werden de gerelateerde putopties verkocht. Het resultaat uit beleggingen voor eigen rekening en risico steeg door de verandering in de beleggingsmix voor vastrentende beleggingen. Deze zorgde voor hogere rentebaten, waarmee het lagere dividend meer dan gecompenseerd werd. Daarnaast steeg het beleggingsresultaat door een sterke daling in de gerealiseerde verliezen op de aandelenportefeuille en een toename in gerealiseerde winsten op de vastrentende portefeuille. Beide maken deel uit van de invloed van de volatiele financiële markten.

Het resultaat op financiële instrumenten daalde door hogere gerealiseerde en ongerealiseerde verliezen op derivaten die dienen ter afdekking van de garanties in producten en van de benodigde solvabiliteit tegen renteschommelingen. Dit werd gedeeltelijk gecompenseerd door gerealiseerde waardeinstijgingen op aandenderivaten.

Het gestegen aandeel in het resultaat van geassocieerde deelnemingen, opgenomen onder 'invloed volatiele financiële markten', steeg tot € 22 miljoen. Dit werd veroorzaakt door een hogere waardering van het beleggingsfonds Ducatus, dat profiteerde van het herstel van de aandelenmarkten.

Tabel 20: Premie-inkomen REAAL Leven

in € miljoenen	Premie-inkomen 2009	Premie-inkomen 2008	Mutatie
Periodieke premies individueel	1.381	1.436	-3,8%
Koopsommen individueel	755	1.281	-41,1%
Totaal individueel	2.136	2.717	-21,4%
Periodieke premies collectief	131	139	-5,8%
Koopsommen collectief	32	55	-41,8%
Totaal collectief¹	163	194	-16,0%
Totaal premie inkomen	2.299	2.911	-21,0%

¹⁾ In verband met een uitrui van activiteiten met Zwitserleven ontvangt REAAL vanaf 2010 alleen nog premie-inkomsten uit individuele verzekeringen.

Lasten

De totale operationele lasten daalden aanzienlijk, met € 34 miljoen tot € 230 miljoen. Het kostenbesparingsprogramma liep door in het tweede halfjaar en resulteerde in € 6 miljoen besparing ten opzichte van het eerste halfjaar, met name door kostensynergie en andere maatregelen voor kostenbeheersing. Het aantal eigen en ingehuurde medewerkers daalde substantieel, met ruim 200 fte. Door deze kostenbesparingen verbeterde de bedrijfskosten-premieverhouding van 12,8% tot 11,3%, ondanks het negatieve effect van het dalende premieinkomen op koopsommen van circa 0,4%.

De verzekeringstechnische lasten voor rekening en risico van polishouders stegen fors. Dit hield voornamelijk verband met de hogere inkomsten uit beleggingen voor rekening en risico van polishouders, grotendeels veroorzaakt door hogere rendementen op aandelen en lagere kredietrisico-opslagen.

Ten opzichte van zowel 2008 als het eerste halfjaar van 2009 zijn de bijzondere waardeverminderingen dankzij het herstel van de aandelenmarkten sterk afgenomen. Daar tegenover stond dat in het eerste halfjaar van 2009 en in mindere mate in het tweede halfjaar de hogere kredietrisico's bijzondere waardeverminderingen noodzakelijk maakten in de vastrentende portefeuille (respectievelijk € 54 miljoen en € 22 miljoen).

REAAL Schade

Resultaat

Het netto resultaat van REAAL Schade steeg met meer dan 100% tot € 54 miljoen dankzij hogere gerealiseerde waardeinstijgingen op vastrentende waarden. Het onderliggende netto resultaat daalde tot € 41 miljoen vanwege lagere uitloopresultaten, die deels werden gecompenseerd door lagere operationele lasten.

Het netto resultaat en het onderliggende netto resultaat over het tweede halfjaar lag in lijn met het eerste halfjaar.

Tabel 21: REAAL Schade

in € miljoenen	2009	2008	Mutatie
Resultaat			
Premies schade	814	809	1%
Herverzekeringspremies	67	59	14%
Netto premie-inkomen	747	750	0%
Netto provisie en beheervergoedingen	2	1	100%
Aandeel in het resultaat van geassocieerde deelnemingen	--	1	-100%
Resultaat uit beleggingen	89	66	35%
Resultaat financiële instrumenten	--	-1	100%
Overige operationele opbrengsten	16	3	433%
Totaal baten	854	820	4%
Verzekeringstechnische lasten	436	410	6%
Acquisitiekosten verzekeringsactiviteiten	190	191	0%
Bijzondere waardeverminderingen	10	20	-50%
Totale operationele lasten	122	143	-15%
Overige rentelasten	21	20	5%
Overige lasten	3	--	--
Totaal lasten	782	784	0%
Resultaat voor belastingen	72	36	100%
Belastingen	18	10	80%
Netto resultaat over de periode	54	26	108%
Netto invloed volatiele financiële markten	5	-23	--
Incidentele posten	8	--	--
Onderliggend netto resultaat over de periode	41	49	-17%
Combined ratio schadebedrijf	92,6%	92,3%	--
Schadequote	53,4%	50,1%	--

De positieve invloed van de volatiele financiële markten in het eerste halfjaar (€ 6 miljoen) was vrijwel gelijk aan de positieve eenmalige post in het tweede halfjaar (€ 8 miljoen).

Baten

De totale premies van REAAL Schade bleven goed op niveau ten opzichte van 2008, maar in het tweede halfjaar daalden de premies ten opzichte van het eerste halfjaar vanwege verdere prijserosie en selectieve beurstekening van transportverzekeringen. Het premie-inkomen op arbeidsongeschiktheidsverzekeringen steeg met 12%. Naar schatting stabiliseerde de totale schademarkt. Het marktaandeel in 2008 was 4,8%, gemeten naar bruto premie en inclusief AOV¹. Het geschatte marktaandeel 2009 is eveneens circa 4,8%.

Zakelijk schade

REAAL benadert de zakelijke schademarkt op drie manieren: via het retailkanaal, via maatwerk voor specifieke bedrijven en met co-assurantie via beurstekening.

REAAL heeft tevens een sterke marktpositie in de transportsector. Sinds de overname van AXA NL in 2008 is de positie van REAAL Schade in de zakelijke markt aanzienlijk versterkt. De verkoop werd in 2009 verder geprofessionaliseerd en REAAL heeft de interne organisatie aangepast aan de Verkooporganisatie. Van belang is om groeikansen te benutten door tijdige updates en het verzekeraar maken van meer risico's, gecombineerd met heldere afwijzingscriteria. De product- en assortimentsopbouw is erop gericht intermediairs in staat te stellen hun adviesfunctie goed te vervullen. Op de volmachtenmarkt, versterkte REAAL haar leidinggevende positie.

Particulier schade

In de particuliere schademarkt richt REAAL zich vooral op het drukken van kosten en administratieve lasten voor haar intermediairs, bijvoorbeeld door totaalpakketten, producten die zich lenen voor korte adviesgesprekken en vergaande automatisering. In deze markt speelt het onlineplatform Meetingpoint een belangrijke rol. Schade-producten blijven voor intermediairs van belang om hun toegevoegde waarde te tonen aan particuliere klanten en zijn vaak de start om een totaalpakket bij de klant te verkopen.

Arbeidsongeschiktheidsverzekeringen (AOV)

De inkomsten uit arbeidsongeschiktheidspremies stegen naar € 99 miljoen (+12%). De arbeidsongeschiktheidspremies als percentage van de totale inkomsten uit schadepremies namen hierdoor met 1 procentpunt toe tot 12%. Het marktaandeel AOV bedroeg 3,2% in 2008.

In deze markt biedt REAAL drie productgroepen: AOV-individueel, AOV-collectief en Verzuimverzekeringen. Het groeipotentieel voor AOV blijft goed. De verkoop is tot dusverre in handen van een beperkt aantal gespecialiseerde intermediairs. REAAL spant zich daarom in meer geschikte intermediairs te vinden. In 2009 werd voor eenvoudige aanvragen elektronische acceptatie ingevoerd en werd het schadebehandelingsproces sneller en kostenefficiënter gemaakt.

Overige baten

De beleggingsbaten stegen van € 23 miljoen naar € 89 miljoen door gerealiseerde waardeinstijgingen op vastrentende waarden, die hoger waren dan het bedrag aan gerealiseerde verliezen en bijzondere waardeverminderingen op aandelen. Beide maken deel uit van de invloed van de volatiele financiële markten.

In de overige operationele opbrengsten was in het tweede halfjaar een incidentele post opgenomen van € 8 miljoen netto in verband met de vrijval van een voorziening voor een geschil over een distributievergoeding.

Lasten

De schadequote van REAAL Schade steeg met 3,3 procentpunt tot 53,4%. Dit hield verband met de gestegen verzekeringstechnische lasten vanwege de lagere uitloopresultaten. In het eerste halfjaar viel een voorziening vrij in verband met mogelijke aansprakelijkheid voor tabaksclaims, waardoor de verzekeringstechnische lasten daalden en ook de schadequote in die periode lager uitkwam.

De totale operationele lasten daalden met 15% tot € 21 miljoen en de bedrijfskosten-premieverhouding daalde van 17,1% tot 14,4%. Het aantal eigen en ingehuurd medewerkers daalde substantieel, met ruim 60 fte.

De Combined ratio steeg licht tot 92,6% door een lichte toename van de schadequote en een lagere bedrijfskosten-premieverhouding.

De bijzondere waardeverminderingen op aandelen was € 10 miljoen, een halvering ten opzichte van de bijzondere waardeverminderingen op aandelen in 2008.

¹) Sinds 2009 is het marktaandeel inclusief AOV beter te bepalen doordat AM Jaarboek, dat de marktaandelen onderzoekt, AOV loskoppelde van de markt voor zorgverzekeringen.

REAAL Overige

De overige activiteiten van REAAL omvatten de activiteiten die niet direct door REAAL Leven of REAAL Schade worden aangestuurd.

Het netto resultaat van REAAL Overig steeg met € 21 miljoen naar € 11 miljoen negatief door een lagere negatieve invloed van de volatiele financiële markten van € 33 miljoen. In 2008 leidden toegenomen kredietrisico-opslagen tot een ongerealiseerd verlies van € 33 miljoen op de hypotheekportefeuille van DBV, die tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening staat opgenomen. Dit werd gedeeltelijk gecompenseerd door een negatieve invloed in 2009 van incidentele posten van € 16 miljoen vanwege het stroomlijnen van de verzekeringsactiviteiten. Het onderliggende netto resultaat steeg met € 4 miljoen tot € 5 miljoen positief.

Ontwikkelingen Zwitserleven

Het nettoresultaat steeg van € 49 miljoen negatief naar € 80 miljoen positief door een positieve invloed van volatiele financiële markten (€ 25 miljoen), incidentele posten (€ 11 miljoen) en een hoger onderliggend netto resultaat.

Strategie

Zwitserleven wil dé pensioenverzekeraar van Nederland zijn. De klanten van Zwitserleven zijn mkb-bedrijven, grote bedrijven en directeur-grotaandeelhouders. Om klanten optimaal van dienst te zijn maakt Zwitserleven gebruik van marktteams, die zich op een specifieke deelmarkt richten.

Zwitserleven biedt haar producten en diensten op het gebied van pensioenen aan in samenwerking met het intermediair, professionele adviseurs en via de eigen website.

De strategie van Zwitserleven is gericht op groei op basis van hoogwaardige producten, uitstekende dienstverlening en intensieve samenwerking met het intermediair. De merkbeleving van het Zwitserleven Gevoel wordt waargemaakt en onderhouden door goede communicatie met intermediairs, werkgevers en werknemers en uitstekende service. Klanttevredenheid en medewerkerstevredenheid zijn belangrijke langetermijndoelstellingen. Zwitserleven beschouwt de professionaliteit en betrokkenheid van haar medewerkers als een van de hoekstenen voor het succes van de onderneming. Zwitserleven streeft naar baten- en kostensynergie in productie en distributie door samenwerking met andere bedrijfsonderdelen van SNS REAAL.

Organisatie en distributie

Met ingang van 2010 werden de pensioenactiviteiten van REAAL ondergebracht bij Zwitserleven en werden de leven-individueelactiviteiten van Zwitserleven, inclusief hypotheek, ondergebracht bij REAAL. In totaal veranderden circa 500 medewerkers van werkgever en werklocatie. In 2008 was al besloten de productie en administratie per productgroep samen te voegen. In 2009 werd bovendien besloten de merknamen aan

verschillende productgroepen te verbinden. Dit maakt het voor klanten nog duidelijker waar Zwitserleven en REAAL voor staan. Als pure pensioenspecialist kan Zwitserleven haar middelen en capaciteit efficiënter inzetten voor het verder versterken van de concurrentiepositie.

De in 2008 ingevoerde nieuwe Pensioenwet vereiste in 2009 de implementatie van een groot aantal aanvullende procedures. Deze vergden veel aandacht van het accountmanagement en de klantenservice. Het ging vooral om aanvullende eisen ten aanzien van het tijdig informeren van medewerkers en het begrenzen van individuele beleggingsmogelijkheden op basis van producttypen en gebruikersprofielen.

Zwitserleven onderscheidt zich met hoogwaardige producten en diensten. Dat werd in 2009 ondermeer bevestigd door de uitverkiezing tot Verzekeraar van het jaar, waarmee Zwitserleven het Gouden Schild won. De jury bestond uit vakexperts en vertegenwoordigers uit de branche, het bedrijfsleven, de wetenschap, de politiek en consumentenorganisaties. In het jaarlijkse prestatieonderzoek van DAK, NBVA en NVA was Zwitserleven de op één na beste verzekeraar in de categorie leven collectief. Ten slotte is bij het Nationaal Performance Onderzoek Pensioenverzekeraars (POP), gehouden door het onafhankelijke onderzoeksbureau IG&H, Zwitserleven net als vorig jaar op de eerste plaats geëindigd, waarbij Zwitserleven fors is gestegen ten opzichte van de concurrenten.

Het Zwitserleven Gevoel bestond in 2009 25 jaar. Om dit te vieren waren er een serie jubileumcommercials op televisie. Daarin passeerden acteurs die bepalend zijn geweest voor het merk de revue. Tegelijkertijd werd een PR-campagne gevoerd rond 25 jaar Zwitserleven Gevoel.

Tabel 22: Distributie Zwitserleven nieuwe productie

		2009
Indirect	Zelfstandige intermediairs	67,0%
Direct	Website Zwitserleven	0,9%
	Zelfstandige bedrijfsadviseurs	32,1%

Tabel 23: Zwitserleven

in € miljoenen	2009	2008 ¹⁾	Mutatie
Periodieke premies leven	696	680	2%
Premies koopsommen leven	553	572	-3%
Premie-inkomen	1.249	1.251	0%
Herverzekeringspremies	5	4	25%
Netto premie-inkomen	1.244	1.247	0%
Netto provisie en beheervergoedingen	7	3	133%
Resultaat uit beleggingen	467	347	35%
Resultaat uit beleggingen voor rekening en risico van polishouders	432	-378	--
Resultaat financiële instrumenten	16	46	-65%
Baten belegd onderpand inzake verbruikleen	30	166	-82%
Totaal baten	2.196	1.431	53%
Verzekeringstechnische lasten	1.851	1.032	79%
Acquisitiekosten verzekeringsactiviteiten	17	19	-11%
Bijzondere waardeverminderingen	55	141	-61%
Totale operationele lasten	109	122	-11%
Rentelasten schuld inzake verbruikleen	20	148	-86%
Overige rentelasten	35	35	0%
Totaal lasten	2.087	1.497	39%
Resultaat voor belastingen	109	-66	--
Belastingen	29	-17	--
Netto resultaat over de periode	80	-49	--
Netto invloed volatiele financiële markten	25	-75	--
Incidentele posten	11	-1	--
Onderliggend netto resultaat over de periode	44	27	63%
Bedrijfskosten-premieverhouding	11,5%	13,5%	
New annual premium equivalent levenbedrijf	236	200	18%
Value New Business	19	8	138%

¹⁾ Inclusief pro forma januari-april

Het Zwitserleven Gevoel is waarschijnlijk de langstlopende reclamecampagne van Nederland. De slogan is door consistente marketingcommunicatie inmiddels bij 90% van de Nederlanders bekend, inclusief de Grote Van Dale, die als uitleg geeft: 'onbekommerd gevoel met name ten aanzien van de postactieve levensfase, gebaseerd op het vertrouwen dat men een in financieel opzicht onbezorgde oude dag tegemoet gaat.'

Financiële ontwikkelingen

Resultaat

De nettowinst van Zwitserleven steeg van € 49 miljoen negatief in 2008 (wegens verliezen op de aandelenportefeuille) naar € 80 miljoen positief. In 2009 was de invloed van de volatiele financiële markten positief door gerealiseerde waardeinstijgingen, met name op vastrentende beleggingen en gerealiseerde winsten op de verkoop van

putopties op aandelen. Deze winsten compenseerden ruimschoots de bijzondere waardeverminderingen op aandelen en de gerealiseerde verliezen op vreemdevalutacontracten die voor hedgingdoeleinden werden gebruikt.

De netto-invloed van de incidentele posten was € 11 miljoen positief. Dit bedrag bestond uit de vrijval van verzekeringstechnische voorzieningen van € 13 miljoen vanwege de harmonisatie van grondslagen voor financiële verslaggeving, wat met name betrekking had op de winstdeling van gesepareerde beleggingsdepots en langlevensrisico. Dit werd gecompenseerd door herstructureringslasten die betrekking hadden op het stroomlijnen van de verzekeringsmerken van € 2 miljoen netto. Het onderliggende netto resultaat steeg van € 27 miljoen (pro forma resultaat 2008) naar € 44 miljoen.

Deze sterke verbetering was vooral te danken aan hogere verzekeringstechnische resultaten, lagere operationele lasten en toegenomen beleggingsbaten. Voor een deel werd dit tenietgedaan door bijzondere waardeverminderingen op vastgoed voor eigen gebruik.

De VNB steeg fors tot €19 miljoen door de focus op winstgevendende marges. Een hoog niveau van prolongaties resulteerde tevens in een hogere NAPE, die met 18% steeg tot €236 miljoen. Als gevolg hiervan verbeterde de VNB marge van 4,0% in 2008 tot 8,1% in 2009.

Baten

Door de lage rente en door de verslechtering van de dekkingsgraad op veel contracten in de Nederlandse pensioenmarkt verminderde de bereidheid van werkgevers om naar een andere verzekeraar of een ander pensioenfonds over te stappen. Desondanks bleef de omvang van de koopsommen vrijwel stabiel en stegen de periodieke levenpremies licht dankzij nieuwe contracten. Ten opzichte van het eerste halfjaar daalde het premieinkomen in het tweede halfjaar met 21%. Dit is in lijn met het normale seizoenspatroon dat de pensioenactiviteiten van Zwitserleven kenmerkt, waarbij een belangrijk deel van de premies in het eerste kwartaal valt.

Leven collectief

De collectieve periodieke premies stegen van €461 miljoen in pro forma 2008 tot €484 miljoen (+5,0%). De collectieve koopsommen daalden van €313 miljoen in pro forma 2008 tot €280 miljoen (-10,5%). De pensioenmarkt stond onder druk door de gevolgen van de financiële en economische crisis. Zwitserleven versterkte haar marktpositie, vooral door een aantal nieuwe contracten in de grootzakelijke markt (Dutch, Mead Johnson, Procter & Gamble, Sogeti en VNU) en door een hoog klantenbehoud.

Door de dalende beurskoersen in combinatie met een lage rentestand was begin 2009 sprake van een crisis-

situatie op de pensioenmarkt. Bij veel werkgevers dreigde het pensioenvermogen onder de verplichte dekkingsgraad van 100% te komen. Zwitserleven had een dekkingsgraadteam paraat voor tijdige en accurate communicatie met haar klanten en adequaat beheer. In veel gevallen moest ingegrepen worden door wijziging in de beleggingsmix, bijstortingen van de werkgever of het regelen van bankgaranties, waardoor de dekkingsgraad op peil bleef.

CAO-loonstijgingen bleven grotendeels achterwege, waarmee ook een deel van de hieraan verbonden autonome groei van Zwitserleven achterwege bleef. Bovendien hadden de stijgende werkloosheid en versoering van regelingen een negatief effect op de premie-inkomsten. Daarnaast had de lage rentestand in de grootzakelijke markt een negatieve invloed op het aanbod aan pensioenverzekeringen voor vervroegde afkoop. Vooral in de grootzakelijke markt was de prijsconcurrentie scherp. Zwitserleven zocht een gezonde balans tussen marges en marktaandeel.

Zwitserleven wil zich niet alleen onderscheiden met producten die een goed rendement bieden en de fiscale ruimte optimaal benutten, maar vooral met superieure dienstverlening. Daarom inventariseert Zwitserleven bij nieuwe klanten vóór de transitie uitgebreid de wensen en behoeften en vraagt Zwitserleven haar klanten daarna om een gemotiveerd rapportcijfer. De doorgaans hoge cijfers bieden goede referenties bij volgende acquisities, zoals een g van een nieuwe grote klant met 3500 werknemers die begin 2009 werd overgezet. Zwitserleven biedt haar klanten een uitgebreid dienstenpakket om pensioeninformatie voor werknemers toegankelijk en actueel te houden, bijvoorbeeld door koppelingen en downloadmogelijkheden via extranetten met de personeelsadministratie. Daarnaast kan Zwitserleven de volledige communicatie rondom pensioenen verzorgen voor haar klanten.

Tabel 24: Premie-inkomen Zwitserleven

in € miljoenen	Premie-inkomen 2009	Premie-inkomen pro forma 2008	Groei tov pro forma 2008	Premie-inkomen 2008, vanaf 29 april
Periodieke premies individueel	212	219	-3%	130
Koopsommen individueel	273	258	6%	134
Totaal individueel	485	477	2%	264
Periodieke premies collectief	484	461	5%	204
Koopsommen collectief	280	313	-11%	196
Totaal collectief	764	774	-1%	400
Totaal premie inkomen	1.249	1.251	0%	664

Op de mkb-markt handhaafde Zwitserleven haar marktpositie. Verschillende producten en diensten werden uitgebreid of vernieuwd, waaronder de webbased productlijn i-Pensioen en de collectieve risicoverzekering. Het pensioen voor directeur-groot-aandeelhouders werd geschikt gemaakt voor feeconsultants.

Leven individueel

De individuele levenmarkt stond onder druk door de gedaalde verkopen van hypotheek en bijbehorende verzekeringen en de verschuiving van de vraag van beleggingsverzekeringen naar bankspaarproducten. In deze verslechterde markten breidde Zwitserleven haar marktaandelen uit en bleef het premie-inkomen op peil, zowel in de markt voor individuele koopsommen als in die voor periodieke premies. Een positieve invloed op de premie-inkomsten ging uit van het behouden van klanten met aflopende lijfrentepolissen. Het marktaandeel individuele koopsommen steeg van 3,8% naar 5,3% en het marktaandeel individuele periodieke premies steeg van 1,5% naar 1,7%. De groeiende marktaandelen en de in 2009 gewonnen awards duiden op een hoge klanttevredenheid.

In 2010 zal Zwitserleven de indirecte individuele levenactiviteiten overdragen aan REAAL. De directe activiteiten, die bestaan uit individueel vermogensadvies en -beheer, zullen beëindigd worden. Klanten kunnen hiervoor terecht bij SNS Bank of SNS Securities.

Overige baten

Het resultaat uit beleggingen steeg fors met € 120 miljoen tot € 467 miljoen ten opzichte van pro forma 2008 dankzij hogere gerealiseerde waardeinstijgingen op vastrentende waarden en lagere gerealiseerde verliezen op aandelen. Het onderliggende resultaat op beleggingen steeg aanzienlijk door een gerealiseerde waardeinstijging op belegd onderpand inzake verbruikleen van € 15 miljoen bruto en gestegen rentebaten door een verandering in de beleggingsmix voor vastrentende beleggingen.

Ter vermindering van het balansrisico werd de afbouw van de portefeuille voor verbruikleen in het tweede halfjaar voortgezet. De portefeuille voor verbruikleen daalde in 2009 met € 1,8 miljard tot € 0,5 miljard. Daardoor daalden de baten uit belegd onderpand inzake verbruikleen en de rentelasten inzake verbruikleen beiden sterk.

Lasten

In vergelijking met pro forma 2008 daalden de operationele lasten fors, met name door de kostenbesparings- en synergieprogramma's, waaronder een vermindering van het aantal ingehuurd medewerkers en lagere lasten met betrekking tot de invoering van de nieuwe pensioenwet in Nederland in 2008. Ten opzichte van het eerste halfjaar daalden de operationele lasten in het tweede halfjaar met € 5 miljoen, waarmee de effectiviteit bleek van de in het eerste halfjaar genomen maatregelen voor kostenbesparing. Dit werd voor een deel tenietgedaan door de herstructureringslasten in verband met de omgekeerde integratie.

Het omgekeerde-integratieprogramma van Zwitserleven en REAAL Leven loopt. De juridische fusie is in het tweede halfjaar voltooid, de nieuwe organisatie- en bestuursstructuur is ingevoerd en er is een begin gemaakt met de conversie van portefeuilles en systemen. Deze conversies verlopen volgens schema.

De bijzondere waardeverminderingen bedroegen € 55 miljoen, waarvan € 36 miljoen betrekking had op aandelen en € 10 miljoen op vastgoed voor eigen gebruik. Het restant betrof de vastrentende portefeuille. Ten opzichte van pro forma 2008 daalden de bijzondere waardeverminderingen op de aandelenportefeuille met € 70 miljoen door herstel van de aandelenmarkten.

Ontwikkelingen Groepsactiviteiten

Het netto resultaat uit Groepsactiviteiten verbeterde ten opzichte van 2008 met € 18 miljoen tot € 80 miljoen negatief.

Tot de groepsactiviteiten van SNS REAAL behoren SNS Asset Management, Zwitserleven Asset Management, SNS REAAL Invest en de stafdiensten. Deze activiteiten worden direct door de Raad van Bestuur aangestuurd. De direct toerekenbare baten en lasten van deze activiteiten worden toegerekend aan SNS Retail Bank, SNS Property Finance, REAAL en Zwitserleven. Het resultaat op groepsactiviteiten is dan ook het saldo van de niet direct toerekenbare baten en lasten.

Financiële ontwikkelingen

De verbetering van het netto resultaat werd veroorzaakt door een lagere negatieve invloed van de volatiele financiële markten van € 62 miljoen, gedeeltelijk teniet-gedaan door een lagere positieve invloed van € 39 miljoen aan incidentele posten, de bijzondere waardeverminderingen van € 9 miljoen op financiële participaties en herstructureringslasten van € 8 miljoen in 2009 en de afwezigheid van een in 2008 gerealiseerde winst van € 22 miljoen die betrekking had op de verkoop van Swiss Life Belgium. Het onderliggende resultaat was € 5 miljoen lager dan in 2008. Dit was voornamelijk het gevolg van hogere operationele lasten.

SNS Asset Management

Strategie

De primaire taak van SNS Asset Management is het verantwoord beheer van de beleggingen van SNS Bank en REAAL voor eigen rekening en de beleggingsfondsen van SNS Bank en ASN Bank. Daarnaast verzorgt SNS Asset Management de administratie van een groot aantal fondsen van REAAL en SNS Regio Bank en richt SNS Asset Management zich op de externe markt voor verantwoord institutioneel vermogensbeheer.

De strategie voor het beheer van de beleggingsfondsen bestaat uit:

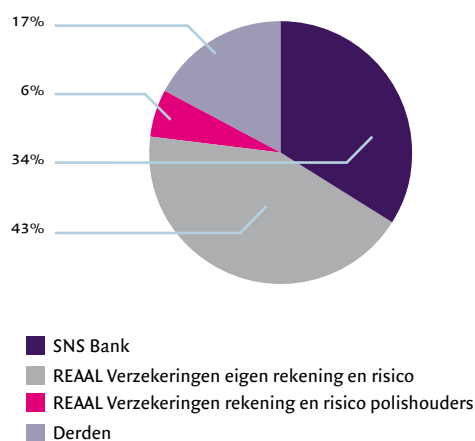
- ⊙ zelfstandig beheer van de beleggingsfondsen die gericht zijn op Nederland en op verantwoorde vermogensopbouw;
- ⊙ beheer van een aantal overige beleggingsfondsen samen met een partner, waarbij gezamenlijke expertise en beheercapaciteit worden gebundeld;
- ⊙ beheer van beleggingsfondsen die zijn samengesteld uit gespecialiseerde fondsen van andere beleggingsfondsbeheerders.

Het beheer van SNS Asset Management is gebaseerd op integrale bedrijfsanalyses, waarbij niet alleen de financiële prestaties van ondernemingen worden beoordeeld maar ook hun beleid en prestaties op sociaal, milieu- en bestuurlijk gebied.

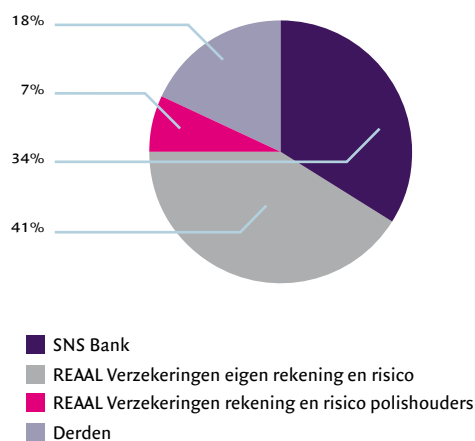
Ontwikkelingen 2009

Het beheerde vermogen van SNS Asset Management steeg van € 22,9 miljard tot € 28,8 miljard (+25%). De groei werd zowel gestuwd door de stijgende beurskoersen (75% van de groei) als door de netto instroom van het belegde vermogen (25% van de groei).

13 Verdeling beheerd vermogen SNS Asset Management 2009

14 Verdeling beheerd vermogen SNS Asset Management 2008

Ook de toename van het aantal externe klanten voor institutioneel vermogensbeheer droeg positief bij.

SNS Asset Management heeft voor al haar klanten in 2009 de administratie van alle effecten uitbesteed aan Kas Bank, een gespecialiseerde custodian die door schaalvoordelen goedkoper kan werken dan SNS Bank. De besparingen zijn ruim €1,5 miljoen per jaar.

Institutioneel vermogensbeheer

SNS Asset Management behoort op het gebied van verantwoord institutioneel vermogensbeheer tot de marktleiders in Nederland. SNS Asset Management is een volledig verantwoorde vermogensbeheerder. Dit betekent dat grote beleggers die willen beleggen in wapenfabrikanten of in bedrijven die het niet zo nauw nemen met mensenrechten en arbeidsomstandigheden, niet terecht kunnen bij SNS Asset Management. Bij andere institutionele vermogensbeheerders is de keuze voor wel of niet verantwoord beleggen meestal aan de klant. De beleggingsfilosofie en -uitgangspunten van SNS Asset Management staan vermeld op www.snsassetmanagement.nl.

SNS Asset Management heeft de eerste maanden van het jaar zeer zorgvuldig en alert moeten opereren om het hoofd te bieden aan de moeilijke situatie op de financiële markten. Een aantal deelmarkten functioneerden niet of nauwelijks en pas vanaf maart werd de prijsvorming weer betrouwbaar. Met klanten werd veelvuldig overlegd over de optimale inzet van activa en beschermingsconstructies.

In 2009 werd het assortiment SNS Responsible Index-fondsen uitgebreid met een Amerika-fonds en een Pacific-fonds. In 2008 was al het Europa-fonds geïntroduceerd. Het beheerde vermogen van deze indexfondsen nam in 2009 toe tot €784,5 miljoen. Met de introductie van deze twee fondsen kan SNS Asset Management een werelddekking aanbieden op het terrein van verantwoord indexbeleggen. Het tweede SNS Institutional Microfinance Fund sloot in 2009 op €134 miljoen.

SNS Asset Management trad toe tot het Global Impact Investing Network, een non-profit organisatie die 'impact investing' wil bevorderen. Met 'impact investing' worden investeringen bedoeld die niet alleen gericht zijn op een goed financieel rendement, maar die ook voldoen aan sociale, maatschappelijke en milieudoelstellingen.

SNS Asset Management ontwikkelde zoals al bestond voor aandelen, een aanpak om investeringen in obligaties te toetsen aan de eigen fundamentele beleidsuitgangspunten. Het gaat dan om beleggingen

in bedrijfsobligaties (waarvoor het onderzoek naar de beoordeling van aandelen toereikend is), om beleggingen in staatsobligaties en om obligaties uitgegeven door supranationale instellingen (zoals de Wereldbank) of aan staten gerelateerde instituties (zoals de Landesbanken in Duitsland).

SNS Asset Management stemt namens haar cliënten op aandeelhoudersvergaderingen. De voorstellen van het bestuur van een onderneming die op de aandeelhoudersvergaderingen in stemming worden gebracht, worden getoetst aan richtlijnen op het gebied van corporate governance. Deze richtlijnen zijn gebaseerd op internationale 'best practice', zoals door het gezaghebbende International Corporate Governance Network (SNS Asset Management is lid van de Nederlandse tak) uitgebracht, op specifieke landencodes en op de eigen fundamentele beleidsuitgangspunten. Bij ernstig tekortschieten zal gebruik worden gemaakt van de mogelijkheid om tegen een voorstel van het management te stemmen of juist een aandeelhoudersresolutie te ondersteunen.

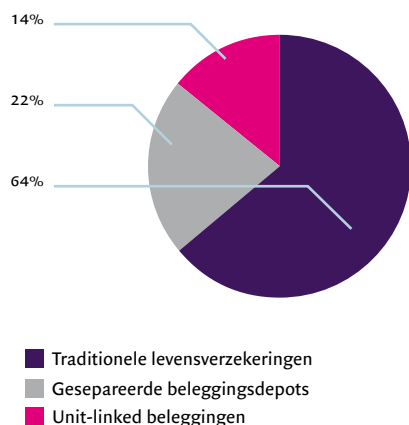
Bedrijven die de fundamentele uitgangspunten niet naleven, maar waarbij verwacht wordt dat zij openstaan voor verbeteringen in beleid en prestaties, kunnen worden aangemerkt voor het aangaan van een constructieve dialoog. Daarbij kan gekozen worden voor individuele gesprekken met het senior management (relevante experts en/of leden van de Raad van Bestuur / Commissarissen), maar kan ook gebruik gemaakt worden van platforms waarin met verschillende aandeelhouders wordt samengewerkt om zo meer invloed uit te oefenen. Om deze twee taken goed en verantwoord uit te voeren, is SNS Asset Management een partnership aangegaan met het in London gevestigde bureau Governance for Owners (GO). GO heeft wereldwijde expertise op dit terrein en gaat SNS Asset Management assisteren.

Eind 2009 kreeg SNS Asset Management de SAS 70 Type I verklaring, waarmee SNS Asset Management aantoont dat de processen op orde zijn.

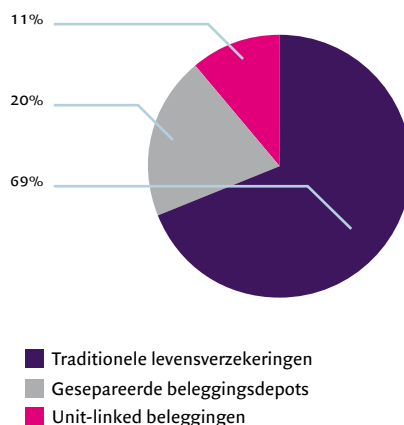
Zwitserleven Asset Management

In 2009 steeg het beheerd vermogen van Zwitserleven Asset Management van €12,8 miljard tot €13,5 miljard. Zwitserleven Asset Management, de vermogensbeheerder voor Zwitserleven en voor de Zwitserleven-beleggingsfondsen, werd met ingang van januari 2010 geïntegreerd in de activiteiten van SNS Asset Management. De standaardisatie van systemen en procedures leidt tot een kostenbesparing van circa €2 miljoen per jaar. Het aantal fte's zal afnemen met circa 5 fte's.

15 Verdeling beheerd vermogen Zwitserleven Asset Management 2009

16 Verdeling beheerd vermogen Zwitserleven Asset Management 2008

SNS REAAL Invest

SNS REAAL Invest participeert en belegt in bedrijven. De omvang van de totale portefeuille nam af van € 60 miljoen eind 2008 tot € 25 miljoen eind 2009 door verkoop van de aandelenportefeuille in financiële instellingen en een afwaardering op de deelneming Climate Change Capital Holdings Ltd.

Staf

De stafdiensten streven naar een hoge servicegraad en grote efficiency in hun ondersteunende activiteiten. Centralisatie, standaardisatie en automatisering spelen daarin een belangrijke rol. In 2009 werd een reorganisatie doorgevoerd, waarbij de meeste stafdiensten van de bedrijfsonderdelen aansturing kregen vanuit de centrale staven. Dit proces wordt verder doorgezet in 2010. De nieuwe organisatie leidt tot minder doublures van stafwerkzaamheden en bevordert samenwerking tussen de bedrijfsonderdelen. Hiervoor zijn € 8 mln (netto) herstructureringslasten in verband met het groepsbrede efficiencyprogramma en de centralisatie van IT opgenomen.

Risicobeheer en kapitaalmanagement

Na het buitengemeen hectische jaar 2008 keerde in 2009 een relatieve rust terug op de financiële markten. De aandelenkoersen stegen aanmerkelijk en de vergoeding voor kredietrisico verminderde. De economie werd echter geraakt door een daling van vertrouwen en daarmee een daling van koopbereidheid en productie.

SNS REAAL heeft succesvol gebruik kunnen maken van de verbeterde omstandigheden, bijvoorbeeld door een emissie van € 135 miljoen aan nieuwe aandelen SNS REAAL, de uitgifte van een ongedekte lening door SNS REAAL en een covered bond-uitgifte door SNS Bank. SNS Bank heeft haar liquiditeitspositie aangepast aan de verbeterde situatie op de financiële markten, maar houdt nog steeds zeer ruime liquiditeitsbuffers aan.

Belangrijkste risico's voor SNS REAAL

De snelle veranderingen in het financiële landschap, de herijking van de maatschappelijke normen betreffende financiële dienstverlening en de veranderende inzichten over toezicht op financiële instellingen zorgen ervoor dat de perceptie van risico's in onze sector regelmatig wijzigt. De volgende risico's beschouwde SNS REAAL begin 2010 als de belangrijkste:

1. Instanties die toezicht houden op SNS REAAL hebben aangegeven dat de solvabiliteit en liquiditeit in de toekomst meer en van betere kwaliteit zal moeten zijn. De precieze uitwerking is nog onduidelijk, wat effectieve besturing van het bedrijf moeilijk maakt. Ook zal verzwarende van de normen leiden tot hogere kosten. Aangezien SNS REAAL opereert in een verzadigde en concurrerende markt brengt dit een risico met zich mee.
2. De onderneming staat bloot aan sterk veranderende regelgeving en maatschappelijke normen. Het niet tijdig en juist reageren op deze veranderingen kan de reputatie en het winstpotentieel van SNS REAAL ernstig schaden.
3. De economie bevindt zich nog steeds in een zeer fragiele toestand die gepaard gaat met onzekerheden over het herstel. De zwakke economie kan gevolgen hebben voor de kredietverliezen.
4. De ratings van SNS REAAL zijn, in lijn met de markt als geheel, omlaag gebracht. Dit kan de mogelijkheden voor het aantrekken van funding negatief beïnvloeden.
5. Hoewel de financiële markten in 2009 belangrijk herstel vertoonden, blijven nieuwe schokken zeer goed mogelijk.

6. Het vertrouwen van klanten in financiële instellingen is ernstig geschaad.
7. De nieuwe maatschappelijke context en de grote verschuivingen in het landschap van financiële instellingen kan op enig moment tot veranderende krachtsverhoudingen leiden door fusies, overnames, opsplitsingen of nieuwe toetreders.

SNS REAAL onderkent dat beheersing van bovengenoemde risico's, voor zover mogelijk, essentieel is voor het voortbestaan als solide partij in de financiële markten. Veel van de thema's hebben betrekking op een snel veranderende omgeving. SNS REAAL hecht daarom grote waarde aan het vermogen om zich aan te kunnen passen aan veranderende omstandigheden.

Verder bewaken we het vertrouwen van klanten met een zorgvuldig productbeleid. Er zijn expliciete normenkaders vastgesteld waaraan producten moeten voldoen.

Maatstaven voor risicotolerantie

SNS REAAL hanteert een raamwerk van risico's en beheersmaatregelen voor de financiële risico's. In 2009 heeft SNS REAAL zich minder gericht op statistische scenariomodellen en zich meer gericht op enerzijds eenvoudig te begrijpen enkelvoudige risicoscenario's (bijvoorbeeld: 'de waarde van aandelen daalt met 10%') en anderzijds op geïntegreerde stresstestscenario's (bijvoorbeeld: 'herhaling van een 2008-scenario'). Gezien de druk op de solvabiliteit stuurde SNS REAAL in 2009 sterk op solvabiliteitsmaatstaven. Nu de financiële markten een herstel laten zien, versterkt SNS REAAL de sturing op andere risicomatstaven.

Externe partijen, zoals toezichthouders, hebben van SNS REAAL eenzelfde ontwikkeling vereist. Zo vereisten DNB en EC van SNS REAAL uitvoerige stresstests in het kader van het 'viability plan' en de toestemming voor vervroegde inkoop van core tier 1 capital securities van de Nederlandse Staat en Stichting Beheer SNS REAAL.

In de toekomst zal de markt naar verwachting vragen om meer en beter kapitaal en meer en betere liquiditeitsbuffers. De consequenties daarvan voor de bedrijfsvoering, de winstgevendheid en het risicomanagement van SNS REAAL zijn nog niet helemaal duidelijk.

Marktsituatie 2009

Het diepste dal op de aandelenmarkten werd bereikt in maart 2009. Het herstel op de financiële markten dat daarna begon, heeft zich in het tweede halfjaar voortgezet. Ook voor de reële economie werden begin 2010 de eerste tekenen van verbetering zichtbaar. Zo ontwikkelen de werkloosheidscijfers zich minder slecht dan verwacht, zijn er opwaartse aanpassingen in de groeiprognoses en is er een verbetering in koopbereidheid. De vastgoedmarkten zijn nog zwak, waardoor kredietverliezen mogelijk hun maximale omvang nog niet hebben bereikt.

Kapitaal en solvabiliteit

SNS REAAL heeft 20% van de core tier 1 capital securities ingekocht bij de Nederlandse Staat en Stichting Beheer SNS REAAL. Om deze inkoop mogelijk te maken is ten dele gebruik gemaakt van de extra kapitalisatie door een aandelenemissie van € 135 miljoen. De rest is ten laste van het solvabiliteitsruimte van de verzekeringsactiviteiten gekomen.

Alle bedrijfsonderdelen voldeden eind 2009 aan de interne en externe normen. De komende jaren wordt duidelijk welke kapitalisatieniveaus voor financiële instellingen gewenst zijn, waarbij de vereiste omvang en kwaliteit van het kapitaal in ieder geval zal toenemen. SNS REAAL loopt met haar kapitaalbeleid vooruit op deze ontwikkeling.

Liquiditeit

In 2009 is zowel de retailmarkt als de zakelijke markt voor financiering van kapitaal verbeterd. SNS Bank en SNS REAAL waren in staat om zonder overheids-garantie toegang tot de kapitaalmarkt te krijgen. Op de spaarmarkt was SNS Bank succesvol met het aantrekken van het gewenste volume.

Marktrisico

SNS REAAL heeft de marktrisico's in de verzekeringsactiviteiten gereduceerd. Vooral de aandelenpositie is begin 2009 teruggebracht.

Kredietrisico

De kredietportefeuille van SNS Retail Bank bleef gezond. De verliesindicatoren voor particuliere hypotheekverminderingen bij SNS Property Finance namen toe, met name door ontwikkelingen op de internationale vastgoedmarkten.

Scherpere focus op beperking van risico's

SNS Property Finance gaf in 2009 hoge prioriteit aan het afbouwen van kredietverlening en het niet verder laten groeien van uitstaande kredieten. Daarnaast werd besloten dat SNS Property Finance zich terugtrekt op de Nederlandse markt voor vastgoedfinanciering door de internationale activiteiten in drie tot vijf jaar af te bouwen.

Binnen de verzekeringsactiviteiten werd de marktrisicopositie afgebouwd. De aandelenpositie werd afgebouwd en het solvabiliteitsrisico bij rentedalingen werd verminderd door de aankoop van obligaties met langere looptijden en de implementatie van een swaptionprogramma.

In 2009 werd een programma uitgevoerd dat het mogelijk maakt om een beter en frequenter inzicht te verkrijgen in de stand en de marktgevoeligheid van de solvabiliteit van de verzekeringsactiviteiten. De standen worden vaker bepaald en de gevoeligheden zijn nauwkeuriger. De mogelijkheid voor met name rentehedging is hierdoor toegenomen.

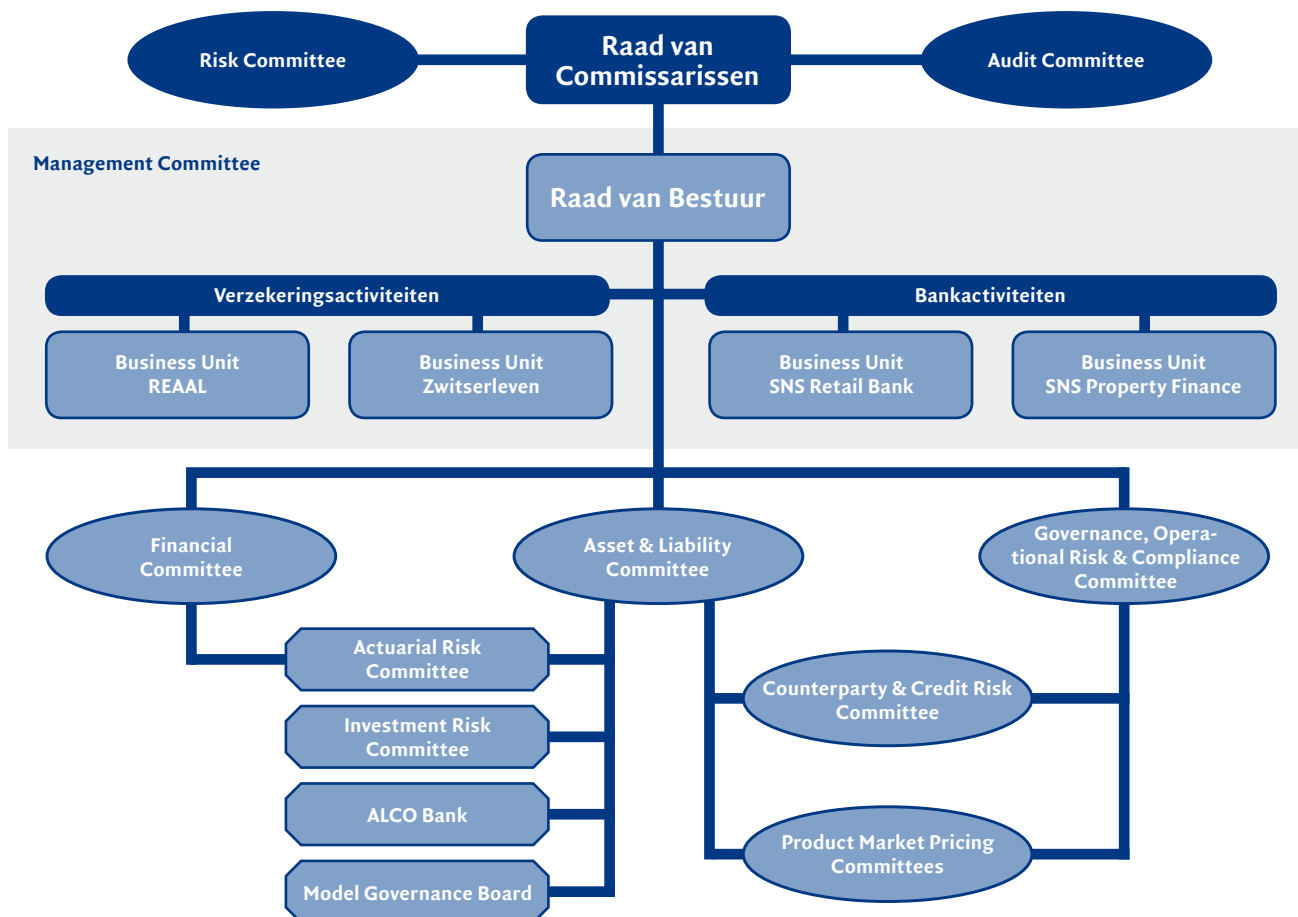
Risicobeheerorganisatie

In 2009 werd een nieuwe bestuursstructuur opgezet, waarbij de besturing van de bank- en verzekeringsactiviteiten is georganiseerd in vier bedrijfsonderdelen geclusterd naar de aard van hun activiteiten. Voor bancaire activiteiten zijn dit SNS Retail Bank en SNS Property Finance. Verzekeringsactiviteiten zijn belegd bij REAAL en Zwitserleven.

Het Management Committee SNS REAAL is het platform waar leden van de Raad van Bestuur en de directievoorzitters van SNS Retail Bank, SNS Property Finance, REAAL en Zwitserleven, de Chief Information Officer en de directeur P&O de strategische beleidskaders bespreken en vaststellen, in voorbereiding op de definitieve goedkeuring door de vergadering van de Raad van Bestuur.

De directies van de bedrijfsonderdelen zijn verantwoordelijk voor het realiseren van de commerciële, operationele en financiële doelstellingen door het kiezen van de best mogelijke producten, diensten, productmarktcombinaties, merken en distributiemethoden. Dit doen zij binnen de gezamenlijk vastgestelde groepskaders voor kredietrisico, verzekeringsrisico, integriteitsrisico en operationeel risico. De bedrijfsonderdelen leggen daarover verantwoording af aan de Raad van Bestuur.

Deze nieuwe bestuursstructuur is vertaald naar een nieuwe structuur voor risicocomités. In deze nieuwe

structuur bereiden de risicocomités het beleid van de groep voor en geven hierover advies aan de Raad van Bestuur. De Raad van Bestuur stelt het beleid vast en mandateert de comités invulling te geven aan het beleid. De taak van de comités is dan te sturen op ontwikkeling en handhaving van het groepsbeleid.

Het aantal comités is in de nieuwe structuur beperkt en de beleidsverantwoordelijkheid van de vroegere comités in de bedrijfsonderdelen is samengebracht op groepsniveau. Voor een specifiek aandachtsgebied of risico kunnen subcomités bestaan. Deze subcomités opereren binnen de beleidskaders van de groepscomités. De positionering van beleid op groepsniveau leidt tot een vermindering van gelaagdheid van besluitvorming en vergroting van de samenhang binnen SNS REAAL.

Kapitaal en solvabiliteit

De marktomstandigheden en eisen van toezichthouders leidden in 2009 tot hogere solvabiliteitsnormen voor SNS REAAL. SNS Bank verhoogde de norm voor de Core Tier 1-ratio naar 8% en voor de Tier 1-ratio naar 10%. Ook werd door de toezichthouders besloten dat de Basel II-transitievloeren vooralsnog in stand blijven.

Voor SNS Bank betekent dit dat zij de verwachte additionele kapitaalvrijval niet realiseert.

Voor de verzekeringsactiviteiten stond 2009 in het teken van uniformering van methodieken en parameters tussen Zwitserleven en REAAL. De ondergrens van de solvabiliteit voor de geconsolideerde verzekeringsactiviteiten is vastgesteld op 150%.

De double leverage van de groep bevond zich eind 2009 binnen de norm van 115%. SNS REAAL wil deze ratio verder verlagen.

SNS REAAL versterkte haar kapitaalspositie met een succesvolle tender op uitstaande Hermes-notes en een succesvol exchangeprogramma op uitstaand Tier 1-papier.

In 2009 heeft SNS REAAL van De Nederlandsche Bank (DNB) toestemming gekregen om een gedeelte van de core tier 1 capital securities, zoals in 2008 uitgegeven aan de Nederlandse Staat en Stichting Beheer SNS REAAL, vervroegd terug te kopen. In november 2009 is voor € 250 miljoen nominaal ingekocht. Deze inkoop werd deels gefinancierd door een emissie van nieuwe aandelen

SNS REAAL in september 2009 ter waarde van € 135 miljoen. De rest is ten laste van het vermogen, mogelijk gemaakt door de goede solvabiliteitspositie bij vooral de verzekeringsactiviteiten.

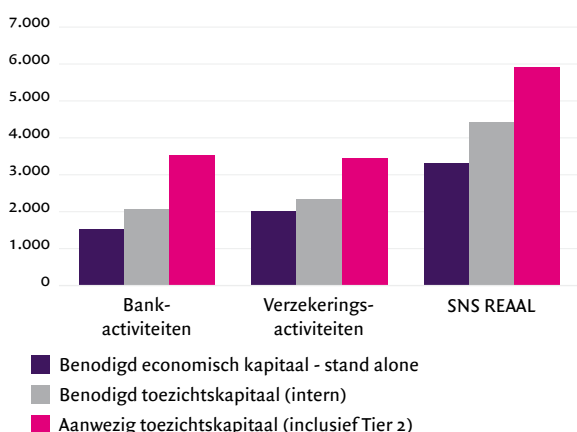
Alle bedrijfsonderdelen voldeden eind 2009 aan de interne en externe solvabiliteitsnormen.

Kapitaaltoereikendheid

SNS REAAL beoordeelt periodiek haar kapitaaltoereikendheid met behulp van een vergelijking van enerzijds de hoeveelheid aanwezig kapitaal en anderzijds het toezichtskapitaal, het economisch kapitaal en de stresstestuitkomsten. Deze berekeningen geven gezamenlijk inzicht in de hoeveelheid kapitaal die SNS REAAL nodig heeft om economische risico's op te kunnen vangen. In 2009 besteedde SNS REAAL, mede in verband met sectorbrede uitvragen van De Nederlandsche Bank en de Europese Commissie, veel aandacht aan het uitvoeren van stresstests.

18 Kapitaalsvergelijking

In miljoenen euro's

In grafiek 18 wordt het benodigde economisch kapitaal ultimo september 2009 vergeleken met het benodigde toezichtskapitaal en het aanwezige toezichtskapitaal ultimo december 2009. SNS REAAL werkt voortdurend aan het verbeteren van de interne economische-kapitaalmodellen. SNS REAAL hanteert daarnaast bovenop haar economisch-kapitaalberekeningen uit prudentieoverwegingen een extra risico-opslag voor parameter- en modelonzekerheden. SNS REAAL is voldoende gekapitaliseerd vanuit het perspectief van economisch kapitaal. Het aanwezige toezichtskapitaal is aanmerkelijk groter dan het benodigd economisch kapitaal. Het aanwezige toezichtskapitaal is tevens hoger dan het benodigde toezichtskapitaal (volgens strikte interne richtlijnen die gelden voor de bank- en verzekeringsactiviteiten afzonderlijk).

Voor de bankactiviteiten van SNS REAAL wordt de kapitaaltoereikendheid bepaald op basis van Pillar 2 van Basel II. De toezichthouder heeft besloten de transitievloer van Basel II ook in 2010 in stand te houden, waardoor het toezichtskapitaal fors hoger blijft dan het economisch kapitaal. Het belang van stresstesten, die relatief veel transparantie bieden, nam toe ten opzichte van berekeningen met economisch-kapitaalmodellen. Desondanks blijft het belang van economisch-kapitaalberekeningen in het risicoraamwerk van SNS REAAL groot. Deze modellen geven een integraal beeld van de financiële risico's die SNS REAAL loopt en spelen een belangrijke rol in de performance- en waardesteringsmodellen voor de bankactiviteiten.

Uit de beoordeling van de kapitaaltoereikendheid bleek dat de stresstestuitkomsten de bindende factor zijn voor de benodigde hoeveelheid kapitaal. Dit heeft er toe geleid dat SNS REAAL streeft naar een Core Tier 1-ratio van 8% en een Tier 1-ratio van 10% voor de bankactiviteiten en een solvabiliteitsratio van 150% (ondergrens) voor de verzekeringsactiviteiten. Deze limieten zijn zodanig vastgesteld dat SNS REAAL nog steeds solvabel is bij een ongunstig scenario.

In 2009 nam zowel het economisch kapitaal van SNS REAAL als van de onderliggende bank- en verzekeringsactiviteiten toe. Belangrijke mutaties in het economisch kapitaal van de bankactiviteiten zijn een hoger renterisico en een betere kredietrisicomodellering. Door de gedaalde rente nam de marktwaarde van het eigen vermogen toe, waardoor ook de Value-at-Risk steeg. Herijking van de kredietrisicomodellering voor de particuliere hypotheekportefeuille maakte een grotere verliesomvang bij defaults zichtbaar. Belangrijke mutaties in het economisch kapitaal van de verzekeringsactiviteiten waren een toename in het marktrisico en in het verzekeringstechnisch risico. Het marktrisico steeg door een toename van de marktwaarde van het eigen vermogen, een toename van de rentegevoeligheid en een betere modellering van de rentegevoeligheid. De toename van de marktwaarde van het eigen vermogen ontstond vooral door hogere financiële markten. Het hogere verzekeringstechnisch risico ontstond door de herijking in de verzekeringstechnische parameters, de daling van de rente en een verbetering van de modellen.

Stresstest DNB

In maart 2009 voerde SNS REAAL op verzoek van DNB een stresstest uit voor de bank- en verzekeringsactiviteiten. DNB had voor twee opeenvolgende jaren een basis- en stressscenario opgesteld, met de slechte situatie op de financiële markten van maart 2009 als startpunt.

Vanaf dit startpunt voorzag dit scenario in verdere verslechtingen, zoals een aanzienlijke waardedaling van woningen en bedrijfspanden en een werkloosheid oplopend tot ongeveer 10% van de beroepsbevolking. SNS REAAL beoordeelt deze scenario's als extreem, maar niet onmogelijk. De DNB-scenario's wijken niet substantieel af van de scenario's die SNS REAAL hanteert in de interne stresstest.

In zowel het basis- als het stressscenario blijft de solvabiliteit van de bank- en verzekeringsactiviteiten boven de wettelijke minimumeisen.

SNS REAAL is naar onze mening daarom voldoende in staat om verdere negatieve ontwikkelingen in de economie en op de financiële markten op te vangen. Ook de liquiditeit behoudt in de scenario's van de DNB-stresstest een goed niveau. In beide scenario's kunnen de bankactiviteiten lang genoeg aan haar verplichtingen blijven voldoen zonder nieuwe funding aan te trekken.

Stresstest Europese Commissie

Voor alle financiële instellingen in Europa die staatssteun hebben ontvangen moet het Ministerie van Financiën een plan indienen om aan te tonen dat de staatsteun niet misbruikt wordt en dat de instelling voldoende gezond is om de staatssteun binnen afzienbare tijd terug te betalen. Van banken die significante steun hebben ontvangen eist de EC een drastisch herstructureringsplan. Instellingen met minder staatssteun kunnen volstaan met een 'viability plan'. SNS REAAL diende op 16 oktober 2009 een 'viability plan' in. Onderdeel hiervan was een stresstest voor de bank- en verzekeringsactiviteiten van SNS REAAL.

De uitkomsten van de EC-stresstest geven aan dat SNS REAAL zowel in het basisscenario als in het ongunstige scenario de komende jaren voldoende capaciteit heeft om de staatssteun terug te betalen.

De kredietverliezen zijn in dat scenario substantieel, maar kunnen grotendeels worden opgevangen door het brutoresultaat van het bankbedrijf. De solvabiliteit van het bankbedrijf is daarnaast redelijk ongevoelig voor de scenario's vanwege de Basel II-transitievloer die voorlopig van kracht blijft. In 2009 steeg de solvabiliteit van het verzekeringsbedrijf vooral door een lagere lange rente, lagere risico-opslagen en hogere aandelenprijzen. Gevoeligheidsanalyses laten echter zien dat de solvabiliteit van het verzekeringsbedrijf aanzienlijk kan fluctueren door wijzigingen in de rentecurve. Het is daarom noodzakelijk om voldoende ruime marges te houden in de solvabiliteitsratio's.

In 2009 verbeterde de solvabiliteitspositie van SNS REAAL met name door:

- ⊙ positieve ontwikkelingen op de financiële markten, die de negatieve impact van de kredietcrisis gedeeltelijk ongedaan hebben gemaakt;
- ⊙ verschillende maatregelen van SNS REAAL om het balansrisico te beperken;
- ⊙ geleidelijke terugtrekking van SNS Property Finance uit de internationale markten voor vastgoed-financiering.

De resultaten van de EC-stresstest tonen aan dat SNS REAAL zelfs in het ongunstige scenario in staat is om de solvabiliteitspositie te verbeteren en de ontvangen staatssteun terug te betalen.

In januari 2010 kreeg SNS REAAL van de Europese Commissie definitief goedkeuring voor de in 2008 ontvangen staatssteun. Deze goedkeuring was gebaseerd op het door ons ingediende 'viability plan'.

Liquiditeitsrisico

SNS Bank maakte in het eerste halfjaar van 2009 voor circa € 5,5 miljard gebruik van de garantieregeling van de Nederlandse Staat. In oktober plaatste SNS Bank een obligatielening van € 1 miljard onder het wettelijke covered-bondprogramma. Verder zijn eind 2009 enkele onderhandse EMTN-transacties verricht zonder garantstelling. Bovendien trok SNS Bank veel spaargelden aan. Om haar liquiditeitsbuffer te versterken heeft SNS Bank in 2009 een on balance securitisatie gedaan. De met deze securitisatie uitgegeven obligaties bleven in eigen positie bij SNS Bank en kwalificeren als ESCB-onderpand.

Kredietrisico

De totale kredietportefeuille van de bankactiviteiten bedroeg eind 2009 € 67,5 miljard, waarvan het merendeel (73 %) uit Nederlandse woninghypotheken bestond. De kredietportefeuille van SNS Property Finance bedroeg eind 2009 € 13,2 miljard. De kredietrisico-indicatoren verslechterden door de ontwikkelingen op de particuliere woningmarkt in Nederland en op de internationale en nationale markten voor de financiering van commercieel vastgoed.

SNS Retail Bank

De kredietportefeuille van SNS Retail Bank bedroeg eind 2009 € 54,3 miljard, waarvan € 49,3 miljard Nederlandse woninghypotheken. Van deze hypotheken viel 12,8% onder de Nationale Hypotheekgarantie (NHG-hypotheken). Daarnaast was 23,2% van de Nederlandse woninghypotheekportefeuille gesecuritiseerd. Van de gesecuritiseerde hypotheken werd 54,6% in eigen positie gehouden.

De twee belangrijkste risico-indicatoren van de Nederlandse woninghypotheekportefeuille, de Probability of Default (PD) en de Loss Given Default (LGD), lieten een verslechtering van de kredietkwaliteit zien. Het aantal transacties op de particuliere woningmarkt was historisch laag en de huizenprijzen daalden. Daarnaast waren de economische ontwikkelingen historisch gezien buitengewoon. Het defaultpercentage van de woninghypotheken steeg van 0,61% naar 0,85% en de infectiegraad van de portefeuille liep van 0,94% in 2008 op tot 1,08% in 2009.

SNS Property Finance

De meeste indicatoren voor het kredietrisico van SNS Property Finance weerspiegelen de huidige marktomstandigheden waarbij de risico's in de commerciële vastgoedmarkten sterk zijn toegenomen. De toegenomen risico's leidden tot hogere dotaties aan de voorzieningen en hogere defaultpercentages. In verband met het huidige economische klimaat besloot SNS Property Finance haar internationale portefeuilles gecontroleerd in drie tot vijf jaar af te bouwen.

Daarnaast geeft SNS Property Finance prioriteit aan het afbouwen van kredietlimieten en het niet verder laten groeien van het uitstaande bedrag aan kredieten. De portefeuilleomvang, rekening houdend met het op de balans genomen vastgoed in verband met uitgewonnen zekerheden of het verkrijgen van de feitelijke zeggenschap, steeg licht van € 13,7 miljard naar € 13,8 miljard eind 2009. In 2009 werd voor € 599 miljoen (2008: € 120 miljoen) aan projecten op de balans genomen. Dit betreft vrijwel alleen buitenlandse projecten.

Het saldo van de dotatie aan en de onttrekking uit de voorziening was in 2009 € 418 mln. De bijzondere waardeverminderingen bestaan uit waardemutaties op de leningportefeuille, op de participaties en op vastgoed waarover zeggenschap is verkregen. De kredietvoorzieningen bedroegen eind 2009 € 239 miljoen (inclusief € 14 miljoen IBNI, Incurred But Not Identified), € 141 miljoen meer dan eind 2008. De hogere voorzieningen waren nodig door een toename van defaults als gevolg van slechtere verkoopmogelijkheden voor projectontwikkelaars

en dalende huurinkomsten van vastgoedbeleggers. Daarnaast daalde de waarde van de hypothecaire zekerheden in sommige gevallen.

Marktrisico bankactiviteiten

Renterisico

In 2009 daalde de rentecurve, vooral op de korte looptijden. De rentemarge van SNS Bank is hier gevoelig voor en daarom werden derivaten aangekocht om de risico's te beheersen. Het marktwaarderisico uit hoofde van rentebewegingen wordt met name beheerst op basis van de duration, een maatstaf voor rentegevoeligheid. In 2009 werd de duration iets naar beneden gebracht tot een niveau tussen vijf en zeven om in lijn met de rentevisie van SNS Bank de gevoeligheid te verminderen. In de laatste maanden van 2009 is de duration structureel tussen zes en zeven gestuurd.

Handelsportefeuille

SNS Bank heeft een kleine handelsportefeuille die past bij het risicoprofiel. In overeenstemming met dit profiel werd de totale limiet in termen van VaR (99% betrouwbaarheid op dagbasis) op € 2,9 miljoen vastgesteld. Er werd in 2009 slechts beperkt gebruik gemaakt van de toegestane limiet.

Marktrisico verzekeringsactiviteiten

Beleggingsportefeuille voor eigen rekening

De totale beleggingsportefeuille van de verzekeringsactiviteiten bedroeg eind 2009 € 28,6 miljard, waarvan 94% was belegd in vastrentende waarden en 6% in aandelen. Van de aandelenportefeuille had 57% betrekking op fondsen in vastgoed of in vastrentende waarden. Van de vastrentende portefeuille had 75% een rating van A of hoger, waarvan 49 procentpunt in staatsobligaties.

De beleggingsportefeuille bevatte geen directe of indirecte beleggingen in Amerikaanse subprimehypotheken. Buiten de Verenigde Staten was slechts een beperkt bedrag (€ 1,5 miljoen) belegd in subprime mkb- en woninghypotheken. Daarnaast bevatte de portefeuille beleggingen in CDO's en CLO's, die minder dan 1% vertegenwoordigen van de beleggingsportefeuille. Bovendien heeft 30% van de CDO/CLO-portefeuille een kredietbeoordeling van AA of hoger.

Tabel 25: Marktgevoeligheid solvabiliteit

	Verandering in DNB solvabiliteitspercentage	
	December 2009	December 2008
Rente -1%	+15	-9
Kredietrisico-opslag bedrijfsobligaties +0,5%	-11	-8
Aandelenkoersen -10%	-3	-3

In 2009 werd het risico op de balans van de verzekeringsactiviteiten verder teruggebracht. Zo werd het renterisico verlaagd door bijsturing van de looptijd van de portefeuille vastrentende waarden en door de implementatie van swaptionprogramma's, waardoor de solvabiliteit wordt beschermd tegen zowel een rentedaling als een extreme rentestijging.

Marktrisico

De marktrisico's van de portefeuille voor eigen rekening en risico van verzekeringsactiviteiten meet SNS REAAL via de risicomaatstaf Value-at-Risk (VaR), die het saldo van alle marktrisico's meet. De VaR uitgedrukt in een percentage van de marktwaarde van het eigen vermogen daalde van 54,9% naar 29,0% eind 2009 en komt daarmee weer onder de huidige limiet van 40%. Dit werd mede veroorzaakt door de betere afstemming van de rentegevoeligheid van de beleggingen op die van de verzekeringsverplichtingen.

Gevoeligheid

Het beter beheersbaar maken van de solvabiliteit was een belangrijk speerpunt in 2009. Hiertoe werd een project uitgevoerd om het proces rondom de stand en de gevoeligheid van de solvabiliteit van de verzekeraar verder te verbeteren. De focus lag op het uniformeren van methoden en technieken binnen alle groepsonderdelen en op het versnellen van de processen. De gevoeligheid van de solvabiliteitspositie van de verzekeringsactiviteiten voor veranderingen in de financiële markten eind 2009 staat weergegeven in tabel 25.

Verzekeringsrisico's

In 2009 heeft SNS REAAL uniformiteit gebracht in het waarderen en het managen van haar verzekeringsrisico's door het verder gelijk trekken van methoden, rekenregels en parameters van de verschillende verzekeringsonderdelen. Het gaat met name om de methoden voor het vaststellen en toetsen van de statutaire voorzieningen, de modellen voor het berekenen van het economisch kapitaal en de methoden voor het vaststellen van de verzekeringstechnische parameters die aan deze berekeningen ten grondslag liggen, zoals sterfte en onnatuurlijk verval.

Herverzekering

Door herverzekering worden verzekeringsrisico's binnen de verschillende portefeuilles van de leven- en schadeverzekeringsactiviteiten afgedekt. Herverzekering wordt niet alleen vanuit risico-oogpunt ingezet, maar ook steeds meer vanuit het oogpunt van kapitaalmanagement. Zo heeft REAAL uit hoofde van efficiënt kapitaalmanagement een herverzekering

afgesloten op een gedeelte van haar individuele overlijdensrisicoportefeuille. De verschillende herverzekeringscontracten van de diverse onderdelen worden zoveel mogelijk geïntegreerd binnen (gecombineerde) herverzekeringsprogramma's van SNS REAAL.

Gevolgen Basel II voor de bankactiviteiten

Het belang van Basel II voor kapitaalbeheer nam af. De zogenoemde 80%-vloer voor het toezichtkapitaal blijft ook na 2009 in stand. SNS REAAL berekent het toezichtkapitaal op basis van Basel II-risicoparameters. Het berekende toezichtkapitaal is lager dan de minimaal aan te houden vloer. SNS REAAL is in overleg met DNB over het schema waarin aanvullende Basel II-modellen in gebruik worden genomen.

Voorbereidingen verzekeringsactiviteiten op Solvency II

Sinds 2008 bereiden de bedrijfsonderdelen met verzekeringsactiviteiten zich voor op Solvency II, het nieuwe toezichtskader voor Europese verzekeraars dat eind 2012 wordt ingevoerd. De solvabiliteitsvereisten van Solvency II sluiten beter aan op de risico's van verzekeraars dan die van het huidige toezichtskader. Solvency II gaat integraal onderdeel uitmaken van de bedrijfsvoering van verzekeraars. Onder Solvency II worden naast de beleggingen ook verplichtingen op basis van de marktwaarde gewaardeerd.

In 2009 ging veel aandacht uit naar de regelgeving, die helderder contouren kreeg, en werden diverse gapanalyses uitgevoerd. Een deel van deze gaps is inmiddels al opgelost. De komende anderhalf jaar ligt de focus op de implementatie van de Solvency II-regelgeving. Daarna spitsen de voorbereidingen zich toe op de nieuwe Solvency II-kengetallen en het creëren van (klant)waarde.

Beheersing niet-financiële risico's

De turbulentie in 2008 en 2009 leidde tot een ongekend verlies van vertrouwen in de financiële sector. Het is een opdracht voor de gehele sector om dit vertrouwen terug te winnen. Met het in NVB-verband opgestelde rapport van de Commissie Maas, Naar herstel van vertrouwen (april), en de Code Banken (september) werd een start gemaakt. Meteen bij het verschijnen van Naar herstel van vertrouwen heeft SNS REAAL een project gestart om de aanbevelingen binnen de gehele organisatie te implementeren.

Als eerste financiële instelling in Nederland stelde SNS REAAL een nieuwe beloningsstructuur voor het bestuur op die past bij de huidige maatschappe-

lijke opvattingen over verantwoord ondernemen.

De principes van deze beloningsstructuur zullen ook toegepast worden in de overige managementlagen in de organisatie. Ook op andere manieren, ondermeer via e-learning, streeft SNS REAAL ernaar het gedrag van medewerkers zodanig te beïnvloeden dat het past bij een verantwoorde stijl van ondernemen.

In 2009 gaf SNS REAAL veel aandacht aan het monitoren van compliance, waarmee op centraal niveau meer inzicht werd verkregen in de kwaliteit van de processen. Daarbij werden, in overleg met de bedrijfsonderdelen, de hoge compliancerisico's in kaart gebracht. Over compliance wordt niet alleen door de bedrijfsonderdelen gerapporteerd maar voor belangrijke onderwerpen ook door Concern Audit. Daarmee verkrijgt SNS REAAL op basis van een jaarplanning een structureel beeld van de werking van maatregelen ter beheersing van compliancerisico's.

Productintroductieproces

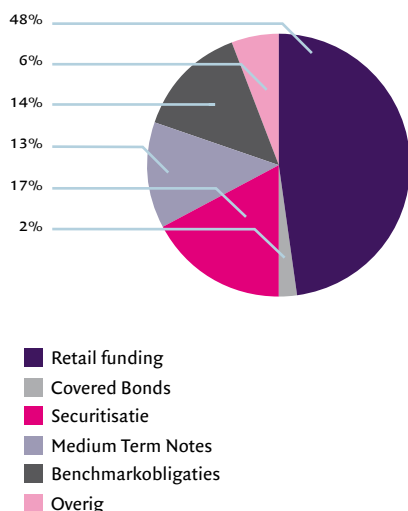
In 2009 werden de eisen voor integriteit en risicomanagement met betrekking tot de producten die SNS REAAL voert, opgenomen in verbeterde normenkaders voor deze producten. Hierin zijn de huidige maatschappelijke inzichten zo veel mogelijk verwerkt. Alle actieve producten die SNS REAAL voert zijn in 2009 getoetst aan deze normen. Dit heeft tot aanpassingen in de productportefeuille geleid. In sommige gevallen, zoals bij individuele beleggingspolissen en buitenlandse niet-geregistreerde beleggingsfondsen, worden klanten, zo nodig, op passende wijze gecompenseerd. De invoering van de Code Banken betekent ook dat SNS REAAL een zwaardere integriteits- en risicotoets in het productgoedkeuringsproces heeft opgenomen en dat de verantwoordelijkheden hiervoor duidelijker zijn toegewezen.

Financiering en credit ratings

In de loop van het jaar verbeterde de toegang tot de geld- en kapitaalmarkten en namen de risico-opslagen af. De kaspositie van SNS Bank was het hele jaar ruim voldoende. In de tweede helft van het jaar trok SNS Bank weer zelfstandig kapitaal aan en werd door SNS REAAL circa eenvierde van de eind 2008 aan de Nederlandse Staat verkochte core tier 1 capital securities teruggekocht.

Onze strategie voor publieke financiering is erop gericht de groei van SNS REAAL en SNS Bank op concurrerende niveaus te financieren, dat wil zeggen tegen minimale kosten en onder beperking van risico's. Deze strategie berust op twee pijlers. De eerste pijler is het tijdig waarborgen van voldoende liquiditeit, zodat het risico wordt vermeden dat in een laat stadium (omvangrijke) financiering tegen ongunstigere voorwaarden moet worden gerealiseerd. De tweede pijler is de spreiding naar financieringsinstrument, type belegger en geografisch gebied. Door spreiding van instrumenten kan SNS Bank in verschillende marktomstandigheden en afhankelijk van de fundingbehoefte kiezen voor het meest geschikte instrument.

19 Verdeling fundinginstrumenten ultimo 2009

Belangrijkste ontwikkelingen

In 2009 was door de aanhoudende bijzondere marktomstandigheden nog geen normale spreiding van financieringsinstrumenten mogelijk. Het herstel op de geld- en kapitaalmarkten verliep traag en bleef fragiel. SNS REAAL hield de liquiditeitspositie van de bank daarom gedurende het hele jaar op een hoog niveau. In totaal bedroeg de liquiditeitspositie €13,8 miljard ultimo 2009. In de eerste helft van 2009 trok SNS Bank in totaal €5,4 miljard aan kapitaalmarktfinanciering aan onder de kredietgarantiere-

geling van de Nederlandse Staat. De looptijden varieerden van drie tot vijf jaar. Voor de Staatsgarantie wordt door SNS Bank aan de Staat een opslag ofwel verzekeringspremie betaald van 0,88% per jaar, die deel uitmaakt van de financieringskosten.

In oktober gaf SNS Bank een 'wettelijke' covered bond uit van €1 miljard met een looptijd van zes jaar. De transactie was vooral van belang als signaal dat het vertrouwen in de markt voor publieke financiering terugkeerde en dat SNS REAAL als een betrouwbare partij wordt gezien. Bovendien was de risico-opslag gunstiger dan bij de staatsgegarandeerde obligaties die eerder waren uitgegeven en was de looptijd langer.

Ook in 2009 was SNS Bank succesvol met het aantrekken van spaargelden, in totaal voor een nettobedrag van circa €2,6 miljard, 48% (2008: 37%) van de totale financiering. Daardoor steeg de omvang van de retailfinanciering uitgedrukt als percentage van de retailkredieten van 62% eind 2008 tot 63% eind 2009. De kosten waren in het eerste halfjaar hoog door de hoge rentes die op termijndeposito's in voorgaande periodes waren afgesloten. Veel financiële instellingen waren toen aangewezen op de spaardersmarkt om een gezonde financieringspositie te kunnen handhaven. Dat leidde tot scherpe concurrentie. In het tweede halfjaar liepen deze kosten sterk terug.

In september gaf SNS REAAL tegen een bedrag van €135 miljoen nieuwe aandelen uit als onderdeel van de financiering van de inkoop van core tier 1 capital securities. Mede doordat de solvabiliteitspositie gedurende het jaar sterk was verbeterd gaf DNB toestemming om een deel van de aan de Nederlandse Staat uitgegeven core tier 1 capital securities terug te kopen. SNS REAAL kocht in december 2009 €185 miljoen van de in totaal €750 miljoen core tier 1 capital securities geplaatst bij de Nederlandse Staat in en kocht €65 miljoen van de in totaal €500 miljoen core tier 1 capital securities geplaatst bij Stichting Beheer SNS REAAL in. Door deze inkoop bespaarde SNS REAAL circa €125 miljoen

vergeleken met inkoop op een later tijdstip en werd een eerste stap gezet naar volledige terugbetaling.

Publieke financieringen 2009

- ⊙ € 1,6 miljard 3,50% staatsgegarandeerd maart 2014
- ⊙ € 400 miljoen getrokken van het programma van € 1,6 miljard maart 2014
- ⊙ € 230 miljoen 2,38% staatsgegarandeerd april 2011
- ⊙ £ 500 miljoen floating rate note staatsgegarandeerd april 2012
- ⊙ € 2 miljard 2,875% staatsgegarandeerd januari 2012
- ⊙ \$ 900 miljoen floating rate note staatsgegarandeerd april 2014
- ⊙ € 1 miljard 3,50% covered bond oktober 2015.

Het covered-bondprogramma is eind 2007 binnen SNS Bank geïntroduceerd. Oorspronkelijk heeft het een AAA rating gekregen van Moody's, S&P en Fitch. Nu heeft het programma ratings van Fitch en Moody's. SNS Bank heeft S&P verzocht de rating terug te trekken. Dit is in 2010 geëffectueerd. Covered bonds zijn een bijzonder soort obligaties, waarbij aan de houders van de obligatie een dubbele zekerheid wordt verschaft. De eerste zekerheid voor de investeerder betreft de solvabiliteit van SNS Bank als financiële instelling en de tweede zekerheid bestaat uit een afgebakende portefeuille retailhypotheek die door SNS Bank in onderpand zijn verstrekt. Het programma kreeg in 2009 van DNB het predicaat 'wettelijk' en bood daardoor aan marktpartijen nog meer zekerheden dan voorgaande covered-bonduitgiftes.

Onder het EMTN-programma (European Medium Term Notes) heeft SNS Bank in 2009 een beperkt aantal transacties verricht met een totale waarde van € 70 miljoen.

SNS Bank heeft twee commercial-paperprogramma's, één Europees en één Frans programma, elk met een maximale omvang van € 4 miljard. Commercial paper heeft een looptijd van één tot twaalf maanden. SNS Bank

Tabel 26: Uitstaande benchmarkobligaties ultimo 2009

Financiering	Aflossingsdatum
€ 1 miljard fixed rate 6,125%	april 2010
€ 800 miljoen floating rate note	juni 2010
€ 800 miljoen floating rate note	oktober 2011
€ 2 miljard GG fixed rate 2,875%	januari 2012
€ 1,25 miljard floating rate note	februari 2012
€ 500 miljoen fixed rate 5,625%	juni 2012
€ 900 miljoen fixed rate 4,625%	februari 2014
€ 2 miljard GG fixed rate 3,50%	maart 2014
€ 1 miljard covered bond fixed rate 3,50%	oktober 2015

wil niet afhankelijk zijn van kortgeldprogramma's. Ook in 2009 werd maar zeer beperkt gebruik gemaakt van dit programma. Het uitstaande bedrag op het Europese programma was eind 2009 minder dan € 1 miljard en de financieringen via het Franse programma bedroegen circa € 1,2 miljard.

Emissies van liquide benchmarkobligaties dragen bij aan verbreding van de investeerdersbasis. Benchmarkobligaties kunnen op de beurzen in Europa worden verhandeld. Het beleid van SNS Bank stelt beleggers in staat om de looptijd van hun portefeuille aan te passen aan de credit curve van SNS Bank. Een liquide obligatie maakt het ook voor de institutionele belegger aantrekkelijker om in een obligatie van SNS Bank te beleggen.

Risico-opslagen

Begin 2009 was de kapitaalmarkt nog niet toegankelijk. Veel Nederlandse financiële instellingen, waaronder SNS Bank, maakten gebruik van obligatie-emissies onder garantie van de Nederlandse Staat. De maatregelen van centrale banken en overheden leiden in de loop van het jaar tot een toenemend vertrouwen en daardoor lagere risico-opslagen. Banken konden weer zonder steun eigen obligaties uitzetten, voornamelijk nog in de vorm van covered bonds. Door het beleid van lage basisrentes

Tabel 27: Credit ratings

Lange termijn	S&P	Moody's	Fitch
SNS REAAL	BBB+(stabiel)	Baa1 (negatief)	BBB+(negatief)
SNS Bank	A- (stabiel)	A3 (negatief)	A- (RWN)
REAAL Verzekeringen	BBB+(stabiel)		
SRLEV	A- (stabiel)	A2 (negatief)	A- (negatief)
REAAL Schade	A- (stabiel)	A2 (negatief)	A- (negatief)
Korte termijn	S&P	Moody's	Fitch
SNS REAAL	A2	P-2	F2
SNS Bank	A2	P-2	F2

van de centrale banken nam de vraag naar bank- en bedrijfsobligaties toe. SNS Bank kon daardoor in oktober 2009 met succes een transactie ter waarde van € 1 miljard realiseren onder een wettelijk covered-bondprogramma.

De secundaire kapitaalmarkt voor securities op basis van woninghypotheken (RMBS-obligaties, Residential Mortgage Backed Securities) herstelde zich licht in 2009. De gedwongen verkopen, van ondermeer hedgefondsen, SIV's en Conduits namen in het eerste en tweede kwartaal verder af. SNS Bank droeg positief bij aan normalisering van deze markt door het uitvoeren van een tender op een deel van uitstaande Hermes-transacties. In januari 2010 is Hermes XIV geplaatst voor € 1,4 miljard.

Credit ratings

Op 4 december 2009 verlaagde Standard & Poor's de credit ratings van alle entiteiten van SNS REAAL met één 'notch'. Daarbij werd eveneens voor alle entiteiten de 'negative outlook' vervangen door een 'stable outlook'. Op 18 december 2009 verlaagde Fitch de rating voor SNS REAAL en SNS Bank met één 'notch' en bevestigde Fitch de credit ratings voor de verzekeringsactiviteiten. Tegelijkertijd plaatste Fitch SNS Bank op een 'Rating Watch Negative', hoofdzakelijk vanwege het lagere resultaat van SNS Property Finance. Op 23 februari 2010 verlaagde Moody's de rating van SNS Bank met één 'notch' naar A3 en bevestigde de ratings van de verzekeringsactiviteiten en SNS REAAL. Moody's handhaafde de 'negative outlook' op alle ratings.

De meest recente rapporten van Standard & Poor's, Moody's en Fitch zijn te raadplegen en te downloaden op www.snsreaal.nl.

Personeel en organisatie

Voor de medewerkers was 2009 een enerverend jaar. In veel onderdelen van de organisatie werden veranderingen doorgevoerd. Ondanks de economische omstandigheden bleef SNS REAAL investeren in de opleiding en ontwikkeling van haar medewerkers. Zij vormen immers de belangrijkste pijler in de dienstverlening aan onze klanten.

Tabel 28: Kerncijfers medewerkers

	2009	2008	2007	2006
Gemiddeld aantal fte's	7.530	7.287	6.245	5.609
Aantal fte's jaarultimo	7.520	7.535	6.713	5.776
Verhouding man-vrouw	m(58%) v(42%)	m(58%) v(42%)	m(57%) v(43%)	m(56%) v(44%)
Fulltime en parttime werkzaam	ft(70%) pt(30%)	ft(68%) pt(32%)	ft(68%) pt(32%)	ft(70%) pt(30%)
Opleidingskosten (euro's per fte)	1.559	2.086	1.912	1.644
Ziekteverzuim	4,2%	4,4%	4,1%	4,1%
Instroom	10,6%	15,3%	14,2%	14,4%
Uitstroom	11,1%	13,9%	16,5%	12,7%

Het aantal medewerkers van SNS REAAL daalde van 7.535 (fte's) naar 7.520 (fte's). Zowel de instroom als de uitstroom van medewerkers nam in 2009 af.

Goed werkgeverschap

SNS REAAL streeft voor haar medewerkers naar een stimulerende en professionele werkomgeving, die hen in staat stelt zich te ontwikkelen en op korte en langere termijn het werk te vinden dat bij hen past en waardevol bij te dragen aan het gemeenschappelijke resultaat. Duurzame inzetbaarheid is voor SNS REAAL een belangrijk onderdeel van goed werkgeverschap. Als gevolg van integraties en herstructureringen kwamen in 2009 functieplaatsen te vervallen. SNS REAAL begeleidt in dergelijke gevallen medewerkers bij het vinden van passend werk, binnen SNS REAAL of daarbuiten. Bij vacatures wordt eerst onderzocht of herplaatsers hiervoor geschikt zijn. Verder organiseert SNS REAAL open avonden en interne banenmarkten en ontvangen medewerkers een maandelijks nieuwsbrief met vacatures en ervaringen van herplaatsers. Medewerkers worden gestimuleerd om ook de mogelijkheden bij andere bedrijfsonderdelen te bekijken. Zo kunnen we optimaal gebruik maken van de kennis en ervaring die we in huis hebben en nemen interne carrièrekansen toe. Vacatures worden steeds vaker intern vervuld: 40% in 2007, 45% in 2008 en 63% in 2009.

Gevolgen organisatiewijzigingen

In 2009 startte een groepsbreed efficiencyprogramma gericht op een structureel lagere kostenbasis in verband met de marktomstandigheden en structurele

veranderingen in de financiële dienstverlening. Hiermee worden in 2009 en 2010 in totaal 170 fte's bespaard. Daarnaast bespaart SNS REAAL 1.100 fte's in verband met de integratie van AXA NL en Zwitserleven. In 2009 zijn de eerste stappen gezet om te komen tot één IT- en veranderorganisatie voor heel SNS REAAL. De nieuwe organisatie leidt niet alleen tot kostenbesparingen, maar zal ook effectiever kunnen opereren. Daardoor ontstaat meer ruimte voor innovatie. In de nieuwe organisatie krijgen medewerkers een bredere oriëntatie op de expertisegebieden binnen SNS REAAL.

In 2009 zijn afdelingen verplaatst tussen REAAL en Zwitserleven, waardoor circa 500 medewerkers van werklocatie veranderden. Uiteindelijk zal de synergie tussen REAAL en Zwitserleven leiden tot een besparing van circa 300 fte's, vooral door natuurlijk verloop. DBV Verzekeringen, waar ruim 200 medewerkers werken, wordt in 2010 geïntegreerd in de activiteiten van REAAL. De besparing van circa 70 fte's wordt waarschijnlijk bereikt via natuurlijk verloop, interne herplaatsing en het niet verlengen van tijdelijke contracten. Naar verwachting wordt deze integratie in 2013 afgerond.

De vermindering van het aantal fte's bij SNS Bank als gevolg van de nieuwe distributiestrategie wordt pas in 2010 zichtbaar. De betreffende medewerkers hebben op grond van het Sociaal Plan twaalf maanden de gelegenheid om een nieuwe functie binnen de organisatie te vinden. In totaal gaat het om een besparing van circa 380 fte's.

SNS REAAL als werkgever

SNS REAAL wil een aantrekkelijke werkgever zijn voor haar medewerkers. In 2009 werd SNS REAAL opnieuw door de Corporate Research Foundation (CRF) verkozen tot een van de topwerkgevers en IT-topwerkgevers van Nederland. CRF is een onafhankelijk onderzoeksbureau dat topbedrijven op HR-gebied identificeert en certificeert. In het Beste Werkgeversonderzoek van het weekblad Intermediair eindigde SNS REAAL op de 18e plaats in de ranglijst van profitorganisaties.

Met een rapportcijfer van 7,2 waren medewerkers net zo tevreden over het werken bij SNS REAAL als twee jaar geleden. Dat blijkt uit het medewerkersonderzoek 2009, waarin naast tevredenheid ook de betrokkenheid van medewerkers werd gemeten. De vragenlijst kreeg een hoge respons; 75% van de medewerkers vulde de lijst in. Medewerkers zijn vooral tevreden over de werksfeer, de flexibele werktijden en hun leidinggevende. Loopbaanadvies scoorde minder goed. Hier wordt actie op ondernomen.

SNS REAAL onderscheidt zich van de grootbanken door een open cultuur en korte lijnen. In 2009 konden medewerkers in gesprek gaan met de leden van het Management Committee tijdens ontbijtsessies. Onderwerpen kwamen vooral van de medewerkers zelf. Deze sessies leverden waardevolle discussies op. Onderwerpen en vragen die aan bod kwamen waren ondermeer hoe we van SNS REAAL een nog beter bedrijf kunnen maken, de strategie van de organisatie, samenwerking, maar ook wat de financiële crisis doet met de medewerkers. Medewerkers kwamen met ideeën om meer klanten te winnen en te behouden en de samenwerking te verbeteren. Vaak nog aan tafel werden al afspraken gemaakt om deze ideeën uit te werken. In 2010 vinden opnieuw dialogen plaats met medewerkers, ondermeer via een ideeënplatform dat iedereen uitnodigt mee te denken over het bedrijf, de producten en de dienstverlening.

Het Nieuwe Werken

SNS REAAL introduceerde Het Nieuwe Werken, dat medewerkers meer keuze biedt in werktijden, werkplekken en -locaties en communicatiemogelijkheden. Medewerkers worden daardoor zelf regisseur van de eigen werkweek. In 2009 zijn de eerste 550 medewerkers van start gegaan. In 2010 zal een volgende groep medewerkers starten, waaronder de Raad van Bestuur. Ook met Het Nieuwe Werken geeft SNS REAAL invulling aan goed werkgeverschap. Het draagt bij aan plezieriger en efficiënter werken, meer samenwerking, besparingen in vierkante meters kantoorruimte, energieverbruik en CO₂-emissies en beperking van de fileproblematiek. De CO₂-reductie wordt bereikt

door vaker thuis te werken en vaker via nieuwe media met collega's te overleggen. SNS REAAL zal Het Nieuwe Werken in de gehele organisatie invoeren. Daardoor draagt het programma ook bij aan samenwerking, synergie en een homogene bedrijfscultuur.

SNS REAAL won met Het Nieuwe Werken twee prijzen: de TelewerkJaarprijs 2009 en de TelewerkPublieksprijs 2009. De Stichting TelewerkForum reikt jaarlijks de Telewerkprijzen uit aan organisaties die een voorbeeldfunctie vervullen op het gebied van Het Nieuwe Werken. Volgens de jury maakt SNS REAAL 'maximaal gebruik van de voordelen van het informatietijdperk en wordt een modernere, betere en leukere werkomgeving gecreëerd.' Ook zijn volgens de jury 'steeds de voordelen voor SNS REAAL zelf en de voordelen voor de medewerkers afgewogen en vastgesteld.'

Opleiding en talentontwikkeling

SNS REAAL blijft investeren in opleidingen en ontwikkelprogramma's vanwege het grote belang ervan voor onze organisatie én voor onze medewerkers. De ontwikkelingen in de financiële dienstverlening gaan razendsnel. Dat vraagt om goed opgeleide, breed inzetbare werknemers met een flexibele instelling en goede benutting van het beschikbare talent. Naast het generieke opleidingsaanbod en functiegerichte opleidingen en trainingen kent SNS REAAL drie samenhangende ontwikkelprogramma's: Traineeships (management traineeship en financieel traineeship), Talent Development (TD) en Management Development (MD).

Traineeships

In het SNS REAAL-programma voor management trainees kunnen medewerkers gedurende drie jaar brede kennis en ervaring opdoen door werkzaamheden te verrichten op uiteenlopende afdelingen in de organisatie. Vervolgens kunnen ze een afgewogen keuze maken voor het werk dat het beste bij hen past. Financiële trainees worden in een tweejarig programma opgeleid tot financieel specialist en maken tijdens dit programma kennis met de werkzaamheden binnen financiële afdelingen van SNS REAAL.

Talent Development

Het programma Talent Development (TD) vervult een centrale rol in de loopbaanontwikkeling. Het TD-programma biedt inmiddels ruimte aan bijna vierhonderd talenten. Zij bezitten competenties die SNS REAAL wil accentueren in de organisatie, zoals ambitie, leergierigheid, de wil om samen te werken en daadkracht. In 2009 zijn 48 nieuwe talenten in het programma opgenomen. Het TD-programma werd speciaal ontwikkeld voor SNS REAAL in samenwerking

met Stichting de Baak Management Centrum VNO-NCW. Het heeft twee belangrijke pijlers: persoonlijke ontwikkeling van de deelnemers en belangrijke bedrijfsthema's van SNS REAAL.

Management Development

In het programma Management Development (MD) krijgen medewerkers uit hogere managementlagen en specialisten met doorgroeimogelijkheden een intellectuele uitdaging. Het motto voor het programma van 2009 was: Synergie met talent. Het MD-programma biedt de deelnemers inhoudelijke verdieping in de context van financiële vraagstukken en inzicht in de persoonlijke leiderschapsstijl. Ook werd gewerkt aan 'Interventures', leerprojecten die leiden tot een interventie of actie en waarvan het een avontuur is om hieraan gestalte te geven. In december werd het programma afgesloten met de presentatie van de genoemde interventures. Deelnemers aan het MD-programma droegen in 2009 voor het eerst bij aan het TD- en het Traineeprogramma. Deelnemers aan de verschillende programma's kunnen zo van elkaar leren. In de praktijk blijkt dat MD-deelnemers waardevolle kennis en bedrijfswaarden overbrengen en zinvolle discussies op gang brengen. Dat bevordert de onderlinge samenwerking en betrokkenheid.

Arbeidsvoorwaarden en arbeidsverhoudingen Cao en Sociaal Plan

In november 2009 bereikten SNS REAAL en de vakorganisaties een akkoord over een nieuwe cao en Sociaal Plan. De cao loopt tot 1 november 2010. Per 1 januari 2010 zijn de salarissen van de medewerkers met 1% verhoogd. De onderhandelingen over harmonisatie van de arbeidsvoorwaarden van Zwitserleven zijn in 2009 afgerond. De nieuwe voorwaarden voor de medewerkers van Zwitserleven werden op 1 januari 2010 van kracht.

Op 3 december 2009 werd tijdens de Buitengewone Algemene vergadering van Aandeelhouders van SNS REAAL het nieuwe beloningsbeleid voor de Raad van Bestuur goedgekeurd. Zie voor meer informatie het Bericht van de Raad van Commissarissen, pagina 81.

Arbeidsomstandigheden

Een goede werkomgeving beschouwt SNS REAAL als een belangrijke voorwaarde voor gezonde en prettige arbeidsomstandigheden. Een belangrijke indicator is het ziekteverzuim. Het gemiddelde ziekteverzuim nam af van 4,4% naar 4,2%. Bij SNS Bank werden extra instrumenten ingezet om het ziekteverzuim te beperken, ondermeer met een workshop Life in Balance en extra overleggen met bedrijfsartsen en lijnmanagers.

In september 2009 startte een nieuwe maatwerktraining Omgaan met agressie en geweld, met name voor medewerkers van SNS Bank met klantcontact. Medewerkers kunnen op vrijwillige basis deelnemen en worden voorzien van praktische tips bij het omgaan met agressie en geweld. Deze training vergroot de mentale weerbaarheid van medewerkers en geeft hen handvatten om escalatie te voorkomen. Bij Zwitserleven is een onderzoek uitgevoerd naar ongewenst gedrag op de werkvloer.

Ook in 2009 namen veel medewerkers deel aan de gezondheidscheck, bij Zwitserleven de Vitaliteitstest genoemd. Op basis van het NIPED Preventiekompas wil SNS REAAL haar medewerkers stimuleren om gezond(er) te leven. Het NIPED Preventiekompas adviseert volgens de meest actuele medische richtlijnen.

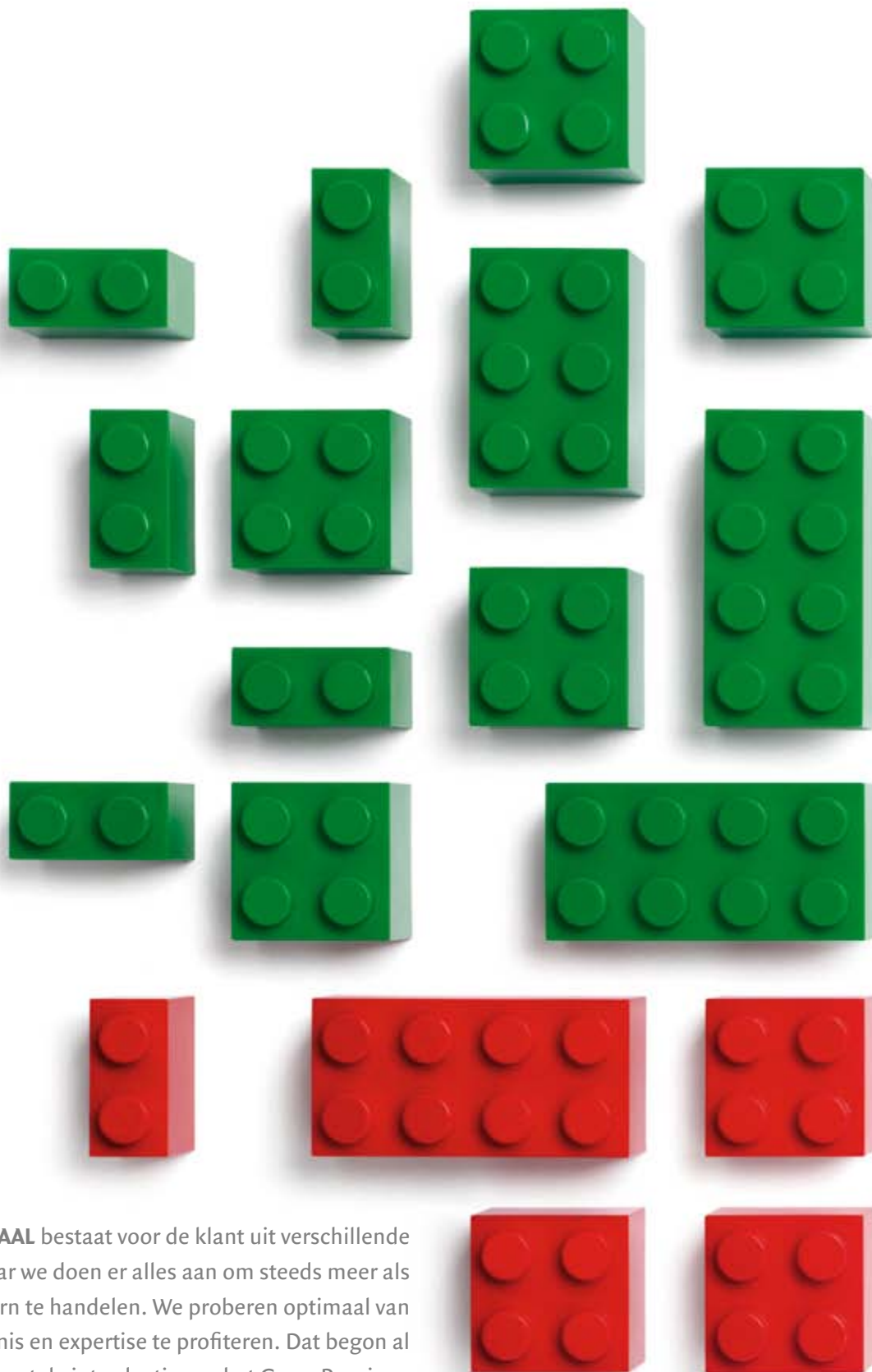
Samenwerking met ondernemingsraden

De Raad van Bestuur van SNS REAAL hecht aan een open dialoog met haar medewerkers. De centrale ondernemingsraad, waarin de ondernemingsraden van de verschillende bedrijfsonderdelen en concernstaven zijn vertegenwoordigd, vervult hierin een belangrijke rol. De Raad van Bestuur heeft ook in 2009 constructief overleg kunnen voeren met de centrale ondernemingsraad. Er is uitgebreid gesproken over een groot aantal onderwerpen, waaronder efficiëncymaatregelen, Het Nieuwe Werken en het nieuwe beloningsbeleid. Ook zijn er diverse adviesaanvragen behandeld die betrekking hebben op organisatiewijzigingen, zoals het merkbeleid van SNS REAAL en de harmonisatie van Zwitserleven en DBV. Samen met de decentrale ondernemingsraden heeft de COR steeds gezocht naar sociaal rechtvaardige oplossingen voor medewerkers die te maken kregen met een organisatiewijziging.

Ambitie 2010

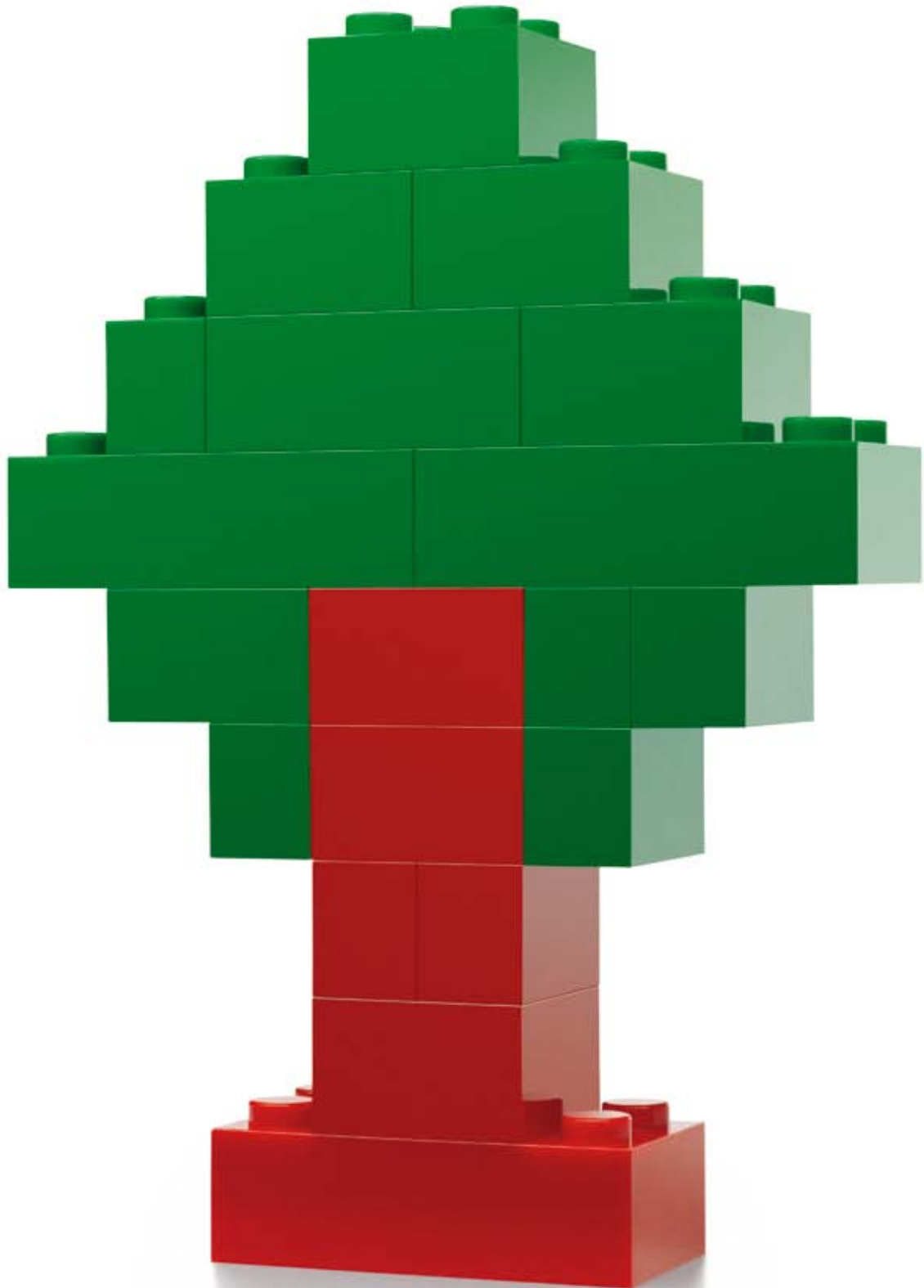
In 2010 zal SNS REAAL via haar activiteiten op het gebied van opleiding en ontwikkeling inhoud geven aan de nieuwe missie Eenvoud in geldzaken en de nieuwe kernwaarde van SNS REAAL: GEEF! om de klant, GEEF! om het resultaat, GEEF! om elkaar en GEEF! om de maatschappij. Dat betekent ondermeer dat we één leiderschapsprofiel ontwikkelen voor de gehele organisatie.

Utrecht, 10 maart 2010
Ronald Latenstein
Rien Hinssen
FERENCE Lamp
Dick Okhuijsen

SNS REAAL bestaat voor de klant uit verschillende merken, maar we doen er alles aan om steeds meer als één concern te handelen. We proberen optimaal van elkaars kennis en expertise te profiteren. Dat begon al eind 2008 met de introductie van het GroenPensioen door Zwitserleven en ASN Bank. Maar ook in 2009 maakte de combinatie het verschil. Zo werkte ASN Bank samen met SNS Property Finance bij de bouw van een duurzaam - energieneutraal en CO²-emissievrij-kantoor voor TNT. En ook ASN Bank, SNS Regio Bank en SNS Bank sloegen de handen succesvol ineen: dankzij de kennis en ervaring van SNS Bank kunnen ook de klanten van de twee andere banken nu hun aankopen op internet betalen met IDEAL.

De combinatie maakt het verschil

Bericht van de Raad van Commissarissen

Bericht van de Raad van Commissarissen

In 2009 richtte de Raad van Commissarissen zich naast de reguliere thema's vooral op de extra maatregelen van SNS REAAL om zich aan te passen aan de veranderde marktomstandigheden. De raad is ervan overtuigd dat SNS REAAL met de prestaties en de strategische besluiten van 2009 goed op koers ligt voor het realiseren van haar langetermijndoelstellingen.

De financiële crisis kwam in 2009 tot bedaren en het nettoresultaat van SNS REAAL heeft zich, gegeven de omstandigheden, goed ontwikkeld. De gevolgen van de crisis hebben het speelveld voor financiële instellingen echter drastisch veranderd. Nationalisaties, overheidssteun voor financiële instellingen, waaronder SNS REAAL, en scherpere eisen van toezichthouders staan hierin centraal. SNS REAAL nam in 2009 vele maatregelen om op dit nieuwe speelveld de continuïteit te waarborgen, het vertrouwen van klanten en andere belanghebbenden te verdienen en het concurrentievermogen te verbeteren.

Prominente thema's voor de raad waren solvabiliteit, risicobeheer, kostenbeheersing, de strategische positie van SNS Property Finance en aanpassingen in de bedrijfsstrategie, het bestuursmodel en het beloningsbeleid voor het topmanagement. Meer nog dan in andere jaren heeft de raad zich uitgebreid laten informeren over de achtergronden van de uiteenlopende beleidsbeslissingen die de Raad van Bestuur in 2009 moest nemen. De raad is zich er zeer van bewust dat hij voor het maken van de juiste afwegingen dient te beschikken over betrouwbare, volledige en relevante informatie. Allerlei scenarios met betrekking tot het afbouwen van de overheidssteun en mogelijke desinvesteringen, consolidaties en marktontwikkelingen zijn daarom besproken. In dat kader speelden ook de veelvuldige directe contacten met het management van de bedrijfsonderdelen en de stafafdelingen voor risicobeheer en financiële controle een belangrijke rol.

Voor veel medewerkers van SNS REAAL was 2009 een zwaar jaar, door prestatiedruk in verband met moeilijke marktomstandigheden, door kostenbesparingen of door veranderingen in de organisatie. Veel medewerkers moesten op zoek naar een andere functie, binnen of buiten de onderneming. De raad meent dat de motivatie en de betrokkenheid van medewerkers bij de nieuwe ontwikkelingen blijf geven van een open en vitale bedrijfscultuur. De raad constateert daarnaast dat goede

relaties worden onderhouden met de medezeggenschap en de vakbonden en dat het P&O-beleid op een verantwoorde en evenwichtige manier inspeelt op de belangen van zowel werkgever als werknemers. Daarmee heeft SNS REAAL een stevig fundament voor de uitvoering van haar strategie.

Als gevolg van de financiële crisis staan bij financiële instellingen corporate governance, risicobeheer, financiële controle en de beloning van het topmanagement in de schijnwerpers. Aan deze thema's besteedde de raad dan ook bijzondere aandacht. Begin 2009 sloten de belangrijkste Nederlandse financiële instellingen, waaronder SNS REAAL, een herenakkoord met de Minister van Financiën. Het doel van dit akkoord is om door een duurzaam en gematigd beloningsbeleid, met een maximum aan variabele componenten, bij te dragen aan herstel van vertrouwen in de financiële sector. In lijn met dit herenakkoord en de aanbevelingen van de Code Banken, die op 1 januari 2010 van kracht werd, heeft SNS REAAL een nieuw beloningsbeleid ontwikkeld voor het topmanagement. De raad is content dat dit beleid op de Buitengewone Algemene vergadering van Aandeelhouders van 3 december 2009 werd goedgekeurd door de aandeelhouders.

Eveneens in lijn met de aanbevelingen van de Code Banken besloot de raad een Risk Committee (RC) te formeren. Deze zal zich bezighouden met zowel de financiële als de niet-financiële risico's van SNS REAAL. De Audit Committee (AC) en RC bestrijken daarmee het complete spectrum aan risico's voor de onderneming. De RC bestaat uit de leden van de AC, met Hans van de Kar als voorzitter, aangevuld met de voorzitter van de raad. De RC ging 1 januari 2010 van start.

Andere bijzondere onderwerpen die de aandacht van de raad vroegen waren de gebeurtenissen rond DSB Bank, de financiering en de liquiditeit van de bank en de solvabiliteit van de verzekeraars en de groep.

De wijze van samenwerking binnen de raad werd uitgebreid besproken, mede in verband met de uitbreiding van zes naar tien leden. Gezien de vele wijzigingen in de taakverdeling besloot de raad om de jaarlijkse evaluatie van zijn eigen functioneren uit te stellen tot in 2010. Deze evaluatie is inmiddels afgerond.

Samenstelling Raad van Commissarissen

De samenstelling van de raad veranderde. De Algemene vergadering van Aandeelhouders benoemde op 15 april 2009 Charlotte Insinger, Ludo Wijngaarden, Rob Zwartendijk en Jos Nijhuis. De benoemingen van Insinger en Wijngaarden vonden plaats in verband met de overeenkomst tussen SNS REAAL en de Staat in het kader van de door de Staat verleende kapitaalinjectie eind 2008 en het daarmee verbonden aanbevelingsrecht. Henk Muller werd die dag herbenoemd en de raad koos Zwartendijk tot zijn voorzitter. De functie van voorzitter werd in de periode april 2008 tot april 2009 waargenomen door Hans van de Kar.

Een overzicht met gegevens over alle leden van de raad staat in het hoofdstuk Corporate governance, vanaf pagina 97. De onafhankelijkheid van de leden wordt toegelicht in hetzelfde hoofdstuk, onder naleving Code Frijns.

Samenstelling Raad van Bestuur

De samenstelling van de Raad van Bestuur veranderde eveneens. Ronald Latenstein werd op de AvA van 15 april benoemd tot voorzitter van de Raad van Bestuur. Ference Lamp werd benoemd als Chief Financial Officer. Op 3 december werd Dick Okhuijsen benoemd tot lid van de Raad van Bestuur. Hij is primair verantwoordelijk voor de verzekeringsactiviteiten. De portefeuille Verzekeringen werd tot die tijd waargenomen door Rien Hinssen. Hij heeft in de Raad van Bestuur nog steeds de portefeuilles van SNS Retail Bank en SNS Property Finance.

Vergaderingen van de Raad van Commissarissen

De raad kwam vijftienmaal bijeen, waarbij driemaal sprake was van een telefonische vergadering. Eenmaal vergaderde de raad zonder de leden van de Raad van Bestuur in verband met het bespreken van hun functioneren. Voorafgaand aan deze vergadering had de raad met ieder van hen een functioneringsgesprek gevoerd. Bij de overige vergaderingen was de voltallige Raad van Bestuur aanwezig. Bij de besprekingen van de resultaatrapportages in de vergaderingen van februari en augustus waren ook de externe accountant en externe actuaire aanwezig. De (waarnemend) voorzitter besprak voor elke vergadering de agenda met de voorzitter van de Raad van Bestuur. Onderstaand de belangrijkste onderwerpen die per maand werden besproken.

Januari: diverse financiële projecten, in-control-programma's, bedrijfscontinuïteit en compliance (op basis van de management letter 2008 van de externe accountant), strategische opties, de financiële crisis in relatie tot de jaarcijfers, de ontwikkelingen op de internationale vastgoedmarkten en de effecten daarvan op SNS Property Finance, en de samenwerking binnen de raad.

Februari: conceptversies van het jaarverslag, de jaarrekening en het persbericht over de jaarresultaten van 2008, en de kwartaalrisicorapportage, die een actueel overzicht biedt van de verschillende risico's in de bedrijfsvoering en de gehanteerde instrumenten om deze te beheersen.

Maart: de eindversie van het jaarverslag, met speciale aandacht voor de in-controlverklaring van de Raad van Bestuur, en verantwoord ondernemen.

April: de benoeming van Ronald Latenstein tot voorzitter van de Raad van Bestuur, als opvolger van Sjoerd van Keulen, en de benoeming van Ference Lamp tot lid van de Raad van Bestuur.

Mei: de eerste kwartaalcijfers, de interne managementrapportage, de kapitalisatie van SNS REAAL, de kwartaalrapportage risicomanagement (toegelicht door Group Risk Management), het rente- en kredietbeleid met betrekking tot de verzekeringsportefeuilles, het schuld-uitgifteprogramma van de Groep en enkele juridische fusies.

Juli: de toekomst van de onderneming en een mogelijke consolidatie in de sector.

Augustus: de conceptversie van het halfjaarbericht en de kwartaalrisicorapportage.

September en oktober: diverse optionele financiële transacties, ondermeer met betrekking tot DSB Bank.

November: strategische opties, de derdekwartalcijfers, de kwartaalrisicorapportage en de conceptagenda met toelichting voor de Buitengewone Algemene vergadering van Aandeelhouders van 3 december 2009, waaronder het voorstel voor het nieuwe beloningsbeleid voor de top van de onderneming, de financiële situatie op basis van de interne managementrapportage, SNS Property Finance en REAAL op basis van presentaties door en gesprekken met de directies van deze bedrijfsonderdelen, en het besluit om een extern bureau in te schakelen voor het beoordelen van het functioneren van de raad.

December: het operationeel plan 2010-2012 en het kapitalisatie- en financieringsplan voor 2010.

Vergaderingen commissies

Vergaderingen Audit Committee

Alle commissies rapporteren aan de voltallige raad. De Audit Committee (AC) kwam achtmaal bijeen. De committee werd in 2009 versterkt met Jos Nijhuis, Charlotte Insinger en Ludo Wijngaarden en bestaat nu, met voorzitter Robert-Jan van de Kraats en Hans van de Kar, uit vijf leden. De AC beoordeelde conform haar opdracht vooral de inrichting en werking van de financiële verslaglegging en de risicobeheerorganisatie. De voorzitter van de Raad van Bestuur, de CFO, de directeur van de afdeling Concern Audit en de externe accountant waren aanwezig bij de vergaderingen. De Raad van Bestuur, Concern Audit, de externe accountant en de certificerend actuaire leverden de AC de gewenste informatie. Separaat met de afdeling Concern Audit en de externe accountant besprak de AC de gang van zaken met betrekking tot risicobeheer. Onderstaand de belangrijkste onderwerpen die per maand werden besproken:

Januari: het voorlopige resultaat over 2008, de voortgang van het actuair jaarwerk, de management letter 2008 van KPMG, de vierdekwartaal rapportage 2008 van de afdeling Concern Audit en de entry audit van Zwitserleven.

Februari: de interne managementrapportage, het conceptpersbericht over de jaarresultaten 2008, de conceptverslagen van de externe accountant en externe actuaire, en operationeel risicomanagement, waaronder informatiebeveiliging en bedrijfscontinuïteit, op basis van de in-controlverklaring van de Raad van Bestuur.

Maart: het jaarverslag en de jaarrekening 2008, inclusief litigationvoorziening, het kapitalisatie- en financieringsplan 2009, en de auditrapportage over Systeemontwikkeling bij REAAL.

Mei: de control binnen SNS Property Finance op basis van een gesprek met de leiding van dit bedrijfsonderdeel, de inrichting van de risicobeheerorganisatie op basis van de ervaringen in de financiële crisis en de uitkomst van stresstesten, fiscale onderwerpen, het eerste kwartaalresultaat 2009, de kwartaalrapportage van Concern Audit en diverse aspecten van de controle-opdracht voor KPMG.

Augustus: de halfjaarresultaten, de in-control-beoordeling bij REAAL, de voortgang op punten uit de management letter van KPMG en de nieuwe opzet van de risicobeheerorganisatie.

November: de kredietportefeuille van SNS Property Finance, de interne managementrapportage en derdekwartaalresultaten, het onderwerp 'in control' bij Zwitserleven op basis van een gesprek met een directielid van dit bedrijfsonderdeel, en lopende zaken met betrekking tot de toezichthouders AFM en DNB.

December: het operationeel plan 2010-2012 inclusief het kapitaalbeleid en het liquiditeitsplan, het onderwerp 'in control' bij SNS Retail Bank op basis van een gesprek met de directie van dit bedrijfsonderdeel, het jaarplan Concern Audit 2010 en diverse fiscale onderwerpen.

Vergaderingen Krediet Commissie

De Krediet Commissie, die bestaat uit Hans van de Kar, Bas Kortmann, Jaap Lagerweij en Henk Muller, wordt schriftelijk geconsulteerd inzake grote kredieten. De commissie kwam daarnaast bijeen in mei en december, waarbij de kredietvoorstellen met een omvang van meer dan € 100 miljoen besproken werden. De Krediet Commissie besteedde veel aandacht aan de kredietvoorstellen en de herstructurering van de kredietportefeuille van SNS Property Finance, aan de kwaliteit van de kredietportefeuille van SNS Retail Bank en aan de ontwikkelingen binnen de afdeling Bijzonder Beheer van SNS Retail Bank.

Vergaderingen Remuneratiecommissie

De Remuneratiecommissie werd uitgebreid met Charlotte Insinger en Ludo Wijngaarden. Zij voegden zich bij voorzitter Herna Verhagen, Bas Kortmann, Henk Muller en Hans van de Kar. In juli trad Hans van de Kar terug. Hij werd opgevolgd door Rob Zwartendijk. De Remuneratiecommissie kwam negenmaal bijeen: iedere maand met uitzondering van juni, september en oktober. De commissie richtte zich vooral op een nieuw beloningsbeleid voor de top van de onderneming. Zie uiteenzetting en verantwoording in hoofdlijnen van dit beleid in het remuneratierapport over het bezoldigingsbeleid van de vennootschap. De Remuneratiecommissie was ook betrokken bij het wervingsproces dat heeft geleid tot de aanstelling van Dick Okhuijsen als lid van de Raad van Bestuur.

In juli besloot de raad tot een opdeling van taken van de Remuneratiecommissie. In oktober zijn daarom een Remuneratie Commissie en een Nominatie Commissie ingesteld. De Nominatie Commissie kwam eenmaal bijeen en bestaat uit Rob Zwartendijk (voorzitter), Herna Verhagen en Jaap Lagerweij. Deze commissie richt zich op selectie en benoeming van leden van de Raad van Bestuur en de hoogste managementposities onder de Raad van Bestuur.

Remuneratie Raad van Bestuur

Voor de Raad van Bestuur is in 2009 een nieuw duurzaam beloningsbeleid ontwikkeld. Het nieuwe beloningsbeleid is vastgesteld door de Buitengewone Algemene vergadering van Aandeelhouders op 3 december 2009 en vanaf 1 januari 2010 van kracht. SNS REAAL heeft zich gecommitteerd aan een duurzaam en gematigd beloningsbeleid. De Raad van Commissarissen heeft de relevante ontwikkelingen en aanbevelingen meegenomen in zijn overwegingen, met inachtneming van de publieke opinie.

Naast de remuneratie over 2009 zijn ook de hoofdlijnen van dit nieuwe beleid hieronder opgenomen. We sluiten af met een weergave van de remuneratie van de Raad van Commissarissen. Voor een uitgebreidere toelichting op de remuneratie over 2009 en het nieuwe beloningsbeleid verwijzen wij naar het remuneratierapport, dat op de website van SNS REAAL is geplaatst (www.snsreaal.nl).

Aanpassingen in de beloning over het jaar 2009

In verband met het herenakkoord dat werd gesloten met de Minister van Financiën zijn aanpassingen doorgevoerd in de beloning. Deze aanpassingen worden behandeld na weergave op hoofdlijnen van het beleid per beloningscomponent.

1 Vaste salaris

Het vaste salaris is hetzelfde voor alle leden van de Raad van Bestuur, met uitzondering van de voorzitter die een hoger vast salaris ontvangt.

2 Variabele beloning

De prestaties van de leden van de Raad van Bestuur worden door de Raad van Commissarissen beoordeeld op drie gebieden: financiële en niet-financiële prestaties, bijdrage aan de realisatie van de strategische doelstellingen en individuele prestaties op basis van individuele competenties. De kortetermijnbonus wordt uitgekeerd in cash, de langetermijnbonus wordt toegekend in de vorm van een voorwaardelijk recht op aandelen SNS REAAL. Voor een uitleg van de variabele beloningssystematiek, het aandelenplan, een overzicht van de prestatiecriteria, de peer group en waarde van aandelen uit eerdere boekjaren, verwijzen wij naar het remuneratierapport.

3 Pensioenregeling

De leden van de Raad van Bestuur nemen deel aan de pensioenregeling van de Raad van Bestuur, die identiek is aan de pensioenregeling in de CAO SNS REAAL.

4 Overige beloningselementen

Leden van de Raad van Bestuur ontvangen een onkostenvergoeding, gesplitst in een bruto- en een nettogedeelte. De heer Okhuijsen ontvangt geen vaste onkostenvergoeding en kan gemaakte zakelijke kosten declareren.

Voor zakelijk vervoer (inclusief woon-werkverkeer) hebben de leden van de Raad van Bestuur de beschikking over een dienstauto met chauffeur. Zij betalen hiervoor een eigen bedrage, in geval van privégebruik. SNS REAAL heeft voor de leden van de Raad van Bestuur een overlijdensrisico- en arbeidsongeschiktheidsverzekering afgesloten.

In afwijking op het beloningsbeleid is het volgende bepaald:

- ⊙ De leden van de Raad van Bestuur ontvangen bij uitdiensttreding op initiatief van SNS REAAL een maximale vergoeding van eenmaal het bruto vaste jaarinkomen inclusief vakantie-toeslag en dertiende maand (het 'vaste' deel van de bezoldiging). Ook een change-of-control bepaling is reeds onderdeel van de huidige arbeidsovereenkomsten van de leden van de Raad van Bestuur.
- ⊙ De reguliere cao-verhoging van het vaste salaris met 0,5% per 1 januari 2009 is voor de leden van de Raad van Bestuur niet doorgevoerd. Het bruto vaste jaarinkomen is derhalve ten opzichte van 2008 onveranderd gebleven.
- ⊙ De leden van de Raad van Bestuur ontvangen geen korte- en langetermijnbonus. Over 2009 vindt geen voorwaardelijke toekenning van aandelen plaats. De verplichte opbouw van het aandelenbezit voor zover noodzakelijk over 2009 is komen te vervallen. Aangezien geen variabele beloning is uitgekeerd zijn geen scenarioanalyses uitgevoerd om de gevolgen van de mogelijke uitkomsten van de variabele beloningscomponenten te analyseren.
- ⊙ In 2009 is afgesproken dat de kortetermijnbonus voor de (nieuwe) voorzitter van de Raad van Bestuur wordt beperkt tot 40% van het vaste salaris at-targetniveau en tot maximaal 60% bij een uitstekende prestatie. Deze beperking is echter niet feitelijk toegepast, aangezien de Raad van Bestuur over 2009 geen kortetermijnbonus ontvangt.

De waarde van de reeds toegekende aandelen is in tabel 29 weergegeven. Het betreft de aandelen die in 2007 zijn toegekend. In 2009 en 2008 zijn geen aandelen toegekend aan onderstaande leden van de Raad van Bestuur.

Tabel 29: Aandelenplan

	Langetermijnbonus 2007			Marktwaaarde (x € 1.000)	
	Enmalig over 2006	Regulier	Share match	Toekennings-moment	Per 31-12-2009
R.R. Latenstein	13.904	10.183	3.476	424	117
M.W.J. Hinssen	13.904	10.183	3.476	424	117
S. van Keulen	23.073	16.898	5.769	602	194
Totaal	50.881	37.264	12.721	1.450	428

Tabel 30: Bruto bezoldiging Raad van Bestuur

In duizenden euro's	Vaste beloningen ¹		Pensioen en overig ²		Variabele beloning						Overig ⁴		Totaal	
					Korte termijn		Lange termijn ³							
										Amortisatie van eerdere toekenningen				
										2009	2008	2009	2008	2009
R.R. Latenstein	525	474	111	108	--	--	--	--	-12	13	--	--	624	595
F.K.V. Lamp (vanaf 15-4-09)	480	80	109	19	--	--	--	--	--	--	--	--	589	99
M.W.J. Hinssen	480	474	119	116	--	--	--	--	-12	13	--	--	587	603
D.J. Okhuijsen (vanaf 3-12-09)	158	--	36	--	--	--	--	--	--	--	65	--	259	--
S. van Keulen (t/m 15-4-09)	211	623	55	162	--	--	--	--	-9	22	--	--	257	807
C.H. van den Bos (t/m 31-12-08)	--	471	--	94	--	--	--	268	--	--	--	1.023	--	1.856
Totaal	1.854	2.122	430	499	--	--	--	268	-33	48	65	1.023	2.316	3.960

¹⁾ Het bruto vast jaarinkomen (vast salaris inclusief vakantiegeld en 13^e maand) en sociale lasten, onkostenvergoeding (indien van toepassing) en bijdrage aan de ziektekostenverzekering. Ondanks dat er zich in 2009 geen wijzigingen hebben voorgedaan in de vaste beloning, valt het salaris van Rien Hinssen toch hoger uit door enerzijds de salarisstijging van 3,25% die conform CAO vanaf juni 2008 is doorgevoerd en anderzijds door wijzigingen in de premies voor de sociale lasten.

²⁾ Overig betreft premies risicoverzekeringen.

³⁾ Gedurende de prestatieperiode (drie jaar) wordt de reële waarde van de voorwaardelijk toegekende aandelen verantwoord als last onder personeelskosten. De totale niet-verantwoorde kosten met betrekking tot aandelen bedragen € 15.258.

⁴⁾ De verhuiskosten van de heer Dick Okhuijsen van Japan naar Nederland zijn volledig vergoed. De werkgever vergoedt ook de herinrichtingskosten en de kosten van tijdelijke huisvesting tot uiterlijk 1 september 2010.

In 2010, drie jaar na toekenning, krijgen de leden van de Raad van Bestuur de reguliere aandelen in eigendom (einde van de vesting periode). De leden van de Raad van Bestuur krijgen deze aandelen vrij ter beschikking (ofwel einde van de lock-up periode) in 2013. Ook de lock-up periode van de share match aandelen eindigt in 2010. Voor de eenmalig toegekende aandelen over 2006 geldt echter een lock-up periode van vijf jaar. Voor Sjoerd van Keulen wordt het aantal aandelen uitgekeerd naar rato van de periode die hij gedurende de prestatieperiode in dienst was (maximaal 11.265 aandelen).

Tabel 30 geeft een totaaloverzicht van de remuneratie van de individuele leden van de Raad van Bestuur. De bezoldiging van Ference Lamp en Dick Okhuijsen is meegenomen vanaf het moment dat zij in dienst zijn van SNS REAAL.

Leningen

Tabel 31 geeft een overzicht van de leningen die zijn verstrekt aan leden van de Raad van Bestuur en die op 31-12-2009 openstonden. Deze leningen zijn verstrekt onder de normale bedrijfsuitoefening en voorwaarden

Tabel 31: Leningen aan leden van de Raad van Bestuur

In duizenden euro's	Openstaand per 31 december		Gemiddelde rentevoet		Aflossingen hypothecaire leningen	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008
M.W.J. Hinssen	518	529	4,6%	4,5%	11	12
D.J. Okhuijsen	8	--	--	--	--	--
Totaal	526	529			11	12

die ook gelden voor andere personeelsleden. Het betreft een hypothecaire geldlening aan Rien Hinssen en een vordering op Dick Okhuijsen.

Remuneratiebeleid vanaf 2010

In de Buitengewone Algemene vergadering van Aandeelhouders van 3 december 2009 is het nieuwe beloningsbeleid voor de leden van de Raad van Bestuur voorgelegd en vastgesteld. Het nieuwe beloningsbeleid is vanaf 1 januari 2010 ingevoerd.

De belangrijkste elementen van het nieuwe beloningsbeleid zijn:

- ⊙ Verlaging van het salaris van de voorzitter met 8,5% tot € 570.000 (was € 623.000).
- ⊙ Variabele beloning is gereduceerd tot 50% (on target) van het vaste jaarsalaris en maximaal 100% bij uitstekend presteren (stretch). Dit geldt zowel voor de voorzitter als voor de overige leden van de Raad van Bestuur.
- ⊙ Vereenvoudiging van de variabele beloningssystematiek; korte- en langetermijnbonus zijn geïntegreerd.

- ⊙ Variabele beloning wordt niet meer in aandelen maar in cash uitgekeerd, geen uitkering bij verlies van SNS REAAL.
- ⊙ Elk jaar worden doelstellingen voor een periode van drie jaar vastgesteld door de Raad van Commissarissen. Er zijn twee momenten waarop prestaties worden gemeten: na één jaar om de voortgang van de prestaties in kaart te brengen (op basis van deeldoelstellingen afgeleid van de driejaarsdoelstellingen) en na drie jaar om de uiteindelijke resultaten vast te stellen.
- ⊙ Er zijn dus ook twee (mogelijke) momenten van uitbetaling (beide in cash): na één jaar en na drie jaar. Na één jaar kan maximaal een derde van de totale variabele beloning worden toegekend op basis van de mate waarin de deeldoelstellingen zijn gehaald. Na drie jaar wordt de resterende twee derde verdiend op basis van de mate waarin de meerjaren doelstellingen zijn gehaald.
- ⊙ In lijn met de Nederlandse Corporate Governance Code en de Code Banken heeft de RvC de discretionaire bevoegdheid de variabele beloning aan te passen wanneer deze naar haar oordeel leidt

Tabel 32: Bruto bezoldiging Raad van Commissarissen

In duizenden euro's	Als lid van de Raad van Commissarissen		Als lid van een commissie ¹		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008
R. Zwartendijk	39	--	5	--	44	--
H.M. van de Kar	43	35	14	16	57	51
S.C.J.J. Kortmann	30	30	15	15	45	45
R.J. van de Kraats	30	30	9	9	39	39
J.E. Lagerweij	30	30	5	2	35	32
H. Muller	30	30	13	13	43	43
H.W.P.M.A. Verhagen	30	21	6	3	36	24
J.A. Nijhuis	30	--	9	--	39	--
C. Insinger	30	--	12	--	42	--
L. Wijngaarden	30	--	12	--	42	--
J.L. Bouma (tot 16-4-2008)	--	23	--	12	--	35
J.V.M. van Heeswijk (tot 16-4-2008)	--	9	--	4	--	13
Totaal	322	208	100	74	422	282

¹⁾ Inclusief overige vergoedingen. De bedragen bij Muller zijn inclusief een bedrag van € 4.500 als vergoeding voor zijn commissariaatswerkzaamheden vanuit SNS REAAL voor ASN Beleggingsfondsen N.V.

Tabel 33: Hypothecaire geldleningen aan commissarissen

In duizenden euro's	Openstaand per 31 december		Gemiddelde rentevoet		Aflossingen	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008
H.M. van de Kar	120	120	6,6%	6,6%	--	--
S.C.J.J. Kortmann	84	91	3,5%	4,4%	7	6
H. Muller	18	18	6,3%	6,3%	--	50
Totaal	222	229			7	56

tot onbillijke of onbedoelde uitkomsten. Daarnaast heeft de RvC de bevoegdheid om variabele beloning toegekend op basis van onjuiste (financiële) gegevens terug te vorderen.

Voor een uitgebreide toelichting op het nieuwe bezoldigingsbeleid verwijzen we naar het remuneratierapport.

Remuneratie Raad van Commissarissen 2009

De vaste jaarlijkse vergoeding bedraagt € 30.000 voor een lid van de RvC, € 35.000 voor de vicevoorzitter van de RvC en € 45.000 voor de voorzitter van de RvC. Daarnaast geldt een forfaitaire onkostenvergoeding van € 1.617 per jaar voor leden van de RvC en € 2.156 voor de voorzitter van de RvC. De leden van de RvC houden geen aandelen in SNS REAAL N.V. De jaarlijkse vergoeding voor lidmaatschap van de Audit Committee bedraagt € 7.000 per jaar. De vergoeding voor lidmaatschap van de overige commissies is € 3.250. Het betreft de Remuneratie Commissie, Nominatie Commissie en Krediet Commissie.

De tabellen 32 en 33 geven een totaaloverzicht van de bezoldiging van de individuele leden van de RvC en de verstrekte leningen (met name hypothecaire geldleningen) die op 31-12-2009 openstonden.

Contacten met de Centrale Ondernemingsraad

Een tweetal leden van de raad woonde tweemaal een vergadering van de COR bij. De voorzitter van de Remuneratie Commissie gaf bij een van deze vergaderingen een presentatie over de hoofdlijnen van het nieuwe beloningsbeleid voor de Raad van Bestuur. De raad is van mening dat de relatie met de medezeggenschap goed en constructief is.

Jaarrekening en dividend

De raad heeft de jaarrekening 2009 besproken in de vergadering van 10 maart 2010. Daaraan is voorafgegaan de bespreking van het persbericht in februari. KPMG, de externe accountant, heeft een goedkeurende verklaring voor de jaarrekening afgegeven. Gegeven de nog steeds bijzondere economische omstandigheden zal SNS REAAL moeten afzien van het uitkeren van een dividend over 2009.

Op 14 april 2010 zal de jaarrekening aan de aandeelhouders worden voorgelegd.

De raad wil uitdrukkelijk zijn dank en waardering uitspreken voor het werk dat door management en medewerkers is verricht en voor de ondervonden samenwerking bij het vervullen van zijn toezichthoudende taak. Daarnaast wil de raad speciaal Hans van de Kar en Rien

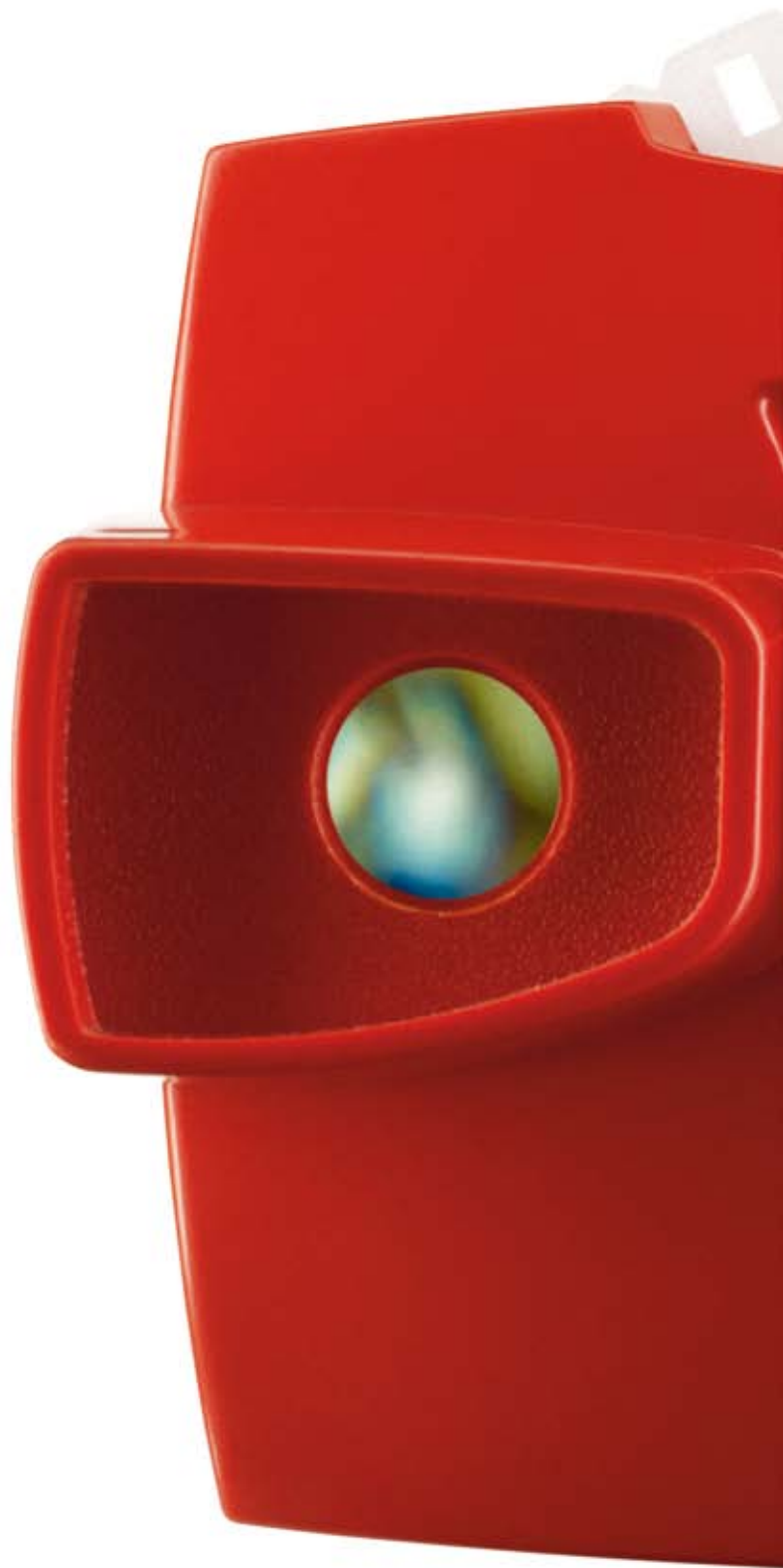
Hinssen bedanken voor het waarnemen van taken in het afgelopen jaar.

Utrecht, 10 maart 2010

Namens de Raad van Commissarissen,
Rob Zwartendijk, voorzitter

Focus op Nederland

Vanuit een lange traditie voelt SNS REAAL zich sterk verbonden met de Nederlandse samenleving. Onze oorsprong ligt 200 jaar terug, bij de oprichting van regionale spaarbanken met een openbare nutsfunctie. Kort daarna ontstonden de verzekeringsmaatschappijen. Vanaf nu ligt onze focus helemaal op Nederland. De internationale activiteiten van SNS Property Finance worden afgebouwd. Dat maakt ons dan ook een echte Nederlandse bankverzekeraar.

2
Holland
made in Euro

Kapitaalstructuur

Het kapitaal van SNS REAAL bestaat uit vier componenten, zijnde gewone aandelen, aandelen B, securities Stichting Beheer SNS REAAL ('Stichting Beheer') en securities Nederlandse Staat.

Belangrijkste ontwikkelingen

Op 29 september 2009 is een aandelenuitgifte middels een accelerated bookbuild offering voltooid. De uitgifte bestond in totaal uit 26.147.259 gewone aandelen. Het belang van Stichting Beheer in SNS REAAL daalde hierdoor naar 50,00001%.

SNS REAAL heeft op 30 november 2009 € 250 miljoen core tier 1 capital securities ingekocht, waarvan € 185 miljoen geplaatst bij de Nederlandse Staat en € 65 miljoen bij Stichting Beheer.

Gewone aandelen en aandelen B

SNS REAAL heeft gewone aandelen uitgegeven. Stichting Beheer is meerderheidsaandeelhouder in SNS REAAL. Bij de beursgang in 2006 heeft zij haar belang teruggebracht van 100% naar 65,5%. In mei 2007 heeft Stichting Beheer bij de emissie voor de financiering van de acquisitie van AXA NL nog eens 15,2 miljoen aandelen verkocht en haar belang verder teruggebracht van 65,5% tot 54,3%. Op 29 september 2009 is een aandelenuitgifte voltooid die tot gevolg had dat het belang van Stichting Beheer verder is gedaald tot 50,00001%. Aviva plc heeft op 30 september 2009 in het kader van de Wet op het financieel toezicht een belang gemeld van 4,96%. Alle gewone aandelen van SNS REAAL zijn beursgenoteerd aan Euronext NYSE in Amsterdam. Er zijn geen bijzondere zeggenschapsrechten verbonden aan de gewone aandelen SNS REAAL. Door SNS REAAL zijn geen beperkingen gesteld aan de overdracht van de gewone aandelen. De statuten van SNS REAAL bevatten geen blokkeringsregeling en er is geen overeenkomst tussen de vennootschap en een aandeelhouder waaruit een beperking van de overdracht voortvloeit.

Op 28 april 2008 heeft SNS REAAL 6 aandelen B ('Aandelen B') uitgegeven aan Stichting Beheer. De Aandelen B werden uitgegeven tegen een totale uitgifteprijs van € 600 miljoen in contanten. Dit bedrag is aangewend voor de overname van Zwitserleven. De Aandelen B hebben de volgende kenmerken:

- 1 Aan de Aandelen B zijn geen bijzondere zeggenschapsrechten verbonden. De Aandelen B geven dus recht op uitoefening van in totaal 6 stemmen in de AvA van SNS REAAL.
- 2 De Aandelen B geven geen aanspraak op opgebouwde of toekomstige winstreserves.

- 3 Het dividendrendement op de Aandelen B is altijd lager dan het dividendrendement op de gewone aandelen. De Aandelen B geven recht op een dividend dat afhankelijk is van het dividend dat uitgekeerd wordt op gewone aandelen op een dusdanige wijze dat het dividendrendement van de Aandelen B (uitgedrukt in een percentage van het totale nominale bedrag van de Aandelen B en de aan de Aandelen B verbonden agioreserve en agioherstelreserve) negentig procent (90%) zal bedragen van het dividendrendement van de gewone aandelen (uitgedrukt in een percentage van de gemiddelde slotkoers van de gewone aandelen in de laatste drie maanden van het desbetreffende boekjaar).
- 4 In de statuten van SNS REAAL is in verband met het uit te keren dividend op de Aandelen B een formule opgenomen waarbij wordt verondersteld dat jaarlijks 45% van de voor uitkering vatbare winst, na aftrek van het dividend voor de Aandelen B, als dividend zal worden uitgekeerd aan de houders van de gewone aandelen. Het dividendbeleid van SNS REAAL staat echter toe dat in een gegeven boekjaar een lager percentage wordt uitgekeerd. Voor dat geval zijn Stichting Beheer en SNS REAAL in de akte van uitgifte overeengekomen dat Stichting Beheer ten bate van SNS REAAL afstand zal doen van enig teveel betaalbaar gesteld dividend op de Aandelen B.
- 5 Mocht in enig boekjaar het uitkeringspercentage ter zake van de gewone aandelen hoger liggen dan 45% dan zal Stichting Beheer daarvoor niet worden gecompenseerd.
- 6 Voor zover toekomstige verliezen ten laste zullen worden gebracht van het op de Aandelen B te storten agiobedrag, zullen daarna gerealiseerde winsten aangewend worden voor aanzuivering van het desbetreffende bedrag.
- 7 De Aandelen B zijn niet vrij overdraagbaar. Deze kunnen slechts geleverd worden met voorafgaande goedkeuring van de RvB onder goedkeuring van de RvC.
- 8 SNS REAAL en Stichting Beheer zijn in de akte van uitgifte van de Aandelen B overeengekomen dat in geval van een eventuele belangrijke wijziging van zeggenschap over SNS REAAL, waaronder de situatie dat Stichting Beheer niet langer de grootste aandeelhouder van SNS REAAL is, SNS REAAL aan Stichting Beheer een voorstel zal doen tot herfinanciering

van het op de Aandelen B te storten bedrag van € 600 miljoen. De akte van uitgifte is te vinden op de website van SNS REAAL.

Stichting Beheer is een onafhankelijke stichting, opgericht in 1988. Doelstellingen van Stichting Beheer zijn het in de vorm van aandelen deelnemen in het kapitaal van SNS REAAL en het behartigen van de belangen van SNS REAAL op zodanige wijze dat de belangen van de onderneming en allen die daarbij zijn betrokken, gewaarborgd worden, en het doen van uitkeringen met een ideële of sociale strekking. Het bestuur van Stichting Beheer bestond eind 2009 uit Jan Overmeer, Mick den Boogert, Jean den Hoed, Bas Kortmann en Henk Muller. Kortmann en Muller zijn tevens lid van de RvC van SNS REAAL.

Securities Stichting Beheer en Nederlandse Staat

Op 11 december 2008 heeft SNS REAAL twee soorten securities uitgegeven. Stichting Beheer ontving 5.000.000 stukken, nominaal € 100,00 voor een totaal bedrag van € 500 miljoen. Bij de Nederlandse Staat zijn 142.857.140 stukken geplaatst, nominaal € 1,63, tegen een uitgifteprijs van € 5,25, voor een totaalbedrag van € 750 miljoen. SNS REAAL heeft op 30 november 2009 € 250 miljoen securities ingekocht, waarvan € 65 miljoen geplaatst bij Stichting Beheer en € 185 miljoen bij de Nederlandse Staat.

Kenmerken securities Stichting Beheer SNS REAAL

- ⊙ de securities zijn niet stemgerechtigd;
- ⊙ de securities zijn eeuwigdurend (perpetueel) achtergesteld, en gelijk in rang (pari passu) met de gewone aandelen en Aandelen B;
- ⊙ De Nederlandsche Bank kwalificeert de securities als core tier 1 capital securities;
- ⊙ de securities zijn niet converteerbaar in gewone aandelen;
- ⊙ loss absorption clause.

Stichting Beheer en SNS REAAL zijn in november 2009 overeengekomen dat SNS REAAL € 167 miljoen van de aan Stichting Beheer uitgegeven securities ('Stichting Securities') tegen 100% van de oorspronkelijke uitgifteprijs (in plaats van 120%) kan inkopen, onder voorbehoud van toestemming van De Nederlandsche Bank. SNS REAAL kan volgens de afspraken gemaakt in december 2008 op elk moment de overige Stichting Securities geheel of gedeeltelijk inkopen tegen 120% van de oorspronkelijke uitgifteprijs, eveneens onder voorbehoud van toestemming van De Nederlandsche Bank. SNS REAAL heeft op 30 november

2009 € 65 miljoen Stichting Securities ingekocht zodat nog € 102 miljoen Stichting Securities tegen 100% van de oorspronkelijke uitgifteprijs kunnen worden ingekocht. Op 31 december 2010, 30 december 2011 en 28 december 2012 zal SNS REAAL steeds voor een bedrag van ongeveer € 19,4 miljoen Stichting Securities inkopen, zo is eveneens in november 2009 afgesproken, mits De Nederlandsche Bank dan toestemming geeft.

Kenmerken securities Nederlandse Staat

- ⊙ de securities zijn niet stemgerechtigd;
- ⊙ de securities zijn eeuwigdurend (perpetueel) achtergesteld, en gelijk in rang (pari passu) met de gewone aandelen en aandelen B;
- ⊙ De Nederlandsche Bank kwalificeert de securities als core tier 1 capital securities;
- ⊙ geen loss absorption clause.

SNS REAAL mag de aan de Nederlandse Staat uitgegeven securities na 10 februari 2012 converteren in gewone aandelen (tegen de verhouding 1 op 1). In deze situatie heeft de Nederlandse Staat de keuze voor een terugbetaling in contanten tegen de uitgifteprijs van € 5,25 per security, vermeerderd met de dan opgebouwde interest.

SNS REAAL is gerechtigd op ieder moment alle, of een deel van de securities in te kopen voor een prijs van € 7,875 per stuk (zijnde 150% van de uitgifteprijs), vermeerderd met de dan opgebouwde interest, onder voorbehoud van toestemming van De Nederlandsche Bank.

Uitkeringen aan Stichting Beheer en de Nederlandse Staat

Uitkering aan Stichting Beheer en de Nederlandse Staat is afhankelijk van betaling van (interim)dividend aan gewone aandeelhouders. Indien er geen dividend wordt uitgekeerd aan gewone aandeelhouders, is SNS REAAL geen uitkering aan de houders van de securities verschuldigd. Indien er wel dividend wordt uitgekeerd, wordt de uitkering aan Stichting Beheer en de Nederlandse Staat als volgt bepaald.

Stichting Beheer:

De uitkering over het boekjaar 2008 (betaald in 2009) was 6% van de uitgifteprijs, naar tijdsevenredigheid; de uitkering over de volgende jaren is 6% van de uitgifteprijs. Over de in 2009 ingekochte Stichting Securities is bij de inkoop geen uitkering of premie voor inkoop betaald.

Nederlandse Staat:

De uitkering over het boekjaar 2008 (betaald in 2009) was 4,25% van de uitgifteprijs;

de uitkering over de volgende jaren is (per security) de hoogste van 8,5% van de uitgifteprijs, of per stuk het betaalde dividend per gewoon aandeel vermenigvuldigd met een factor 1,1 over 2009, factor 1,2 over 2010 en een factor 1,25 over de jaren 2011 en later. Over de in 2009 ingekochte securities is voor de periode vanaf 9 juni 2009 tot de inkoop rente betaald, zijnde een bedrag van € 7,5 miljoen. Er is geen premie voor de inkoop betaald.

Loss absorption clause securities uitgegeven aan Stichting Beheer

Stichting Beheer deelt, in tegenstelling tot de Nederlandse Staat, mee in de verliezen van SNS REAAL (loss absorption), zowel gedurende de looptijd van de Stichting Securities als bij een eventuele ontbinding en vereffening van SNS REAAL.

Loss absorption gedurende de looptijd van de Stichting Securities

Indien SNS REAAL gedurende de looptijd van de Stichting Securities een verlies zou lijden, wordt dit verlies deels gedragen door Stichting Beheer. Deze verliesparticipatie wordt vormgegeven door het verminderen van de nominale waarde van de Stichting Securities (bij uitgifte € 100 per Stichting Security), waarbij de nominale waarde per Stichting Security maximaal tot € 0,01 verminderd kan worden.

Het bedrag van deze vermindering bedraagt een deel van de verliezen, voor zover deze verliezen meer bedragen dan de nettowinstreserves van SNS REAAL toe te rekenen aan de periode na 1 januari 2009. Het bedoelde deel is een fractie bestaande uit het totaal van de nominale waarden van de uitstaande Stichting Securities voor toepassing van de loss absorption, gedeeld door de som van (a) het totaal van de nominale waarden van de uitstaande Stichting Securities voor toepassing van de loss absorption, (b) het totaal van de nominale waarden van de uitstaande gewone aandelen van SNS REAAL, vermeerderd met de daarbij behorende agio- en agioherstelreserves, alsmede alle overige wettelijke, statutaire en vrije reserves, en (c) het totaal van de nominale waarden van de uitstaande Aandelen B, vermeerderd met de daarbij behorende agio- en agioherstelreserves.

Indien in een daaropvolgend jaar winst behaald wordt door SNS REAAL, zal deze winst deels aangewend worden om de nominale waarde van de Stichting Securities te verhogen, maximaal tot de initiële nominale waarde van € 100 per Stichting Security. Het bedrag van deze verhoging wordt berekend op een wijze analoog aan de hiervoor beschreven vermindering van de nominale waarde.

Loss absorption bij ontbinding en vereffening

In geval van ontbinding en vereffening van SNS REAAL zal Stichting Beheer meedelen in eventuele verliezen van SNS REAAL op de volgende wijze. Het saldo dat resteert na volledige voldoening van alle overige crediteuren van SNS REAAL zal verdeeld worden onder de houders van de Stichting Securities (zijnde momenteel Stichting Beheer), de gewone aandelen en de Aandelen B pro rata aan de hand van de initiële nominale waarde van de Stichting Securities als mede van de nominale waarde van de gewone aandelen en van de Aandelen B.

Elk merk zijn eigen plek

Om nog klantgerichter en slimmer te kunnen werken, kiest SNS REAAL ervoor om de krachten te bundelen. We concentreren ons voortaan op vijf sterke merken: SNS Bank, ASN Bank, SNS Property Finance, REAAL en Zwitserleven. De overige merken zullen geleidelijk in deze merken opgaan. SNS Bank richt zich op bank- en verzekeringsproducten voor consumenten en REAAL voor intermediairs.

Zwitserleven biedt collectieve pensioenen aan bedrijven en is daarmee ons pensioenmerk. ASN Bank is onze specialist in duurzaamheid. En SNS Property Finance financiert vastgoed in Nederland. Zo heeft elk merk zijn eigen plek.

Corporate governance

Corporate governance

De governance van SNS REAAL is gericht op samenwerking tussen de bedrijfsonderdelen.

Dit hoofdstuk vormt de verklaring inzake corporate governance zoals bedoeld in het Besluit van 23 december 2004 tot vaststelling van nadere voorschriften omtrent de inhoud van het jaarverslag (zoals laatstelijk gewijzigd met ingang van 1 januari 2010).

Highlights van de governance

SNS REAAL is een zogenaemde structuurvennootschap. De vennootschap heeft een RvB, en een RvC met alle bevoegdheden die door de wet aan de RvC van een structuurvennootschap worden toegekend. De RvC heeft daarnaast enige aanvullende bevoegdheden, vermeld in het reglement van de RvB en de statuten.

De Raden van Commissarissen van SNS REAAL, SNS Bank N.V., REAAL Verzekeringen N.V. en SRLEV N.V. bestaan uit dezelfde personen.

Op 11 december 2008 heeft SNS REAAL niet-stemrechtigde core tier 1 capital securities uitgegeven aan de Nederlandse Staat. Als onderdeel van de overeenkomst tussen SNS REAAL en de Nederlandse Staat, heeft de laatste het recht gekregen twee leden van de RvC te nomineren. De Nederlandse Staat heeft inmiddels van dat recht gebruik gemaakt. Tijdens de AvA op 15 april 2009 zijn Ludo Wijngaarden en Charlotte Insinger tot lid van de RvC benoemd. De volgende besluiten vereisen de goedkeuring van deze twee RvC leden (niet uitputtend): de uitgifte, aankoop en verkoop van de aandelen van SNS REAAL, een significante overname of deelname van SNS REAAL in het aandelenkapitaal van een andere vennootschap, belangrijke investeringen, voorstellen tot wijziging van de statuten en een verandering in het beloningsbeleid van SNS REAAL. De volledige overeenkomst is te lezen op de website van SNS REAAL.

Begin 2009 is een nieuw Management Comité gevormd. Dit bestaat uit de RvB, de directievoorzitters van SNS Retail Bank, SNS Property Finance, REAAL en Zwitserleven, de Chief Information Officer en de directeur Personeel & Organisatie. De taakstelling van het Management Comité is gericht op verdere verbetering van de efficiency, business development en de performance in een groepsbrede context.

Op dit moment wordt 50,00001% van de aandelen in SNS REAAL gehouden door Stichting Beheer SNS REAAL ('Stichting Beheer'). Aviva plc heeft op 30 september

2009 in het kader van de Wet op het financieel toezicht een belang gemeld van 4,96%.

Code Frijns

De Code Frijns (de 'Code') is van toepassing op alle Nederlandse beursgenoteerde vennootschappen. Deze vennootschappen zijn verplicht in het jaarverslag mededeling te doen over de naleving van de principes en best-practicebepalingen van de Code die zijn gericht tot het bestuur of de raad van commissarissen van de vennootschap. Indien de vennootschap principes of best-practicebepalingen niet heeft nageleefd of niet voornemens is deze in het lopende en daaropvolgende boekjaar na te leven, moet zij daarvan in het jaarverslag gemotiveerd opgave doen. De tekst van de Code is beschikbaar op www.commissiecorporategovernance.nl.

Afwijkingen van de Code

De Code beschrijft dat de vennootschap de Code ook naleeft indien de Algemene vergadering van Aandeelhouders goedkeuring geeft aan de corporate-governancestructuur en de afwijkingen van de bepalingen van de Code sanctioneert. SNS REAAL streeft er daarbij naar de principes en best-practicebepalingen van de Code zoveel mogelijk na te leven. Alle afwijkingen motiveert SNS REAAL op basis van de belangen van haar stakeholders.

Best-practicebepaling II.1.1:

'Een bestuurder wordt benoemd voor een periode van maximaal vier jaar. Herbenoeming kan telkens voor een periode van maximaal vier jaar plaatsvinden.'

Twee leden van de RvB (Latenstein en Hinssen) zijn in overeenstemming met de op het moment van hun benoeming geldende wettelijke bepalingen voordad de Code tot stand kwam voor onbepaalde duur benoemd. SNS REAAL acht het niet wenselijk de arbeidsovereenkomsten op dit punt aan te passen. De twee andere leden van de RvB (Lamp en Okhuijsen) zijn voor een periode van maximaal vier jaar benoemd, waarbij uiteraard daarna de mogelijkheid van herbenoeming bestaat.

Best-practicebepaling II.2.5:

'Aandelen die zonder financiële tegenprestaties aan bestuurders worden toegekend, worden aangehouden voor telkens een periode van ten minste vijf jaar of tot tenminste het einde van het dienstverband indien deze periode korter is. Het aantal toe te kennen aandelen

wordt afhankelijk gesteld van de realisatie van vooraf aangegeven en uitdagerende doelen.'

De aandelen SNS REAAL die in het kader van het langetermijnbonusplan aan de leden van de RvB zijn toegekend, worden gedurende een periode van drie jaar voorwaardelijk toegekend. Na deze periode worden de aandelen definitief toegekend. Het aantal definitief toe te kennen aandelen wordt berekend aan de hand van de voorwaardelijke toekenning en de mate waarin aan de prestatiecriteria is voldaan. Nadat de definitief toegekende aandelen SNS REAAL aan de leden van de RvB zijn geleverd, worden deze aandelen gedurende een periode van drie jaar geblokkeerd. Hierbij is dus formeel geen sprake van een vijfjaarstermijn. SNS REAAL meent dat feitelijk wel aan de termijn wordt voldaan aangezien ook de termijn van voorwaardelijke toekenning in ogenschouw genomen moet worden. In het geval dat een lid van de RvB zijn doelniveau heeft bereikt, geldt deze blokkeringstermijn van drie jaar niet (meer) voor het aantal aandelen SNS REAAL dat het doelniveau te boven gaat. De gratis aandelen die de leden van de RvB verkregen in het geval dat zij zelf aandelen SNS REAAL kochten, waren niet afhankelijk gesteld van de realisatie van vooraf aangegeven doelen. Op dit punt wijkt het langetermijnbonusplan dus eveneens af van de Code. De reden voor deze afwijking is dat SNS REAAL het bezit van aandelen SNS REAAL wilde stimuleren tot het doelniveau is bereikt. Per 1 januari 2010 is voor de leden van de RvB een nieuw bezoldigingsbeleid in werking getreden. Het langetermijnbonusplan is hierbij komen te vervallen: vanaf die datum vinden geen voorwaardelijke toekenningen van aandelen meer plaats. De aandelen die in 2007 zijn toegekend worden zoals hiervoor beschreven in 2010 definitief toegekend. In 2008 en 2009 zijn geen aandelen toegekend.

Best-practicebepaling III.2.1:

'Alle commissarissen, met uitzondering van maximaal een persoon, zijn onafhankelijk in de zin van best-practicebepaling III.2.2.'

De Code hanteert als uitgangspunt dat een commissaris niet als onafhankelijk geldt indien hij bestuurder is bij een rechtspersoon die ten minste 10% van de aandelen in de vennootschap houdt. Stichting Beheer houdt meer dan 10% van de aandelen in SNS REAAL. Twee van de tien leden van de RvC van SNS REAAL maken deel uit van het bestuur van Stichting Beheer. Hoewel de meerderheid van de leden van de RvC dus onafhankelijk is, worden twee leden dat in bovenomschreven zin geacht niet te zijn. SNS REAAL is van mening dat de aard en de doelstelling van haar meerderheidsaandeelhouder onderscheiden kunnen en moeten worden van die van de meerderheidsaandeelhouders van vele andere vennootschappen. De meerderheidsaandeelhouder is in dit geval

een stichting (die dus geen leden of aandeelhouders kent) en die een beperkte doelstelling heeft. Stichting Beheer heeft onder meer ten doel het behartigen van de belangen van SNS REAAL. Deze doelstelling is verankerd in de statuten van Stichting Beheer. De commissarissen van SNS REAAL zijn op grond van de wet eveneens gehouden zich bij de vervulling van hun taak te richten naar het belang van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming. Gelet op deze gelijkgerichtheid ziet SNS REAAL geen argumenten om de huidige situatie aan te passen.

Best-practicebepaling III.6.2:

'Een commissaris neemt niet deel aan de discussie en de besluitvorming over een onderwerp of transactie waarbij deze commissaris een tegenstrijdig belang heeft.'

Afhankelijk van de specifieke omstandigheden kan de situatie zich voordoen dat de twee leden van de RvC die ook deel uitmaken van het stichtingsbestuur een tegenstrijdig belang hebben ten aanzien van bepaalde onderwerpen of transacties, in verband met hun positie in het stichtingsbestuur. SNS REAAL is van mening dat een dergelijk tegenstrijdig belang zich, gelet op de bijzondere doelstellingen van Stichting Beheer, feitelijk zelden zal voordoen. Om die reden is besloten dat: (I) de twee leden van de RvC die zitting zullen houden in het stichtingsbestuur niet zullen deelnemen aan discussies en besluitvorming binnen de RvC inzake overeenkomsten tussen SNS REAAL en Stichting Beheer en (II) dat zij in beginsel in alle andere gevallen wel aan de discussies en besluitvorming in de RvC zullen deelnemen.

Best-practicebepaling IV.1.5:

'Het voorstel tot uitkering van dividend wordt als apart agendapunt op de AvA behandeld.'

Mede in verband met de uitgifte van zes aandelen B in het kapitaal van SNS REAAL aan Stichting Beheer ter financiering van de acquisitie van Zwitserleven, zijn de statuten van SNS REAAL op 28 april 2008 gewijzigd. Door deze statutenwijziging is onder andere het maatschappelijk kapitaal van SNS REAAL uitgebreid met zes aandelen B en zijn de bepalingen in de statuten over winst, verlies en dividend aangepast. De gewijzigde statuten bepalen onder meer dat ten gevolge van de vaststelling van de jaarrekening de voor uitkering vatbare winst, voor zover geen sprake is van Aan te Zuiveren Verliezen en na reservering van het Gewone Reserveringsbedrag (beide zoals gedefinieerd in de statuten), zal worden uitgekeerd aan de houders van gewone aandelen en houders van aandelen B in de verhouding als bepaald in de statuten. Uit de statuten vloeit derhalve voort dat met de vaststelling van de

jaarrekening het dividend vaststaat en bovendien uitkeerbaar is.

Statuten en reglementen

Statuten en reglementen zijn te raadplegen op de website van SNS REAAL.

Beperkingen van stemrecht, termijnen voor de uitoefening van stemrecht en de uitgifte, met medewerking van de vennootschap, van certificaten van aandelen.

SNS REAAL heeft geen beperkingen aan de uitoefening van het stemrecht gesteld. Meerderheidsaandeelhouders hebben geen andere stemrechten dan andere houders van aandelen.

De RvB kan bepalen dat als stem- en vergadergerechtigden hebben te gelden zij die (I) op een door de RvB te bepalen registratietijdstip aandeelhouder zijn, en (II) als zodanig zijn ingeschreven in een door de RvB aangewezen register (of een of meer delen daarvan), mits (III) de houder van het register op verzoek van de desbetreffende gerechtigde vóór de AvA schriftelijk aan de vennootschap kennis heeft gegeven dat de desbetreffende aandeelhouder voornemens is de AvA bij te wonen, ongeacht wie ten tijde van de AvA aandeelhouder is. Het onder (III) vermelde omtrent de kennisgeving aan de vennootschap geldt tevens voor de schriftelijk gevolmachtigde van een aandeelhouder. De kennisgeving vermeldt de naam en het aantal aandelen waarvoor de aandeelhouder gerechtigd is de algemene vergadering bij te wonen. Het registratietijdstip en het tijdstip waarop uiterlijk het voornemen om de AvA bij te wonen moet zijn kenbaar gemaakt, kunnen niet vroeger worden gesteld dan op een tijdstip gelegen binnen de periode die wettelijk is toegelaten. Bij de oproeping van de AvA worden die tijdstippen (voor zover van toepassing) vermeld, alsmede waar en de wijze waarop de registratie en de kennisgeving dienen te geschieden.

SNS REAAL is niet bevoegd haar medewerking te verlenen aan de uitgifte van certificaten van aandelen.

Voorschriften betreffende benoeming en ontslag van bestuurders en commissarissen en wijziging van de statuten.

De leden van de RvB worden, met inachtneming van artikel 2:162 BW, benoemd door de RvC. De RvC kan een lid van de RvB te allen tijde schorsen of ontslaan, met dien verstande dat hij een lid van de RvB niet ontslaat dan nadat de AvA over het ontslag is gehoord.

Leden van de RvC worden op voordracht van de RvC benoemd door de AvA. De AvA en de ondernemingsraad

kunnen aan de RvC personen aanbevelen om als commissaris te worden voorgedragen. De RvC deelt hun daartoe tijdig mede wanneer, ten gevolge waarvan en overeenkomstig welk profiel in zijn midden een plaats moet worden vervuld. Indien voor de plaats het in artikel 18.4 van de statuten van SNS REAAL bedoelde versterkte recht van aanbeveling geldt, doet de RvC daarvan eveneens mededeling.

Voor een derde van het aantal leden van de RvC geldt dat de RvC een door de ondernemingsraad aanbevolen persoon op de voordracht plaatst, tenzij de RvC bezwaar maakt tegen deze aanbeveling op grond van de verwachting dat de aanbevolen persoon ongeschikt zal zijn voor de vervulling van de taak van commissaris of dat de RvC bij benoeming overeenkomstig de aanbeveling niet naar behoren zal zijn samengesteld. Indien de RvC om deze redenen bezwaar maakt tegen de aanbeveling van de ondernemingsraad, treedt de RvC onverwijld in overleg met de ondernemingsraad. Indien er geen overeenstemming met de ondernemingsraad wordt bereikt over de voordracht dan zal de ondernemingskamer van het gerechtshof te Amsterdam hierover uitspraak doen. De AvA kan met volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen vertegenwoordigend ten minste een derde van het geplaatste kapitaal de voordracht afwijzen. Indien niet ten minste een derde van het geplaatste kapitaal ter vergadering vertegenwoordigd was, zal een nieuwe vergadering worden bijeengeroepen waarin de voordracht kan worden afgewezen met volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen. Indien de voordracht dan wordt afgewezen maakt de RvC een nieuwe voordracht op conform het voorgaande. Indien de algemene vergadering de voorgedragen persoon niet benoemt en niet besluit tot afwijzing van de voordracht, benoemt de RvC de voorgedragen persoon.

Een lid van de RvC kan uitsluitend worden ontslagen door de ondernemingskamer van het gerechtshof te Amsterdam wegens verwaarlozing van zijn taak, wegens andere gewichtige redenen of wegens ingrijpende wijziging van de omstandigheden op grond waarvan handhaving als commissaris redelijkerwijze niet van de vennootschap kan worden verlangd. Een commissaris kan worden geschorst door de RvC. De AvA kan bij volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen, vertegenwoordigend ten minste een derde van het geplaatste kapitaal, het vertrouwen in de RvC opzeggen. Indien niet ten minste een derde van het geplaatste kapitaal ter vergadering vertegenwoordigd was, kan een nieuwe vergadering worden bijeengeroepen waarin de AvA bij volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen het vertrouwen in de RvC kan

opzeggen, onafhankelijk van het op deze vergadering vertegenwoordigde gedeelte van het kapitaal. Het besluit heeft het onmiddellijke ontslag van de leden van de RvC tot gevolg. Indien het vertrouwen in de RvC is opgezegd, verzoekt de RvB onverwijld aan de ondernemingskamer van het gerechtshof te Amsterdam tijdelijk een of meer commissarissen aan te stellen.

De AvA kan besluiten tot een statutenwijziging. Voor een besluit tot statutenwijziging is een meerderheid van ten minste tweederde van de in een vergadering uitgebrachte stemmen vereist.

De bevoegdheden van de RvB, in het bijzonder tot de uitgifte van aandelen SNS REAAL en de verkrijging van eigen aandelen door SNS REAAL.

De AvA heeft de RvB aangewezen als bevoegd orgaan om te besluiten tot uitgifte van aandelen. Een dergelijke aanwijzing kan slechts voor een bepaalde duur van ten hoogste vijf jaren geschieden en zal telkens met niet meer dan vijf jaren worden verlengd. De aanwijzing van de RvB eindigt op 15 oktober 2010, tenzij deze door de AvA wordt verlengd. Voor een besluit van de RvB tot uitgifte van aandelen is de goedkeuring van de RvC vereist. Indien de RvB door de AvA is aangewezen als het tot uitgifte bevoegde orgaan, stelt de RvB onder goedkeuring van de RvC de koers en de verdere voorwaarden van uitgifte vast, met inachtneming van het daaromtrent in de statuten van SNS REAAL bepaalde. Het bovenstaande is van overeenkomstige toepassing op het verlenen van rechten tot het nemen van aandelen, zoals opties, maar is niet van toepassing op het uitgeven van aandelen aan iemand die een reeds verkregen recht tot het nemen van aandelen uitoefent.

De RvB kan, mits met machtiging van de AvA en onverminderd het bepaalde in artikel 2:98d van het Burgerlijk Wetboek, volgestorte aandelen SNS REAAL in zijn eigen kapitaal onder bezwarende titel doen verwerven. Zodanige verwerving is slechts toegestaan, indien en voor zover:

- (I) het eigen vermogen van de vennootschap, verminderd met de verkrijgingsprijs, niet kleiner is dan het geplaatste kapitaal, vermeerderd met de reserves die krachtens de wet of de statuten moeten worden aangehouden; en
- (II) het nominale bedrag van de aandelen in haar kapitaal die de vennootschap verkrijgt, houdt of in pand houdt of die worden gehouden door een dochtermaatschappij niet meer beloopt dan een tiende van het geplaatste kapitaal.

Bij de machtiging, die voor ten hoogste achttien maanden geldt, moet de AvA bepalen hoeveel aandelen

mogen worden verkregen, hoe zij mogen worden verkregen en tussen welke grenzen de prijs moet liggen. De RvB is door de AvA gemachtigd om volgestorte aandelen in zijn eigen kapitaal onder bezwarende titel te doen verwerven. Deze machtiging eindigt op 15 oktober 2010, tenzij de AvA deze machtiging verlengt.

In beginsel heeft iedere aandeelhouder bij uitgifte van aandelen door SNS REAAL ten aanzien van de uit te geven aandelen een voorkeursrecht naar evenredigheid van het gezamenlijke bedrag van zijn aandelen. Er bestaat geen voorkeursrecht op aandelen die worden uitgegeven tegen inbreng anders dan in geld en op aandelen die worden uitgegeven aan werknemers van SNS REAAL of van een groepsmaatschappij. Het voorkeursrecht kan worden beperkt of uitgesloten bij besluit van de AvA. Voor een dergelijk besluit is een meerderheid van ten minste twee derde van de uitgebrachte stemmen vereist indien minder dan de helft van het geplaatste kapitaal ter vergadering aanwezig is. De AvA kan de RvB aanwijzen als het bevoegde orgaan. In dat geval kan de RvB uitsluitend onder goedkeuring van de RvC besluiten tot het beperken of uitsluiten van het voorkeursrecht. De aanwijzing van de RvB kan slechts voor een bepaalde duur van ten hoogste vijf jaren geschieden en zal telkens met niet meer dan vijf jaren worden verlengd. De RvB is door de AvA aangewezen als het bevoegde orgaan om te besluiten tot het beperken of uitsluiten van het voorkeursrecht. Op 15 oktober 2010 eindigt deze bevoegdheid, tenzij de AvA de aanwijzing verlengt.

Het functioneren van de aandeelhoudersvergadering

De jaarlijkse AvA wordt binnen zes maanden na afloop van het boekjaar gehouden. Buitengewone Algemene vergaderingen van Aandeelhouders worden gehouden, zo dikwijls de RvB of de RvC het wenselijk acht. Bovendien zal een vergadering worden bijeengeroepen, zodra één of meer aandeelhouders, vertegenwoordigende ten minste tien procent van het geplaatste kapitaal, dit onder mededeling van de te behandelen onderwerpen aan de RvB en aan de RvC verzoeken. De agenda vermeldt de onderwerpen die de RvB of de RvC daarop hebben geplaatst. Verder vermeldt de agenda de onderwerpen waarvan de plaatsing op de agenda ten minste zestig dagen voor de dag van de oproeping door een of meer aandeelhouders en overige vergadergerechtigden die ten minste een honderdste gedeelte van het geplaatste kapitaal vertegenwoordigen of ten minste een waarde vertegenwoordigen van vijftig miljoen euro, aan de RvB is verzocht met inachtneming van het daaromtrent in de wet bepaalde. Op de agenda van de AvA wordt vermeld welke punten ter bespreking en welke ter stemming zijn. Materiële

wijzigingen in de statuten alsmede voorstellen tot benoeming van bestuurders en commissarissen worden conform de Code afzonderlijk aan de AvA voorgelegd. Besluiten worden genomen met volstrekte meerderheid van stemmen, voorzover bij de wet of de statuten niet uitdrukkelijk een grotere meerderheid is voorgeschreven. Algemene vergaderingen van aandeelhouders hebben steeds in Utrecht plaatsgevonden. De agenda's, toelichtingen en notulen zijn te vinden op www.snsreaal.nl.

Naleving code Banken

Onmiddellijk na het verschijnen van het rapport Naar herstel van vertrouwen (rapport Commissie Maas) is SNS REAAL gestart met het realiseren van de in het rapport opgenomen aanbevelingen. Het toepassen van de Code Banken, waarin de aanbevelingen van de commissie Maas zijn uitgewerkt, betekende voor SNS REAAL het voortzetten van ingezette ontwikkelingen. Bij het herformuleren van de strategie en missie, Eenvoud in geldzaken, stond de klant centraal. Dit past bij onze ambitie om de beste te zijn in het winnen, houden en helpen van klanten. Hoewel het rapport van de Commissie Maas is gericht op de banksector wil SNS REAAL de aanbevelingen van dit rapport voor alle groepsactiviteiten, ook de verzekeringsactiviteiten, grotendeels doorvoeren. In 2010 zullen wij de werking hiervan evalueren. Voor wat betreft de aanbevelingen is het volgende gerealiseerd:

- ⊙ Het beloningsbeleid voor de RvB en het senior management is aangepast.
- ⊙ Binnen de RvC is een Risico Commissie ingesteld en van start gegaan.
- ⊙ Stichting Beheer SNS REAAL is met een belang van meer dan 50% een zeer belangrijke aandeelhouder van SNS REAAL. Een belangrijk doel van deze stichting is het ondersteunen van de langetermijnontwikkeling van SNS REAAL op zodanige wijze dat de belangen van SNS REAAL, haar ondernemingen en van alle daarbij betrokken belanghebbenden zo goed mogelijk worden gewaarborgd.
- ⊙ SNS REAAL combineert de rollen van Chief Financial Officer en Chief Risk Officer, niet alleen op groepsniveau, maar ook in de bedrijfsonderdelen. Voor zover individuele commerciële verantwoordelijkheden bestonden in deze portefeuilles, zijn deze verantwoordelijkheden in 2009 overgedragen aan andere personen.
- ⊙ Groepsbreed zijn de eisen ten aanzien van product-goedkeuring aangescherpt. Hierbij heeft de Chief Financial/Risk Officer de verantwoordelijkheid en bevoegdheid om de introductie van producten die niet aan het normenkader voldoen tegen te houden. In 2009 werd besloten om in alle bedrijfsonderdelen

de processen voor het ontwikkelen en goedkeuren van nieuwe producten aan te passen aan de aangescherpte eisen.

- ⊙ De leden van de Raad van Bestuur en het senior management tekenden in februari 2010 een moreel-ethische verklaring. Deze verklaring legt ook een expliciete relatie met de gedragscode van SNS REAAL, die regelmatig bij alle medewerkers onder de aandacht wordt gebracht.
- ⊙ Bij de uitvoering van de controlewerkzaamheden van de interne en externe accountant wordt aandacht besteed aan de werking van de (risico-)governance.
- ⊙ De mogelijkheden voor het inrichten van permanente educatie voor de leden van de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen zijn in 2009 onderzocht. In 2010 zullen concrete stappen op dit terrein worden gezet. Het afgelopen jaar is er uitgebreid stilgestaan bij de 'lessons learned' van de crisis en de gevolgen hiervan voor SNS REAAL. Waar nodig zijn veranderingen doorgevoerd. De tekst van de code Banken is beschikbaar op www.nvb.nl.

Het is de ambitie van SNS REAAL om klanten te winnen, te helpen en te houden. Dit is alleen mogelijk als wij de klant werkelijk centraal stellen en deze zo goed mogelijk bedienen. Toepassing van de Code Banken is voor SNS REAAL daarom vanzelfsprekend. Naast het toepassen van de bepalingen van de Code zijn ook andere initiatieven gestart om deze ambitie te realiseren, waaronder:

- ⊙ Regelmatig overleg met klantenpanels en het beter benutten van feedback van klanten.
- ⊙ Co-creatie van nieuwe producten samen met klanten.
- ⊙ Klanttevredenheid als belangrijke prestatie-indicator voor alle leidinggevenden.
- ⊙ Producten worden regelmatig getoetst aan interne en externe normenkaders, waaronder zorgplicht.

Gegevens leden Raad van Bestuur

De RvB bestaat uit Ronald Latenstein (voorzitter en CEO), Ference Lamp (CFO), Rien Hinssen en Dick Okhuijsen. Verkorte cv's staan vermeld op pagina 17 van dit verslag en uitgebreidere cv's staan op www.snsreaal.nl.

Nevenfuncties

Ronald Latenstein

Lid raad van commissarissen Sligro Food Group N.V., voorzitter raad van toezicht Stichting Kinderopvang Humanitas, bestuurslid Climate Change Capital Holdings Ltd., bestuurslid Verbond van Verzekeraars, bestuurslid Vereniging VNO-NCW (vanaf 25-6-2009), bestuurslid Duisenberg School of Finance (tot 1-7-2009), bestuurslid Oranje Fonds (vanaf 1-7-2009).

Ference Lamp

Bestuurslid Stichting Radio Nederland Wereldomroep.
Bestuurslid Duisenberg School of Finance.

Rien Hinssen

Bestuurslid Nederlandse Vereniging van Banken (NVB),
bestuurslid van Stichting Bevorderen Efficiënt Betalen,
bestuurslid European Savings Banks Group, bestuurslid
World Savings Banks Institute.

Dick Okhuijsen

Bestuurslid Stichting Management Studies.

Functioneren van de RvB

De RvB heeft een reglement vastgesteld waarin regels met betrekking tot de interne aangelegenheden van SNS REAAL N.V. en in het bijzonder de RvB zijn vastgelegd. Het reglement is goedgekeurd door de RvC. De leden van de RvB hebben verklaard met de inhoud van het reglement akkoord te gaan en de daarin opgenomen regels na te zullen leven. De RvB is onder meer verantwoordelijk voor het opstellen en realiseren van de groepsbrede doelstellingen, de groepsstrategie met betrekking tot commercie en distributie en de daaruit voortvloeiende resultatenontwikkeling, compliance-beleid, risicomanagement-beleid, de groepscommunicatie, groeps-IT en het personeelsbeleid, van SNS REAAL. De portefeuillevverdeling binnen de RvB is onderworpen aan de voorafgaande goedkeuring van de RvC en is weergegeven in het reglement van de RvB. De RvB besluit bij meerderheid van de uitgebrachte stemmen. De statuten en het reglement bevatten een opsomming van besluiten die aan de goedkeuring van de RvC zijn onderworpen.

Gegevens leden Raad van Commissarissen

CV's en nevenfuncties

Rob Zwartendijk, voorzitter

Rob Zwartendijk (1939) is vele jaren werkzaam geweest bij Ahold N.V. (1977-1999), waar hij in 1981 lid van de raad van bestuur werd. Daarnaast was hij van 1989 tot 1999 president en CEO van Ahold USA. Hij was enkele jaren voorzitter van Stichting Beheer SNS REAAL en is daardoor goed bekend met SNS REAAL. Rob Zwartendijk is tevens voorzitter van de raad van commissarissen van Nutreco Holding N.V. en van Blokker Holding B.V. Daarnaast is hij commissaris bij Randstad Holding N.V. Zwartendijk is ook lid van het bestuur van de Stichting Preferente Aandelen Mediq.

Zwartendijk is voor de eerste keer benoemd op 15 april 2009 en hij treedt af uiterlijk op de eerste AvA na 15 april 2013.

Hans van de Kar, vicevoorzitter

Hans van de Kar (1943) was verbonden aan de Universiteit Leiden als docent financieel management en is voormalig vicevoorzitter van de Raad voor het Binnenlands Bestuur. Hij is als bestuursvoorzitter verbonden aan diverse stichtingen.

Van de Kar is de eerste keer benoemd in 1997.
Hij treedt af uiterlijk op de eerste AvA na 9 mei 2011.

Charlotte Insinger

Charlotte Insinger (1965) is CFO en lid van de Raad van Bestuur van het Erasmus MC. Zij heeft, behalve financiën, IT, facilitair en verschillende medische afdelingen in haar portefeuille. Daarvoor werkte zij voor de Robeco Groep en Shell. Insinger is tevens lid Raad van Toezicht Stichting Diergaarde Blijdorp, lid van het bestuur van de Doping Autoriteit en lid van de Raad van Advies van Between us.

Charlotte Insinger is voor de eerste keer benoemd op 15 april 2009. Zij treedt af uiterlijk op de eerste AvA na 15 april 2013.

Bas Kortmann

Bas Kortmann (1950) is rector magnificus van de Radboud Universiteit Nijmegen en hoogleraar burgerlijk recht aan deze universiteit. Hij is voorzitter van het bestuur van Stichting Grotius Academie, raadsheer-plaatsvervanger bij het gerechtshof Arnhem, lid van de raad van commissarissen van Dela Coöperatie en lid van de raad van commissarissen van KDS. Daarnaast is hij voorzitter of lid van het bestuur van enkele beschermingsstichtingen en administratiekantoren. Kortmann is tevens lid van het bestuur van Stichting Beheer SNS REAAL en het bestuur van Stichting SNS REAAL Fonds.

Kortmann is voor de eerste keer benoemd in 1990.
Hij treedt af uiterlijk op de eerste AvA na 9 mei 2011.

Robert-Jan van de Kraats

Robert-Jan van de Kraats (1960) is vicevoorzitter van de raad van bestuur en CFO van Randstad Holding N.V. Behalve voor finance, M&A en Investor Relations is Van de Kraats eveneens verantwoordelijk voor corporate IT en voor een aantal werkmaatschappijen in verschillende landen. Hij is voormalig lid raad van bestuur en CFO van NCM Holding N.V. Van de Kraats is momenteel ook commissaris bij Ordina N.V. en bestuurslid van New Venture.

Van de Kraats is voor de eerste maal benoemd op 12 oktober 2006. Hij treedt af uiterlijk op de eerste AvA na 12 oktober 2010.

Jaap Lagerweij

Jaap Lagerweij (1948) was tot 1 januari 2010 algemeen directeur van de Sperwer Groep en lid van het bestuur van Superunie, een inkoopvereniging voor een groot aantal Nederlandse supermarktorganisaties. Lagerweij is commissaris bij McIntosh.

Lagerweij is voor de eerste maal benoemd op 12 oktober 2006. Hij treedt af uiterlijk op de eerste AvA na 12 oktober 2010.

Henk Muller

Henk Muller (1942) is vicevoorzitter van de raad van commissarissen van ASN Beleggingsfondsen N.V., voorzitter van het bestuur van het Nederlands Participatie Instituut, voorzitter van het bestuur van de stichting Werkgemeenschappen Bergeyk, lid van het bestuur van het Pensioenfonds FNV en lid van de Vereniging AEGON. Muller is tevens lid van het bestuur van Stichting Beheer SNS REAAL en het bestuur van Stichting SNS REAAL Fonds. Muller is voormalig federatiebestuurder van de vakcentrale FNV en een voormalig lid van de Sociaal-Economische Raad en Stichting van de Arbeid. Hij is tevens voormalig voorzitter van de raad van commissarissen van ABF Het Andere Beleggingsfonds Webefo en voormalig werknemersvoorzitter van de pensioencommissie van Stichting van de Arbeid.

Muller is voor de eerste keer benoemd in 1997. Hij treedt af uiterlijk op de eerste AvA na 15 april 2013.

Jos Nijhuis

Jos Nijhuis (1957) is President-directeur van Schiphol Group. Daarvoor was hij voorzitter van de Raad van Bestuur van PriceWaterhouse Coopers. In die periode heeft Nijhuis leiding gegeven aan de strategische heroriëntatie van PriceWaterhouse Coopers en het initiatief genomen om corporate responsibility tot integraal onderdeel van de bedrijfsvoering te maken. Nijhuis is lid van de Raad van Toezicht van Stichting Kids Moving the World, lid van het bestuur van Stichting Common Purpose, lid van de Raad van Toezicht van het Nationale Ballet en Non Executive Board Member of Aeroports de Paris.

Nijhuis is voor de eerste keer benoemd op 15 april 2009. Hij treedt af uiterlijk op de eerste AvA na 15 april 2013.

Herna Verhagen

Herna Verhagen (1966) is managing director HR TNT. Zij is voormalig commercieel directeur van TNT Post. Herna Verhagen is lid van de raad van advies van Rijkswaterstaat.

Herna Verhagen is voor de eerste keer benoemd op 12 juni 2008. Zij treedt af uiterlijk op de eerste AvA na 12 juni 2012.

Ludo Wijngaarden

Ludo Wijngaarden (1947) was tot 2008 directievoorzitter van Nationale-Nederlanden en bestuurslid ING Nederland. Daarvoor was hij directievoorzitter van de Postbank en de divisie ING Retail. Tot oktober 2008 was hij voorzitter van het Verbond van Verzekeraars, bestuurslid VNO-NCW en lid van de Bankraad van De Nederlandsche Bank. Wijngaarden is voorzitter raad van commissarissen Oasen, voorzitter raad van commissarissen van LTP, lid van de raad van commissarissen van woningbouwcorporatie Rochdale, lid van de raad van bestuur van DAK, lid van de raad van advies van het College Bescherming Persoonsgegevens en lid van de raad van advies van Oracle Nederland.

Wijngaarden is voor de eerste keer benoemd op 15 april 2009. Hij treedt af uiterlijk op de eerste AvA na 15 april 2013.

Alle commissarissen hebben de Nederlandse nationaliteit.

Aanvullende gegevens RvC

Een commissaris wordt voor een termijn van vier jaar benoemd. Herbenoeming gebeurt alleen na zorgvuldige overweging en kan slechts tweemaal gebeuren, telkens voor een periode van vier jaar. Op grond van de statuten zijn de commissarissen die op het moment van inwerkingtreding van de statutenwijziging van 24 maart 2004 deel uitmaakten van de RvC vanaf die datum nog tweemaal herbenoembaar voor een periode van ten hoogste vier jaar. Bij herbenoemingen wordt rekening gehouden met het profiel van de RvC, het functioneren van de betrokkene en de zittingstermijn.

Functioneren van de RvC

De RvC heeft een reglement vastgesteld ter uitwerking en aanvulling van een aantal bepalingen uit de statuten. Alle leden van de RvC hebben verklaard met de inhoud van het reglement akkoord te gaan en de daarin opgenomen regels te zullen naleven. De RvC vergadert ten minste zes maal per jaar volgens een jaarlijks op te stellen schema. Het toezicht van de RvC op de RvB betreft onder andere:

- ⊙ de realisatie van de doelstellingen van de vennootschap;
- ⊙ de strategie en de risico's verbonden aan de ondernemingsactiviteiten;

- ⊙ de opzet en de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen;
- ⊙ het financiële verslaggevingsproces;
- ⊙ de naleving van wet- en regelgeving;
- ⊙ de integriteit van de bedrijfsvoering.

Commissies van de RvC

De RvC heeft uit zijn midden de volgende commissies ingesteld:

- ⊙ de Remuneratie Commissie. Deze bestaat uit Herna Verhagen (voorzitter), Bas Kortmann, Henk Muller, Hans van de Kar (tot juli 2009), Rob Zwartendijk (vanaf juli 2009), Charlotte Insinger en Ludo Wijngaarden.
- ⊙ de Nominatie Commissie. Deze bestaat uit Rob Zwartendijk (voorzitter), Herna Verhagen en Jaap Lagerweij.
- ⊙ de Audit Committee. Deze bestaat uit Robert-Jan van de Kraats (voorzitter), Hans van de Kar, Jos Nijhuis, Charlotte Insinger en Ludo Wijngaarden.
- ⊙ de Risk Committee. Deze bestaat uit Hans van de Kar (voorzitter), Rob Zwartendijk, Robert-Jan van de Kraats, Jos Nijhuis, Ludo Wijngaarden en Charlotte Insinger.
- ⊙ het Kredietcomité. Deze bestaat uit Hans van de Kar (voorzitter), Bas Kortmann, Henk Muller en Jaap Lagerweij.

Bestuursverklaringen

De leden van de Raad van Bestuur verklaren als volgt:

In-controlverklaring

Het bestuur van SNS REAAL verklaart een redelijke mate van zekerheid te hebben dat in opzet de voornaamste risico's worden onderkend en adequaat worden beheerst. De basis hiervoor is de risicobeheerorganisatie van SNS REAAL zoals beschreven in het hoofdstuk Risicobeheer. De werking van essentiële beheersmaatregelen wordt regelmatig onderzocht. Het proces van interne in-controlverklaringen en de daarbij behorende evaluatie door het management leidt tot de volgende bestuurlijke aandachtspunten voor 2010.

- ⊙ Het economische herstel dat zich eind 2009 aftekende is nog te fragiel en volatiel om erop te vertrouwen dat de crisis is beëindigd. De komende jaren blijven we onverminderd alert, door onder meer regelmatig stresstesten uit te voeren.
- ⊙ Het herstel van vertrouwen in de financiële sector verloopt moeizaam. Herstel van reputatie is belangrijker dan ooit. Het beleid van SNS REAAL is gericht op transparante en duidelijke communicatie met alle stakeholders. In de aangescherpte strategie

staan klantbelangen nog meer centraal.

- ⊙ De grote maatschappelijke aandacht voor de integriteit van financiële producten zal in 2010 blijven. Dit is een belangrijke reden dat SNS REAAL in 2009 haar producten toetste aan een nieuw normenkader en dat zal blijven doen. Op onderdelen heeft dit geleid tot productaanpassingen. Dit is essentieel voor het herstel van vertrouwen.
- ⊙ We streven er naar producten die niet meer voldoen aan de maatschappelijke eisen ten aanzien van zorgplicht en provisiestructuur zo goed mogelijk aan te passen.
- ⊙ De economische crisis had gevolgen voor de omgeving waarin SNS REAAL opereert. De crisis gaf ook aanleiding tot veel en soms snelle wijzigingen in wet- en regelgeving. Deze ontwikkelingen leggen een zware druk op kapitalisatie, rentabiliteit en medewerkers. Mede op grond hiervan blijft SNS REAAL investeren in medewerkers en het verder verbeteren van een open feedbackcultuur, van hoog tot laag.
- ⊙ Door veranderende regelgeving, maar ook door de maatschappelijke verontwaardiging over hoge provisies, is de intermediairmarkt sterk in beweging. SNS REAAL speelt hierop in met adequate risicobeheersing rond dit distributiekanaal en de selectie van intermediairs, om zo bij te dragen aan verdere professionalisering.
- ⊙ De vastgoedmarkten in binnen- en buitenland staan onder grote druk en verdere verlaging van prijzen en vraagvermindering is gaande. Dat vraagt om veel aandacht voor het managen van de internationale portefeuille van SNS Property Finance. De noodzakelijke maatregelen en voorzieningen zijn getroffen en de buitenlandse portefeuilles worden vastberaden in een aantal jaren afgebouwd.

Het stelsel van aantoonbare maatregelen om het financiële verslaggevingsrisico te beheersen heeft in 2009 naar behoren gefunctioneerd. Op basis hiervan hebben wij een redelijke mate van zekerheid verkregen dat de financiële verslaggeving geen onjuistheden van materieel belang bevat. Het proces van financiële verslaggeving geeft op dit moment geen aanleiding om te verwachten dat dit proces in 2010 niet naar behoren zal werken. Een belangrijk aandachtspunt voor 2010 is het verder en blijvend verbeteren van de kwaliteit van de financiële en risicorapportages.

Beheersing financiële verslaggeving

De beheersing- en controlesystemen rondom financiële verslaggeving maken integraal onderdeel uit van het geheel van risicobeheersings- en controlesystemen van SNS REAAL. De belangrijkste onderdelen voor de

beheersing van de financiële verslaggeving zijn:

- ⊙ Het Financial Committee, dat kaderstellend is voor het beleid en de inrichting van de financiële en actuariële administraties en processen.
- ⊙ De bedrijfsonderdelen en de groepsstaven, die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de werkzaamheden en daarmee voor het op een accurate en getrouwe wijze vastleggen van de transacties en de rapportage daarover.
- ⊙ Een systeem van financial key controls binnen de administratieve en rapportage afdelingen, om de goede werking van het beheers- en controlesysteem voor financiële verslaggeving te bewaken. Deze key controls vormen de basis van de interne in-control-verklaring.
- ⊙ De beoordeling van de financiële verantwoording, mede op basis van de uitkomsten uit de key controls, door het Financial Committee. Vervolgens vindt goedkeuring plaats door de Raad van Bestuur en worden, samen met de financiële verantwoording zelf, de bevindingen over het verslaggevingsproces besproken in de Audit Committee.
- ⊙ Het onderzoek naar de werking van dit systeem door de interne en de externe accountant. De bevindingen worden besproken met het Financial Committee, de Raad van Bestuur en de Audit Committee.

Getrouw-beeldverklaring

De geconsolideerde en enkelvoudige jaarrekening 2009 van SNS REAAL N.V. is opgesteld in overeenstemming met International Financial Reporting Standards (IFRS) zoals aanvaard binnen de Europese Unie en met Titel 9 Boek 2 BW, en geeft voor zover ons bekend een getrouw beeld van de activa, passiva, grootte en samenstelling van het vermogen, de financiële positie per 31 december 2009 en het resultaat van de Groep en met haar in de consolidatie opgenomen ondernemingen.

Het jaarverslag geeft voor zover ons bekend een getrouw beeld van de toestand op de balansdatum en de gang van zaken gedurende het boekjaar. De voornaamste risico's waarmee SNS REAAL N.V. wordt geconfronteerd zijn in het jaarverslag opgenomen.

Utrecht, 10 maart 2010

Ronald Latenstein

Rien Hinssen

Ference Lamp

Dick Okhuijsen

Als je vanuit de klant wilt denken, moet je de klant betrekken bij wat je doet. Daarom vragen we klanten nadrukkelijk ‘mee te sturen’. Zo toetste REAAL Verzekeringen in 2009 een groot aantal onderwerpen via een consumentenpanel én via een panel van circa 700 intermediairs. Zwitserleven organiseerde weer regelmatig bijeenkomsten met intermediairs en eindklanten, in klantarena’s. SNS Bank is gestart met een permanent online klanttevredenheidsonderzoek. En ook ASN Bank deed en doet regelmatig klantonderzoek, onder andere naar het duurzaamheidsbeleid.

Klanten aan het stuur

Jaarrekening 2009

Inhoud

112	Geconsolideerde jaarrekening	217	Vorderingen op klanten
112	Geconsolideerde balans	219	Vorderingen op banken
113	Geconsolideerde winst- en verliesrekening	219	Overige activa
115	Geconsolideerd totaalresultaat	220	Kas en kasequivalenten
116	Geconsolideerd overzicht mutaties eigen vermogen	220	Eigen vermogen
118	Geconsolideerd kasstroomoverzicht	220	Participatiecertificaten en achtergestelde schulden
119	Grondslagen voor de geconsolideerde jaarrekening	221	Schuldbewijzen
142	Segmentering	224	Verzekeringscontracten en herverzekeringscontracten
142	Segmentering	226	Voorziening voor personeelsverplichtingen
144	Gesegmenteerde balans	228	Overige voorzieningen
146	Gesegmenteerde winst- en verliesrekening	228	Spaargelden
148	Gesegmenteerde balans Bankactiviteiten	229	Overige schulden aan klanten
150	Gesegmenteerde winst- en verliesrekening Bankactiviteiten	229	Schulden aan banken
152	Gesegmenteerde balans Verzekeringsactiviteiten	229	Overige verplichtingen
154	Gesegmenteerde winst- en verliesrekening Verzekeringsactiviteiten	229	Niet uit de balans blijken de verplichtingen
156	Acquisities	230	Verbonden partijen
157	Risicobeheer	232	Toelichting op de geconsolideerde winst- en verliesrekening
157	Kernpunten risicoprofiel SNS REAAL	232	Rentemarge
164	Risicobeheer financiële risico's Bankactiviteiten	233	Netto premie-inkomen
179	Risicobeheer financiële risico's Verzekeringsactiviteiten	234	Netto provisie en beheervergoedingen
194	Risicobeheer niet-financiële risico's	234	Resultaat deelnemingen
195	Toelichting op financiële instrumenten	234	Resultaat uit beleggingen
200	Hedging en hedge accounting	235	Resultaat uit beleggingen voor rekening en risico van polishouders
203	Kapitaalmanagement	236	Resultaat financiële instrumenten
207	Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening	236	Overige operationele opbrengsten
207	Toelichting op de geconsolideerde balans	236	Verzekeringstechnische lasten
207	Immateriële vaste activa	237	Lasten voor rekening en risico van polishouders
209	Materiële vaste activa	237	Acquisitiekosten verzekeringsactiviteiten
210	Geassocieerde deelnemingen	237	Bijzondere waardeverminderingen
211	Vastgoedbeleggingen	238	Personeelskosten
212	Beleggingen	238	Overige operationele lasten
214	Beleggingen voor rekening en risico van polishouders	239	Overige rentelasten
215	Belegd onderpand en schuld inzake verbruikleen	239	Belastingen
215	Derivaten	239	Netto resultaat beëindigde bedrijfsactiviteiten
216	Uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen	239	Netto resultaat per aandeel / core tier 1 capital security
217	Vastgoedprojecten		

241	Enkelvoudige jaarrekening
241	Enkelvoudige balans
242	Enkelvoudige winst- en verliesrekening
243	Grondslagen voor de enkelvoudige jaarrekening
244	Toelichting op de enkelvoudige balans
249	Toelichting op de enkelvoudige winst- en verliesrekening
250	Overzicht belangrijkste groepsmaatschappijen
250	Bankactiviteiten
250	Verzekeringsactiviteiten
250	Groepsactiviteiten
250	Overige kapitaalbelangen

Geconsolideerde balans

Voor resultaatverdeling en in miljoenen euro's	31-12-2009	31-12-2008
Activa		
Immateriële vaste activa 1	2.697	2.907
Materiële vaste activa 2	376	433
Geassocieerde deelnemingen 3	100	110
Vastgoedbeleggingen 4	193	210
Beleggingen 5	30.585	29.296
Beleggingen voor rekening en risico van polishouders 6	12.565	10.724
Belegd onderpand inzake verbruikleen 7	540	2.310
Derivaten 8	1.381	1.761
Uitgestelde belastingvorderingen 9	562	483
Herverzekeringscontracten 18	366	402
Vastgoedprojecten 10	599	120
Vorderingen op klanten 11	70.457	68.649
Vorderingen op banken 12	4.344	4.722
Vennootschapsbelasting	41	374
Overige activa 13	660	897
Kas en kasequivalenten 14	3.472	1.961
Totaal activa	128.938	125.359
Passiva		
Aandelenkapitaal	469	426
Overige reserves	3.564	3.933
Onverdeeld resultaat	10	-736
Eigen vermogen toe te schrijven aan aandeelhouders 15	4.043	3.623
Eigen vermogen toe te schrijven aan houders van securities 15	999	1.249
Belang van derden	20	20
Totaal eigen vermogen	5.062	4.892
Participatiecertificaten en achtergestelde schulden 16	1.982	2.125
Schuldbewijzen 17	32.956	32.679
Verzekeringscontracten 18	38.030	36.067
Voorziening voor personeelsverplichtingen 19	414	389
Overige voorzieningen 20	101	56
Schuld ontvangen onderpand inzake verbruikleen 7	550	2.377
Derivaten 8	2.327	2.358
Uitgestelde belastingverplichtingen 9	879	754
Spaargelden 21	24.435	21.859
Overige schulden aan klanten 22	8.054	8.357
Schulden aan banken 23	11.136	10.612
Overige verplichtingen 24	3.012	2.834
Totaal passiva	128.938	125.359

De bij de balansposten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de geconsolideerde balans, beginnende op pagina 207.
De presentatie van de vergelijkende cijfers is op een aantal onderdelen aangepast voor vergelijkingsdoeleinden. Zie hiervoor de toelichting in paragraaf 2.3.1 van de grondslagen voor de geconsolideerde jaarrekening.

Geconsolideerde winst- en verliesrekening

In miljoenen euro's	2009	2008
Baten		
Rentebaten	2.736	3.836
Rentelasten	2.003	2.986
Rentemarge 25	733	850
Premie-inkomen	4.362	4.384
Herverzekeringspremies	108	82
Netto premie-inkomen 26	4.254	4.302
Provisie en beheervergoedingen	220	227
Verschuldigde provisie en beheervergoedingen	32	25
Netto provisie en beheervergoedingen 27	188	202
Resultaat deelnemingen 28	13	-13
Resultaat uit beleggingen 29	1.747	1.206
Resultaat uit beleggingen voor rekening en risico van polishouders 30	1.334	-1.721
Resultaat financiële instrumenten 31	181	155
Baten belegd onderpand inzake verbruikleen 7	30	106
Overige operationele opbrengsten 32	17	50
Totaal baten	8.497	5.137
Lasten		
Verzekeringstechnische lasten 33	3.307	3.423
Lasten voor rekening en risico van polishouders 34	2.426	-642
Acquisitiekosten verzekeringsactiviteiten 35	362	376
Bijzondere waardeverminderingen 36	847	1.020
Personeelskosten 37	761	814
Afschrijvingen op materiële en immateriële vaste activa 2	103	95
Overige operationele lasten 38	356	295
Rentelasten schuld inzake verbruikleen 7	20	95
Overige rentelasten 39	260	374
Overige lasten	4	15
Totaal lasten	8.446	5.865
Resultaat voor belastingen	51	-728
Belastingen 40	29	-208
Resultaat uit voortgezette activiteiten	22	-520
Netto resultaat beëindigde bedrijfsactiviteiten 41	--	22
Netto resultaat over de periode	22	-498
Verdeling:		
Netto resultaat toewijsbaar aan aandeelhouders	10	-504
Netto resultaat toewijsbaar aan houders van securities	7	--
Netto resultaat over de periode toewijsbaar aan aandeelhouders en houders van securities	17	-504
Netto resultaat toewijsbaar aan minderheidsbelangen	5	6
Netto resultaat over de periode	22	-498

De bij de resultaatposten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de geconsolideerde winst- en verliesrekening, beginnende op pagina 232. De presentatie van de vergelijkende cijfers is op een aantal onderdelen aangepast voor vergelijkingsdoeleinden. Zie hiervoor de toelichting in paragraaf 2.3.1 van de grondslagen voor de jaarrekening.

In miljoenen euro's	2009	2008
Netto resultaat per aandeel / security		
Netto resultaat per gewoon aandeel voortgezette bedrijfsactiviteiten 42	0,03	-2,01
Netto resultaat per gewoon aandeel niet-voortgezette bedrijfsactiviteiten	--	0,08
Netto resultaat per gewoon aandeel	0,03	-1,93
Netto resultaat per B aandeel voortgezette bedrijfsactiviteiten 42	--	--
Netto resultaat per B aandeel niet-voortgezette bedrijfsactiviteiten	--	--
Netto resultaat per B aandeel	--	--
Netto resultaat per security geplaatst bij Stichting Beheer voortgezette bedrijfsactiviteiten 42	--	--
Netto resultaat per security geplaatst bij Stichting Beheer niet-voortgezette bedrijfsactiviteiten	--	--
Netto resultaat per security geplaatst bij Stichting Beheer	--	--
Netto resultaat per security geplaatst bij de Nederlandse Staat voortgezette bedrijfsactiviteiten 42	0,05	--
Netto resultaat per security geplaatst bij de Nederlandse Staat niet-voortgezette bedrijfsactiviteiten	--	--
Netto resultaat per security geplaatst bij de Nederlandse Staat	0,05	--
Verwaterd netto resultaat per gewoon aandeel voortgezette bedrijfsactiviteiten 42	0,03	-2,01
Verwaterd netto resultaat per gewoon aandeel niet-voortgezette bedrijfsactiviteiten	--	0,08
Verwaterd netto resultaat per gewoon aandeel	0,03	-1,93
Verwaterd netto resultaat per B aandeel voortgezette bedrijfsactiviteiten 42	--	--
Verwaterd netto resultaat per B aandeel niet-voortgezette bedrijfsactiviteiten	--	--
Verwaterd netto resultaat per B aandeel	--	--

De bij de resultaatposten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de geconsolideerde winst- en verliesrekening, beginnende op pagina 232.

Geconsolideerd totaalresultaat

In miljoenen euro's	2009	2008
Netto resultaat over de periode	22	-498
Ongerealiseerde herwaarderingen materiële vaste activa	--	7
Bijzondere waardeverminderingen materiële vaste activa	-9	-2
Realisatie herwaarderingen binnen het eigen vermogen	--	--
Mutatie herwaarderingsreserve	-9	5
Ongerealiseerde herwaarderingen uit hoofde van cash flow hedges	5	61
Uitgesteld renteresultaat cash flow hedges	2	7
Realisatie herwaarderingen via de winst- en verliesrekening	--	1
Mutatie cash flow hedge reserve	7	69
Ongerealiseerde herwaarderingen beleggingen voor verkoop beschikbaar	312	-532
Bijzondere waardeverminderingen reële waardereserve	131	542
Realisatie herwaarderingen via de winst- en verliesrekening	-189	122
Mutatie reële waardereserve	254	132
Mutatie aandeel deelnemingen in overig totaalresultaat	--	--
Mutatie in de winstdelingsreserve	27	-3
Mutatie overige reserves	--	2
Overig totaalresultaat (na belasting)	279	205
Totaalresultaat	301	-293
Verdeling:		
Totaalresultaat	301	-293
Totaalresultaat toewijsbaar aan minderheidsbelangen	5	6
Totaalresultaat toewijsbaar aan aandeelhouders en houders van securities	296	-299

Geconsolideerd overzicht mutaties eigen vermogen

In miljoenen euro's	Geplaatst kapitaal gewone aandelen & aandelen B	Agioreserve gewone aandelen & aandelen B	Herwaarde- ringsreserve	Cash flow hedge reserve	Reële-waarde reserve	Winstdelingsreserve	Overige reserves	Onverdeeld resultaat	Eigen vermogen toe te schrijven aan aandeelhouders	Securities capital	Belang van derden	Totaal eigen vermogen
Stand per 1 januari 2009	426	1.275	55	105	62	9	2.427	-736	3.623	1.249	20	4.892
Overboeking netto resultaat 2008	--	--	--	--	--	--	-504	504	--	--	--	--
Overboeking uitgekeerd slotdividend 2007	--	--	--	--	--	--	-120	120	--	--	--	--
Overboeking uitgekeerd interimdividend 2008	--	--	--	--	--	--	-112	112	--	--	--	--
	--	--	--	--	--	--	-736	736	--	--	--	--
Ongerealiseerde herwaarderingen uit hoofde van cash flow hedges	--	--	--	8	--	--	--	--	8	--	--	8
Uitgesteld renteresultaat uit hoofde van cash flow hedges	--	--	--	2	--	--	--	--	2	--	--	2
Ongerealiseerde herwaarderingen	--	--	--	--	312	--	--	--	312	--	--	312
Bijzondere waardeverminderingen	--	--	-9	--	131	--	--	--	122	--	--	122
Realisatie van herwaarderingen via de winst- en verliesrekening	--	--	--	-3	-162	--	--	--	-165	--	--	-165
Mutatie winstdelingsreserve	--	--	--	--	-27	27	--	--	--	--	--	--
Rechtstreekse mutaties in het eigen vermogen	--	--	-9	7	254	27	--	--	279	--	--	279
Netto resultaat 2009	--	--	--	--	--	--	--	17	17	--	--	17
Totaal resultaat 2009	--	--	-9	7	254	27	--	17	296	--	--	296
Aandelenemissie	43	92	--	--	--	--	--	--	135	--	--	135
Inkoop securities capital	--	--	--	--	--	--	--	--	--	-250	--	-250
Kosten met betrekking tot emissie	--	-4	--	--	--	--	--	--	-4	--	--	-4
Uitgekeerde coupon op securities capital	--	--	--	--	--	--	--	-7	-7	--	--	-7
Transacties met aandeelhouders en houders van securities capital	43	88	--	--	--	--	--	-7	124	-250	--	-126
	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Totaal mutaties eigen vermogen 2009	43	88	-9	7	254	27	-736	746	420	-250	--	170
Stand per 31 december 2009	469	1.363	46	112	316	36	1.691	10	4.043	999	20	5.062

Het kapitaal van SNS REAAL is op 29 september 2009 uitgebreid met 26.147.259 gewone aandelen (van nominaal € 1,63) die zijn uitgegeven voor een bedrag van € 5,15 per aandeel (totaal € 135 miljoen). Op 30 november 2009 is het kapitaal verminderd door de inkoop van € 250 miljoen aan core tier 1 capital securities. De € 250 miljoen bestaat uit € 185 miljoen core tier 1 capital securities die waren geplaatst bij de Nederlandse Staat en € 65 miljoen die waren geplaatst bij Stichting Beheer SNS REAAL. Voor een verdere toelichting op het kapitaal van SNS REAAL wordt verwezen naar het hoofdstuk Kapitaalstructuur op pagina 91.

SNS REAAL heeft besloten over 2009 geen dividend uit te keren. Uit het netto resultaat toewijsbaar aan houders van securities is een uitkering van € 7 miljoen betaald in verband met de vervroegde inkoop van de core tier 1 capital securities.

Voor een verdere toelichting op het overzicht mutaties eigen vermogen wordt verwezen naar paragraaf 3.17 van de grondslagen voor de geconsolideerde jaarrekening.

De presentatie van de vergelijkende cijfers is op een aantal onderdelen aangepast voor vergelijkingsdoeleinden. Zie hiervoor de toelichting in paragraaf 2.3.1 van de grondslagen voor de geconsolideerde jaarrekening.

In miljoenen euro's	Geplaatst kapitaal gewone aandelen & aandelen B	Agioreserve gewone aandelen & aandelen B	Herwaarde- ringsreserve	Cash flow hedge reserve	Reële-waarde reserve	Winstdelingsreserve	Overige reserves	Onverdeeld resultaat	Eigen vermogen toe te schrijven aan aandeelhouders	Securities capital	Belang van derden	Totaal eigen vermogen
Stand per 1 januari 2008	426	675	50	36	-70	12	2.088	371	3.588	--	3	3.591
Overboeking netto resultaat 2007	--	--	--	--	--	--	465	-465	--	--	--	--
Overboeking uitgekeerd interimdividend 2007	--	--	--	--	--	--	-94	94	--	--	--	--
	--	--	--	--	--	--	371	-371	--	--	--	--
Ongerealiseerde herwaarderingen uit hoofde van cash flow hedges	--	--	--	61	--	--	--	--	61	--	--	61
Uitgesteld renteresultaat uit hoofde van cash flow hedges	--	--	--	7	--	--	--	--	7	--	--	7
Ongerealiseerde herwaarderingen	--	--	7	--	-532	--	--	--	-525	--	--	-525
Bijzondere waardeverminderingen	--	--	-2	--	542	--	--	--	540	--	--	540
Realisatie van herwaarderingen binnen het eigen vermogen	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Realisatie van herwaarderingen via de winst- en verliesrekening	--	--	--	1	122	--	--	--	123	--	--	123
Mutatie winstdelingsreserve	--	--	--	--	--	-3	3	--	--	--	--	--
Overige mutaties	--	--	--	--	--	--	-1	--	-1	--	17	16
Rechtstreekse mutaties in het eigen vermogen	--	--	5	69	132	-3	2	--	205	--	17	222
Netto resultaat 2008	--	--	--	--	--	--	--	-504	-504	--	--	-504
Totaal resultaat 2008	--	--	5	69	132	-3	2	-504	-299	--	17	-282
Aandelenemissie	--	600	--	--	--	--	--	--	600	--	--	600
Emissie securities capital	--	--	--	--	--	--	--	--	--	1.250	--	1.250
Kosten met betrekking tot emissie	--	--	--	--	--	--	--	--	--	-1	--	-1
Uit te keren coupon op securities capital	--	--	--	--	--	--	-34	--	-34	--	--	-34
Uitgekeerd slotdividend 2007	--	--	--	--	--	--	--	-120	-120	--	--	-120
Uitgekeerd interimdividend 2008	--	--	--	--	--	--	--	-112	-112	--	--	-112
Transacties met aandeelhouders en houders van securities capital	--	600	--	--	--	--	-34	-232	334	1.249	--	1.583
Totaal mutaties eigen vermogen 2008	--	600	5	69	132	-3	339	-1.107	35	1.249	17	1.301
Stand per 31 december 2008	426	1.275	55	105	62	9	2.427	-736	3.623	1.249	20	4.892

Geconsolideerd kasstroomoverzicht

In miljoenen euro's	2009	2008
Kasstroom uit bedrijfsactiviteiten		
Resultaat voor belastingen	51	-728
Aanpassingen voor:		
Afschrijving materiële en immateriële vaste activa	311	303
Mutaties in verzekeringscontracten eigen rekening	89	819
Mutaties in overige voorzieningen	116	107
Bijzondere waardeverminderingen	847	1.020
Ongerealiseerde resultaten beleggingen via de winst- en verliesrekening	-136	19
Niet uitgekeerd aandeel in resultaat van geassocieerde deelnemingen	-6	25
Betaalde/ontvangen belastingen	269	-9
Mutaties in operationele activa en passiva		
Mutatie vorderingen op en schulden aan klanten	-2.111	-5.109
Mutatie vorderingen op en schulden aan banken	902	694
Mutatie spaargelden	2.576	2.680
Mutatie handelsportefeuille	87	313
Mutatie overige operationele activiteiten	1.522	466
Netto kasstroom uit bedrijfsactiviteiten	4.517	600
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Ontvangsten uit de verkoop van immateriële vaste activa	31	1
Ontvangsten uit de verkoop van materiële vaste activa	13	6
Ontvangsten uit de verkoop van dochterondernemingen	8	156
Ontvangsten uit de verkoop van vastgoedbeleggingen	6	10
Ontvangsten uit de verkoop en aflossingen van beleggingen en derivaten	24.463	13.400
Verwerving van immateriële vaste activa	-147	-90
Verwerving van materiële vaste activa	-38	-43
Verwerving van dochterondernemingen	-23	-1.552
Verwerving van vastgoedbeleggingen	-527	-137
Verwerving van beleggingen en derivaten	-24.409	-12.828
Netto kasstroom uit investeringsactiviteiten	-623	-1.077
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Ontvangsten uit de uitgifte van aandelen	131	600
Ontvangsten uit de uitgifte van securities	--	1.249
Ontvangsten uit achtergestelde leningen	54	415
Ontvangsten uit schuldbewijzen	12.638	8.813
Inkoop van securities	-250	--
Aflossing van achtergestelde leningen	-667	-321
Aflossing van schuldbewijzen	-14.248	-12.427
Betaald dividend	--	-232
Betaalde coupon op securities capital	-41	--
Netto kasstroom uit financieringsactiviteiten	-2.383	-1.903
Geldmiddelen en kasequivalenten op 1 januari	1.961	4.341
Geldmiddelen verkregen uit acquisities	--	21
Mutatie van geldmiddelen en kasequivalenten	1.511	-2.401
Geldmiddelen en kasequivalenten op 31 december	3.472	1.961
Bijkomende toelichting inzake kasstromen uit bedrijfsactiviteiten:		
Ontvangen rentebaten	4.453	5.276
Ontvangen dividenden	230	178
Betaalde rentelasten	-2.158	-3.215

De presentatie van de vergelijkende cijfers is op een aantal onderdelen aangepast voor vergelijkingsdoeleinden. Zie hiervoor de toelichting in paragraaf 2.3.1 van de grondslagen voor de geconsolideerde jaarrekening.

Grondslagen voor de geconsolideerde jaarrekening

Vaststelling jaarrekening

De geconsolideerde jaarrekening van SNS REAAL N.V. voor het jaar eindigend op 31 december 2009 is door de Raad van Bestuur vrijgegeven voor publicatie na instemming van de Raad van Commissarissen op 10 maart 2010.

1 Algemene informatie

SNS REAAL N.V., opgericht en gevestigd in Nederland, is een naamloze vennootschap naar Nederlands recht. Het adres van de statutaire zetel van SNS REAAL N.V. is Croeselaan 1, 3521 BJ Utrecht. SNS REAAL N.V. is de moedermaatschappij van SNS Bank N.V., REAAL Verzekeringen N.V., SNS REAAL Invest N.V., SNS Asset Management N.V., Zwitserleven Asset Management B.V. en hun groepsmaatschappijen (hierna te noemen 'SNS REAAL'). De geconsolideerde jaarrekening van SNS REAAL omvat de gegevens van alle maatschappijen waar SNS REAAL overheersende zeggenschap in heeft en de belangen van SNS REAAL in geassocieerde deelnemingen en entiteiten.

Een aantal stafafdelingen is gemeenschappelijk. De kosten van de concernstaf worden doorbelast op grond van verleende diensten en, waar dat niet goed mogelijk is, proportioneel toegerekend aan de groepsonderdelen. De kosten van de Raad van Bestuur en andere specifieke holdingkosten worden niet aan de groepsonderdelen toegerekend.

De geconsolideerde jaarrekening van SNS REAAL over het boekjaar 2009 is op aanvraag beschikbaar via de statutaire zetel van de vennootschap op Croeselaan 1, postbus 8444, 3503 RK Utrecht, of via www.snsreaal.nl.

De voornaamste grondslagen van de financiële verslaggeving die zijn gehanteerd bij de opstelling van de geconsolideerde en de enkelvoudige jaarrekening worden in dit hoofdstuk uiteengezet.

2 Gehanteerde grondslagen

2.1 Overeenstemmingverklaring toepassing IFRS

SNS REAAL stelt de geconsolideerde jaarrekening op conform de International Financial Reporting Standards (IFRS) zoals aanvaard binnen de Europese Unie (EU). Op grond van de geboden mogelijkheid in het Burgerlijk Wetboek 2, Titel 9 stelt SNS REAAL haar enkelvoudige jaarrekening op volgens dezelfde grondslagen als die worden gebruikt in de geconsolideerde jaarrekening.

2.1.1 Gebruik van schattingen en veronderstellingen bij de opstelling van de jaarrekening

Het opstellen van de geconsolideerde jaarrekening vereist dat SNS REAAL schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de omvang van de gerapporteerde activa en verplichtingen en de voorwaardelijke activa en verplichtingen op de datum van de geconsolideerde jaarrekening en de gerapporteerde baten en lasten over de verslagperiode. Het betreft met name het vaststellen van de voorzieningen voor verzekeringscontracten en geactiveerde acquisitiekosten, het vaststellen van de voorziening op vorderingen, het bepalen van de netto realiseerbare waarde van vastgoedprojecten, het bepalen van reële waarden van activa en passiva en het vaststellen van bijzondere waardeverminderingen. Hierbij worden de situaties beoordeeld op basis van beschikbare financiële gegevens en informatie. Hoewel deze schattingen naar beste weten van het management worden gemaakt, kunnen de feitelijke uitkomsten afwijken van die schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden periodiek beoordeeld. Herzieningen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, of in de periode van herziening én toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden. Voor gedetailleerde informatie en toelichting op de schattingen en veronderstellingen verwijzen we naar de toelichting op de jaarrekeningposten.

2.1.2 Wijzigingen in gepubliceerde standaarden en interpretaties effectief in 2009

Nieuwe of gewijzigde standaarden worden effectief op de datum zoals vermeld door IFRS, waarbij eerdere toepassing soms wordt toegestaan. In 2009 werden de volgende standaarden en interpretaties, uitgegeven door respectievelijk de International Accounting Standards Board (IASB) en de International Financial Reporting Interpretations Committee (IFRIC) verplicht, en zijn door de EU aanvaard. Tenzij anders aangegeven, hebben de wijzigingen geen materiële invloed op de geconsolideerde jaarrekening van SNS REAAL.

Er is een aantal wijzigingen aangebracht in IAS 1 Presentatie van de jaarrekening, die in september 2007 is herzien, en moet worden toegepast met ingang van het boekjaar 2009. In de standaard worden eigenaar en niet-eigenaar mutaties in het eigen vermogen gescheiden. Daarnaast wordt in deze standaard het overzicht van het totaalresultaat geïntroduceerd.

Daarin worden, uitgaande van de netto winst uit de winst- en verliesrekening, alle overige niet-eigenaar baten en lasten die rechtstreeks in het eigen vermogen zijn verantwoord opgenomen.

De IASB heeft op 17 januari 2008 een wijziging uitgebracht op IFRS 2 Op aandelen gebaseerde betalingen. Deze wijziging licht toe dat voorwaarden voor onvoorwaardelijke toezegging ('Vesting conditions') slechts dienstperiode- en prestatiegerelateerde voorwaarden zijn en introduceert het begrip 'Non-vesting conditions'. De richtlijn bepaalt ook dat alle annuleringen, hetzij door de entiteit, hetzij door de tegenpartij, hetzij door beide partijen, op dezelfde wijze moeten worden verantwoord.

Verbeteringen in IFRS-standaarden, gepubliceerd op 22 mei 2008 omvat 35 wijzigingen in 20 verschillende standaarden. De meeste hiervan betreffen toelichtingen op de administratieve verwerking wanneer eerdere verwerking in de praktijk niet eenduidig wordt toegepast.

De IASB heeft op 14 februari 2008 wijzigingen uitgebracht ter verbetering van de verslaggeving over bijzondere types van financiële instrumenten met eigenschappen die lijken op gewone aandelen maar die op dit moment geclassificeerd worden als financiële verplichtingen. De wijzigingen zijn van invloed op IAS 32 Financiële instrumenten: presentatie, en op IAS 1, Presentatie van de jaarrekening.

Op dezelfde datum heeft de IASB een wijziging uitgebracht op IFRS 1, Eerste toepassing van International Financial Reporting Standards, die verband houdt met de kostprijs van een investering in een dochteronderneming in de afzonderlijke financiële verslagen van een moedermaatschappij.

IAS 23 Financieringskosten, uitgegeven in maart 2007, vervangt IAS 23 Financieringskosten (herzien in 2003). De belangrijkste verandering ten opzichte van de vorige versie is het vervallen van de optie om additionele kosten in verband met het afsluiten van de leningen te activeren en af te schrijven.

De wijziging in IFRS 7 Financiële instrumenten uitgegeven op 5 maart 2009 heeft tot doel de informatieverschaffing voor alle soorten financiële instrumenten te verbeteren wanneer er een herwaardering plaatsvindt. De herwaardering en de reden daarvoor dienen te worden vermeld.

Op 5 maart 2009 heeft de IASB tevens de wijziging in IFRS 4 Verzekeringscontracten uitgebracht. Deze omvat bekendmakingsvereisten voor verzekeringscontracten die binnen het bereik van IFRS 7 vallen.

Wijzigingen in IFRIC 9 Herbeoordeling van in contracten besloten derivaten, en IAS 39 Financiële Instrumenten zijn van kracht voor boekjaren die eindigen op of na 30 juni 2009. De wijzigingen verplichten een entiteit bij herclassificatie van een derivaat uit de categorie reële waarde via de winst- en verliesrekening het derivaat te herbeoordelen, tenzij de waarde van het derivaat niet afzonderlijk bepaald kan worden.

IFRIC 13 Customer Loyalty Programmes is effectief voor boekjaren die aanvangen op of na 1 juli 2008. Deze interpretatie behandelt de boekhoudkundige verwerking van toegekende loyaliteitsvergoedingen aan klanten.

IFRIC 15 Overeenkomsten voor onderhanden projecten in opdracht van derden is van kracht voor boekjaren die aanvangen op of na 1 januari 2009. Deze interpretatie dient als leidraad voor het bepalen of een overeenkomst voor onderhanden projecten in opdracht van derden binnen het toepassingsgebied valt van IAS 11 Onderhanden projecten in opdracht van derden of IAS 18 Opbrengsten en wanneer de baten uit de onderhanden projecten als gerealiseerd worden beschouwd.

IFRIC 16 Afdekking van een netto investering in een buitenlandse activiteit is van kracht voor boekjaren die aanvangen op of na 1 oktober 2008, waarbij eerdere toepassing is toegestaan. Deze interpretatie is van toepassing op entiteiten die valutarisico's afdekken welke voortvloeien uit netto investeringen in buitenlandse activiteiten en daarbij in aanmerking willen komen voor hedge accounting in overeenstemming met IAS 39.

IFRIC 18 Verwerking van activa ontvangen van cliënten is prospectief van toepassing op leveringen van vaste activa (of betalingen daarvoor) op of na 1 juli 2009. De interpretatie verduidelijkt de IFRS regelgeving voor de verwerking van contracten waarbij de cliënt vaste activa (of betalingen daarvoor) aan een onderneming levert, waarbij deze activa worden ingezet voor de aansluiting van de cliënt op een netwerk van de onderneming of waarbij de cliënt permanente toegang verwerft tot levering en diensten.

2.1.3. Interpretaties van bestaande standaarden of wijzigingen in standaarden, maar nog niet effectief in 2009

De volgende nieuwe standaarden, wijzigingen op bestaande standaarden en interpretaties, gepubliceerd voor 1 januari 2010 en effectief vanaf het verslagjaar 2010 en later, worden niet vervroegd toegepast door SNS REAAL:

De IASB heeft op 10 januari 2008 een herziene versie uitgebracht van IFRS 3, Bedrijfscombinaties en overeenkomstige aanpassingen in IAS 27, Geconsolideerde jaarrekening en enkelvoudige jaarrekening. In de nieuwe versie van IFRS 3 worden transactiekosten die direct kunnen worden toegerekend aan de verwerving niet langer opgenomen in de overnameprijs van de bedrijfscombinatie. Voorts kan onder IFRS 3 de overnemende partij er per transactie voor kiezen een minderheidsbelang te waarderen tegen de reële waarde op de overnamedatum of tegen het proportionele belang in de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva van de overgenomen partij. Deze wijziging is effectief vanaf 1 juli 2009, van toepassing vanaf het verslagjaar 2010 en is door de EU aanvaard. De herziening heeft effect op transacties vanaf de toepassingsdatum en niet op de huidige geconsolideerde jaarrekening van SNS REAAL.

Het op 31 juli 2008 gepubliceerde amendement op IAS 39 Financiële Instrumenten: opname en waardering is van toepassing voor de boekjaren die aanvangen op of na 1 juli 2009. Dit amendement verduidelijkt hoe in bijzondere situaties de uitgangspunten dienen te worden toegepast die bepalen of een afgedekt risico of een gedeelte van een kasstroom in aanmerking komt voor toewijzing van een afdekkingsrelatie.

De IASB heeft in april 2009 'Verbeteringen aan de IFRSs' uitgebracht, een verzameling van kleinere wijzigingen op een aantal IFRS standaarden. De wijzigingen zijn effectief vanaf het verslagjaar 2010 en nog niet aanvaard door de EU. SNS REAAL onderzoekt het effect van de wijzigingen.

Op 12 november 2009 heeft de IASB IFRS 9 Financiële instrumenten, classificatie en waardering uitgebracht. Deze regelgeving is fase 1, deel 1 van een complete herziening van IAS 39 Financiële instrumenten. Fase 1 beperkt het aantal categorieën waarin financiële instrumenten geclassificeerd kunnen worden tot twee, geamortiseerde kostprijs of reële waarde. Deel 1 beperkt zich tot de financiële activa; in deel 2 zullen de financiële passiva aan de orde komen. De nieuwe standaard is effectief vanaf het verslagjaar 2013 en is nog niet aanvaard door de EU. SNS REAAL onderzoekt het effect van de nieuwe standaard

Wijziging in IFRIC 16 Afdekking van een netto investering in een buitenlandse activiteit. De beperking dat het afdekkingsinstrument niet gehouden mag worden door de buitenlandse activiteit zelf is verwijderd. De wijziging is effectief vanaf 1 juli 2009, van toepassing vanaf het verslagjaar 2010 en is door de EU aanvaard. Deze wijziging zal geen materieel effect hebben op de geconsolideerde jaarrekening van SNS REAAL.

IFRIC 17 Dividenduitkeringen in natura is van toepassing op verslagjaren die op of na 1 juli 2009 aanvangen, waarbij eerdere toepassing onder voorwaarden is toegestaan. Deze interpretatie gaat in op de verwerking van dividend in natura of deels in natura of geld ter discretie van de aandeelhouder. De interpretatie is door de EU aanvaard, en zal geen materieel effect hebben op de geconsolideerde jaarrekening van SNS REAAL.

2.2 Gehanteerde grondslagen bij de opstelling van de jaarrekening

De hierna uiteengezette grondslagen voor financiële verslaggeving zijn consistent toegepast voor alle gepresenteerde perioden in deze geconsolideerde jaarrekening. De grondslagen voor financiële verslaggeving zijn door de tot SNS REAAL behorende entiteiten uniform gehanteerd.

Bij de opstelling van de jaarrekening is van verschillende waarderingsgrondslagen gebruik gemaakt. De reële waarde wordt gebruikt voor onroerend goed in eigen gebruik, voor vastgoedbeleggingen, voor een deel van de vorderingen op klanten, voor beleggingen opgenomen tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening, voor voor verkoop beschikbare beleggingen, voor belegd onderpand inzake verbruikleen, voor derivaten en voor beleggingen en verplichtingen voor rekening en risico van polishouders. Overige financiële activa (met inbegrip van kredieten en vorderingen) en verplichtingen worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De boekwaarde van tegen geamortiseerde kostprijs opgenomen activa en verplichtingen die deel van een reële-waardehedge uitmaken, wordt aangepast met de reële waardeveranderingen die voortvloeien uit het afgedekte risico. Niet-financiële activa en verplichtingen worden in het algemeen gewaardeerd tegen historische kostprijs. Behoudens de kasstroominformatie wordt de jaarrekening opgesteld op basis van het toerekeningsbeginsel.

2.3 Veranderingen in grondslagen, schattingen en presentatie

2.3.1 Presentatiewijziging

Vanaf 2009 worden vastgoedprojecten van SNS Property Finance in een aparte regel op de balans opgenomen. De presentatie en waardering is gebaseerd op IAS 2. In 2008 werden de (ontwikkelings)projecten in overige activa verwerkt. De vergelijkende cijfers zijn dienovereenkomstig aangepast (2008: € 120 miljoen).

Vanaf 2009 worden de overige operationele lasten verdeeld over twee aparte regels, overige operationele lasten en overige lasten, om zodoende meer transparantie te verschaffen. De overige lasten bevatten incidentele posten. De vergelijkende cijfers zijn dienovereenkomstig aangepast (2008: € 15 miljoen).

De beheervergoedingen voor levensverzekeringscontracten voor rekening en risico van polishouders, die in de winst- en verliesrekening 2008 onder resultaat uit beleggingen voor rekening en risico van polishouders werden verantwoord, zijn

verplaatst naar Inkomsten uit provisies en beheervergoedingen. De vergelijkende cijfers zijn aangepast (2008: € 25 miljoen). De bedrijfskosten-premierverhouding is dienovereenkomstig aangepast.

Het terugkoopresultaat op eigen schuldpapier, dat in de winst- en verliesrekening 2008 onder het resultaat uit beleggingen werd verantwoord, is verplaatst naar resultaat financiële instrumenten. De vergelijkende cijfers zijn aangepast (2008: € 36 miljoen).

In het begin van 2009 werd naast de Raad van Bestuur een nieuw Management Committee gevormd, dat bestaat uit de Raad van Bestuur, de voorzitters van de directies van SNS Retail Bank, SNS Property Finance, REAAL en Zwitserleven, de Chief Information Officer en de directeur Personeelszaken. De nieuwe segmentinformatie volgt deze bedrijfsonderdelen structuur in de presentatie van de informatie per segment / bedrijfsonderdeel, zoals vereist door IFRS 8 Operationele segmenten. De vergelijkende cijfers zijn dienovereenkomstig aangepast.

De betaalde goodwill met betrekking tot de acquisitie van SNS Property Finance, die in de jaarrekening 2008 was opgenomen in het segment SNS Retail Bank, is verplaatst naar het segment SNS Property Finance. De vergelijkende cijfers zijn dienovereenkomstig aangepast (2008: € 170 miljoen).

In 2009 heeft een herclassificatie plaatsgevonden tussen vorderingen op klanten en overige schulden aan klanten in het segment SNS Retail Bank, als gevolg van een wijziging in de toepassing van saldocompensatie. De vergelijkende cijfers van beide posten zijn overeenkomstig met € 945 miljoen aangepast.

In 2009 zijn hypotheeklen van DBV (onderdeel van het segment REAAL Leven) voor een bedrag van € 680 miljoen verkocht aan SNS Bank (segment SNS Retail Bank). De betreffende hypotheeklen zijn van de categorie 'reële waarde via de winst- en verliesrekening' geassocieerd naar de categorie 'leningen en vorderingen', omdat SNS Bank de intentie heeft de hypotheeklen aan te houden in de voorziene toekomst.

2.4 Grondslagen voor de consolidatie

2.4.1 Groepsmaatschappijen

Groepsmaatschappijen, dat wil zeggen de vennootschappen en andere entiteiten (met inbegrip van zogenoemde special purpose entities) waarvan SNS REAAL direct of indirect het financiële en operationele beleid kan bepalen, worden in de consolidatie betrokken. Hiervan is sprake indien meer dan de helft van de stemrechten kan worden uitgeoefend, dan wel wanneer SNS REAAL op een andere wijze een doorslaggevende zeggenschap heeft.

Groepsmaatschappijen worden integraal in de consolidatie betrokken vanaf het moment waarop SNS REAAL de zeggenschap krijgt, tot aan het moment waarop deze eindigt. De jaarrekeningen van deze groepsmaatschappijen worden integraal geconsolideerd, waarbij gebruik wordt gemaakt van SNS REAAL grondslagen voor waardering en resultaatbepaling. De belangen van derden worden afzonderlijk in de geconsolideerde balans en winst- en verliesrekening opgenomen.

2.4.2 Geassocieerde deelnemingen

Geassocieerde deelnemingen zijn die entiteiten waarin SNS REAAL invloed van betekenis heeft op het operationele en financiële beleid, maar waarover ze geen overheersende zeggenschap heeft. Over het algemeen wanneer SNS REAAL tussen de 20% en 50% van de stemrechten bezit.

De geconsolideerde jaarrekening omvat het aandeel van SNS REAAL in het totaalresultaat van geassocieerde deelnemingen, vanaf de datum waarop SNS REAAL voor het eerst invloed van betekenis heeft, tot aan de datum waarop deze invloed eindigt. Het resultaat wordt verwerkt volgens de vermogensmutatiemethode, na aanpassing van het resultaat in overeenstemming met de grondslagen van SNS REAAL.

2.4.3 Joint ventures

Joint ventures zijn entiteiten waarover SNS REAAL gezamenlijke zeggenschap heeft, waarbij deze zeggenschap in een overeenkomst is vastgelegd en waarin strategische beslissingen over het financiële en operationele beleid met unanieme stemming worden genomen. Deze entiteiten worden volgens dezelfde methode als de geassocieerde deelnemingen in de jaarrekening verwerkt (zie paragraaf 3.3), vanaf de datum waarop SNS REAAL voor het eerst gezamenlijke zeggenschap heeft, tot aan de datum waarop deze zeggenschap eindigt.

2.4.4 Securitizaties

SNS REAAL heeft hypotheekvorderingen gesecuritiseerd in 'special purpose entities' (SPE's). Met deze transacties is het economische eigendom van deze hypotheekvorderingen overgedragen aan afzonderlijke entiteiten. SNS REAAL heeft geen directe of indirecte aandelenbelangen in deze entiteiten.

Deze SPE's worden door SNS REAAL in haar geconsolideerde jaarrekening geconsolideerd wanneer SNS REAAL op basis van de economische realiteit van de relatie tussen SNS REAAL en de SPE zeggenschap heeft over de SPE of wanneer SNS REAAL een belangrijk deel van de risico's en opbrengsten behoudt.

2.4.5 Eliminatie van transacties bij consolidatie

Intragroepstransacties, -verhoudingen en niet-gerealiseerde resultaten op transacties tussen groepsmaatschappijen worden geëlimineerd bij het opstellen van de geconsolideerde jaarrekening.

Niet-gerealiseerde winsten op transacties tussen SNS REAAL en haar geassocieerde deelnemingen en joint ventures worden geëlimineerd voor het belang van SNS REAAL in deze investeringen.

Niet-gerealiseerde verliezen worden op dezelfde wijze geëlimineerd als niet-gerealiseerde winsten, maar slechts voor zover er geen aanwijzing is voor een bijzondere waardevermindering.

2.5 Administratieve verwerking op basis van de transactiedatum en de afwikkelingsdatum

Alle volgens standaardmarktconventies afgewikkelde aankopen en verkopen van financiële instrumenten worden op de transactiedatum verwerkt, dat wil zeggen de datum waarop SNS REAAL zich verbindt om het actief of de verplichting te kopen of verkopen. Alle overige aankopen en verkopen worden tot de afwikkeling opgenomen als een termijntransactie.

2.6 Saldering van financiële instrumenten

Financiële activa en verplichtingen worden gesaldeerd gepresenteerd in de balans wanneer er een juridisch afdwingbaar recht bestaat om de opgenomen bedragen te verrekenen en het voornemen bestaat om de bedragen gesaldeerd af te wikkelen, of het actief en de verplichting tegelijkertijd af te wikkelen. Indien niet aan deze voorwaarden wordt voldaan, vindt geen saldering plaats.

2.7 Omrekening vreemde valuta

De geconsolideerde jaarrekening luidt in miljoenen euro's (€). De euro fungeert als functionele valuta van SNS REAAL.

Transacties in vreemde valuta worden bij de eerste verwerking omgerekend naar euro's tegen de wisselkoers op de transactiedatum. Balansposten in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de wisselkoers per balansdatum. Koersverschillen die optreden bij de afwikkeling van deze transacties dan wel bij de omrekening van monetaire balansposten in vreemde valuta worden verantwoord in de winst- en verliesrekening onder resultaat uit beleggingen of resultaat financiële instrumenten, afhankelijk van de balanspost waarop deze betrekking hebben.

Voor niet-monetaire posten die worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij de waardemutaties in het resultaat worden verantwoord, worden de koersverschillen verantwoord als onderdeel van deze waardemutaties. Voor niet-monetaire balansposten die worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardemutaties in de reële waarderreserve in het eigen vermogen worden verantwoord, worden koersverschillen eveneens in het eigen vermogen verwerkt. Niet-monetaire posten die worden gewaardeerd tegen historische kostprijs worden omgerekend tegen de wisselkoers op de oorspronkelijke transactiedatum.

2.8 Verzekeringscontracten

Verzekeringscontracten zijn die verzekeringspolissen die een significant verzekeringsrisico dragen. Dergelijke contracten kunnen tevens een beleggingsrisico dragen. SNS REAAL kent zowel levens- als schadeverzekeringscontracten.

2.8.1 Levensverzekeringen

Levensverzekeringscontracten zijn te onderscheiden in individuele polissen en collectieve contracten. Met deze verzekeringscontracten worden gedurende een vaak langere periode gebeurtenissen verzekerd die een uitkering in geld of de tegenwaarde van beleggingseenheden geven in verband met het leven of het overlijden van verzekerden.

2.8.1.1 Levensverzekeringen in geld

De individuele levensverzekeringscontracten in geld van SNS REAAL zijn in de productgroepen spaarhypotheken, lijfrenten, risicoverzekeringen, spaarverzekeringen en uitvaart onder te verdelen. Deze contracten betreffen levensverzekeringen waarbij het risico door SNS REAAL wordt gedragen.

De verzekeringsportefeuille bevat naast niet-winstdelende verzekeringscontracten ook verzekeringscontracten met discretionaire, respectievelijk contractuele winstdelingsrechten. Discretionaire winstdelingen houden verband met het recht van een polishouder op een additionele uitkering boven het verzekerde of gegarandeerde kapitaal. Het vaststellen van het bedrag en tijdstip van deze extra uitkeringen is naar discretie van het bestuur van SNS REAAL. Omwille van het discretionaire element van deze winstdelingsverplichtingen is een bedrag opgenomen in een bestemd deel van het eigen vermogen, de winstdelingsreserve.

Naast discretionaire winstdelingsrechten zijn er tevens individuele en collectieve contracten met een contractuele winstdeling. Dit kunnen overrentedelingen alsmede technische winstdelingen zijn. De verplichtingen hiervan worden opgenomen onder de voorziening voor verzekeringscontracten.

2.8.1.2 Levensverzekeringen in beleggingseenheden

De uitkeringen uit hoofde van deze verzekeringscontracten zijn gekoppeld aan de waarde van beleggingen. Gezien deze koppeling worden de verzekeringstechnische verplichtingen voor deze verzekeringscontracten aangepast voor alle waardeveranderingen in deze beleggingen. De polishouder bepaalt hoe SNS REAAL de betaalde premies, na aftrek van kosten en risicopremie, dient te beleggen. SNS REAAL heeft voor dit doel veelal afzonderlijke beleggingsfondsen gecreëerd.

Het economische risico over de beleggingen wordt gelopen door de polishouders. Voor de polishouder is het mogelijk om naast de beleggingswijze ook de polis op ieder moment aan te passen aan zijn of haar persoonlijke en/of financiële situatie. Binnen de beleggingsverzekeringen worden door SNS REAAL voor een beperkt aantal beleggingsfondsen garanties afgegeven op het rendement.

De collectieve verzekeringen met een gesepareerd depot worden verantwoord onder collectieve verzekeringen in beleggingseenheden.

2.8.2 Schadeverzekeringen

Schadeverzekeringen zijn die verzekeringscontracten die een dekking geven die niet in verband staat met het leven of overlijden van verzekerden. Deze contracten kennen grotendeels een kortere periode waarin gebeurtenissen zijn verzekerd. De schadeverzekeringscontracten van SNS REAAL zijn in de productgroepen ziekte/ongevallen, motorrijtuigen, brand, transport en overige onder te verdelen.

Uitkeringen die naar aanleiding van het optreden van de verzekerde gebeurtenis worden gedaan, zijn ofwel vast (bijvoorbeeld contractueel vastgelegde uitkering bij arbeidsongeschiktheid) of gekoppeld aan de omvang van de door de polishouder geleden economische schade (conform het indemniteitsprincipe).

2.9 Gesegmenteerde informatie

De zeven primaire bedrijfssegmenten van SNS REAAL zijn duidelijk te onderscheiden organisatorische onderdelen, en oefenen bedrijfsactiviteiten uit waarmee opbrengsten gegenereerd worden en kosten gemaakt. Onder deze definitie valt tevens het operationeel segment Groepsactiviteiten dat primair transacties en activiteiten met en voor andere onderdelen van SNS REAAL uitoefent. Het Management Committee bepaalt de prestatiedoelstellingen en autoriseert en bewaakt de budgetten die zijn voorbereid door deze bedrijfsonderdelen. Het management van het bedrijfsonderdeel bepaalt, in overeenstemming met de strategie en prestatiedoelstellingen zoals geformuleerd door het Management Committee, het beleid van de bedrijfsonderdelen. De bedrijfssegmenten zijn:

- ⊙ SNS Retail Bank
- ⊙ SNS Property Finance
- ⊙ Zwitserleven
- ⊙ REAAL Leven
- ⊙ REAAL Schade
- ⊙ REAAL Overig
- ⊙ Groepsactiviteiten

Een nadere toelichting per segment is te vinden in de paragraaf Gesegmenteerde informatie, vanaf pagina 142.

3 Specifieke grondslagen balans

3.1 Immateriële vaste activa

3.1.1 Goodwill

Acquisities van SNS REAAL worden verantwoord volgens de overnamemethode, waarbij de kostprijs van de acquisities wordt toegerekend aan de reële waarde van de verkregen identificeerbare activa, verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen. Goodwill, zijnde het verschil tussen de kostprijs van de acquisitie en het aandeel van SNS REAAL in de reële waarde van de verkregen identificeerbare activa, verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen op de acquisitiedatum, wordt geactiveerd als immaterieel vast actief. Is het verschil negatief (negatieve goodwill), dan wordt dit onmiddellijk in de winst- en verliesrekening verantwoord.

Een eventuele verandering in de opgenomen reële waarde van verworven activa en verplichtingen per de verkrijgingsdatum die binnen één jaar na acquisitie wordt vastgesteld, wordt gecorrigeerd op de goodwill indien sprake was van een voorlopige waardebeoordeling. Eventuele afwijkingen die na het verstrijken van de periode van één jaar worden vastgesteld, worden verwerkt in de winst- en verliesrekening. Wijzigingen in de kostprijs die afhankelijk zijn van toekomstige gebeurtenissen, voor zover niet reeds opgenomen in de kostprijs, worden opgenomen in de kostprijs van de acquisitie op het moment dat de aanpassing waarschijnlijk is en betrouwbaar kan worden gewaardeerd.

Op de goodwill wordt niet afgeschreven. In plaats daarvan wordt jaarlijks, of zoveel vaker als daar aanwijzingen voor zijn, beoordeeld of een bijzondere waardevermindering heeft plaatsgevonden. Voor deze beoordeling wordt de goodwill toegerekend aan kasstroomgenererende eenheden. De boekwaarde van de kasstroomgenererende eenheid (inclusief goodwill) wordt vergeleken met de berekende realiseerbare waarde. De realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde. De realiseerbare waarde van een kasstroomgenererende eenheid wordt bepaald door berekening van de contante waarde van de verwachte toekomstige kasstromen. De belangrijkste aannames die hierbij worden gebruikt zijn gebaseerd op verschillende financiële en economische variabelen, zoals operationele plannen, rente, geldende belastingpercentages en verwachte inflatie. Deze variabelen worden vastgesteld door het management. Indien de realiseerbare waarde lager is dan de boekwaarde, wordt het verschil als een bijzondere waardevermindering verwerkt in de winst- en verliesrekening.

3.1.2 Software

Kosten die direct verband houden met identificeerbare softwareproducten waarover SNS REAAL de beschikkingsmacht heeft en waarmee waarschijnlijk in de toekomst economische voordelen zullen worden gegenereerd die hoger zijn dan deze kosten, worden geactiveerd als immateriële vaste activa. De directe kosten omvatten de aan softwareontwikkelingen uitgegeven externe kosten en direct toerekenbare personeelskosten. Alle overige kosten in verband met de ontwikkeling of het onderhoud van software worden als last opgenomen in de periode waarin deze worden gemaakt.

Op de geactiveerde ontwikkelingskosten voor software wordt lineair afgeschreven gedurende de gebruiksduur, met een maximum van drie jaar. Op elke verslagdatum wordt beoordeeld of er een indicatie is die wijst op mogelijke bijzondere waardeverminderingen.

3.1.3 Geactiveerde acquisitiekosten uit hoofde van verzekeringsactiviteiten

Acquisitiekosten zijn de kosten die direct of indirect samenhangen met het afsluiten van levensverzekeringen en arbeidsongeschiktheidsverzekeringen, die afhankelijk zijn van en betrekking hebben op het verkrijgen van nieuwe contracten en de verlenging van bestaande contracten. Interne acquisitiekosten worden geactiveerd voor zover zij kunnen worden terugverdiend uit het verwachte brutoresultaat van de onderliggende nieuwe productie van dat jaar. De interne acquisitiekosten worden afgeschreven op basis van de verwachte premiebetalende periode. De geactiveerde provisies worden afgeschreven over de terugverdienperiode van 5 of 10 jaar, afhankelijk van het product. Deze afschrijvingsperioden worden periodiek beoordeeld. Indien van toepassing wordt de afschrijvingslast aangepast aan de kortere afschrijvingsperiode. Op iedere balansdatum wordt nagegaan of er sprake is van een bijzondere waardevermindering. De geactiveerde provisiekosten worden als onderdeel van de technische voorziening betrokken in de toereikendheidstoets levensverzekeringen (LAT). Voor een nadere toelichting en verwerking van eventuele tekorten die blijken uit die toets wordt verwezen naar paragraaf 3.20.

De toets op de interne acquisitiekosten wordt gecombineerd met de toets op de VOBA zoals is beschreven in paragraaf 3.1.4.

3.1.4 VOBA

Acquisities worden door SNS REAAL verwerkt aan de hand van de overnamemethode. Als gevolg van deze methode wordt het verschil tussen de reële waarde en de boekwaarde (SNS REAAL grondslagen) van de aangekochte verzekeringsportefeuilles als een immaterieel vast actief in de balans opgenomen. De VOBA ('Value of Business Acquired') wordt bepaald met behulp van de netto contante waarde van de geschatte toekomstige kasstromen uit de lopende verzekeringscontracten op de overnamedatum. Bij het bepalen van deze netto contante waarde worden de best mogelijke schattingen van actuariële aannames inzake interest, sterfte en kosten gebruikt.

SNS REAAL schrijft de VOBA af op basis van de winststromen van de onderliggende portefeuilles. De afschrijvingslast sluit hierdoor aan bij de resultaten uit de onderliggende portefeuilles.

Op iedere balansdatum wordt nagegaan of er sprake is van een bijzondere waardevermindering, waarbij wordt vastgesteld of de toekomstige bijdrage uit de aangekochte verzekeringscontracten voldoende is om de geactiveerde VOBA te kunnen dekken. Bij deze toets wordt gebruik gemaakt van de berekeningen die onderdeel zijn van de jaarlijkse toereikendheidstoets (LAT) op de verzekeringsverplichtingen. Hierbij worden de VOBA en de interne acquisitiekosten tegelijkertijd getoetst. Indien de balanswaarde van de VOBA en de geactiveerde interne kosten samen hoger zijn dan het verschil tussen de balansvoorziening en de best estimate marktwaarde voorziening wordt een extra deel ten laste van het resultaat afgeschreven tot het niveau dat de waarden gelijk aan elkaar zijn.

3.1.5 Overige immateriële vaste activa

De overige immateriële vaste activa omvatten activa met bepaalde en onbepaalde gebruiksduur, zoals handelsmerken en klantenportefeuilles voortkomende uit acquisities. De activa met een bepaalde gebruiksduur worden lineair over hun gebruiksduur afgeschreven, over het algemeen tussen de vijf en tien jaar. Indien objectieve aanwijzingen daartoe aanleiding geven zal een toetsing plaatsvinden op bijzondere waardeverminderingen. Op de activa met een onbepaalde gebruiksduur wordt niet afgeschreven. Deze immateriële vaste activa worden op iedere balansdatum getoetst op bijzondere waardeverminderingen.

3.2 Materiële vaste activa

3.2.1 Terreinen en gebouwen in eigen gebruik

Vastgoed in eigen gebruik bestaat voornamelijk uit kantoren (gebouwen en terreinen) en wordt gewaardeerd tegen de reële waarde gebaseerd op taxaties door onafhankelijke externe taxateurs, onder aftrek van afschrijvingen op de gebouwen en eventuele cumulatieve bijzondere waardeverminderingen. De taxaties worden minstens eens in de drie jaar uitgevoerd op basis van een roulatieschema, waardoor jaarlijks één derde deel van het bestand wordt getaxeerd.

De reële waarde van vastgoed in eigen gebruik wordt bepaald op basis van de verkoopwaarde bij leegstand. Vastgoed in eigen gebruik van SNS REAAL, dat bij REAAL als beleggingspand is opgenomen, wordt gewaardeerd tegen de verkoopwaarde in verhuurde staat. Bij het vaststellen van de marktwaardes wordt gebruik gemaakt van waarneembare prijzen van recente transacties.

Stijgingen in de reële waarde boven de kostprijs worden toegevoegd aan de herwaarderingsreserve in het eigen vermogen, onder aftrek van uitgestelde belastingverplichtingen. Positieve herwaarderingsreserves worden ten gunste van de winst- en

verliesrekening gebracht, voor zover deze een terugname van eerdere bijzondere waardeverminderingen op hetzelfde actief vormen. Dalingen in de reële waarde worden ten laste van die herwaarderingsreserve gebracht, voor zover ze de terugname van eerdere positieve herwaarderings van hetzelfde actief vormen. Alle andere dalingen in de reële waarde worden in de winst- en verliesrekening verwerkt.

Op gebouwen wordt lineair afgeschreven gedurende de economische levensduur, met een maximum van 50 jaar, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde. Op terreinen wordt niet afgeschreven. Periodiek wordt beoordeeld of de terreinen en gebouwen een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan.

Reparatie- en onderhoudskosten worden opgenomen in de overige operationele lasten wanneer de uitgaven worden gedaan. Uitgaven die worden gedaan na verwerving van een actief die de toekomstige economische voordelen van overige materiële vaste activa vergroten of verlengen ten opzichte van het oorspronkelijke gebruik worden geactiveerd en vervolgens afgeschreven.

Bij verkoop wordt het deel van de herwaarderingsreserve dat gerelateerd is aan het verkochte onroerend goed overgeboekt naar de overige reserves.

3.2.2 Informatieverwerkende apparatuur en overige roerende bedrijfsmiddelen

De onder dit hoofd opgenomen overige materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen kostprijs onder aftrek van cumulatieve afschrijvingen en, indien van toepassing, cumulatieve bijzondere waardeverminderingen.

De kostprijs omvat de uitgaven die direct toewijsbaar zijn aan de verwerving van de activa en wordt lineair afgeschreven gedurende de gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde. De geschatte gebruiksduur bedraagt 3 tot 10 jaar.

Periodiek wordt beoordeeld of de overige materiële vaste activa een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan.

Indien de boekwaarde van een materieel actief hoger is dan de opbrengstwaarde, wordt het actief onmiddellijk afgeboekt tot de opbrengstwaarde.

Reparatie- en onderhoudskosten worden opgenomen in de overige operationele lasten wanneer de uitgaven worden gedaan. Uitgaven die worden gedaan na verwerving van een actief die de toekomstige economische voordelen van overige materiële vaste activa vergroten of verlengen ten opzichte van het oorspronkelijke gebruik worden geactiveerd en vervolgens afgeschreven.

Resultaten op de verkoop van materiële vaste activa worden bepaald als het saldo van opbrengstwaarde onder aftrek van transactiekosten en de boekwaarde. Deze resultaten worden als onderdeel van de overige operationele opbrengsten verantwoord.

3.3 Geassocieerde deelnemingen

Geassocieerde deelnemingen zijn entiteiten waarin SNS REAAL in het algemeen tussen de 20% tot en met 50% van de zeggenschap heeft of waarin SNS REAAL op andere wijze invloed van betekenis kan uitoefenen, maar geen overheersende zeggenschap heeft.

Deelnemingen worden bij de eerste verwerking verantwoord tegen kostprijs en daarna verantwoord volgens de vermogensmutatiemethode. In de post is ook de bij de acquisitie betaalde goodwill begrepen, verminderd met eventuele cumulatieve bijzondere waardeverminderingen.

Onder de vermogensmutatiemethode wordt het aandeel van SNS REAAL in de resultaten van de deelneming in de winst- en verliesrekening verantwoord als aandeel in het resultaat van geassocieerde deelnemingen. Het aandeel van SNS REAAL in wijzigingen in de reserves van de deelneming, na verkrijging, wordt rechtstreeks verwerkt in het eigen vermogen. De waarde van de deelneming wordt aangepast voor deze resultaten en wijzigingen in reserves.

Indien de waardering van de deelneming nihil is geworden, worden geen verdere verliezen meer verantwoord, tenzij SNS REAAL namens de deelneming verplichtingen is aangegaan of al betalingen voor de deelneming heeft verricht. Waar nodig zijn de grondslagen van de financiële verslaggeving van geassocieerde deelnemingen aangepast teneinde consistentie te waarborgen met de grondslagen van SNS REAAL.

Geassocieerde deelnemingen die worden gehouden om te verkopen, worden geclassificeerd als aangehouden voor verkoop. Deze deelnemingen worden gewaardeerd tegen de laagste van de boekwaarde of de verkoopprijs onder aftrek van verkoopkosten. Het resultaat op de verkoop van een belegging in een geassocieerde deelneming wordt in de winst- en verliesrekening gepresenteerd als één bedrag, bestaande uit de verkoopprijs verminderd met de verkoopkosten en de boekwaarde van de deelneming.

3.4 Vastgoedbeleggingen

De vastgoedbeleggingen, bestaande uit winkel- en kantoorpanden en terreinen, worden aangehouden om lange termijnhuuropbrengsten te genereren. Indien onroerend goed deels dient als vastgoedbelegging en deels in eigen gebruik is, wordt het onroerend goed opgenomen onder materiële vaste activa, tenzij het gedeelte in eigen gebruik minder is dan 20% van het totale aantal vierkante meters.

Een vastgoedbelegging wordt bij eerste opname tegen reële waarde gewaardeerd, inclusief transactiekosten.

Vastgoedbeleggingen worden behandeld als lange termijnbelegging en gewaardeerd tegen reële waarde, zijnde de waarde van het onroerend goed in verhuurde staat. De reële waarde is gebaseerd op de minimaal driejaarlijkse onafhankelijke

taxaties, uitgevoerd door externe taxateurs met voldoende vakbekwaamheid en ervaring in de specifieke locaties en categorieën van vastgoed. Deze taxaties zijn gebaseerd op recente markttransacties. In de tijd tussen de driejaarlijkse externe taxatie gebruikt SNS REAAL voor een beoordeling van de waardering alternatieve waarderingmethoden op basis van het totaal van de netto huren op jaarbasis die de onroerende zaken opleveren en, waar relevant, de hiermee verbonden kosten. Veranderingen in de reële waarde van de vastgoedbeleggingen worden in de winst- en verliesrekening opgenomen onder het resultaat uit beleggingen.

3.5 Beleggingen

3.5.1 Classificatie

SNS REAAL deelt haar beleggingen in een van de volgende categorieën in: (1) gehouden tot einde looptijd, (2) leningen en vorderingen, (3) voor verkoop beschikbaar en (4) tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening. De indeling is afhankelijk van het doel waarvoor de beleggingen worden verworven. Het management bepaalt in welke categorie deze worden ingedeeld.

Beleggingen worden bij eerste opname gewaardeerd tegen reële waarde inclusief de transactiekosten, met uitzondering van de categorie reële waarde via de winst- en verliesrekening, waarbij de transactiekosten direct ten laste van de winst- en verliesrekening worden gebracht. De reële waarde van beleggingen wordt gebaseerd op genoteerde biedkoersen of ontleend aan kasstroommodellen.

3.5.2 Gehouden tot einde looptijd

Beleggingen, niet zijnde derivaten, met een vaste looptijd waarbij het management de intentie heeft én de mogelijkheid heeft deze tot het einde van de looptijd aan te houden, kunnen worden geclassificeerd als gehouden tot einde looptijd. SNS REAAL maakt momenteel geen gebruik van deze categorie.

3.5.3 Leningen en vorderingen

De post leningen en vorderingen bevat niet-beursgenoteerde beleggingen met een vaste looptijd, alsmede de spaardelen van spaarhypotheek die de verzekeraar heeft afgesloten. Deze leningen en vorderingen worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode, eventueel verminderd met een voorziening voor bijzondere waardeverminderingen.

3.5.4 Voor verkoop beschikbaar

Beleggingen die niet voldoen aan de door het management aangegeven criteria om te worden opgenomen in de categorieën gehouden tot einde looptijd, leningen en vorderingen, of tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening, worden geclassificeerd als voor verkoop beschikbaar.

Voor verkoop beschikbare beleggingen worden na de eerste opname in de balans geherwaardeerd op reële waarde.

Niet-gerealiseerde winsten en verliezen die voortvloeien uit de reële waardeveranderingen van voor verkoop beschikbare beleggingen worden, rekening houdend met uitgestelde belastingverplichtingen, in het eigen vermogen verwerkt.

Beleggingen in de vorm van aandelen waarvan de reële waarde niet betrouwbaar kan worden bepaald, worden gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met bijzondere waardeverminderingen.

Wanneer de beleggingen worden verkocht, worden hiermee verband houdende cumulatieve reële waardeaanpassingen verwerkt in de winst- en verliesrekening als resultaat uit beleggingen. SNS REAAL hanteert de gemiddelde kostprijsmethode voor de bepaling van het gerealiseerde resultaat.

3.5.5 Tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening

Een financieel instrument wordt geclassificeerd als gewaardeerd tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening indien het wordt aangehouden voor handelsdoeleinden ('handelsdoeleinden') of als het bij eerste opname als zodanig is aangemerkt ('aangewezen'). Financiële instrumenten worden alleen aangemerkt als gewaardeerd tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening indien:

- 1 het een inconsistentie in waardering of opname elimineert of aanzienlijk beperkt die anders zou ontstaan; of
- 2 SNS REAAL de beleggingen beheert en evalueert op basis van de reële waarde.

De financiële instrumenten worden opgenomen tegen reële waarde. Ongerealiseerde en gerealiseerde waardeveranderingen worden rechtstreeks in de winst- en verliesrekening opgenomen onder het resultaat uit beleggingen.

De verdiende rente op aangehouden effecten wordt opgenomen als rentebate onder de rentemarge bij SNS Bank en onder het resultaat uit beleggingen bij REAAL Verzekeringen. Ontvangen dividend wordt opgenomen onder het resultaat uit beleggingen.

3.5.6 Bijzondere waardevermindering

SNS REAAL beoordeelt op iedere rapportagedatum of er objectieve aanwijzingen bestaan dat de beleggingen geclassificeerd als gehouden tot einde looptijd, leningen en vorderingen en voor verkoop beschikbaar een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan. Bijzondere waardeverminderingen worden direct in de winst- en verliesrekening verantwoord onder de post bijzondere waardeverminderingen. Bij voor verkoop beschikbare beleggingen wordt een eventuele herwaardering in het eigen vermogen eerst afgeboekt.

Een belegging in aandelen wordt geacht een bijzondere waardevermindering te hebben ondergaan indien de boekwaarde de realiseerbare waarde duurzaam overtreft, dat wil zeggen dat de reële waarde:

- ⊙ 25% of meer gedaald is onder de kostprijs, of
- ⊙ 9 maanden of langer lager is dan de kostprijs.

Voor de beleggingen in de vorm van niet-genoteerde aandelen wordt de realiseerbare waarde bepaald door toepassing van erkende waarderingstechnieken. De standaardmethode die wordt toegepast, is gebaseerd op de verhouding in de markt tussen de winst en de waarde van vergelijkbare bedrijven. Voor genoteerde beleggingen wordt de realiseerbare waarde bepaald aan de hand van de marktprijs van de aandelen.

Beleggingen in schuldbewijzen worden getoetst op een bijzondere waardevermindering indien er objectieve aanwijzingen zijn voor financiële problemen bij de tegenpartij, het wegvallen van een markt of andere aanwijzingen.

Indien in een periode daarna de bijzondere waardevermindering afneemt en de afname objectief kan worden toegeschreven aan een gebeurtenis die zich na de afwaardering heeft afgespeeld, wordt de bijzondere waardevermindering teruggedenomen via de winst- en verliesrekening. Dit geldt niet voor beleggingen in aandelen, waarbij een waardevermeerdering altijd als een herwaardering wordt behandeld.

3.6 Beleggingen voor rekening en risico van polishouders

Beleggingen die worden gehouden voor rekening en risico van polishouders worden gewaardeerd tegen reële waarde.

Bedragen die polishouders hiervoor verschuldigd zijn, worden in de winst- en verliesrekening opgenomen als verzekeringspremies. Waardeveranderingen van de beleggingen en boekresultaten op de verkoop van beleggingen worden in de winst- en verliesrekening opgenomen als resultaat uit beleggingen voor rekening en risico van polishouders.

3.7 Belegd onderpand verkregen uit verbruikleen

SNS REAAL heeft programma's waarbij effecten worden uitgeleend. Hiervoor wordt onderpand verkregen dat in sommige gevallen door SNS REAAL wordt belegd. Deze beleggingen staan niet ter vrije beschikking. De beleggingen kunnen alleen worden gebruikt voor de aflossing van de zekerheden die door de lener ter beschikking zijn gesteld in verband met de verbruikleen-transactie. De verplichting tot terugbetaling van het verstrekte onderpand in geld is in de balans opgenomen onder de post schuld inzake verbruikleen (paragraaf 3.23). Deze beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Ongerealiseerde waardeveranderingen worden, na aftrek van belastingen, opgenomen in de reële waardereserve. Indien er sprake is van een bijzonder waardeverminderingsverlies, zal de boekwaarde worden afgeboekt tot de realiseerbare waarde.

3.8 Derivaten

Afgeleide financiële instrumenten worden gewaardeerd tegen reële waarde bij het aangaan van het contract.

De reële waarde van openbaar verhandelde derivaten is gebaseerd op genoteerde biedprijzen voor gehouden activa of uit te geven verplichtingen en genoteerde laatprijzen voor te verwerven activa of gehouden verplichtingen.

De reële waarde van niet-openbaar verhandelde derivaten is afhankelijk van het type instrument en wordt gebaseerd op een contantewaardemodel of een optiewaarderingsmodel. SNS REAAL neemt derivaten met een positieve marktwaarde op onder de activa en derivaten met een negatieve marktwaarde onder de verplichtingen.

Veranderingen in de reële waarde van derivaten die niet vallen onder hedge accounting (3.8.2.) worden verwerkt in de resultatenrekening in het resultaat uit hoofde van financiële instrumenten.

3.8.1 In contracten besloten derivaten

Een in een contract besloten derivaat wordt gewaardeerd als een apart derivaat als er geen nauw verband bestaat tussen de economische kenmerken en risico's van het in een contract besloten derivaat en die van het basiscontract, als het basiscontract niet tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening is gewaardeerd en als een afzonderlijk instrument met dezelfde kenmerken zou voldoen aan de definitie van een derivaat. Deze in een ander contract besloten derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardemutaties in het resultaat worden verwerkt.

3.8.2 Hedge accounting

SNS REAAL gebruikt derivaten als onderdeel van het balans- en risicobeheer. Deze instrumenten worden gebruikt voor het afdekken van interest- en valutarisico's, inclusief risico's uit hoofde van toekomstige transacties.

SNS REAAL kan bepaalde derivaten aanwijzen als hetzij (1) een afdekking van de reële waarde van een opgenomen actief of vaststaande verplichting (fair value hedge) of (2) een afdekking van een toekomstige kasstroom die is toe te rekenen aan een opgenomen actief of verplichting, een verwachte transactie of een vaststaande verplichting (cash flow hedge).

Hedge accounting wordt toegepast voor derivaten die aldus zijn aangewezen en aan de voorwaarden van IAS 39 voldoen.

Een hedge wordt geacht effectief te zijn indien SNS REAAL, vanaf het begin en gedurende de looptijd, kan verwachten dat veranderingen van de reële waarde of de kasstromen van de afgedekte positie vrijwel volledig worden gecompenseerd door veranderingen van de reële waarde of kasstromen van het afdekkingsinstrument, voor zover deze het gehedgede risico betreffen, en de werkelijke uitkomsten binnen een bandbreedte van 80% tot 125% blijven.

SNS REAAL beëindigt de hedge accounting zodra het management daartoe besluit. Ook wordt hedge accounting beëindigd zodra wordt vastgesteld dat een derivaat niet langer effectief is als afdekking, dan wel wanneer het derivaat vervalt, wordt

verkocht, beëindigd of uitgeoefend; of wanneer de afgedekte positie vervalt, de afgedekte positie wordt verkocht of afgelost; of wanneer een verwachte transactie niet langer zeer waarschijnlijk wordt geacht.

3.8.2.1 Fair value hedge accounting

Derivaten die worden aangewezen als afdekking van de reële waarde van opgenomen activa of van een vaststaande verplichting, worden verwerkt als fair value hedge. Veranderingen van de reële waarde van de derivaten die zijn aangewezen als afdekking worden rechtstreeks verwerkt in de winst- en verliesrekening op dezelfde regel waar ook de corresponderende verandering van de reële waarde van het afgedekte actief of de afgedekte verplichting, die is toe te schrijven aan dat specifieke afgedekte risico, wordt verwerkt.

Indien de afdekking niet langer aan de voorwaarden voor hedge accounting voldoet, wordt een aanpassing van de boekwaarde van een afgedekt financieel instrument geamortiseerd ten laste of ten gunste van de winst- en verliesrekening gedurende de verwachte resterende looptijd van het afgedekte instrument.

Op het moment dat het afgedekte instrument niet langer wordt opgenomen, dat wil zeggen dat het wordt verkocht of afgelost, wordt het niet geamortiseerde deel van de reële-waardeaanpassing van het afgedekte actief direct in de winst- en verliesrekening opgenomen.

3.8.2.2 Cash flow hedge accounting

Derivaten kunnen worden aangewezen als afdekking van het risico op toekomstige variabiliteit van de kasstromen van een opgenomen actief of verplichting of van een verwachte, zeer waarschijnlijke transactie. Veranderingen van de reële waarde van het effectieve deel van derivaten, die zijn aangewezen als cash flow hedge en die voldoen aan de voorwaarden voor cash flow hedge accounting, worden opgenomen in de cash flow hedge reserve als aparte component van het eigen vermogen. De onderliggende transactie, die is aangewezen als onderdeel van een cash flow hedge, ondergaat geen wijziging wat betreft de administratieve verwerking.

Op het moment dat de verwachte transactie resulteert in de daadwerkelijke opname van een actief of een verplichting, worden de cumulatieve winsten en verliezen die voorheen in de cash flow hedge reserve opgenomen waren, overgeboekt naar de winst- en verliesrekening en verwerkt in de perioden waarin de afgedekte transactie van invloed is op het resultaat.

Bij het bepalen van het deel van de reële-waardeverandering dat in de cash flow hedge reserve wordt opgenomen, wordt het deel van de winst of het verlies op het afdekkingsinstrument dat als effectieve afdekking van het kasstroomrisico wordt beschouwd, in het eigen vermogen opgenomen, terwijl het ineffectieve deel in de winst- en verliesrekening wordt verwerkt.

Indien het afdekkingsinstrument zelf vervalt of wordt verkocht, wordt beëindigd of uitgeoefend of niet meer aan de voorwaarden voldoet, blijft het cumulatieve resultaat in de cash flow hedge reserve (eigen vermogen) opgenomen, totdat de verwachte transactie daadwerkelijk plaatsvindt.

Indien de verwachte transactie naar verwachting niet meer zal plaatsvinden, wordt het in het eigen vermogen verwerkte cumulatieve resultaat onmiddellijk naar de winst- en verliesrekening overgeboekt.

3.9 Uitgestelde belastingvorderingen

Voor tijdelijke verschillen tussen de fiscale boekwaarde van activa en verplichtingen en de boekwaarde volgens deze jaarrekening worden uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen gevormd. Hierbij wordt uitgegaan van de belastingtarieven die gelden per balansdatum en de tarieven die zullen gelden in de periode waarin de uitgestelde belastingvorderingen of verplichtingen worden afgewikkeld. De uitgestelde belastingen worden gewaardeerd op nominale waarde.

Uitgestelde belastingvorderingen worden alleen opgenomen indien verwacht wordt dat in de nabije toekomst voldoende fiscale winsten worden gerealiseerd ter compensatie van deze tijdelijke verschillen. Voor tijdelijke verschillen tussen de boekwaarde en fiscale waarde van investeringen in groepsmaatschappijen en deelnemingen worden uitgestelde belastingen opgenomen, behalve als SNS REAAL het tijdstip kan bepalen waarop deze tijdelijke verschillen aflopen en het daarbij waarschijnlijk is dat deze verschillen niet zullen aflopen in de nabije toekomst.

De uitgestelde belastingvorderingen worden op balansdatum beoordeeld en indien het niet langer waarschijnlijk is dat de gerelateerde belastingbaten worden gerealiseerd, wordt de vordering tot de realiseerbare waarde vermindert.

De belangrijkste tijdelijke verschillen vloeien voort uit de herwaardering van materiële vaste activa, bepaalde financiële activa en verplichtingen waaronder derivatencontracten en toepassing van hedge accounting, voorzieningen voor pensioenen en overige personeelsregelingen na pensionering, technische voorzieningen, voorwaarts te verrekenen verliezen, en – met betrekking tot overnames – uit het verschil tussen (a) het saldo van de reële waarde van de overgenomen activa en aangegane verplichtingen en (b) de boekwaarde.

Uitgestelde belastingen met betrekking tot de herwaardering van hiervoor genoemde activa en passiva waarvan waardeveranderingen direct ten laste of ten gunste van het eigen vermogen worden gebracht, worden ook ten gunste of ten laste van het eigen vermogen gebracht en worden bij realisatie samen met de uitgestelde waardeveranderingen opgenomen in de winst- en verliesrekening.

3.10 Herverzekeringscontracten

Afgesloten contracten met herverzekeraars uit hoofde waarvan SNS REAAL wordt gecompenseerd voor verliezen op uitgegeven verzekeringscontracten, worden aangemerkt als gegeven herverzekeringscontracten.

Afgesloten verzekeringscontracten waarbij de contracthouder een andere verzekeraar is, worden aangemerkt als ontvangen herverzekeringscontract en verantwoord als een verzekeringscontract.

Herverzekeringspremies, provisies en uitkeringen zowel als technische voorzieningen voor herverzekeringscontracten worden op dezelfde wijze verantwoord als de directe verzekeringen waarvoor de herverzekeringen zijn afgesloten. Het aandeel van herverzekeraars in de technische voorzieningen en de uitkeringen waartoe SNS REAAL uit hoofde van haar herverzekeringscontracten gerechtigd is, worden opgenomen als activa uit herverzekering. Deze activa bestaan uit kortlopende vorderingen op herverzekeraars (gepresenteerd onder overige activa) en vorderingen op langere termijn (gepresenteerd onder herverzekeringscontracten). Deze vorderingen zijn afhankelijk van de verwachte claims en uitkeringen die voortvloeien uit de desbetreffende herverzekerde verzekeringscontracten. De depositocomponent van (her) verzekeringscontracten die vallen onder de werkingssfeer van IFRS 4 Verzekeringscontracten, zullen worden opgenomen onder de technische voorzieningen.

De waardering van door en aan herverzekeraars verschuldigde bedragen geschiedt in overeenstemming met de voorwaarden van de herverzekeringscontracten. Verplichtingen uit herverzekering betreffen voornamelijk te betalen premies voor herverzekeringscontracten. Deze premies worden als last opgenomen in de periode waarover zij verschuldigd zijn.

De vorderingen uit hoofde van herverzekeringscontracten worden op rapportagedatum beoordeeld op eventuele bijzondere waardeverminderingen.

3.11 Vastgoedprojecten

Vastgoedprojecten betreffen afgeronde en nog niet afgeronde projecten. Vastgoedprojecten bestaan uit onroerend goed waarvoor nog geen specifieke overeenkomst met een derde partij is afgesloten. Waardering vindt plaats tegen kostprijs of lagere realiseerbare waarde. De realiseerbare waarde is de geschatte verkoopprijs, verminderd met verkoopkosten. Als de realiseerbare waarde lager is dan de boekwaarde wordt een bijzondere waardevermindering in het resultaat verantwoord. Terugname van een bijzondere waardevermindering wordt eveneens in het resultaat verantwoord.

3.12 Vorderingen op klanten

3.12.1 Hypotheken en hypothecair gedekte vastgoedfinancieringen

Hieronder worden verstaan kredieten aan klanten met hypothecaire zekerheid. Deze kredieten worden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode. De waardering van kredieten die na heronderhandeling of anderszins worden gewijzigd, geschiedt op basis van de oorspronkelijke effectieve rente vóór de herziening van de voorwaarden. Met betrekking tot de kredieten wordt een voorziening uit hoofde van bijzondere waardevermindering getroffen indien er objectieve aanwijzingen bestaan dat SNS REAAL niet in staat zal zijn om alle bedragen te incasseren die volgens de oorspronkelijke contractuele leningsvoorwaarden zijn verschuldigd. Voor kredieten die individueel belangrijk zijn, is het bedrag van de voorziening gelijk aan het verschil tussen de boekwaarde van de totale positie en de realiseerbare waarde. De realiseerbare waarde is gelijk aan de contante waarde van de verwachte toekomstige kasstromen, inclusief de bedragen die uit hoofde van garanties en onderpand worden gerealiseerd, gediscoteerd tegen de oorspronkelijke effectieve rente van de kredieten.

Homogene groepen kredieten met een kleinere omvang (met overeenkomstig kredietrisico) worden op collectieve basis getoetst op bijzondere waardevermindering. De voorziening op basis van de collectieve benadering wordt bepaald met behulp van diverse modelmatige instrumenten, waaronder 'risk rating models' voor homogene pools van kredieten voor particulieren en midden- en kleinbedrijf. De verliesfactoren die met behulp van dergelijke modellen worden ontwikkeld, zijn gebaseerd op eigen historische verliesgegevens en worden aangepast op basis van actuele waarneembare gegevens die, naar het oordeel van het management, van invloed zijn op de inbaarheid van de portefeuille op de beoordelingsdatum.

De voorziening voor waardeverminderingen dekt tevens verliezen in gevallen waar objectieve aanwijzingen erop duiden dat in onderdelen van de kredietportefeuille waarschijnlijke verliezen schuilen (IBNR: 'incurred but not reported'). Deze zijn geschat op basis van historische verliespatronen van kredieten met risicokenmerken die vergelijkbaar zijn met die van kredieten in portefeuille en houden rekening met het actuele economische klimaat waarin de kredietnemers opereren.

Indien het bedrag van de bijzondere waardevermindering vervolgens daalt als gevolg van een gebeurtenis na de afboeking wordt de vrijval van de voorziening ten gunste gebracht van de winst- en verliesrekening.

Wanneer een krediet oninbaar is, wordt dit afgeschreven ten laste van de voorziening voor bijzondere waardeverminderingen. Bedragen die daarna alsnog worden geïnd, worden in mindering gebracht op de dotatie aan de voorziening voor bijzondere waardeverminderingen in de winst- en verliesrekening.

Daarnaast wordt een aantal gesecuritiseerde kredieten met hypothecaire zekerheid, nog te securitiseren hypotheek en de verbonden verplichtingen in combinatie met derivaten, gewaardeerd op basis van reële waarde. Dit betreft de hypotheek vallend onder het securitisatie programma Holland Homes MBS. De reële waarde wordt berekend op basis van de actuele swapcurve vermeerderd met risico-opslagen die zijn herleid uit de ontwikkeling van hypotheektarieven ten opzichte van de swaprente. Daarnaast wordt rekening gehouden met een kans op vervroegde aflossing. Deze hypotheek zijn nader gespecificeerd in de toelichting.

3.12.1.1 Kredietgaranties

SNS REAAL heeft een kredietgarantie afgesloten voor het kredietrisico van een deel van de hypotheekportefeuille. Hierdoor worden bijzondere waardeverminderingen van de betreffende hypotheekportefeuille verhaald op de garantieverstrekker. Bijzondere waardeverminderingen op hypotheeken en de vordering uit hoofde van de garantie worden opgenomen onder bijzondere waardeverminderingen in het resultaat.

3.12.2 Niet-hypothecair gedekte vastgoedfinancieringen en overige vorderingen

Hieronder worden kredieten aan zakelijke en particuliere klanten zonder hypothecaire zekerheid verstaan. De kredieten worden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode. De waardering van kredieten die na heronderhandeling of anderszins worden gewijzigd als gevolg van financiële herstructurering van de kredietnemer geschiedt op basis van de oorspronkelijke effectieve rente vóór de herziening van de voorwaarden.

Met betrekking tot de leningen wordt een voorziening uit hoofde van bijzondere waardevermindering getroffen indien er objectieve aanwijzingen bestaan dat SNS REAAL niet in staat zal zijn om alle bedragen te incasseren die volgens de oorspronkelijke contractuele leningsvoorwaarden zijn verschuldigd.

De criteria voor bijzondere waardevermindering worden toegepast op de gehele kredietportefeuille, behalve op homogene leninggroepen met een kleinere omvang zoals consumptieve kredieten, die op collectieve basis worden getoetst op bijzondere waardevermindering. Kleinere bedrijfskredieten die op portefeuillebasis worden beheerd, worden ook op collectieve basis getoetst op bijzondere waardevermindering.

Voor kredieten die individueel belangrijk zijn, is het bedrag van de voorziening gelijk aan het verschil tussen de boekwaarde van de totale positie en de realiseerbare waarde. De realiseerbare waarde is gelijk aan de contante waarde van de verwachte toekomstige kasstromen, inclusief de bedragen die uit hoofde van garanties en onderpand worden gerealiseerd, gediscoteerd tegen de oorspronkelijke effectieve rente van de leningen.

De voorziening op basis van de collectieve benadering wordt bepaald met behulp van diverse modelmatige instrumenten, waaronder 'risk rating models' voor homogene pools van kredieten voor particulieren en midden- en kleinbedrijf.

De verliesfactoren die met behulp van dergelijke modellen worden ontwikkeld zijn gebaseerd op historische verliesgegevens van SNS REAAL en worden aangepast op basis van actuele waarneembare gegevens die, naar het oordeel van het management, van invloed zijn op de inbaarheid van de portefeuille op de beoordelingsdatum.

De voorziening voor waardeverminderingen dekt tevens verliezen in gevallen waar objectieve aanwijzingen erop duiden dat in onderdelen van de leningportefeuille waarschijnlijke verliezen schuilen (IBNR: 'incurred but not reported'). Deze zijn geschat op basis van historische verliespatronen in ieder onderdeel en de kredietwaardigheid van de kredietnemers en zijn een afspiegeling van het actuele economische klimaat waarin de kredietnemers opereren.

Indien het bedrag van de bijzondere waardevermindering vervolgens daalt als gevolg van een gebeurtenis na de afboeking wordt de vrijval van de voorziening ten gunste gebracht van de winst- en verliesrekening.

Wanneer een krediet oninbaar is, wordt dit afgeschreven ten laste van de hiermee verband houdende voorziening voor bijzondere waardeverminderingen. Bedragen die daarna alsnog worden geïnd, worden in mindering gebracht op de dotatie aan de voorziening in de winst- en verliesrekening.

3.12.2.1 Lease

SNS REAAL als huurder (lessee)

De leaseovereenkomsten die SNS REAAL afsluit betreffen operationele lease. Het totaal van de onder de leaseovereenkomsten betaalde bedragen wordt lineair in het resultaat verantwoord over de looptijd van de overeenkomst.

SNS REAAL als verhuurder (lessor)

SNS REAAL houdt enkele financial leaseovereenkomsten. Dit zijn overeenkomsten waarbij SNS REAAL vrijwel alle aan het eigendom verbonden risico's en voordelen overdraagt aan de lessee. De balanswaarde van een leasevordering is gelijk aan de contante waarde van de leasetermijnen, berekend op basis van de impliciete rentevoet van de leaseovereenkomst en met inbegrip van een eventuele gegarandeerde restwaarde.

3.13 Vorderingen op banken

De vorderingen op banken, voor zover niet in de vorm van rentedragende effecten. De waardering van deze vorderingen geschiedt tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode onder aftrek van bijzondere waardeverminderingen.

3.14 Vennootschapsbelasting

De vennootschapsbelasting betreft te vorderen of verschuldigde belasting met betrekking tot de belastbare winst over de verslagperiode en eventueel nog niet afgerekende verschuldigde belasting over voorgaande periodes. Actuele belastingvorderingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde volgens het geldende belastingtarief waartegen afgerekend zal worden.

3.15 Overige activa

De overige activa bestaan uit vorderingen uit directe verzekeringen, overige belastingen, overige vorderingen en overlopende activa. Onder de overlopende activa zijn tevens opgenomen de opgebouwde rente op financiële instrumenten die worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, alsmede de overige overlopende activa, waaronder de vordering van SNS Bank op klanten en op het clearinghuis inzake optieposities.

3.16 Kas en kasequivalenten

Onder kas en kasequivalenten zijn begrepen de direct en niet-direct opeisbare tegoeden bij De Nederlandsche Bank (DNB), tegoeden van de verzekeringsactiviteiten bij de overige banken en vorderingen van de bankactiviteiten op kredietinstellingen met een resterende looptijd korter dan één maand. De niet-direct opvraagbare tegoeden van SNS Bank op andere banken zijn opgenomen onder vorderingen op banken.

3.17 Eigen vermogen

3.17.1 Geplaatst aandelenkapitaal en agioreserve

Het aandelenkapitaal bestaat uit het geplaatste en volgestorte aandelenkapitaal op gewone aandelen en aandelen B. De agioreserve betreft het gestorte kapitaal dat in aanvulling op de nominale waarde op de uitgegeven gewone aandelen en aandelen B is gestort. De kosten die direct zijn toe te rekenen aan de uitgifte van eigen vermogensinstrumenten worden, na aftrek van belasting, in mindering gebracht op de emissieopbrengst.

3.17.2 Dividend op gewone aandelen en aandelen B

De verwerking van dividend over een boekjaar, dat na de balansdatum wordt gedeclareerd, wordt behandeld in de regeling inzake de winst- en verliesbestemming onder de overige gegevens.

3.17.3 Herwaarderingsreserve

De herwaarderingsreserves van onroerend goed voor eigen gebruik (zie 3.2.1) worden opgenomen in de herwaarderingsreserve.

3.17.4 Cash flow hedge reserve

De cash flow hedge reserve bestaat uit het effectieve deel van de cumulatieve veranderingen in de reële waarde van gebruikte derivaten in het kader van cash flow hedges, na aftrek van belastingen, mits de afgedekte transactie nog niet heeft plaatsgevonden (zie 3.8.2.2).

3.17.5 Reële-waarde reserve

In de reële-waarde reserve worden winsten en verliezen als gevolg van veranderingen in de reële waarde van voor verkoop beschikbare activa verwerkt, onder aftrek van belastingen. Indien de desbetreffende activa worden verkocht, geïnd of anderszins worden vervreemd, wordt het daarop betrekking hebbende cumulatieve resultaat dat in de reële waarde reserve is verwerkt, overgeboekt naar de winst- en verliesrekening (zie 3.5.4). Tevens worden valutakoersverschillen op niet-monetaire financiële activa die worden geclassificeerd als voor verkoop beschikbaar opgenomen in deze reserve (zie 2.7).

3.17.6 Winstdelingsreserve

De verzekeringsportefeuille bevat contracten met discretionaire winstdeling. Deze winstdeling wordt jaarlijks toegekend voornamelijk op basis van de in het jaar gerealiseerde overrente op vastrentende waarden in de bestaande portefeuille. Niet-gerealiseerde winsten en verliezen op deze vastrentende waarden worden verwerkt in de reële-waarde reserve, het gedeelte van deze ongerealiseerde herwaarderingsreserves dat in de toekomst mogelijk beschikbaar komt voor polishouders als winstdeling, wordt opgenomen in de winstdelingsreserve.

3.17.7 Overige reserves

De overige reserves bestaan met name uit de ingehouden winsten van SNS REAAL.

3.17.8 Securities capital en agioreserve securities capital

Het securities capital bestaat uit het geplaatste en volgestorte securities capital bij de Nederlandse Staat en Stichting Beheer SNS REAAL. De agioreserve securities capital betreft het gestorte kapitaal dat in aanvulling op de nominale waarde op de uitgegeven securities is gestort. De kosten die direct toe te rekenen zijn aan de uitgifte van het securities capital worden, na aftrek van belasting, in mindering gebracht op de emissieopbrengst.

3.17.9 Dividend op securities

Het dividend bedrag op securities over een boekjaar, dat na de balansdatum wordt gedeclareerd, wordt toegelicht in de regeling inzake de winst- en verliesbestemming onder de overige gegevens.

3.18 Participatiecertificaten en achtergestelde schulden

3.18.1 Participatiecertificaten

Participatiecertificaten zijn door SNS Bank uitgegeven aan derden. De certificaten hebben een oneindige looptijd waarbij SNS Bank het recht heeft om na tien jaar – na toestemming van de toezichthouder – in zijn geheel vervroegd af te lossen. De hoogte van het dividend, in de vorm van een couponrente, wordt vastgesteld over een periode van tien jaar en is gelijk aan het CBS-rendement Staatsleningen 9-10 jaar verhoogd met een opslag. Participatiecertificaten worden bij eerste opname gewaardeerd tegen reële waarde, dat wil zeggen de emissieopbrengst (de reële waarde van de ontvangen vergoeding) onder aftrek van de gemaakte transactiekosten. Na eerste opname worden ze gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode. De uitkeringen op participatiecertificaten worden opgenomen onder de rentelasten van het bankbedrijf.

De participatiecertificaten worden in de jaarrekening geclassificeerd als vreemd vermogen. Voor de solvabiliteitsrapportages aan DNB door SNS Bank maakt deze post onderdeel uit van het Tier 1-vermogen.

3.18.2 Achtergestelde schulden

Onder de achtergestelde leningen worden opgenomen de achtergestelde en onderhandse (obligatie)leningen uitgegeven door SNS Bank en SNS REAAL. Deze leningen worden voor de solvabiliteitstoetsing door DNB bij SNS Bank in aanmerking genomen. Waardering bij eerste opname vindt plaats tegen reële waarde, dat wil zeggen de emissieopbrengst (de reële waarde van de ontvangen vergoeding) onder aftrek van de gemaakte transactiekosten. Na eerste opname worden ze gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode.

3.18.3 Slotbonusrekening

De slotbonusrekening betreft verplichtingen inzake slotbonussen uit hoofde van bepaalde levensverzekeringen. De aanspraak op een slotbonus bestaat uitsluitend voor bepaalde individuele polissen die door het verstrijken van de overeengekomen looptijd of als gevolg van het overlijden van de verzekerde tot uitkering komen. Bij afkoop van de polis vervalt het recht op een slotbonus. De aanspraken op nog niet uitgekeerde slotbonussen zijn achtergesteld bij alle andere schulden. Ook is bepaald dat de aanspraken op een slotbonus vervallen indien en voor zover de resultaten een zodanige invloed hebben op het aansprakelijke vermogen dat niet meer wordt voldaan, of dat dreigt dat niet meer zal worden voldaan, aan de wettelijk vereiste solvabiliteitsmarge.

De slotbonusrekening wordt actuariel bepaald op basis van dezelfde grondslagen zoals die worden toegepast voor de bepaling van de winstbijijschrijvingen, die onderdeel zijn van de voorziening voor verzekeringscontracten. Hierbij wordt rekening gehouden met geschatte kansen op vervroegde opzegging van verzekeringen.

Jaarlijks wordt een gedeelte van de slotbonusrekening volgens een vaste methodiek omgezet in een onvoorwaardelijk recht van de polishouder en toegevoegd aan de voorziening voor verzekeringscontracten.

Deze verplichtingen uit hoofde van de slotbonusregeling worden in de jaarrekening gekwalificeerd als vreemd vermogen.

Voor de solvabiliteitsrapportage van de verzekeringsactiviteiten aan DNB maakt deze post onderdeel uit van het aanwezige vermogen.

3.19 Schuldbewijzen

Uitstaande schuldbewijzen worden bij eerste opname gewaardeerd tegen reële waarde, dat wil zeggen de emissieopbrengst (de reële waarde van de ontvangen vergoeding) onder aftrek van de gemaakte transactiekosten. Na eerste opname worden ze gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode. Een specifieke categorie uitstaande schuldbewijzen wordt na eerste opname tegen reële waarde opgenomen met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening zodat een inconsistentie in de waardering wordt geëlimineerd die anders zou zijn ontstaan uit de waardering van activa en verplichtingen.

Wanneer SNS REAAL eigen schuldbewijzen aankoopt, worden deze schuldbewijzen van de balans verwijderd.

3.20 Verzekeringscontracten

3.20.1 Algemeen

De voorziening voor verzekeringscontracten wordt berekend op basis van een voldoende voorzichtige prospectieve actuariële methode waarbij rekening gehouden wordt met alle toekomstige uitkeringen en nog te ontvangen premies, voor zover van toepassing. Bij de berekening wordt afgeweken van het gebruik van een prospectieve methode indien deze methode vanwege de aard van het betrokken type levensverzekering niet toepasbaar is.

De werkelijke uitkeringen en het tijdstip van uitkeren zijn afhankelijk van factoren zoals sociale, economische en demografische trends, inflatie, beleggingsrendementen, gedrag van polishouders en andere factoren en, voor levensverzekeringen, aannames met betrekking tot de ontwikkeling van sterfte en invaliditeit. De gebruikte aannames voor de balanswaardering zijn voor levensverzekeringen gebaseerd op de grondslagen van het tarief, zoals dat is vastgesteld bij het afsluiten van het verzekeringscontract. Het gebruik van andere aannames voor deze factoren dan nu in de jaarrekening zijn gebruikt zou een materieel effect kunnen hebben op de verzekeringstechnische voorzieningen en verzekeringstechnische lasten (zie ook toereikendheidstoetsen voor verzekeringsverplichtingen 3.20.2).

3.20.1.1 Levensverzekeringen voor eigen rekening en risico

Voor uitkeringen uit hoofde van verzekeringspolissen die naar verwachting in de toekomst worden gedaan, wordt een verplichting opgenomen zodra de polis van kracht is. De verplichtingen voor levensverzekeringen voor eigen rekening en risico bestaan uit de verdisconteerde waarde van de verwachte toekomstige uitkeringen (inclusief reeds toegekende winstaandelen) aan polishouders of andere begunstigten, onder aftrek van toekomstige premies (netto premie methode). Er wordt gebruik gemaakt van inschattingen met betrekking tot sterfte en interest en voor sommige risicoproducten verval. Deze gebruikte inschattingen zijn gebaseerd op de tariefgrondslagen, zoals dat is vastgesteld bij het afsluiten van de polis. De disconteringsvoet is voor de meeste contracten vast en bedraagt 3% voor polissen gesloten na 1999 of maximaal 4% voor polissen voor die tijd. Voor spaarhypotheken en andere garantieproducten geldt het in de polis gegarandeerde rendement. De rekenrente voor deze producten is gelijk aan het beleggingsrendement dat op de bijbehorende beleggingen wordt behaald. Het renterisico is hierbij volledig afgedekt. Specifiek voor de pensioenportefeuille geldt dat door het langer leven van de verzekerde(n) de voorzieningen mogelijk ontoereikend kunnen worden. In het verleden zijn daarom additionele dotaties aan de voorziening gedaan voor dit zogenoemde lang leven risico.

De premies bevatten opslagen voor dekking van de kosten. Wanneer de premies worden ontvangen of invorderbaar zijn geworden, vallen de opslagen vrij en zijn deze beschikbaar voor dekking van de werkelijke kosten, waaronder begrepen doorlopende kosten, acquisitiekosten en afschrijving van de geactiveerde acquisitiekosten.

De voorzieningen zijn opgenomen onder aftrek van geactiveerde rentestandkortingen. De geactiveerde rentestandkortingen worden geamortiseerd op actuariële basis.

Voor het recht van premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en de arbeidsongeschiktheidsrentes voor niet-geclaimde schaden, wordt een voorziening aangehouden. Deze voorziening is gebaseerd op een factor maal de voor het arbeidsongeschiktheidsrisico geldende jaarpremie. De hoogte van de factor is onder meer vastgesteld op basis van IBNR-technieken afgeleid uit ervaringscijfers voor claimgedrag. De grondslagen voor waardering van ingegane arbeidsongeschiktheidsdekkingen, waaronder premievrijstellingen, zijn gelijk aan de grondslagen van de hoofdverzekering.

3.20.1.2 Voorziening voor winstdeling, bonussen en kortingen

De contante waarde van de beschikbaar gestelde maar nog niet bijgeschreven winstdeling (winstkoopsommen) voor het aankomende jaar worden opgenomen onder de voorziening voor winstdelingen, bonussen en kortingen.

3.20.1.3 Verzekeringen voor rekening en risico polishouders

Deze contracten betreffen verzekeringen waarbij het beleggingsrisico door de polishouders wordt gedragen. De technische voorzieningen voor verzekeringen waarbij polishouders het beleggingsrisico dragen, worden gewaardeerd op de balanswaarde van de daarmee samenhangende beleggingen. Deze technische voorzieningen worden daarmee gewaardeerd op reële waarde via de winst- en verliesrekening. Transactiekosten en provisies worden niet meegenomen in de eerste waardering maar als last verantwoord op het moment dat deze transacties plaatsvinden.

Bij een aantal beleggingsverzekeringen zijn rentegaranties afgegeven. De garantie is dat op de ingelegde spaarpremie een zeker rendement per jaar wordt gegarandeerd en geldt alleen op de einddatum van de verzekering. Tussentijds is de technische voorziening minimaal gelijk aan de met het garantiepercentage opgerente inleg, na aftrek van de onttrekkingen voor kosten en risicopremies en gecorrigeerd voor toekomstig onnatuurlijk verval. Indien de baten uit beleggingen niet toereikend zijn om de verplichtingen als gevolg van gegarandeerde rendementen te dekken, wordt een aanvullende voorziening getroffen ten laste van de winst- en verliesrekening.

3.20.1.4 Schadeverzekeringen

De voorziening voor niet-verdiende premies geeft het deel van de geboekte premies weer dat betrekking heeft op de niet-verstreken risicotermijnen. De voorziening is gelijk aan de niet-verdiende bruto premies waarbij de betaalde provisie op de bruto premie in mindering is gebracht. Deze voorziening voor niet-verdiende premies wordt separaat voor ieder verzekeringscontract bepaald op basis van een dagelijkse pro-ratamethode, eventueel aangepast voor variaties in risico en claimfrequenties gedurende de looptijd van het verzekeringscontract.

De wijziging in de voorziening voor niet-verdiende premies wordt in de winst- en verliesrekening verwerkt zodat de opbrengsten worden opgenomen gedurende de risicotermijn.

De voorziening voor lopende risico's wordt gevormd ten behoeve van verplichtingen die voortkomen uit:

- ⊙ Schaden en de schadebehandelingskosten die zich na de balansdatum kunnen voordoen en die gedekt worden door vóór die datum gesloten overeenkomsten, voor zover het in dit verband geraamde bedrag de voorziening voor niet-verdiende premies en de in verband met deze overeenkomsten opeisbare premies te boven gaat.
- ⊙ De ontvangen spaarpremies voor polissen die een eenmalige of gelijkblijvende periodieke premie kennen maar waarvoor het verzekerde risico in de toekomst toeneemt. Dit betreft in het bijzonder de arbeidsongeschiktheidsverzekeringen.

De voorziening voor te betalen schaden is bestemd voor de per balansdatum gemelde maar nog niet afgewikkelde schaden van het boekjaar en de voorgaande jaren. De vaststelling geschiedt stelselmatig post voor post. In geval van arbeidsongeschiktheidsschaden wordt deze voorziening de Voorziening Periodieke Uitkeringen (VPU) genoemd.

REAAL Verzekeringen houdt co-assurantiecontracten, met name voor transportverzekeringen. Bij de berekening van de technische voorziening wordt rekening gehouden met alle per balansdatum aangegane risico's en de gedurende het boekjaar geleden (gemelde én ongemelde) schaden. De verwachte standen voor de aangegane risico's en geleden schades met betrekking tot de transportverzekeringen worden bepaald volgens het tekenjarenbeginsel.

De voorziening Incurred But Not Reported (IBNR) is bestemd voor de per balansdatum wel voorgevallen, maar nog niet bij de verzekeraar gemelde schaden. Voor de arbeidsongeschiktheidsverzekeringen wordt deze voorziening deels vastgesteld op basis van de risicopremies en schaderatio's uit recente jaren en deels op basis van actuariële schade-uitlooptanalyses. Voor de overige schadeverzekeringen wordt de omvang van deze voorziening geschat op basis van actuariële schade-uitlooptanalyses. Bij het uitvoeren van deze analyses wordt rekening gehouden met verwachte subrogatie. De actuariële analyses ten behoeve van de voorziening IBNR worden in het bijzonder gebruikt om de uiteindelijk verwachte kosten te schatten van complexere claims die door zowel in- als externe factoren (zoals schadebehandelingsprocedures, inflatie, veranderingen in wet- en regelgeving, gerechtelijke uitspraken, historie en trends) kunnen worden beïnvloed. Voor kosten in verband met schadebehandeling wordt de afzonderlijke voorziening interne afwikkelingskosten gevormd. Deze voorziening geeft een schatting van de kosten die zijn verbonden aan de toekomstige uitkeringen voor verzekerde gebeurtenissen die zich reeds hebben voorgedaan. De in deze paragraaf genoemde schadevoorzieningen, met uitzondering van die voor claims uit hoofde van arbeidsongeschiktheid, worden, conform hetgeen gebruikelijk is in de branche, niet contant gemaakt. Dit geldt ook voor de voorziening interne afwikkelingskosten. Wijzigingen in schattingen worden in het resultaat opgenomen in de periode waarin de schattingen zijn aangepast.

3.20.2 Toereikendheidstoetsen voor verzekeringsverplichtingen

De op balansdatum gerapporteerde verzekeringsverplichtingen zijn vastgesteld op basis van tariefgrondslagen (levensverzekeringen) of historisch waargenomen schade-uitloop (schadeverzekeringen). Voor arbeidsongeschiktheidsverzekeringen wordt een combinatie van beide methoden gebruikt. De toereikendheid van de voorziening wordt periodiek getoetst gedurende de verslaggevingsperiode door middel van een test. Deze test wordt voor het levenbedrijf op twee verschillende grondslagen uitgevoerd, namelijk IFRS grondslagen, ofwel de 'Liability Adequacy Test' (LAT) en DNB grondslagen.

LAT levensverzekeringen

Conform IFRS regels dient een LAT te worden uitgevoerd. Dit betreft een toets van de balansvoorziening waarbij wordt getoetst of deze toereikend is om met een grote mate van zekerheid aan de verplichtingen jegens polishouders te kunnen voldoen. Bij de uitvoering van deze toets wordt een projectie gemaakt van de toekomstige contractuele kasstromen op basis van de meest realistisch geachte inschattingen van de actuele en toekomstige ontwikkelingen met betrekking tot sterfte, invaliditeit, gedrag van polishouders, claimbehandelings- en beheerkosten en waarderingsverschillen van beleggingen (voor zover niet op marktwaaarde gewaardeerd). In deze kasstromen is waardering van de in de toekomst verwachte winstdeling en de tijds waarde van de in de verzekeringscontracten besloten derivaten begrepen. Tenslotte is de schatting nog verhoogd met een onzekerheidsmarge. Voor de berekening van de onzekerheidsmarge is gebruik gemaakt van de zogenaamde Cost of Capital methode. Indien de aldus berekende realistische voorziening lager uitkomt dan de aanwezige technische voorziening op de balans dan kan gesteld worden dat de huidige balansvoorziening toereikend is om aan de toekomstige verplichtingen jegens de polishouders te voldoen. Een eventueel tekort wordt onmiddellijk ten laste van de winst- en verliesrekening gebracht.

Ieder kwartaal wordt deze LAT op de totale portefeuille voor levensverzekeringsverplichtingen uitgevoerd om te beoordelen of de verantwoorde technische voorziening op basis van de meest actuele veronderstellingen nog toereikend is.

Bij de LAT per 31 december 2009 zijn de volgende actuele veronderstellingen gehanteerd:

- ⊙ Disconteringsvoet DNB curve met opslag naar ECB (European Central Bank) euro staatscurve
- ⊙ Winsttoekenning bij overrente boven het rekenrente percentage plus 0,5%, overrentetranches zijn uitlopend
- ⊙ Kostentoedeling en verdeling efficiency voordelen gebaseerd op intern onderzoek
- ⊙ Verwachte sterfte ervaringstafels op basis van intern onderzoek
- ⊙ Onnatuurlijk verval ervaringstafels op basis van intern onderzoek
- ⊙ Inflatie 1,25% voor 2010, 1,5% voor 2011 en 2% vanaf 2012
- ⊙ Salarisontwikkeling bij collectieve contracten conform de inflatie vooronderstelling

Toereikendheidstoets levensverzekeringen DNB

Ten behoeve van de rapportage aan DNB dient eveneens een toereikendheidstoets te worden uitgevoerd. Deze verschilt op een aantal punten met de LAT. De gebruikte disconteringsvoet is de ECB 'AAA'-staatscurve en er wordt rekening gehouden met een afkoopwaarde restrictie van de verzekeringscontracten. De afkoopwaarde restrictie houdt in dat de voorziening berekend per homogene risicogroep nooit lager mag zijn dan de gegarandeerde afkoopwaarden van de verzekeringscontracten. Verder wordt voor de berekening van de onzekerheidsmarge uitgegaan van een cost of capital van 3% in plaats van 5%.

Toereikendheidstoets schadeverzekeringen

Tweemaal per jaar wordt een toets uitgevoerd op de toereikendheid van de gevormde schadevoorzieningen. Deze toets bepaalt eerst een best estimate en vervolgens een risicomarge. In de best estimate wordt een realistische schatting gegeven van toekomstige schadebetalingen. De risicomarge wordt bepaald volgens de cost of capital methodiek.

De toets wordt uitgevoerd op afzonderlijke portefeuilles. De indeling in portefeuilles (naar branches en distributiekanaal) is dusdanig tot stand gekomen dat er qua risico sprake is van homogene portefeuilles. De portefeuilles worden nagenoeg volledig kwantitatief getoetst, alleen een deel van de volmachtportefeuille wordt enkel kwalitatief getoetst.

De toetsing wordt aangevuld met de beoordeling van de gerealiseerde uitloopresultaten en de effecten van het reserveringsbeleid voor dossiervoorzieningen op de omvang van de voorziening. Uit de combinatie van deze toetsingselementen wordt de toereikendheid van de schadevoorzieningen van de gehele schadeportefeuille beoordeeld. Een eventueel tekort wordt onmiddellijk ten laste van de winst- en verliesrekening gebracht.

3.20.3 In verzekeringscontracten besloten derivaten

SNS REAAL neemt in verzekeringscontracten besloten derivaten, of opties tot afkoop van verzekeringscontracten tegen een vast bedrag, of een vast bedrag en een rentevoet en die daardoor nauw verbonden zijn met het basisverzekeringscontract, niet separaat op, maar verwerkt deze conform het hoofcontract. De besloten derivaten worden gewaardeerd zodra de voorziening onder het niveau van de garantie komt. De tijdswaarde van het derivaat wordt niet meegenomen in de balans waardering van het contract.

3.21 Personeelsbeloningen

3.21.1 Pensioenverplichtingen

SNS REAAL heeft diverse pensioenregelingen, voor het grootste gedeelte collectieve toegezegde-bijdrageregelingen.

Een toegezegde-bijdrageregeling is een pensioenregeling waarvoor SNS REAAL vaste bijdragen betaalt aan een afzonderlijke entiteit, de zelfstandige Stichting Pensioenfonds SNS REAAL (het pensioenfonds). Voor dergelijke regelingen heeft SNS REAAL geen in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting om extra bijdragen te doen als het pensioenfonds over onvoldoende activa beschikt om alle uitkeringen te doen.

Voor de collectieve toegezegde-bijdrageregelingen betaalt SNS REAAL bijdragen aan het pensioenfonds. De reguliere bijdragen worden beschouwd als nettoperiodekosten voor het jaar waarin deze verschuldigd zijn en worden als zodanig opgenomen in de personeelskosten. De werknemersbijdrage wordt in mindering gebracht op de nettoperiodekosten.

SNS REAAL heeft tevens enkele toegezegd-pensioenregelingen vanuit acquisities. De pensioenaanspraken van de (voormalige) medewerkers van SNS Property Finance, Zwitserleven, DBV en van de medewerkers die achterblijven in de oude regeling van AXA en Winterthur zijn aan te merken als toegezegde pensioenregelingen. De nettoverplichting van SNS REAAL uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen wordt voor iedere regeling afzonderlijk berekend door een schatting te maken van de pensioenaanspraken die werknemers hebben opgebouwd in ruil voor hun diensten in de verslagperiode en voorgaande perioden. Deze pensioenaanspraken worden gedisconteerd om de contante waarde te bepalen, en de reële waarde van de afgezonderde fondsbeleggingen wordt hierop in mindering gebracht. De disconteringsvoet is het rendement per balansdatum van obligaties met een waardering van de kredietwaardigheid van 'AA' waarvan de looptijd de termijn van de verplichtingen van SNS REAAL benadert. Voor de pensioenregelingen in eigen beheer wordt in de balans de contante waarde van de pensioenaanspraken afzonderlijk opgenomen. De beleggingen die zijn gerelateerd aan deze pensioenregelingen worden opgenomen in de post beleggingen.

De actuariële winsten en verliezen die ontstaan bij het berekenen van de verplichting uit hoofde van een toegezegd-pensioenregeling, voor zover eventuele niet opgenomen cumulatieve actuariële winsten of verliezen meer bedragen dan 10% van de hoogste van de contante waarde van de pensioenaanspraken, dan wel de reële waarde van de fondsbeleggingen, worden in de winst- en verliesrekening opgenomen over de verwachte gemiddelde resterende diensttijd van de werknemers die aan de regeling deelnemen. Voor het overige wordt de actuariële winst of het actuariële verlies niet opgenomen in de resultatenrekening.

Wanneer de berekening resulteert in een positief saldo voor SNS REAAL, wordt de opname van het actief beperkt tot een bedrag dat maximaal gelijk is aan het saldo van eventuele niet opgenomen actuariële verliezen en pensioenkosten van verstreken diensttijd en de contante waarde van eventuele toekomstige terugstortingen door het fonds of lagere toekomstige pensioenpremies.

3.21.2 Overige personeelsverplichtingen

De overige personeelsverplichtingen bestaan met name uit verstrekte kortingen over bank- en verzekeringsproducten aan (oud-)werknemers na de datum van pensionering. De hoogte van de voorziening wordt bepaald op basis van de contante waarde van de te verstrekken kortingen na pensioendatum, waarbij rekening gehouden wordt met actuariële veronderstellingen over sterfte en interest. Naast de verstrekte kortingen is tevens een voorziening getroffen voor vergoedingen voor ziektekosten.

Om aanspraak te maken op deze vergoedingen dient het dienstverband van de medewerkers normaliter tot aan de pensioengerechtigde leeftijd te hebben voortgeduurd en dient het dienstverband een bepaalde minimumperiode te hebben voortgeduurd. Voor de verwachte kosten van deze vergoedingen wordt gedurende het dienstverband een verplichting gevormd, volgens een methode die overeenkomt met die voor toegezegd-pensioenregelingen.

3.21.3 Kortetermijnbeloningen voor personeel

Kortetermijnbeloningen voor het personeel omvatten onder andere salarissen, kort betaald verlof, winstdelingen en bonusregelingen. Deze kortetermijnbeloningen worden verantwoord in de winst- en verliesrekening over de periode waarin de prestaties zijn geleverd. Indien werknemers de hun toekomende rechten per periode-einde niet hebben opgenomen, wordt hiervoor een verplichting gevormd voor het nominale bedrag.

3.21.4 Op aandelen gebaseerde beloningen

De kosten voor op aandelen gebaseerde beloningen worden verantwoord over de periode waarin de prestaties zijn geleverd. De prestatieperiode is in het reglement 'Lange Termijn Bonusplan' vastgesteld. Wanneer de op aandelen gebaseerde beloning wordt afgerekend in aandelen leidt dit tot een toename in het eigen vermogen. Indien de op aandelen gebaseerde beloning wordt afgerekend in contanten volgt opname van een verplichting. De reële waarde per aandeel van op aandelen gebaseerde beloningen die zal worden afgerekend in aandelen wordt op de datum van verstrekking bepaald. Het aantal toe te kennen aandelen wordt op elke balansdatum bepaald. De reële waarde van op aandelen gebaseerde beloningen die zal worden afgerekend in contanten wordt op elke balansdatum bepaald.

3.22 Overige voorzieningen

Voorzieningen worden getroffen wanneer er sprake is van een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting die voortvloeit uit gebeurtenissen in het verleden, het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van de verplichting een uitstroom van economische middelen noodzakelijk is en een betrouwbare schatting van de omvang van de verplichting kan worden gemaakt. De voorzieningen worden gewaardeerd op de contante waarde van de verwachte toekomstige kasstromen. Dotaties en eventuele latere vrijvallen worden in de winst- en verliesrekening verwerkt.

3.22.1 Reorganisatievoorziening

De reorganisatievoorziening bestaat uit de naar verwachting te betalen ontslagvergoedingen en andere kosten die direct zijn toe te rekenen aan herstructureringsprogramma's. Deze kosten worden opgenomen in de periode waarin een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting tot betaling ontstaat. Voor kosten of toekomstige bedrijfsverliezen die betrekking hebben op de voortgezette activiteiten wordt vooraf geen voorziening getroffen.

SNS REAAL neemt ontslagvergoedingen op wanneer SNS REAAL zich aantoonbaar heeft verbonden middels een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting aan hetzij:

- ⊙ beëindiging van het dienstverband van huidige werknemers volgens een gedetailleerd formeel plan zonder dat het plan kan worden ingetrokken;
- ⊙ uitkering van ontslagvergoedingen als gevolg van een aanbod ter aanmoediging van vrijwillig ontslag.

Vergoedingen die na meer dan twaalf maanden na balansdatum verschuldigd zijn, worden contant gemaakt.

3.22.2 Juridische kosten

Voor gerechtelijke procedures wordt een voorziening opgenomen voor de geschatte verplichting op de balansdatum met betrekking tot lopende juridische procedures. De eisen tegen SNS REAAL in de juridische procedures worden betwist. Hoewel de afloop van deze geschillen niet met zekerheid kan worden voorspeld, wordt op grond van ingewonnen juridisch advies en ontvangen informatie ervan uitgegaan dat deze geen nadelige invloed van betekenis zullen hebben op de financiële positie van SNS REAAL. De voorziening omvat een schatting van de juridische kosten en in de loop van de juridische procedures te verrichten betalingen, voor zover het meer waarschijnlijk is dan niet dat op de balansdatum een verplichting bestaat.

3.23 Schuld ontvangen onderpand inzake verbruikleen

De verplichting tot terugbetaling van het verstrekte onderpand in geld (paragraaf 3.7 belegt onderpand verkregen uit verbruikleen) is in de balans opgenomen onder de post schuld inzake verbruikleen. Deze verplichtingen zijn gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

3.24 Derivaten

Zie onderdeel 3.8 van deze toelichting.

3.25 Uitgestelde belastingverplichtingen

De uitgestelde belastingverplichtingen betreffen de belastingbedragen die in toekomstige perioden moeten worden betaald met betrekking tot belastbare tijdelijke verschillen. Zie 3.9 voor een uitgebreidere toelichting.

3.26 Spaargelden

Deze post bestaat uit saldi op spaarrekeningen, spaardeposito's en termijndeposito's van particuliere klanten. Spaargelden worden bij eerste opname gewaardeerd tegen reële waarde, inclusief de gemaakte transactiekosten. Daarna worden spaargelden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. Een verschil tussen de opbrengst en de aflossingswaarde wordt op basis van de effectieve-rentemethode opgenomen in de winst- en verliesrekening onder de rubriek rentelasten bancaire activiteiten gedurende de looptijd van de spaargelden.

3.27 Overige schulden aan klanten

Schulden aan klanten hebben betrekking op niet-achtergestelde schulden aan niet-banken voor zover niet belichaamd in schuldbewijzen. Deze schulden worden bij eerste opname gewaardeerd tegen reële waarde, inclusief gemaakte transactiekosten. Daarna worden ze gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. Een verschil tussen de opbrengst en de aflossingswaarde wordt op basis van de effectieve-rentemethode opgenomen in de winst- en verliesrekening onder de rubriek rentelasten bancaire activiteiten gedurende de looptijd van deze schulden aan klanten.

3.28 Schulden aan banken

Deze schulden worden bij eerste opname gewaardeerd tegen reële waarde, inclusief gemaakte transactiekosten. Daarna worden ze gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. Een verschil tussen de opbrengst en de aflossingswaarde wordt op basis van de effectief-rendementmethode opgenomen in de winst- en verliesrekening onder de rubriek rentelasten bancaire activiteiten gedurende de looptijd van deze schulden aan banken.

3.29 Overige verplichtingen

De overige verplichtingen bestaan voornamelijk uit opgebouwde rente op financiële instrumenten die worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. Deze post omvat tevens crediteuren, overige belastingen en overlopende passiva, waaronder tevens de schuld van SNS Bank aan klanten en het clearinghuis inzake optieposities.

4 Specifieke grondslagen winst- en verliesrekening

4.1 Baten

De baten geven de reële waarde weer van de diensten na eliminatie van intragroepstransacties binnen SNS REAAL. De verantwoording van de baten geschiedt als volgt:

4.1.1 Rentebaten

De rentebaten omvatten de aan de periode toe te rekenen rente op monetaire financiële activa van SNS Retail Bank en SNS Property Finance. Rente op financiële activa wordt opgenomen met behulp van de effectieve-rentemethode gebaseerd op de werkelijke aankoopprijs.

De effectieve-rentemethode is gebaseerd op de verwachte stroom van kasontvangsten, waarbij rekening wordt gehouden met het risico van vervroegde aflossing van het onderliggende financiële instrument en de directe kosten en opbrengsten, zoals de in rekening gebrachte transactiekosten, bemiddelingsprovisies en disagio of agio. Indien het risico van vervroegde aflossing in onvoldoende mate betrouwbaar kan worden bepaald, gaat SNS REAAL uit van de kasstromen gedurende de gehele looptijd van de financiële instrumenten.

Bereidstellingsprovisies, samen met de hiermee verband houdende directe kosten, worden uitgesteld en opgenomen als aanpassing van de effectieve rente van een lening indien het waarschijnlijk is dat SNS REAAL een specifieke leningovereenkomst zal afsluiten. Indien de bereidstelling eindigt zonder dat SNS REAAL de lening verstrekt, wordt de provisie geboekt op het moment dat de bereidstellingsperiode eindigt. Indien het onwaarschijnlijk is dat een specifieke leningovereenkomst wordt aangegaan wordt de bereidstellingsprovisie pro rata als bate opgenomen gedurende de bereidstellingsperiode.

De rentebaten op monetaire financiële activa die een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan en die zijn afgeschreven tot de geschatte realiseerbare waarde of reële waarde, worden daarna opgenomen op basis van de rentevoet die is gebruikt om middels discontering van de toekomstige kasstromen de realiseerbare waarde te bepalen.

4.1.2 Rentelasten

De rentelasten omvatten de rentelasten uit hoofde van financiële verplichtingen van het bankbedrijf. Rente op financiële verplichtingen die niet worden geclassificeerd als gewaardeerd tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening, wordt verantwoord op basis van de effectieve-rentemethode. Rente op financiële verplichtingen die worden gewaardeerd tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening wordt verantwoord op basis van nominale rentes.

4.1.3 Premie-inkomen

Het premie-inkomen bestaat uit de premies die door de polishouders zijn verschuldigd aan de verzekeringsactiviteiten voor afgesloten verzekeringscontracten. Het premie-inkomen wordt onderverdeeld in periodiek leven (waaronder pensioenen), koopsommen leven en premies schade.

De brutopremies exclusief belastingen en andere heffingen uit hoofde van levensverzekeringscontracten worden als opbrengst opgenomen wanneer deze verschuldigd zijn door de polishouder. Voor koopsomcontracten en levensverzekeringen met beperkte premiebetaling wordt de premie opgenomen als bate wanneer deze verschuldigd is, waarbij de eventuele kosten- en risicodekkingen worden uitgesteld en in het resultaat worden opgenomen in een constante verhouding tot de lopende verzekering of, bij lijfrentes, naar rato van het bedrag van de uitkeringen. Rentestandkortingen en tariefkortingen worden bij het afsluiten van het contract als bruto premie verantwoord en gedurende de afschrijvingstermijn opgenomen in de post schadelasten en uitkeringen.

De premie voor schadeverzekeringen, normaliter verzekeringscontracten met een maximale looptijd van twaalf maanden, wordt als opbrengst opgenomen gedurende de looptijd van het contract naar evenredigheid van de verstreken verzekeringstermijn. De mutatie in de voorziening niet-verdiende premie wordt tevens onder het netto premie-inkomen verantwoord.

4.1.4 *Herverzekeringspremies*

Deze post omvat de premies op gegeven herverzekeringscontracten. Deze worden naar evenredigheid van de looptijd van het contract als last opgenomen in de resultatenrekening.

4.1.5 *Provisie en beheervergoedingen*

De ontvangen provisie en beheervergoedingen omvatten de opbrengsten uit hoofde van effectentransacties voor klanten, vermogensbeheer, provisie uit hoofde van het assurantiebedrijf en andere hieraan gerelateerde diensten die door SNS REAAL worden aangeboden. Deze worden opgenomen in de verslagperiode waarin de dienstverlening plaatsvindt. Provisies gerelateerd aan transacties met financiële instrumenten voor eigen rekening worden verwerkt in de geamortiseerde kostprijs van dit instrument, tenzij dit instrument is opgenomen in de categorie reële waarde via de winst- en verliesrekening, in welk geval de provisie wordt verantwoord in het herwaarderingsresultaat.

4.1.6 *Verschuldigde provisie en beheervergoedingen*

Onder verschuldigde provisie en beheervergoedingen worden de betaalde provisies en beheervergoedingen opgenomen die verschuldigd zijn. De kosten worden opgenomen in de verslagperiode waarin de dienstverlening is ontvangen.

4.1.7 *Resultaat deelnemingen*

Het aandeel in het resultaat van deelnemingen betreft het aandeel van SNS REAAL in de resultaten van de deelnemingen. Indien de waardering van de deelneming nihil is geworden, worden geen verdere verliezen meer verantwoord, tenzij SNS REAAL namens de deelneming verplichtingen is aangegaan of al betalingen voor de deelneming heeft verricht. De grondslagen van de financiële verslaggeving van geassocieerde deelnemingen zijn waar nodig aangepast teneinde consistentie te waarborgen met de grondslagen van SNS REAAL.

4.1.8 *Resultaat uit beleggingen*

Het resultaat uit beleggingen bestaat uit: rente, dividend, huur en waardeinstijgingen en -dalingen.

4.1.8.1 *Rente*

De post rente omvat de rentebaten uit hoofde van groepsgerelateerde activiteiten en de rente-inkomsten uit beleggingen van de verzekeringsactiviteiten.

4.1.8.2 *Dividend*

Dividendbaten worden in de winst- en verliesrekening opgenomen op het moment dat het recht van de entiteit op betaling wordt gevestigd. In geval van genoteerde effecten is dit de datum waarop het dividend wordt uitgekeerd.

4.1.8.3 *Huur*

De huur omvat de huuropbrengsten van beleggingen in vastgoed en vastgoed projecten. Deze huuropbrengsten worden op lineaire basis over de looptijd van de huurovereenkomst als bate verantwoord.

4.1.8.4 *Waardeinstijgingen en -dalingen*

Ongerealiseerde en gerealiseerde waardeinstijgingen en -dalingen van beleggingen in de categorie reële waarde via de winst- en verliesrekening en gerealiseerde waardeinstijgingen en -dalingen van de beleggingen in de overige categorieën worden onder deze post verantwoord. Gerealiseerde waardeinstijgingen betreffen het verschil tussen de verkoopprijs en de geamortiseerde kostprijs. Ongerealiseerde waardeinstijgingen betreffen het verschil tussen de reële waarde en de boekwaarde over de periode.

4.1.9 *Resultaat uit beleggingen voor verzekeringscontracten voor rekening en risico van polishouders*

Deze beleggingen worden gehouden voor rekening en risico van polishouders van levensverzekeringen en worden gewaardeerd tegen reële waarde. Waardeinstijgingen en -dalingen van de beleggingen worden in de winst- en verliesrekening opgenomen als resultaat op beleggingen voor rekening en risico van polishouders. Hieronder zijn tevens het dividend en de rente voor de polishouders verantwoord.

4.1.10 *Resultaat financiële instrumenten*

Onder deze post wordt het resultaat uit derivaten en overige financiële instrumenten verantwoord. Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde. De winst of het verlies uit herwaardering naar reële waarde wordt onmiddellijk in de winst- en verliesrekening opgenomen in de post resultaat financiële instrumenten. Indien derivaten echter voor hedge accounting in aanmerking komen, is de opname van een resulterende winst of een resulterend verlies afhankelijk van de aard van de post

die wordt afgedekt. Het niet-effectieve deel van eventuele winsten of verliezen wordt direct opgenomen onder resultaat financiële instrumenten.

Onder deze post wordt tevens verantwoord de winst of het verlies uit herwaardering van de uitstaande schuldbewijzen die na eerste opname worden gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening.

Daarnaast worden de resultaten op terugkoop van eigen schuldpapier en verkoop van kredieten onder deze post verantwoord.

4.1.11 Overige operationele opbrengsten

De overige operationele opbrengsten omvatten alle baten die niet onder andere hoofden kunnen worden verantwoord.

4.2 Lasten

De lasten omvatten verliezen en lasten die zich voordoen bij de uitvoering van de normale bedrijfsactiviteiten. Lasten worden in de winst- en verliesrekening verantwoord op basis van een rechtstreeks verband tussen de gemaakte kosten en de bijbehorende baten. Wanneer wordt verwacht dat economische voordelen verspreid over verschillende verslagperiodes zullen ontstaan, worden lasten in de winst- en verliesrekening verwerkt op basis van een systematische toerekeningsmethodiek. Een kostenpost wordt onmiddellijk in de winst- en verliesrekening verwerkt wanneer hij geen toekomstige economische voordelen genereert.

4.2.1 Verzekeringstechnische lasten

Hieronder worden de nettowijzigingen in de verzekeringstechnische voorziening opgenomen. Deze wijziging is het saldo van met name de toevoeging van benodigde interest, de toevoeging van premiebedragen voor toekomstige uitkeringen minus verschuldigde uitkeringen (leven en schade) en ontwikkelingen in de portefeuille, zoals het actuariële resultaat op afkopen, roeyement en sterfte.

4.2.2 Lasten voor rekening en risico van polishouders

Hieronder worden verantwoord de wijzigingen in de voorzieningen voor verzekeringscontracten voor rekening en risico van polishouders. (Zie toelichting subparagraaf Verzekeringen voor rekening en risico polishouders in de toelichting verzekeringscontracten in hoofdstuk 3). Tevens worden uitkeringen aan polishouders hieronder verantwoord.

4.2.3 Acquisitiekosten verzekeringsactiviteiten

De acquisitiekosten zijn de kosten die direct of indirect te maken hebben met het sluiten van een verzekeringsovereenkomst of het afsluiten van een hypotheek met een daaraan gerelateerd verzekeringsproduct en omvatten onder andere afsluitprovisie, kosten van medische keuring en administratiekosten voor het opnemen van posten in de portefeuille. De afschrijving op de geactiveerde acquisitiekosten uit hoofde van verzekeringsactiviteiten zijn hieronder opgenomen voor zover deze afschrijvingslasten betrekking hebben op geactiveerde externe kosten. Afschrijving op geactiveerde interne kosten worden opgenomen onder de afschrijvingen op materiële en immateriële vaste activa. Tevens is de mutatie in de voorziening niet-verdiende provisies verantwoord onder de acquisitiekosten.

4.2.4 Bijzondere waardeverminderingen

Bijzondere waardeverminderingen betreffen afwaarderingen van activa onder de boekwaarde. Immateriële vaste activa, materiële vaste activa, geassocieerde deelnemingen, beleggingen, vastgoedprojecten, vorderingen en overige activa kunnen aan bijzondere waardeverminderingen onderhevig zijn. Zodra een bijzondere waardevermindering wordt geconstateerd, wordt deze verwerkt in de winst- en verliesrekening. De specifieke grondslagen voor bijzondere waardeverminderingen worden verder toegelicht in hoofdstuk 3 bij de van toepassing zijnde posten.

4.2.5 Personeelskosten

Deze kosten betreffen alle op het personeel betrekking hebbende kosten. Hieronder vallen onder andere salarissen, sociale lasten, pensioenlasten en kortingen verstrekt aan personeel.

4.2.6 Afschrijvingen op materiële en immateriële vaste activa

Deze post omvat alle afschrijvingen met betrekking tot materiële en immateriële vaste activa. De specifieke grondslagen voor de afschrijvingen worden verder toegelicht in hoofdstuk 3 bij de van toepassing zijnde posten.

4.2.7 Overige operationele lasten

Hieronder worden kantoor-, huisvestings- en andere bedrijfskosten verantwoord.

4.2.8 Overige rentelasten

De overige rentelasten omvatten de rentelasten uit hoofde van financiële verplichtingen van het verzekeringsbedrijf en groepsgerelateerde activiteiten. De rentelasten worden op basis van de effectieve-rentemethode in de resultatenrekening verwerkt.

4.2.9 Overige lasten

Overige lasten zijn kosten die niet in gespecificeerde rubrieken van de jaarrekening kunnen worden verantwoord. Dit betekent dat deze kosten geen directe relatie hebben met de uitoefening van de primaire en secundaire bedrijfsactiviteiten en hierdoor een incidenteel karakter hebben en slechts in één jaar voorkomen of in één jaar ontstaan en over meerdere jaren worden verdeeld.

5 Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Voorwaardelijke verplichtingen zijn verplichtingen die niet worden opgenomen in de balans, omdat het bestaan afhankelijk is van het zich in de toekomst al dan niet voordoen van een of meer onzekere gebeurtenissen zonder dat SNS REAAL daarop doorslaggevende invloed kan uitoefenen. Het is niet mogelijk om een betrouwbare schatting van de verplichting te maken. Het maximale potentiële kredietrisico uit hoofde van borgtochten en garanties wordt in de toelichting vermeld. Voor de bepaling van het maximale potentiële kredietrisico wordt verondersteld dat alle tegenpartijen hun contractuele verplichtingen niet meer nakomen en alle bestaande zekerheden geen waarde hebben.

6 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de indirecte methode waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit bedrijfs-, investerings- en financieringsactiviteiten. Kasstromen in vreemde valuta worden omgerekend tegen de wisselkoers op de transactiedatum. Bij de kasstroom uit bedrijfsactiviteiten wordt het resultaat voor belastingen gecorrigeerd voor baten en lasten die niet hebben geresulteerd in ontvangsten en uitgaven in hetzelfde boekjaar en voor wijzigingen in voorzieningen en overlopende posten.

Investerings- in (geconsolideerde) deelnemingen worden vermeld onder de kasstroom uit investeringsactiviteiten.

De op acquisitiedatum aanwezige liquide middelen worden op de aankoop prijs in mindering gebracht.

In het kader van het kasstroomoverzicht zijn de kas en kasequivalenten gedefinieerd conform de balanspost kas en kasequivalenten.

Segmentering

SNS REAAL is een Nederlandse financiële instelling die zich vooral richt op de Nederlandse retailmarkt, inclusief het midden- en kleinbedrijf. Het aanbod bestaat uit drie kernproductgroepen: hypotheek en vastgoedfinanciering, vermogensopbouw (sparen en beleggen) en verzekeringen (leven, schade, arbeidsongeschiktheid en pensioenen). De dienstverlening aan particulieren en mkb relaties geschiedt vooral door de hoofdmerken SNS Retail Bank, SNS Property Finance, REAAL en Zwitserleven en verloopt via verschillende distributiekanaalen.

In het begin van 2009 werd naast de Raad van Bestuur een nieuw Management Committee gevormd, dat bestaat uit de Raad van Bestuur, de voorzitters van de directies van SNS Retail Bank, SNS Property Finance, REAAL en Zwitserleven, de Chief Information Officer en de directeur Personeelszaken. De Raad van Bestuur bepaalt de strategie en de prestatiedoelstellingen en autoriseert en bewaakt de budgetten die zijn voorbereid door de directies van de activiteiten. Deze directies bepalen, in overeenstemming met de strategie en prestatiedoelstellingen, het beleid van de bedrijfsonderdelen.

De nieuwe segmentstructuur (bedrijfsonderdelen structuur) volgt deze indeling. De voorheen gebruikte structuur van drie segmenten (SNS Bank, REAAL Verzekeringen en Groepsactiviteiten) is in 2009 gewijzigd in vijf (SNS Retail Bank, SNS Property Finance, REAAL, Zwitserleven en Groepsactiviteiten). De vergelijkende cijfers zijn dienovereenkomstig aangepast. Binnen het bedrijfsonderdeel REAAL gaat REAAL Leven zich richten op de individueel levenportefeuille. Het bedrijfsonderdeel Zwitserleven gaat zich richten op de pensioenportefeuille. De overdracht van de pensioenportefeuille van REAAL Leven naar Zwitserleven en de levenportefeuille van Zwitserleven naar REAAL Leven is onderhanden en is nog niet in de segmentoverzichten verwerkt.

Voor een segment worden dezelfde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling gehanteerd als beschreven in de waarderingsgrondslagen voor de geconsolideerde balans en winst- en verliesrekening van SNS REAAL. Als verrekenprijzen voor transacties tussen bedrijfsonderdelen worden de prijzen gehanteerd die zouden ontstaan onder reguliere marktomstandigheden ('at arm's length').

1 SNS Retail Bank

Dit segment biedt bancaire producten aan op het gebied van hypotheek, vermogensvorming en –bescherming voor zowel de particuliere als mkb-markt. Tot dit segment behoren naast SNS Bank onder meer de onderdelen ASN Bank, BLG Hypotheken, SNS Regio Bank en SNS Securities.

2 SNS Property Finance

Dit segment verricht bancaire activiteiten op het gebied van beleggingsfinanciering en financiering van vastgoedprojecten. SNS Property Finance behoort tot de top 3 van vastgoedfinanciers in Nederland. Ze combineert financieringsexpertise met kennis van vastgoed. De kracht ligt in het analyseren en beheersen van vastgoedrisico's, primair vanuit de kennis van de vastgoed wereld.

3 Zwitserleven

Dit segment biedt als gespecialiseerde pensioenverzekeraar producten aan die zijn gericht op inkomen voor later: van pensioen tot hypotheek en beleggingsproducten. Zwitserleven richt zich zowel op bedrijven als op particuliere cliënten. In de distributie wordt nauw samengewerkt met intermediairs, die in de advisering van consument en bedrijfsleven een essentiële rol vervullen.

4 REAAL

4.1 REAAL Leven

Dit segment biedt levens- en pensioenverzekeringen aan voor de particuliere en mkb-markt. Tot dit segment behoren REAAL Levensverzekeringen en Proteq Levensverzekeringen. Op 1 september 2009 zijn REAAL Levensverzekeringen N.V. en Zwitserleven N.V. juridisch gefuseerd en ondergebracht in de entiteit SR LEV N.V. Op 1 november 2009 is DBV Levensverzekeringsmaatschappij N.V. juridisch gefuseerd met SR LEV N.V.

4.2 REAAL Schade

Dit segment biedt schadeverzekeringen aan ter bescherming van bezit, mobiliteit en voor letsel, invaliditeit en arbeidsongeschiktheid. Dit segment wordt voornamelijk gevormd door de onderdelen REAAL Schadeverzekeringen en Proteq Schadeverzekeringen.

4.3 REAAL Overige activiteiten

Onder dit segment zijn de activiteiten opgenomen die niet direct door REAAL Leven en REAAL Schade worden aangestuurd. Dit betreffen met name de onderdelen SNS Verzekeringen, Route Mobiel en DBV Finance.

5 Groepsactiviteiten

Onder de groepsactiviteiten zijn de bedrijfsonderdelen opgenomen die direct door de Raad van Bestuur worden aangestuurd en waarvan de baten en lasten niet worden opgenomen in één van de andere segmenten. Tot dit segment behoren onder meer SNS REAAL Invest, SNS Asset Management en Zwitserleven Asset Management.

Allocatie van concernkosten

Een aantal stafafdelingen wordt gemeenschappelijk gevoerd. De kosten van de concernstaf worden doorbelast op grond van verleende diensten, of waar dat niet goed mogelijk is proportioneel toegerekend aan de groepsonderdelen. De kosten van de Raad van Bestuur en andere specifieke holdingkosten worden niet aan de groepsonderdelen toegerekend.

Gesegmenteerde balans

In miljoenen euro's	SNS Retail Bank	SNS Property Finance	REAAL	Zwitser- leven	Groeps- activiteiten	Eliminatie	Totaal
31 december 2009							
Activa							
Immateriële vaste activa	126	117	1.629	807	18	--	2.697
Materiële vaste activa	112	2	151	40	5	66	376
Geassocieerde deelnemingen	--	33	65	--	3	-1	100
Vastgoedbeleggingen	1	--	226	33	--	-67	193
Beleggingen	4.517	--	19.678	8.948	101	-2.659	30.585
Beleggingen voor rekening en risico van polishouders	--	--	7.343	5.224	--	-2	12.565
Belegd onderpand inzake verbruikleen	--	--	--	540	--	--	540
Derivaten	1.169	--	190	5	17	--	1.381
Uitgestelde belastingvorderingen	281	16	67	184	15	-1	562
Herverzekeringscontracten	--	--	364	2	--	--	366
Vastgoedprojecten	--	599	--	--	--	--	599
Vorderingen op klanten	54.283	13.196	3.869	10	967	-1.868	70.457
Vorderingen op banken	16.505	777	1.809	76	908	-15.731	4.344
Vennootschapsbelasting	2	--	83	3	79	-126	41
Overige activa	438	202	306	200	255	-741	660
Kas en kasequivalenten	2.534	20	1.625	98	426	-1.231	3.472
Totaal activa	79.968	14.962	37.405	16.170	2.794	-22.361	128.938
Passiva							
Eigen vermogen toe te schrijven aan aandeelhouders	1.428	737	1.442	1.120	-686	2	4.043
Eigen vermogen toe te schrijven aan houders van securities	260	--	678	47	14	--	999
Belang van derden	9	--	13	--	--	-2	20
Totaal eigen vermogen	1.697	737	2.133	1.167	-672	--	5.062
Participatiecertificaten en achtergestelde schulden	1.559	--	748	215	600	-1.140	1.982
Schuldbewijzen	30.739	--	1.976	--	398	-157	32.956
Verzekeringscontracten	--	--	25.501	12.559	--	-30	38.030
Voorziening voor personeelsverplichtingen	--	--	139	202	43	30	414
Overige voorzieningen	53	--	36	2	10	--	101
Schuld ontvangen onderpand inzake verbruikleen	--	--	--	550	--	--	550
Derivaten	2.247	--	73	3	4	--	2.327
Uitgestelde belastingverplichtingen	307	13	327	232	--	--	879
Spaargelden	24.435	--	--	--	--	--	24.435
Overige schulden aan klanten	9.654	181	838	6	1.554	-4.179	8.054
Schulden aan banken	7.816	13.870	4.764	--	700	-16.014	11.136
Vennootschapsbelasting	90	--	--	36	--	-126	--
Overige verplichtingen	1.371	161	870	1.198	157	-745	3.012
Totaal passiva	79.968	14.962	37.405	16.170	2.794	-22.361	128.938

In miljoenen euro's	SNS Retail Bank	SNS Property Finance	REAAL	Zwitser- leven	Groeps- activiteiten	Eliminatie	Totaal
31 december 2008							
Activa							
Immateriële vaste activa	118	173	1.753	690	173	--	2.907
Materiële vaste activa	118	1	171	50	6	87	433
Geassocieerde deelnemingen	--	47	53	--	11	-1	110
Vastgoedbeleggingen	1	9	253	34	--	-87	210
Beleggingen	3.942	--	19.363	8.482	150	-2.641	29.296
Beleggingen voor rekening en risico van polishouders	--	--	6.152	4.692	--	-120	10.724
Belegd onderpand inzake verbruikleen	--	--	--	2.310	--	--	2.310
Derivaten	1.113	--	570	50	28	--	1.761
Uitgestelde belastingvorderingen	211	16	89	158	13	-4	483
Herverzekeringscontracten	--	--	400	2	--	--	402
Vastgoedprojecten	--	120	--	--	--	--	120
Vorderingen op klanten	52.211	13.583	3.935	21	956	-2.057	68.649
Vorderingen op banken	16.349	670	1.854	75	1.210	-15.436	4.722
Vennootschapsbelasting	106	--	194	4	71	-1	374
Overige activa	468	72	240	164	193	-240	897
Kas en kasequivalenten	1.686	6	1.174	40	8	-953	1.961
Totaal activa	76.323	14.697	36.201	16.772	2.819	-21.453	125.359
Passiva							
Eigen vermogen toe te schrijven aan aandeelhouders	1.178	956	1.185	983	-679	--	3.623
Eigen vermogen toe te schrijven aan houders van securities	260	--	850	125	14	--	1.249
Belang van derden	10	--	13	--	--	-3	20
Totaal eigen vermogen	1.448	956	2.048	1.108	-665	-3	4.892
Participatiecertificaten en achtergestelde schulden	1.689	--	752	215	720	-1.251	2.125
Schuldbewijzen	30.282	--	2.215	--	273	-91	32.679
Verzekeringscontracten	--	--	24.465	11.631	--	-29	36.067
Voorziening voor personeelsverplichtingen	--	--	131	188	41	29	389
Overige voorzieningen	30	--	23	2	1	--	56
Schuld ontvangen onderpand inzake verbruikleen	--	--	--	2.377	--	--	2.377
Derivaten	2.144	--	194	--	20	--	2.358
Uitgestelde belastingverplichtingen	269	16	265	197	7	--	754
Spaargelden	21.859	--	--	--	--	--	21.859
Overige schulden aan klanten	10.841	--	595	366	1.013	-4.458	8.357
Schulden aan banken	6.491	13.579	4.676	--	1.276	-15.410	10.612
Overige verplichtingen	1.270	146	837	688	133	-240	2.834
Totaal passiva	76.323	14.697	36.201	16.772	2.819	-21.453	125.359

Gesegmenteerde winst- en verliesrekening

In miljoenen euro's	SNS Retail Bank	SNS Property Finance	REAAL	Zwitser- leven	Groeps- activiteiten	Eliminatie	Totaal
2009							
Baten							
Rentebaten externe partijen	2.167	569	--	--	--	--	2.736
Rentebaten groepsonderdelen	361	--	--	--	--	-361	--
Rentelasten externe partijen	2.003	--	--	--	--	--	2.003
Rentelasten groepsonderdelen	134	288	--	--	--	-422	--
Rentemarge	391	281	--	--	--	61	733
Premie-inkomen	--	--	3.113	1.249	--	--	4.362
Herverzekeringspremies	--	--	103	5	--	--	108
Netto premie-inkomen	--	--	3.010	1.244	--	--	4.254
Provisie en beheervergoedingen externe partijen	116	--	90	4	10	--	220
Provisie en beheervergoedingen groepsonderdelen	20	--	7	--	30	-57	--
Verschuldigde provisie en beheer- vergoedingen externe partijen	24	--	11	-8	5	--	32
Verschuldigde provisie en beheerver- goedingen groepsonderdelen	13	--	15	5	--	-33	--
Netto provisie en beheervergoedingen	99	--	71	7	35	-24	188
Resultaat deelnemingen	--	-4	17	--	--	--	13
Resultaat uit beleggingen	161	--	1.237	467	119	-237	1.747
Resultaat uit beleggingen voor rekening en risico van polishouders	--	--	902	432	--	--	1.334
Resultaat financiële instrumenten	181	-12	-31	16	27	--	181
Baten belegd onderpand inzake verbruikleen	--	--	--	30	--	--	30
Overige operationele opbrengsten	--	1	16	--	13	-13	17
Totaal baten	832	266	5.222	2.196	194	-213	8.497
Lasten							
Verzekeringstechnische lasten	--	--	2.450	857	--	--	3.307
Lasten voor rekening en risico van polishouders	--	--	1.432	994	--	--	2.426
Acquisitiekosten verzekeringsactiviteiten	--	--	350	17	--	-5	362
Bijzondere waardeverminderingen	98	473	188	55	52	-19	847
Personeelskosten	304	38	238	75	106	--	761
Afschrijvingen op materiële en immateriële vaste activa	32	2	52	6	11	--	103
Overige operationele lasten	226	24	112	28	-4	-30	356
Rentelasten schuld inzake verbruikleen	--	--	--	20	--	--	20
Overige rentelasten	--	--	262	35	122	-159	260
Overige lasten	--	--	4	--	--	--	4
Totaal lasten	660	537	5.088	2.087	287	-213	8.446
Resultaat voor belastingen	172	-271	134	109	-93	--	51
Belastingen	51	-52	14	29	-13	--	29
Netto resultaat uit voortgezette activiteiten	121	-219	120	80	-80	--	22
Netto resultaat beëindigde bedrijfsactiviteiten	--	--	--	--	--	--	--
Netto resultaat over de periode	121	-219	120	80	-80	--	22
Belang van derden	1	--	4	--	--	--	5
Netto resultaat toewijsbaar aan de aandeelhouders en houders van securities	120	-219	116	80	-80	--	17

In miljoenen euro's	SNS Retail Bank	SNS Property Finance	REAAL	Zwitser- leven	Groeps- activiteiten	Eliminatie	Totaal
2008							
Baten							
Rentebaten externe partijen	3.054	782	--	--	--	--	3.836
Rentebaten groepsonderdelen	628	--	--	--	--	-628	--
Rentelasten externe partijen	2.986	--	--	--	--	--	2.986
Rentelasten groepsonderdelen	139	566	--	--	--	-705	--
Rentemarge	557	216	--	--	--	77	850
Premie-inkomen	--	--	3.720	664	--	--	4.384
Herverzekeringspremies	--	--	79	3	--	--	82
Netto premie-inkomen	--	--	3.641	661	--	--	4.302
Provisie en beheervergoedingen externe partijen	124	4	89	3	7	--	227
Provisie en beheervergoedingen groepsonderdelen	24	--	6	--	28	-58	--
Verschuldigde provisie en beheer- vergoedingen externe partijen	22	--	--	-1	4	--	25
Verschuldigde provisie en beheerver- goedingen groepsonderdelen	14	--	31	--	--	-45	--
Netto provisie en beheervergoedingen	112	4	64	4	31	-13	202
Resultaat deelnemingen	--	-4	-13	--	4	--	-13
Resultaat uit beleggingen	46	2	1.013	217	127	-199	1.206
Resultaat uit beleggingen voor rekening en risico van polishouders	--	--	-1.408	-308	--	-5	-1.721
Resultaat financiële instrumenten	21	--	98	39	-3	--	155
Baten belegd onderpand inzake verbruikleen	--	--	--	106	--	--	106
Overige operationele opbrengsten	2	--	48	--	8	-8	50
Totaal baten	738	218	3.443	719	167	-148	5.137
Lasten							
Verzekeringstechnische lasten	--	--	2.947	476	--	--	3.423
Lasten voor rekening en risico van polishouders	--	--	-627	-15	--	--	-642
Acquisitiekosten verzekeringsactiviteiten	--	--	371	11	--	-6	376
Bijzondere waardeverminderingen	57	116	627	141	79	--	1.020
Personeelskosten	335	45	285	56	93	--	814
Afschrijvingen op materiële en immateriële vaste activa	31	1	51	5	7	--	95
Overige operationele lasten	169	19	109	23	-8	-17	295
Rentelasten schuld inzake verbruikleen	--	--	--	95	--	--	95
Overige rentelasten	--	--	317	23	159	-125	374
Overige lasten	--	--	15	--	--	--	15
Totaal lasten	592	181	4.095	815	330	-148	5.865
Resultaat voor belastingen	146	37	-652	-96	-163	--	-728
Belastingen	27	9	-176	-25	-43	--	-208
Netto resultaat uit voortgezette activiteiten	119	28	-476	-71	-120	--	-520
Netto resultaat beëindigde bedrijfsactiviteiten	--	--	--	--	22	--	22
Netto resultaat over de periode	119	28	-476	-71	-98	--	-498
Belang van derden	3	--	3	--	--	--	6
Netto resultaat toewijsbaar aan de aandeelhouders en houders van securities	116	28	-479	-71	-98	--	-504

Gesegmenteerde balans Bankactiviteiten

In miljoenen euro's	SNS Retail Bank	SNS Property Finance	Eliminatie	Totaal
31 december 2009				
Activa				
Immateriële vaste activa	126	117	--	243
Materiële vaste activa	112	2	--	114
Geassocieerde deelnemingen	--	33	--	33
Vastgoedbeleggingen	1	--	--	1
Beleggingen	4.517	--	--	4.517
Derivaten	1.169	--	--	1.169
Uitgestelde belastingvorderingen	281	16	--	297
Vastgoedprojecten	--	599	--	599
Vorderingen op klanten	54.283	13.196	--	67.479
Vorderingen op banken	16.505	777	-14.567	2.715
Vennootschapsbelasting	2	--	--	2
Overige activa	438	202	-74	566
Kas en kasequivalenten	2.534	20	--	2.554
Totaal activa	79.968	14.962	-14.641	80.289
Passiva				
Eigen vermogen toe te schrijven aan aandeelhouders	1.428	737	--	2.165
Eigen vermogen toe te schrijven aan houders van securities	260	--	--	260
Belang van derden	9	--	--	9
Totaal eigen vermogen	1.697	737	--	2.434
Participatiecertificaten en achtergestelde schulden	1.559	--	--	1.559
Schuldbewijzen	30.739	--	--	30.739
Overige voorzieningen	53	--	--	53
Derivaten	2.247	--	--	2.247
Uitgestelde belastingverplichtingen	307	13	--	320
Spaargelden	24.435	--	--	24.435
Overige schulden aan klanten	9.654	181	--	9.835
Schulden aan banken	7.816	13.870	-14.567	7.119
Vennootschapsbelasting	90	--	--	90
Overige verplichtingen	1.371	161	-74	1.458
Totaal passiva	79.968	14.962	-14.641	80.289

In miljoenen euro's	SNS Retail Bank	SNS Property Finance	Eliminatie	Totaal
31 december 2008				
Activa				
Immateriële vaste activa	118	173	--	291
Materiële vaste activa	118	1	--	119
Geassocieerde deelnemingen	--	47	--	47
Vastgoedbeleggingen	1	9	--	10
Beleggingen	3.942	--	--	3.942
Derivaten	1.113	--	--	1.113
Uitgestelde belastingvorderingen	211	16	--	227
Vastgoedprojecten	--	120	--	120
Vorderingen op klanten	52.211	13.583	--	65.794
Vorderingen op banken	16.349	670	-14.236	2.783
Vennootschapsbelasting	106	--	--	106
Overige activa	468	72	-89	451
Kas en kasequivalenten	1.686	6	--	1.692
Totaal activa	76.323	14.697	-14.325	76.695
Passiva				
Eigen vermogen toe te schrijven aan aandeelhouders	1.178	956	--	2.134
Eigen vermogen toe te schrijven aan houders van securities	260	--	--	260
Belang van derden	10	--	--	10
Totaal eigen vermogen	1.448	956	--	2.404
Participatiecertificaten en achtergestelde schulden	1.689	--	--	1.689
Schuldbewijzen	30.282	--	--	30.282
Overige voorzieningen	30	--	--	30
Derivaten	2.144	--	--	2.144
Uitgestelde belastingverplichtingen	269	16	--	285
Spaargelden	21.859	--	--	21.859
Overige schulden aan klanten	10.841	--	-657	10.184
Schulden aan banken	6.491	13.579	-13.579	6.491
Overige verplichtingen	1.270	146	-89	1.327
Totaal passiva	76.323	14.697	-14.325	76.695

Gesegmenteerde winst- en verliesrekening Bankactiviteiten

In miljoenen euro's	SNS Retail Bank	SNS Property Finance	Eliminatie	Totaal
2009				
Baten				
Rentebaten	2.528	569	-324	2.773
Rentelasten	2.137	288	-324	2.101
Rentemarge	391	281	--	672
Provisie en beheervergoedingen	136	--	--	136
Verschuldigde provisie en beheervergoedingen	37	--	--	37
Netto provisie en beheervergoedingen	99	--	--	99
Resultaat deelnemingen	--	-4	--	-4
Resultaat uit beleggingen	161	--	--	161
Resultaat financiële instrumenten	181	-12	--	169
Overige operationele opbrengsten	--	1	--	1
Totaal baten	832	266	--	1.098
Lasten				
Bijzondere waardeverminderingen	98	473	--	571
Personeelskosten	304	38	--	342
Afschrijvingen op materiële en immateriële vaste activa	32	2	--	34
Overige operationele lasten	226	24	--	250
Totaal lasten	660	537	--	1.197
Resultaat voor belastingen	172	-271	--	-99
Belastingen	51	-52	--	-1
Netto resultaat uit voortgezette activiteiten	121	-219	--	-98
Netto resultaat beëindigde bedrijfsactiviteiten	--	--	--	--
Netto resultaat over de periode	121	-219	--	-98
Belang van derden	1	--	--	1
Netto resultaat toewijsbaar aan de aandeelhouders en houders van securities	120	-219	--	-99

In miljoenen euro's	SNS Retail Bank	SNS Property Finance	Eliminatie	Totaal
2008				
Baten				
Rentebaten	3.682	782	-581	3.883
Rentelasten	3.125	566	-581	3.110
Rentemarge	557	216	--	773
Provisie en beheervergoedingen	148	4	--	152
Verschuldigde provisie en beheervergoedingen	36	--	--	36
Netto provisie en beheervergoedingen	112	4	--	116
Resultaat deelnemingen	--	-4	--	-4
Resultaat uit beleggingen	46	2	--	48
Resultaat financiële instrumenten	21	--	--	21
Overige operationele opbrengsten	2	--	--	2
Totaal baten	738	218	--	956
Lasten				
Bijzondere waardeverminderingen	57	116	--	173
Personeelskosten	335	45	--	380
Afschrijvingen op materiële en immateriële vaste activa	31	1	--	32
Overige operationele lasten	169	19	--	188
Totaal lasten	592	181	--	773
Resultaat voor belastingen	146	37	--	183
Belastingen	27	9	--	36
Netto resultaat uit voortgezette activiteiten	119	28	--	147
Netto resultaat beëindigde bedrijfsactiviteiten	--	--	--	--
Netto resultaat over de periode	119	28	--	147
Belang van derden	3	--	--	3
Netto resultaat toewijsbaar aan de aandeelhouders en houders van securities	116	28	--	144

Gesegmenteerde balans Verzekeringsactiviteiten

In miljoenen euro's	Zwitser- leven	REAAL Leven	REAAL Schade	REAAL Overige activiteiten	Eliminatie	Totaal
31 december 2009						
Activa						
Immateriële vaste activa	807	1.407	219	3	--	2.436
Materiële vaste activa	40	113	--	38	--	191
Geassocieerde deelnemingen	--	63	4	-2	--	65
Vastgoedbeleggingen	33	226	--	--	--	259
Beleggingen	8.948	17.974	1.859	64	-244	28.601
Beleggingen voor rekening en risico van polishouders	5.224	7.343	--	--	--	12.567
Belegd onderpand inzake verbruikleen	540	--	--	--	--	540
Derivaten	5	187	--	3	--	195
Uitgestelde belastingvorderingen	184	68	2	38	-41	251
Herverzekeringscontracten	2	156	208	--	--	366
Vorderingen op klanten	10	1.580	9	2.280	--	3.879
Vorderingen op banken	76	1.789	7	13	--	1.885
Vennootschapsbelasting	3	46	11	26	-36	50
Overige activa	200	1.403	210	1.359	-3.118	54
Kas en kasequivalenten	98	1.371	148	106	--	1.723
Totaal activa	16.170	33.726	2.677	3.928	-3.439	53.062
Passiva						
Eigen vermogen toe te schrijven aan aandeelhouders	1.120	2.067	574	-1.199	--	2.562
Eigen vermogen toe te schrijven aan houders van securities	47	108	--	570	--	725
Belang van derden	--	13	--	--	--	13
Totaal eigen vermogen	1.167	2.188	574	-629	--	3.300
Participatiecertificaten en achtergestelde schulden	215	551	162	166	-131	963
Schuldbewijzen	--	--	--	1.976	--	1.976
Verzekeringscontracten	12.559	24.188	1.381	--	-68	38.060
Voorziening voor personeelsverplichtingen	202	13	--	126	--	341
Overige voorzieningen	2	15	1	20	--	38
Schuld ontvangen onderpand inzake verbruikleen	550	--	--	--	--	550
Derivaten	3	29	--	44	--	76
Uitgestelde belastingverplichtingen	232	292	47	29	-41	559
Overige schulden aan klanten	6	717	74	135	-113	819
Schulden aan banken	--	4.045	100	619	--	4.764
Vennootschapsbelasting	36	--	--	--	-36	--
Overige verplichtingen	1.198	1.688	338	1.442	-3.050	1.616
Totaal passiva	16.170	33.726	2.677	3.928	-3.439	53.062

In miljoenen euro's	Zwitser- leven	REAAL Leven	REAAL Schade	REAAL Overige activiteiten	Eliminatie	Totaal
31 december 2008						
Activa						
Immateriële vaste activa	690	1.538	215	--	--	2.443
Materiële vaste activa	50	124	--	47	--	221
Geassocieerde deelnemingen	--	45	6	2	--	53
Vastgoedbeleggingen	34	253	--	--	--	287
Beleggingen	8.482	18.473	1.749	284	-1.415	27.573
Beleggingen voor rekening en risico van polishouders	4.692	6.152	--	--	--	10.844
Belegd onderpand inzake verbruikleen	2.310	--	--	--	--	2.310
Derivaten	50	487	2	87	-6	620
Uitgestelde belastingvorderingen	158	136	9	70	-126	247
Herverzekeringscontracten	2	166	234	--	--	402
Vorderingen op klanten	21	1.173	10	2.752	--	3.956
Vorderingen op banken	75	1.976	21	-143	--	1.929
Vennootschapsbelasting	4	130	8	56	--	198
Overige activa	164	533	38	1.347	-1.678	404
Kas en kasequivalenten	40	995	91	88	--	1.214
Totaal activa	16.772	32.181	2.383	4.590	-3.225	52.701
Passiva						
Eigen vermogen toe te schrijven aan aandeelhouders	983	1.705	483	-1.003	--	2.168
Eigen vermogen toe te schrijven aan houders van securities	125	280	--	570	--	975
Belang van derden	--	13	--	--	--	13
Totaal eigen vermogen	1.108	1.998	483	-433	--	3.156
Participatiecertificaten en achtergestelde schulden	215	107	1	775	-131	967
Schuldbewijzen	--	--	--	2.215	--	2.215
Verzekeringscontracten	11.631	23.047	1.484	--	-66	36.096
Voorziening voor personeelsverplichtingen	188	32	15	84	--	319
Overige voorzieningen	2	16	1	6	--	25
Schuld ontvangen onderpand inzake verbruikleen	2.377	--	--	--	--	2.377
Derivaten	--	173	2	25	-6	194
Uitgestelde belastingverplichtingen	197	326	48	17	-126	462
Overige schulden aan klanten	366	1.112	69	427	-1.285	689
Schulden aan banken	--	3.987	--	689	--	4.676
Vennootschapsbelasting	--	--	--	--	--	--
Overige verplichtingen	688	1.383	280	785	-1.611	1.525
Totaal passiva	16.772	32.181	2.383	4.590	-3.225	52.701

Gesegmenteerde winst- en verliesrekening Verzekeringsactiviteiten

In miljoenen euro's	Zwitser- leven	REAAL Leven	REAAL Schade	REAAL Overige activiteiten	Eliminatie	Totaal
2009						
Baten						
Premie-inkomen	1.249	2.299	814	--	--	4.362
Herverzekeringspremies	5	36	67	--	--	108
Netto premie-inkomen	1.244	2.263	747	--	--	4.254
Provisie en beheervergoedingen	4	72	2	23	--	101
Verschuldigde provisie en beheervergoedingen	-3	10	--	16	--	23
Netto provisie en beheervergoedingen	7	62	2	7	--	78
Resultaat deelnemingen	--	22	--	-5	--	17
Resultaat uit beleggingen	467	1.080	89	102	-43	1.695
Resultaat uit beleggingen voor rekening en risico van polishouders	432	902	--	--	--	1.334
Resultaat financiële instrumenten	16	-31	--	--	--	-15
Baten belegd onderpand in verbruikleen	30	--	--	--	--	30
Overige operationele opbrengsten	--	--	16	--	--	16
Totaal baten	2.196	4.298	854	104	-43	7.409
Lasten						
Verzekeringstechnische lasten	857	2.014	436	--	--	3.307
Lasten voor rekening en risico van polishouders	994	1.432	--	--	--	2.426
Acquisitiekosten verzekeringsactiviteiten	17	162	190	-2	--	367
Bijzondere waardeverminderingen	55	178	10	--	--	243
Personeelskosten	75	138	68	32	--	313
Afschrijvingen op materiële en immateriële vaste activa	6	42	9	1	--	58
Overige operationele lasten	28	50	45	17	--	140
Rentelasten schuld inzake verbruikleen	20	--	--	--	--	20
Overige rentelasten	35	206	21	69	-43	288
Overige lasten	--	--	3	1	--	4
Totaal lasten	2.087	4.222	782	118	-43	7.166
Resultaat voor belastingen	109	76	72	-14	--	243
Belastingen	29	-1	18	-3	--	43
Netto resultaat uit voortgezette activiteiten	80	77	54	-11	--	200
Netto resultaat beëindigde bedrijfsactiviteiten	--	--	--	--	--	--
Netto resultaat over de periode	80	77	54	-11	--	200
Belang van derden	--	4	--	--	--	4
Netto resultaat toewijsbaar aan de aandeelhouders en houders van securities	80	73	54	-11	--	196

In miljoenen euro's	Zwitser- leven	REAAL Leven	REAAL Schade	REAAL Overige activiteiten	Eliminatie	Totaal
2008						
Baten						
Premie-inkomen	664	2.911	809	--	--	4.384
Herverzekeringspremies	3	20	59	--	--	82
Netto premie-inkomen	661	2.891	750	--	--	4.302
Provisie en beheervergoedingen	3	70	2	24	-1	98
Verschuldigde provisie en beheervergoedingen	-1	11	2	18	--	30
Netto provisie en beheervergoedingen	4	59	--	6	-1	68
Resultaat deelnemingen	--	-14	1	--	--	-13
Resultaat uit beleggingen	217	842	66	147	-53	1.219
Resultaat uit beleggingen voor rekening en risico van polishouders	-308	-1.408	--	--	--	-1.716
Resultaat financiële instrumenten	39	101	-1	-2	--	137
Baten belegd onderpand in verbruikleen	106	--	--	--	--	106
Overige operationele opbrengsten	--	42	3	3	--	48
Totaal baten	719	2.513	819	154	-54	4.151
Lasten						
Verzekeringstechnische lasten	476	2.537	410	--	--	3.423
Lasten voor rekening en risico van polishouders	-15	-627	--	--	--	-642
Acquisitiekosten verzekeringsactiviteiten	11	184	190	-2	-1	382
Bijzondere waardeverminderingen	141	600	20	7	--	768
Personeelskosten	56	174	92	19	--	341
Afschrijvingen op materiële en immateriële vaste activa	5	40	8	3	--	56
Overige operationele lasten	23	50	43	16	--	132
Rentelasten schuld inzake verbruikleen	95	--	--	--	--	95
Overige rentelasten	23	186	20	153	-53	329
Overige lasten	--	14	--	1	--	15
Totaal lasten	815	3.158	783	197	-54	4.899
Resultaat voor belastingen	-96	-645	36	-43	--	-748
Belastingen	-25	-175	10	-11	--	-201
Netto resultaat uit voortgezette activiteiten	-71	-470	26	-32	--	-547
Netto resultaat beëindigde bedrijfsactiviteiten	--	--	--	--	--	--
Netto resultaat over de periode	-71	-470	26	-32	--	-547
Belang van derden	--	3	--	--	--	3
Netto resultaat toewijsbaar aan de aandeelhouders en houders van securities	-71	-473	26	-32	--	-550

Acquisities

Acquisitie FinanCenter

Op 3 juni 2009 verwierf SNS Retail Bank 100% van FinanCenter, een online service provider van hypotheekarrangementen, consumptieve kredieten, (levens)verzekeringen en spaarrekeningen. De overname ligt in lijn met de strategie van SNS REAAL om producten van derden aan te bieden. De totale aankoopprijs bedroeg € 3 miljoen. De overgenomen activa en passiva hebben een waarde van € 0,9 miljoen. De waardering van de balansposten is voorlopig bepaald en een bedrag van € 2,1 miljoen is voorlopig opgenomen als goodwill, welke voornamelijk betrekking heeft op de software. De berekeningen voor de definitieve waardering zullen in 2010 worden afgerond, waarbij een eventuele aanpassing van de voorlopige waardering zal worden gecorrigeerd op de goodwill. Vanaf de acquisitiedatum heeft FinanCenter € 0,1 miljoen aan het resultaat bijgedragen.

Aanpassingen waardering balans Zwitserleven

In de loop van 2009 zijn de berekeningen met betrekking tot de eerste waardering van de post verzekeringstechnische voorziening van Zwitserleven afgerond, zoals aangekondigd in de jaarrekening 2008. Op basis hiervan zijn geen aanpassingen doorgevoerd in de voorlopige waardering van activa en passiva.

Aanpassingen waardering balans Zwitserleven Asset Management B.V.

In 2009 is de eerste waardering definitief bepaald van de overname van Zwitserleven Asset Management B.V., zoals aangekondigd in de jaarrekening 2008. Dit heeft niet geleid tot wijzigingen in de waardering van de activa en passiva.

Risicobeheer

1 Kernpunten risicoprofiel SNS REAAL

1.1 Behoud van gematigd risicoprofiel

SNS REAAL onderstreept dat zij belang hecht aan het behouden van een gematigd risicoprofiel. Dit betekent dat het balansrisico verder wordt beperkt en een hoger kapitaalniveau wordt aangehouden.

Aan de commerciële activiteiten van SNS REAAL, zoals het aanbieden van toegankelijke bank- en verzekeringsproducten, zijn lage risico's verbonden, waarbij de blootstelling aan hoog-risicodragende activiteiten, zoals handel voor eigen rekening, complexe producten of vreemde valuta beperkt is. De overwegend Nederlandse klantenkring is goed gediversificeerd binnen de retail en mkb marktsegmenten. De internationale vastgoedportefeuille wordt beheerst afgebouwd in 3 tot 5 jaar.

De beleggingsportefeuilles van SNS REAAL zijn zeer beperkt blootgesteld aan zogenaamde gestructureerde obligaties. SNS REAAL heeft geen posities in Amerikaanse sub-primehypotheken. Met diverse hedgestrategieën wordt het effect van negatieve marktontwikkelingen op de beleggingsportefeuilles gemitigeerd.

De kredietportefeuille van SNS Retail Bank bedroeg ultimo 2009 € 54,3 miljard. Hiervan bestond 91% uit Nederlandse woninghypotheken. Over 2009 was er een daling in de kredietkwaliteit van deze portefeuille en daalden de gemiddelde huizenprijzen. De bijzondere waardeverminderingen op woninghypotheken bedroegen 31 basispunten (18 basispunten in 2008) van de risicogewogen activa.

Bij SNS Property Finance bedroeg de kredietportefeuille ultimo 2009 € 13,2 miljard. Hiervan was 73% afkomstig uit Nederland. De meeste indicatoren voor het kredietrisico van SNS Property Finance weerspiegelen de huidige marktomstandigheden waarbij de risico's in de commerciële vastgoedmarkten sterk zijn toegenomen. Dit is terug te zien in de lagere waardering van het vastgoed, oplopende dotaties aan de kredietvoorzieningen en toegenomen defaultpercentages.

Ultimo 2009 bedroeg de totale beleggingsportefeuille van de verzekeringsactiviteiten € 28,6 miljard, grotendeels geïnvesteerd in vastrentende waarden (94%) en deels in aandelen (6%). Van de vastrentende portefeuille had 75% een rating van A of hoger. De verliezen op aandelen (€ 54 miljoen bruto) en op de vastrentende portefeuille (€ 56 miljoen bruto) namen sterk af. Gedurende 2009 is het risico op de balans van de verzekeringsactiviteiten verder teruggebracht ten opzichte van ultimo 2008. Met name het renterisico is verder verlaagd door de looptijd van de vastrentende portefeuille bij te sturen en door de implementatie van een swaptionprogramma. Met dit programma wordt de solvabiliteit van de verzekeringsactiviteiten beter beschermd tegen een daling van de rente én tegen een extreme rentestijging.

1.2 Risicobeheer: belangrijkste ontwikkelingen

De belangrijkste ontwikkelingen zijn:

Kapitaal en solvabiliteit

- ⊙ Emissie gewone aandelen van € 135 miljoen.
- ⊙ Inkoop core tier 1 capital securities van Staat en Stichting Beheer SNS REAAL met een nominale waarde van € 250 miljoen.
- ⊙ In 2009 heeft SNS REAAL deelgenomen aan een door DNB uitgevoerde macro stresstest. Op basis van de uitkomsten van deze stresstest is SNS REAAL van mening dat zij voor haar bank- en verzekeringsactiviteiten op dit moment voldoende in staat is om verdere negatieve ontwikkelingen in de economische omstandigheden en op de financiële markten op te vangen.
- ⊙ SNS REAAL heeft in samenspraak met het ministerie van Financiën een Viability Plan opgesteld voor de Europese Commissie (EC). De uitkomsten van deze EC stresstest, die een onderdeel was van dit viability plan, geven aan dat er ook in een stressscenario de komende jaren voldoende capaciteit is om de staatssteun terug te betalen.
- ⊙ Er is sprake van sterke kapitaalratio's per einde jaar voor de bank- en verzekeringsactiviteiten. De double leverage bevindt zich binnen de interne norm van SNS REAAL.
- ⊙ SNS Retail Bank heeft succesvol financiering aangetrokken op zowel de kapitaal- als de retailmarkt. SNS Retail Bank heeft laten zien ook zonder garantie van de Nederlandse Staat toegang te hebben tot de kapitaalmarkt.
- ⊙ De verzekeringsactiviteiten hebben uit hoofde van efficiënt kapitaalmanagement een herverzekering afgesloten op een gedeelte van haar individuele overlijdensrisicoportefeuille.

Liquiditeit

- ⊙ SNS Retail Bank heeft haar liquiditeitspositie aangepast aan de verbeterde omstandigheden op de financiële markten. De liquiditeitspositie is nog steeds ruim.

Marktrisico

- ⊙ Binnen de verzekeringsactiviteiten is actief de marktrisicopositie afgebouwd. Zo is de aandelenpositie afgebouwd en is het renterisico van de beleggingen meer in lijn gebracht met dat van de verzekeringsverplichtingen, door aankoop van obligaties met een langere looptijd en de implementatie van een swaptionprogramma.

Kredietrisico

- ⊙ De hypotheekportefeuille van SNS Retail Bank laat een beperkte stijging van de verliesindicatoren zien.

- ⊙ De meeste indicatoren voor het kredietrisico van SNS Property Finance weerspiegelen de huidige marktomstandigheden waarbij de risico's in de commerciële vastgoedmarkten sterk zijn toegenomen.
- ⊙ SNS Property Finance heeft de feitelijke zeggenschap over enkele projecten verkregen om deze te kunnen herstructureren en potentiële verliezen te verminderen. Deze projecten zijn volledig geconsolideerd in de jaarrekening van SNS REAAL per 31 december 2009. De post vastgoedprojecten steeg van € 120 miljoen eind 2008 tot € 599 miljoen eind 2009 en bestaat vrijwel volledig uit internationale projecten.

1.3 Risicobeheerorganisatie

In 2009 is een nieuwe Business en Risk Governance opgezet die is gericht op versterking van het groepsbeleid en van de kaders waarbinnen het risicobeleid wordt vormgegeven. Centraal staat hierin verbetering van kwaliteit en realiseren van efficiency van risicobeheersing.

In 2009 zijn de activiteiten van de juridische eenheden SNS Bank N.V. en REAAL Verzekeringen N.V. georganiseerd in vier bedrijfsonderdelen. Voor de bank zijn dit SNS Retail Bank en SNS Property Finance. Voor de verzekeraar zijn het REAAL en Zwitserleven.

De verantwoordelijkheid van de bedrijfsonderdelen wordt ingevuld binnen de (risico)beleidskaders die de Raad van Bestuur, op advies van de door haar ingestelde committees, heeft vastgesteld.

De directies van de bedrijfsonderdelen zijn verantwoordelijk voor het realiseren van de commerciële, operationele en financiële doelstellingen door het kiezen van de best mogelijke producten, diensten, productmarktcombinaties, labeling en distributiemethoden. Dit doen zij binnen de vastgestelde groepskaders voor kredietrisico, verzekeringsrisico, integriteitsrisico en operationeel risico. De bedrijfsonderdelen leggen verantwoording af aan de Raad van Bestuur.

De nieuwe opzet van de risicobeheerorganisatie heeft niet geleid tot veranderingen in de verantwoordelijkheidsverdeling voor het risicobeheer en de risicoprincipes.

SNS REAAL onderscheidt drie verantwoordelijkheidsniveaus in risicobeheer:

- ⊙ de lijnorganisatie, die verantwoordelijk is voor het risicobeheer en de besturing daarvan, waarbij de besturing van het risico doorgaans is gedelegeerd aan risicocommissies;
- ⊙ de risicobeheerafdelingen, die de lijnafdelingen adviseren en posities monitoren;
- ⊙ de interne accountant (de afdeling Concern Audit), die de opzet, bestaan en werking van de risico-organisatie en operatie toetst.

De verantwoordelijkheden binnen de risicobeheerorganisatie zijn eenduidig vastgesteld, waarbij de Raad van Bestuur eindverantwoordelijk is voor het risicobeheer en de Chief Financial Officer van SNS REAAL tevens Chief Risk Officer is. Binnen de Raad van Bestuur en de directies van de vier bedrijfsonderdelen zijn risico-eigenaren aangewezen. Deze zijn verantwoordelijk voor de formulering en uitvoering van het risicobeleid op de toegewezen aandachtsgebieden.

De ten behoeve van de inrichting van het risicobeheer gehanteerde risicoprincipes, die een consistente aanpak van het risicobeheer beogen, zijn ongewijzigd. Deze principes, die een integrale sturing gericht op behoud van het gematigde risicoprofiel beogen, zijn:

- ⊙ Eén gemeenschappelijke groepsbrede classificatie van risicotypes.
- ⊙ Een vooraf vastgestelde risicotolerantie per onderkend risicotype.
- ⊙ Scenarioanalyses voor stresssituaties en maatregelen voor noodsituaties voor de belangrijkste risico's.
- ⊙ Het testen en valideren van de modellen die worden gebruikt bij het risicobeheer.
- ⊙ Toewijzen van risico-eigenaren aan alle onderkende risico's.
- ⊙ Bewaking en beoordeling van de risico's onafhankelijk van de commerciële activiteiten.

1.4 Risicocommittees

Hieronder wordt een nadere toelichting gegeven op de inrichting van de risicocommittees zoals die in 2009 is ingevoerd.

De risicocommittees gaan over de lijnorganisatie heen. Zij bereiden het beleid van de Groep voor en geven hierover advies aan de Raad van Bestuur. De Raad van Bestuur stelt het beleid vast en mandateert de committees om invulling te geven aan het beleid. De taak van de committees is daarnaast het sturen op ontwikkeling en handhaving van het groepsbeleid.

Management Committee

Het Management Committee SNS REAAL is het platform waar leden van de Raad van Bestuur en de directievoorzitters van SNS Retail Bank, SNS Property Finance, REAAL en Zwitserleven, de Chief Information Officer en de directeur P&O de strategische beleidskaders bespreken en vaststellen, in voorbereiding op de definitieve goedkeuring door de vergadering van de Raad van Bestuur.

Group Committees

Naast het Management Committee bestaan de volgende Group Committees:

- ⊙ **Group GORCC:** Group Governance, Operational Risk & Compliance Committee, voor de sturing van niet-financiële risico's.
- ⊙ **Group FinCo:** Group Financial Committee: beleidskaders voor de financiële interne- en externe verslaggeving, de financieel administratieve en actuariële infrastructuur, vormgeven financiële besturingsmodel en management informatie (operationele/

financiële KPI's) en de presentatie en toelichting van het resultaat en rendement.

- ⊙ **Group ALCO:** Group Asset & Liability Committee: voor de sturing van financiële risico's. Het Group ALCO kent vier adviserende committees: Actuarial Risk Committee, Investment Risk Committee, ALCO Bank en de Model Governance Board.
- ⊙ **Group CCC:** Group Counterparty & Credit Committee: voor goedkeuring van kredieten en revisies. Dit committee opereert binnen de kaders van Group GORCC, Group FinCo en Group ALCO. Er zijn twee commissies, één voor SNS Property Finance en één voor SNS Retail Bank, REAAL en Zwitserleven tezamen.

In aanvulling hierop bestaat er per bedrijfsonderdeel nog een committee met een eigen gedelegeerde beslissingsbevoegdheid.

- ⊙ **PMPC:** Product Market Pricing Committee, voor de risicobeheersing in voorgestelde nieuwe producten, het productbeheer in ruime zin, de goedkeuring van een productintroductie en de sturing op de samenhang tussen volume, rendement en risico.

Het aantal committees op het niveau van de bedrijfsonderdelen is beperkt waarbij de beleidsverantwoordelijkheid van de vroegere committees is samengebracht op groepsniveau. De positionering van beleidsontwikkeling op groepsniveau leidt tot een vermindering van de gelaagdheid in besluitvorming en meer samenhang binnen SNS REAAL.

Wel bestaan er binnen de bedrijfsonderdelen voor specifieke aandachtsgebieden adviescomités, die opereren binnen de beleidskaders van de groepscommittees:

- ⊙ **Investment Risk Committee:** adviseert en ondersteunt Group ALCO over de beleggingstechnische risico's in de verzekeringsportefeuilles. Het gaat om strategische beleggingsposities, de risico-rendementverhouding van de beleggingen alsmede de prestaties van vermogensbeheerders. Daarnaast adviseert het IRC over aanpassingen in de beleggingsmandaten.
- ⊙ **Actuarial Risk Committee:** is verantwoordelijk voor een uniforme en groepsbrede aanpak voor de waardering van verzekeringstechnische risico's en verplichtingen en is daarnaast betrokken bij de implementatie van waarderingsmodellen.
- ⊙ **ALCO Bank:** adviseert Group ALCO over beleid voor solvabiliteits-, kapitaal- en liquiditeitsrisicomanagement alsmede het marktrisicobeleid voor de bank.
- ⊙ **Model Governance Board:** bewaakt de kwaliteit en uniformiteit van alle financiële risico- en waarderingsmodellen van SNS REAAL.

Besluitvormingsprocessen

Voor de drie groupcommittees Group GORCC, Group FinCo en Group ALCO geldt dat consensus wordt nagestreefd en besluitvorming tot stand komt bij meerderheid van stemmen. Voor de Group CCC en de vier adviescomités van het Group ALCO geldt dat consensus wordt nagestreefd en besluitvorming tot stand komt bij unanimiteit van stemmen. Indien dat niet wordt bereikt, worden alternatieven en argumenten in het hoger liggende CCC of ALCO gebracht.

Ieder lid van de groepscommittees heeft gelijk stemrecht, inclusief de voorzitter en eventuele committeeleden die tevens lid zijn van het Management Committee en/of de Raad van Bestuur. Naast stemrecht heeft ieder lid het recht om een besluit te escaleren. In dat geval wordt het voorstel voorgelegd aan het naast hogere committee. In het geval van de groepscommittees betreft dit het Management Committee.

De besluitvorming in het Product Market Pricing Committee van de bedrijfsonderdelen ligt bij de voorzitter: de CFRO. Indien de CFRO daartoe besluit, of op initiatief van een CEO of groepsstafdirecteur kan de besluitvorming afhankelijk van het onderwerp worden geëscaleerd naar GORCC, ALCO of FinCo.

1.5 Risicobeheerafdelingen

Om efficiëntie en uniformiteit te bevorderen adviseren de risicobeheerafdelingen over het risicobeheer en rapporteren zij over het risicoprofiel. Zij fungeren als gemeenschappelijke servicecentra voor de bank en verzekeraar en zijn verantwoordelijk voor het modelleren, meten, monitoren, rapporteren en adviseren van risico's. Zij zijn niet verantwoordelijk voor het bepalen van het beleid, maar hebben daarin een adviserende rol. Bij SNS REAAL zijn de volgende afdelingen betrokken bij het risicobeheer:

Group Risk Management (GRM)

GRM ondersteunt de Raad van Bestuur en de directies bij:

- ⊙ De signalering van veranderende marktomstandigheden en regelgeving van belang voor strategie en beleid.
- ⊙ De bepaling van het gewenste risicoprofiel en de vertaling daarvan naar interne normen en limieten.
- ⊙ De keuze uit producten en diensten die passen binnen het gewenste risicoprofiel.
- ⊙ De waardering van de portefeuilles voor sturing op structurele waardecreatie.
- ⊙ De prijsbepaling van producten en diensten op basis van een risicogewogen rendement.
- ⊙ De inrichting en uitvoering van asset & liability-management voor groep, bank en verzekeraar.
- ⊙ Inrichting en uitvoering van kapitalisatie- en fundingbeleid.
- ⊙ Portefeuillesturing en modelleren van het kredietrisico en verzekeringstechnische risico's.
- ⊙ Kaders stellen voor het opstellen van gehanteerde modellen en technieken en onafhankelijke uitvoering van modelvalidatie.
- ⊙ Uitvoering van het herverzekeringsbeleid.
- ⊙ Coördinatie van strategische projecten gerelateerd aan het managen van financiële risico's (zoals stresstests en Basel II- en Solvency II programma's)

Actuariaat

De actuariële taken zijn verdeeld over het Groepsactuariaat (Group Actuarial Riskmanagement) binnen GRM en de actuariaten van REAAL en Zwitserleven. Het Groepsactuariaat heeft als aandachtsgebieden het opstellen van beleid en van normen en kaders en het monitoren van de risico-rendementverhouding. Belangrijke aandachtpunten zijn de regierol en het geven van adviezen over ontwikkelingen aan de Groep en aan de business. Daarnaast worden de aandachtsgebieden Herverzekering en Economisch Kapitaal vanuit GRM ingevuld: opstellen beleid & kaders, modelleren, uitvoeren en monitoren/adviseren.

Binnen de actuariaten van REAAL en Zwitserleven zijn de operationele actuariële taken ondergebracht. De taken zijn: modelleren en uitvoeren van analyses, adviseren over verzekeringstechnisch risicomanagement aan de bedrijfsonderdelen en het implementeren van vastgesteld beleid.

De verzekeringsactiviteiten reguleren het verzekeringsrisico met een stelsel van procedures en criteria voor productontwikkeling en acceptatie. Niet-passende risico's, of risico's die vooraf gestelde grenzen overschrijden, worden – indien toch geaccepteerd – zoveel mogelijk geplaatst bij een herverzekeraar.

De ontwikkeling van de portefeuille wordt periodiek gevolgd door een panel dat bestaat uit afgevaardigden van de directies van de verzekeringsactiviteiten en de afdelingen Finance & Control en Actuariaat. Voor het levenbedrijf wordt daarbij de ontwikkeling van kosten, interest en omzet gevolgd; voor het schadebedrijf wordt per branche de ontwikkeling van de premies en de schade(loss) ratio's geanalyseerd.

Compliance & Operationeel Risicomanagement (C&O)

C&O adviseert de Raad van Bestuur en de directies van de bedrijfsonderdelen over de beheersing van niet-financiële risico's. Dit zijn de risico's die verband houden met het gedrag van mensen en de inrichting van de bedrijfsprocessen. Belangrijke taken van de afdeling zijn het formuleren van beleid, het adviseren over een integrale en beheerste bedrijfsvoering, het coördineren en stimuleren van de beheersing van operationele risico's en integriteitsrisico's en het permanent toezicht houden op de uitvoering van processen. Het beleid van SNS REAAL wordt geïmplementeerd door gespecialiseerde staven die het lijnmanagement ondersteunen bij de toepassing van het beleid. De bedrijfsonderdelen beschikken over een eigen compliance-functionaris. Deze 'local compliance officers' worden functioneel aangestuurd door de directeur C&O.

De beheersing van niet-financiële risico's wordt aan de hand van zeven thema's aangestuurd. Deze thema's vormen de basis van de periodiek uit te voeren risico-analyses en geven de structuur voor toezicht en rapportage van risico's.

Juridische Zaken (JZ)

Juridische Zaken heeft zowel een beleidsvoorbereidende als een operationeel ondersteunende functie op het gebied van risicomanagement. De belangrijkste taken van deze afdeling op dit terrein zijn:

- ⊙ Het signaleren van en adviseren over (toekomstige) wet- en regelgeving.
- ⊙ Het adviseren over integriteit en zorgplicht.

Kredietrisicomanagement (KRM)

Binnen SNS Retail Bank en SNS Property Finance zijn twee aparte en onafhankelijke afdelingen voor kredietrisicomanagement ingericht. Deze richten zich op beleidsvoorbereidende en operationele ondersteuning van het kredietrisicomanagement en zij rapporteren aan de CFO's van de bedrijfsonderdelen. De belangrijkste taken van deze afdelingen zijn:

- ⊙ Adviseren over het kredietrisicobeleid.
- ⊙ Onafhankelijke analyse van en advisering over kredietvoorstellen. Voor de retail- en mkb-kredietverlening is binnen SNS Retail Bank een apart midoffice ingericht dat (bindend) adviseert over posten die buiten de reguliere acceptatiecriteria vallen.
- ⊙ Administratie en beheer van kredietfaciliteiten en (zakelijke) zekerheden.
Beheer en afwikkeling van kredieten die in achterstand zijn geraakt of waarbij sprake is van wanbetaling (default). Binnen SNS Property Finance is los van Risk Management een afdeling Restructuring & Recovery (R&R) ingericht in 2009. R&R beheert de default portefeuille (inclusief het beheer van het onderpand en vastgoedprojecten waarover control is verkregen). De R&R afdeling maakt het afwikkel- en herstructureringsplan en legt een voorstel over de hoogte van voorziening ter fiattering voor aan de directie. Binnen SNS Retail Bank richt de onafhankelijke afdeling Bijzonder Beheer zich op risicovolle posten, zoals posten met een achterstand en posten in default.
- ⊙ Het verzorgen van rapportages over het operationele management op het gebied van kredietrisico.

Investment Office

De taken en de verantwoordelijkheden van Investment Office zijn primair gericht op de beleggingen voor eigen rekening en risico van de verzekeringsactiviteiten van SNS REAAL. Investment Office is in de nieuwe risk governance structuur het centrale aanspreekpunt van de operationeel verantwoordelijke vermogensbeheerders geworden.

De belangrijkste taken van Investment Office zijn:

- ⊙ Adviseren en ondersteunen van Group ALCO en de directies van de verzekeringsactiviteiten in de beleidsvoorbereiding
- ⊙ Verlenen van operationele ondersteuning in de uitvoering van het beleid.

- ⊗ Opstellen en monitoren van door Group ALCO goedgekeurde beleggingsmandaten, gegeven het ALM- en beleggingsbeleid.
- ⊗ Toezicht houden op handelen van vermogensbeheerders binnen de mandaten en beoordelen van de performance.
- ⊗ Actief beheren van beleggingen die niet door de vermogensbeheerders worden beheerd.
- ⊗ Monitoren van security lending en repo activiteiten in de verzekeringsportefeuilles waarvan de uitvoering is uitbesteed aan professionele en gespecialiseerde partijen.

Interne Controle

De afdelingen Interne Controle van SNS REAAL, SNS Bank en REAAL Verzekeringen toetsen ten behoeve van het lijnmanagement de (permanente) werking van de in procedures opgenomen beheersmaatregelen. De bevindingen worden gewogen op basis van een vooraf vastgestelde norm, zodat adequate managementinformatie ontstaat die gerelateerd is aan de organisatie- en procesdoelstellingen.

Met ingang van 1 maart 2010 zijn de afdelingen Interne Controle opgegaan in de afdeling Concern Audit (CA).

Concern Audit (CA)

CA ressorteert onder de voorzitter van de Raad van Bestuur en heeft tevens een rapportagelijijn met de Audit-commissie van de Raad van Commissarissen. Op deze wijze is deze afdeling in staat de werkzaamheden onafhankelijk te verrichten ten opzichte van de bedrijfsonderdelen en de afdelingen van SNS REAAL.

CA voert haar onderzoeken uit ten behoeve van de Raad van Bestuur en op basis van een van tevoren vastgestelde risicoanalyse. De onderzoeken zijn gericht op het interne risicobeheer- en controlesysteem, de hiermee verbonden verwerkingsprocessen en de (betrouwbaarheid van de) managementinformatie. Tevens worden op verzoek van de directies verschillende soorten audits uitgevoerd, waaronder certificerende werkzaamheden ten behoeve van externe partijen.

1.6 Risicoclassificatie

SNS REAAL hanteert een interne risicoclassificatie waarin zij onderscheid maakt in zeven hoofd risico's.

Deze zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Risico	Omschrijving
Financiële risico's	
Kredietrisico	Het risico dat het vermogen, het resultaat of de continuïteit wordt bedreigd doordat een kredietnemer/tegenpartij een financiële of andere contractuele verplichting niet nakomt. Hierin is tevens begrepen de mogelijkheid van beperkingen of belemmeringen bij het overbrengen van tegoeden vanuit het buitenland.
Liquiditeitsrisico	Het risico dat niet op korte termijn kan worden beschikt over voldoende liquide middelen om aan financiële verplichtingen te voldoen, al dan niet onder normale omstandigheden of in tijden van stress, zonder dat dit gepaard gaat met onaanvaardbare kosten of verliezen.
Marktrisico	Het risico dat het vermogen, resultaat of de continuïteit wordt bedreigd door bewegingen in het niveau van en/of volatiliteit in marktprijzen.
Verzekeringstechnisch risico	Het risico dat het vermogen, resultaat of de continuïteit wordt bedreigd door afwijkingen in timing en omvang van de cash flows volgend uit veronderstelde sterfte, invaliditeit schadeclaims, verzekeringsgedrag, of als gevolg van de invloed van catastrofes op sterfte, invaliditeit, schadeclaims en verzekeringsgedrag van de polishouders.
Niet-financiële risico's	
Strategisch risico	Het risico dat strategische doelstellingen niet worden gerealiseerd, omdat niet of niet in voldoende mate op veranderingen in de omgevingsfactoren wordt gereageerd.
Integriteitsrisico	Het risico dat gedragsregels die volgen uit SNS REAAL normen, maatschappelijke normen en wet- en regelgeving onvoldoende worden nageleefd.
Operationeel risico	Het risico dat (strategische) doelstellingen niet worden gerealiseerd als gevolg van onvoorspelbaarheid van prestaties, onbetrouwbaarheid van informatie of door onvoorziene verliezen, ontstaan door fraude, inadequate of falende interne processen, externe gebeurtenissen, systemen of beveiliging.

Voor kredietrisico, marktrisico, verzekeringstechnisch risico en operationeel risico wordt kapitaal aangehouden. Voor liquiditeitsrisico wordt geen kapitaal aangehouden, maar voor de interne beheersing wordt gebruik gemaakt van uitkomsten van scenario analyses. Het beheer van genoemde risico's wordt behandeld in hoofdstuk 2 en verder.

1.7 Raamwerk voor business control

Ondernemen gaat gepaard met het nemen van risico's en vraagt om een consistente en transparante beoordeling van kansen en risico's, gericht op groei en continuïteit van de onderneming. De Raad van Bestuur van SNS REAAL heeft kaders vastgesteld voor directies om deze beoordelingen in goede banen te leiden. De belangrijkste kaders zijn:

- ⊙ De strategie en strategische risicoanalyses, om richting te geven aan de activiteiten van de bedrijfsonderdelen en van de organisatie als geheel.
- ⊙ Het gematigde risicoprofiel, dat limieten geeft voor risico nemen en risico beheersen.
- ⊙ De besturingsstructuur, voor het sturen van managementaandacht, toekennen van taken en verantwoordelijkheden en voor omgaan met nieuwe of externe impulsen (door bijvoorbeeld overnames en reorganisaties).
- ⊙ Management development programma's, voor sturing op kwaliteit van personeel en op benoemingen ('de juiste persoon op de juiste plek').
- ⊙ De beloningsstructuur, voor sturing op het gedrag van onze mensen om doelen te bereiken.
- ⊙ Eisen voor procesinrichting, voor sturing op voorspelbaarheid van prestaties, het voorkomen van onvoorziene verliezen en betrouwbaarheid van informatie.

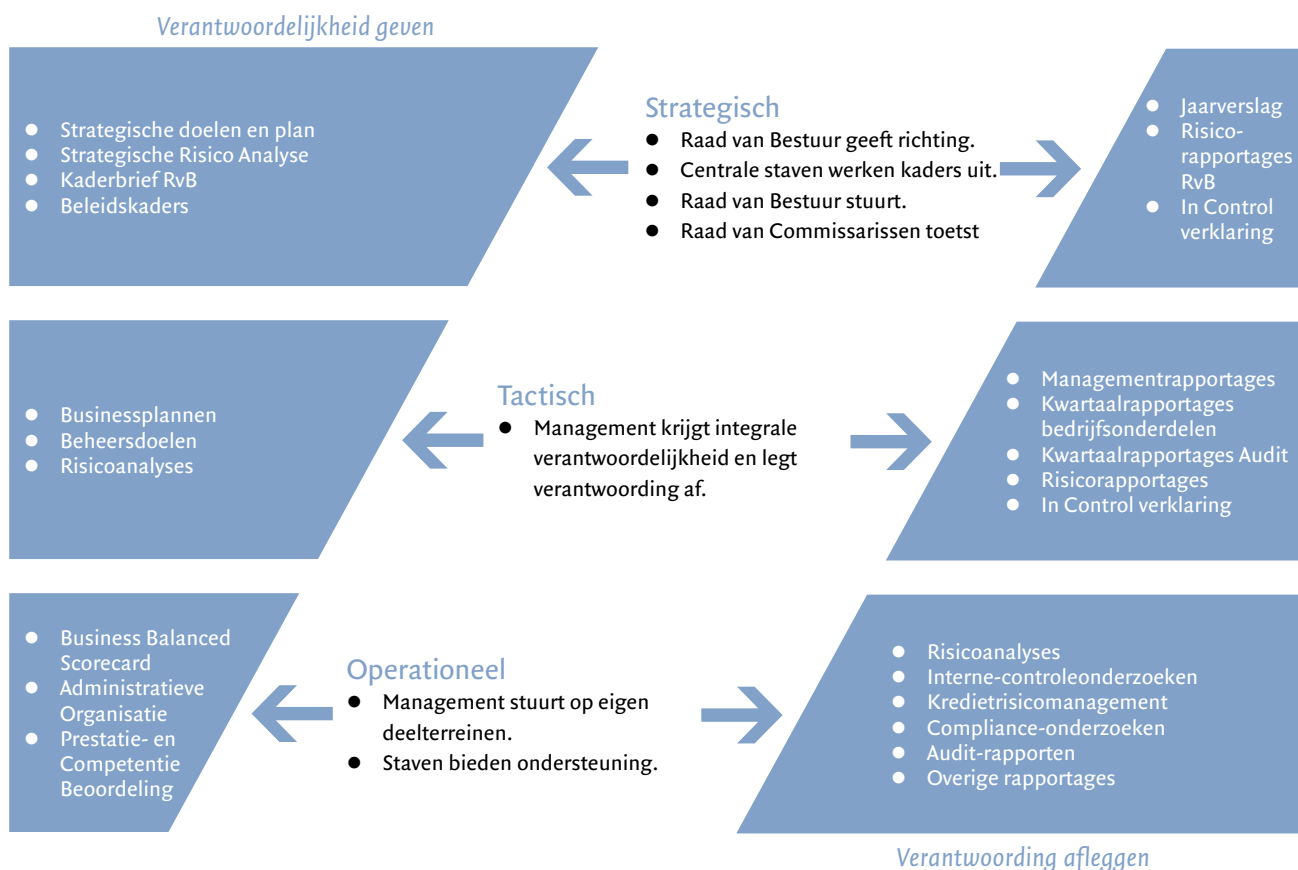
De directies van de bedrijfsonderdelen zijn verantwoordelijk voor de dagelijkse bedrijfsvoering binnen deze kaders en stellen jaarlijks operationele plannen op die goedgekeurd worden door de RvB.

Het interne risicobeheersings- en controle systeem is toegesneden op gewenste richting van SNS REAAL. In het raamwerk voor business control is opgenomen hoe binnen SNS REAAL verantwoordelijkheid wordt gegeven en verantwoording wordt afgelegd. Deze werkwijze is vergelijkbaar met COSO Enterprise Risk Management-systeem (ERM, zie Figuur 20).

Dit raamwerk vormt de basis voor het beheersen van de (risico)managementprocessen op het gebied van strategie, 'operations', integriteit (waaronder compliance) en (financiële) verslaglegging en rapportage.

Het raamwerk voor 'business control' biedt een redelijke maar geen absolute waarborg dat risico's worden uitgesloten. Het biedt geen garantie dat bijvoorbeeld menselijke fouten, het bewust omzeilen van controleprocessen door samenspannende medewerkers en derden of het terzijde schuiven van beheersmechanismen door het management niet zullen voorkomen. SNS REAAL heeft een proces ingericht om halfjaarlijks vast te stellen in hoeverre de directies van ieder bedrijfsonderdeel aantoonbaar 'in control' zijn. Het gaat hierbij in het bijzonder om de discussie tussen de managementlagen over de risico's in de bedrijfsvoering en de maatregelen die daarvoor zijn getroffen. Belangrijke input hiervoor zijn de periodieke in-controlrapportages

20 Raamwerk voor business control

per bedrijfsonderdeel.

De directie van ieder bedrijfsonderdeel verklaart in iedere rapportage, met inachtneming van veranderingen in interne en externe omgeving, of zij met redelijke zekerheid de belangrijkste risico's en bijbehorende beheersmaatregelen hebben geïdentificeerd, welke verbeteringen in de (risico)managementprocessen zijn doorgevoerd, of de werking van vastgestelde beheersmaatregelen voldoende is, de informatieverstrekking toereikend is en op welke aspecten het betreffende bedrijfsonderdeel verbeteringen gaat doorvoeren. De directies verklaren of zij verwachten dat het risicobeheersysteem naar behoren zal werken over een periode van telkens een jaar vooruit.

De Raad van Bestuur beoordeelt de interne verklaringen van de verschillende bedrijfsonderdelen en groepsstaven. Samen met een strategische risico analyse vormen deze beoordelingen de basis voor de interne verklaring die ieder RvB-lid opstelt. De bestuurlijke verklaringen vertalen zich in de externe in-controlverklaring, die met de Audit Committee en Risk Committee worden besproken.

1.8 Harmonisatie risicobeheer Zwitserleven

De risico-organisatie van Zwitserleven is geharmoniseerd met de risico-organisatie van SNS REAAL. Zo is gedurende 2009 de committeestructuur van Zwitserleven in lijn gebracht met de committeestructuur binnen SNS REAAL. De risicomangement-principes en de risicoindeling van Zwitserleven sluiten aan bij de principes en indeling van SNS REAAL. Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden met betrekking tot de risicomangementfunctie zijn binnen Zwitserleven op eenduidige wijze toegewezen. Het ALM- en beleggingsbeleid van Zwitserleven wordt vastgesteld via het Group ALCO en de ALM-positie wordt aan Group ALCO gerapporteerd. De Chief Financial Risk Officer van Zwitserleven is tevens lid van het Group ALCO.

Operational Risk & Compliance Committee

Taken van het Operational Risk & Compliance Committee zijn:

- ⊙ het vaststellen van het risicomangementbeleid;
- ⊙ het uitdragen van het groepsbeleid;
- ⊙ het beheersen van de risico's en het monitoren van de implementatie van de hiervoor geïnitieerde maatregelen; en
- ⊙ het zorgen dat Zwitserleven voldoet en zal blijven voldoen aan huidige en toekomstige wet- en regelgeving, alsmede aan interne normen en waarden.

De onderwerpen compliance, reputatie, integriteit en operationele risico's maken vast onderdeel uit van de agenda van het Operational Risk & Compliance Committee.

De afdeling Operational Risk Management opereert op basis van het Operational Risk Management Framework. Binnen het raamwerk is er zoveel mogelijk naar gestreefd het risicomangement in de lijn onder te brengen. Dit heeft tot doel de betrokkenheid te vergroten en risicomangement te borgen door een cultuur te creëren waarin kansen worden benut en risico's worden onderkend en beheerst wanneer deze van invloed zijn op het behalen van de doelstellingen van Zwitserleven.

Als basisprincipe geldt dat de lijn verantwoordelijk is voor het onderkennen, het meten, het doen van voorstellen tot risicobeheersmaatregelen en het implementeren en blijvend controleren daarvan in de bedrijfsvoering. De lijn wordt hierbij ondersteund door de afdeling Operational Risk Management en de Operational Risk Coördinatoren die binnen iedere divisie zijn aangewezen.

Finance Committee & ALM Committee (ALCO)

Het Finance Committee & ALCO is verantwoordelijk voor het uitdragen van het groepsbeleid en toezien op naleving van dit beleid, de optimale besluitvorming over belangrijke financiële onderwerpen ten behoeve van de resultaten en continuïteit van Zwitserleven, het managen van de verplichtingenstructuur eigen geld ten behoeve van het ALM-proces en de dekkingsgraad en beleid met betrekking tot de Separate Accounts (SA's). De onderwerpen ALM SA's dekkingsgraad SA's, kredieten binnen Zwitserleven en financiële risico's maken vast onderdeel uit van de agenda van het Finance Committee & ALCO.

Insurance Risk Committee

Het Insurance Risk Committee adviseert over verzekeringstechnische risico's in de verzekeringsportefeuille. Op basis van ervaringen en marktontwikkelingen worden adviezen gegeven over de benodigde en gewenste aanpassingen in verzekeringstechnische grondslagen voor tariefbepalingen en de bepaling van de technische voorziening. Het Insurance Risk Committee is per 1 januari 2010 overgegaan naar het Actuarial Risk Committee.

Audit Committee

De afdeling Audit voert planmatig audits uit om vast te stellen of risico's waaraan de onderneming is blootgesteld in voldoende mate onderkend zijn en in continuïteit adequaat worden beheerst door een effectieve opzet en werking van de interne beheersingsmechanismen. Doelstelling is het verstrekken van een onpartijdig oordeel over dit interne beheersingssysteem. Hiertoe worden audits uitgevoerd, waarvan de rapportages worden besproken in de Zwitserleven Audit Committee.

Alle rapportages van externe en interne accountants en toezichthouders komen in de commissie aan de orde, alsmede de follow-up van bevindingen en de planning van komende onderzoeken, waaronder het jaarlijkse auditplan. In 2009 zijn het auditplan en werkwijze in toenemende mate afgestemd met Concern Audit van SNS REAAL en zijn de uitkomsten van audits meegenomen in de kwartaalrapportages van Concern Audit aan de Raad van Bestuur en het Audit Committee van SNS REAAL.

2 Risicobeheer financiële risico's Bankactiviteiten

2.1 Kredietrisico

Kredietrisicoprofiel bankactiviteiten algemeen

De bankactiviteiten kennen verschillende verschijningsvormen van kredietrisico. De belangrijkste zijn vorderingen op klanten, vorderingen op banken en beleggingen. Ruim 92 procent van de vorderingen op klanten heeft een hypothecaire zekerheid. De overige, niet hypothecair gedekte, posten betreffen voornamelijk vorderingen op banken en beleggingen (voornamelijk obligaties). De beleggingen uit hoofde van het eigen liquiditeitsbeheer en voor handelsdoeleinden hebben een goede rating (zie tabel pagina 166).

De kredietportefeuille van het retailbedrijf van SNS Retail Bank heeft haar focus hoofdzakelijk op de Nederlandse markt. Na de heroriëntatie van de strategie geldt dit ook voor SNS Property Finance. SNS Property Finance richt zich nu voornamelijk op haar bestaande groep van klanten in de commerciële vastgoedsector in Nederland. De internationale portefeuille wordt beheerst afgebouwd in 3 tot 5 jaar. Daarnaast is besloten geen participatiefinancieringen en grondfinancieringen meer aan te gaan, tenzij onderdeel van een projectfinanciering.

Overzicht kredietrisico bankactiviteiten

De bedragen waarover de bankactiviteiten kredietrisico lopen (exclusief zekerheidsstellingen en andere kredietverbeteringen) zijn als volgt verdeeld:

In miljoenen euro's	2009	2008
Beleggingen	4.517	3.942
Derivaten	1.169	1.113
Hypotheek en overige vorderingen op klanten	54.478	52.358
SNS Property Finance	13.435	13.681
Vorderingen op kredietinstellingen	2.715	2.783
Overige activa, geen kredietverlening	1.905	1.447
Kas en kasequivalenten	2.554	1.692
Totaal	80.773	77.016
Niet uit de balans blijvende verplichtingen		
Verplichtingen wegens verstrekte borgtochten en garanties	281	331
Verplichtingen uit hoofde van onherroepelijke faciliteiten	1.983	3.614
Totaal	83.037	80.961

Kredietrisico bankactiviteiten

De volgende tabel geeft een indicatie van het kredietrisico van de bankactiviteiten, gebaseerd op het wegingspercentage dat onder Basel II wordt gebruikt voor de reguliere rapportage aan DNB. De wegingpercentages van posten onder de gestandaardiseerde methode zijn afhankelijk van de externe kredietbeoordeling van de tegenpartij. In het algemeen zijn deze percentages 0% voor vorderingen op of gegarandeerd door OECD-overheden, 20% voor vorderingen op of gegarandeerd door OECD-banken, 50% voor leningen die geheel en volledig zijn gedekt door hypothecaire zekerheid (LtFV is dan lager dan of gelijk aan 75%) en 100% voor de overige vorderingen.

Hieronder volgt een onderscheid in het kredietrisicoprofiel naar soorten activa.

In miljoenen euro's	Risicogewogen activa		Kapitaalvereisten	
	2009	2008	2009	2008
Gestandaardiseerde methode				
Overheden en centrale banken	225	13	18	1
Banken	452	700	36	56
Zakelijk	14.238	14.613	1.139	1.169
Particulier	1.312	1.163	105	93
Aandelen	38	63	3	5
Overige activa	1.145	772	92	62
Gesecuritiseerde posities	1.038	975	83	78
Interne rating benadering				
Particuliere hypotheek	3.360	2.788	269	223
	21.808	21.087	1.745	1.687
Marktrisico	130	125	10	10
Operationeel risico	1.651	1.638	132	131
Overige en aanvullende kapitaalvereisten in verband met overgangsregeling ¹	2.296	5.200	184	416
Totaal	25.885	28.050	2.071	2.244

¹) De overgangsregeling betreft de Basel II floor van 80% op de Basel I berekening die tot en met 2011 gehanteerd wordt.

Kredietbeheer SNS Retail Bank beleggingen

De beleggingen worden in het bijzonder voor het eigen liquiditeitsbeheer aangehouden. Er is niet direct of indirect in Amerikaanse subprime hypotheek belegd.

De beleggingen zijn als volgt naar bedrijfstak ingedeeld:

In miljoenen euro's	Reële waarde via de winst- en verliesrekening				Voor verkoop beschikbaar		Totaal	
	Handelsdoeleinden		Aangewezen					
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Aandelen en vergelijkbare beleggingen:								
Banken	--	--	--	2	--	--	--	2
Handel, industrie en overige dienstverlening	5	5	--	--	8	--	13	5
Overige	4	6	--	--	--	16	4	22
	9	11	--	2	8	16	17	29
Obligaties en vastrentende waarden:								
Overheid - binnenland	2	--	34	32	465	836	501	868
Overheid - buitenland	19	2	73	88	3.108	1.981	3.200	2.071
Banken	63	119	--	8	457	533	520	660
Handel, industrie en overige dienstverlening	13	21	--	--	103	129	116	150
Overige	34	14	--	--	129	150	163	164
	131	156	107	128	4.262	3.629	4.500	3.913
Totaal	140	167	107	130	4.270	3.645	4.517	3.942

De rentedragende beleggingen zijn als volgt naar rating ingedeeld:

In miljoenen euro's	Reële waarde via de winst- en verliesrekening				Voor verkoop beschikbaar		Totaal	
	Handelsdoeleinden		Aangewezen		2009	2008	2009	2008
	2009	2008	2009	2008				
AAA	26	34	33	94	2.240	3.040	2.299	3.168
AA	9	23	--	--	691	178	700	201
A	48	62	38	34	1.220	323	1.306	419
BBB	19	6	36	--	17	2	72	8
Lager dan BBB	--	--	--	--	82	72	82	72
Zonder rating	29	31	--	--	12	14	41	45
Totaal	131	156	107	128	4.262	3.629	4.500	3.913

Kredietbeheer SNS Retail Bank vorderingen op kredietinstellingen en derivaten

SNS Financial Markets voert ten behoeve van de treasury- en fundingactiviteiten geld- en kapitaalmarkttransacties uit met diverse financiële instellingen.

Het betreft hier onder andere derivatentransacties gericht op het afdekken van rente- en valutarisico's. Derivatentransacties die onder een Credit Support Annex (CSA) van de International Swaps and Derivatives Association overeenkomst vallen, hebben looptijden variërend van 1 tot 20 jaar. Het zwaartepunt ligt op de langere looptijden. Deze CSA's dienen vooral voor het minimaliseren van het 'counterparty' risico. Op kasbasis worden periodiek de veranderingen in contante waarde van alle lopende transacties met een bepaalde tegenpartij verrekend. Daarnaast geldt een systeem met 'counterparty' limieten. Daarmee wordt het concentratierisico beperkt.

Kredietbeheer bankactiviteiten vorderingen op klanten

In het kredietbeheer is een onderscheid gemaakt naar enerzijds particuliere relaties en anderzijds vastgoedfinancieringen en overige zakelijke relaties. Daarnaast is er een onderscheid naar kredietbeheer voor de individuele relatie en kredietbeheer op het niveau van de portefeuille.

Kredieten aan particuliere relaties bestaande uit hypothecaire leningen of consumptieve kredieten (opgenomen onder overige) worden op basis van acceptatienormen en beleidsregels door bevoegde functionarissen geaccepteerd. De acceptatienormen en beleidsregels worden in het Product Market Pricing Committee vastgesteld. De acceptatie vindt voor hypothecaire leningen centraal plaats. De acceptatienormen die gelden voor hypothecaire leningen zijn voor alle labels van de SNS Retail Bank gelijk. Dat draagt bij aan de uniformiteit en snelheid. Acceptatie-score-modellen spelen hierbij een ondersteunende rol.

Het kredietbeheer van bestaande particuliere klanten vindt op klantniveau plaats door een actieve bewaking en opvolging van betalingsachterstanden. Dit proces wordt ondersteund door geautomatiseerde systemen die zorgen voor segmentering en prioritering van klanten met een achterstand.

Op portefeuilleniveau worden hypotheekrisico's beheerd met het 'Portefeuille Management Proces'. Het proces bestaat uit drie onderdelen: normeren, monitoren en bijsturen. Bijsturen kan met het prijsbeleid, het acceptatie- en beheerbeleid, specifieke (marketing)acties, productontwikkeling en securitisaties.

De 'Loan to Foreclosure Value' (LtFV) is een belangrijke risico-indicator aan de hand waarvan de portefeuille wordt gestuurd. De LtFV geeft bevoorschotting weer, door de uitstaande lening te nemen als percentage van de executiewaarde van het onderpand. Een laag percentage wordt als gunstig aangemerkt.

De verdeling van de vorderingen op klanten naar aard van zekerheden en kredietrisico is als volgt:

In miljoenen euro's	SNS Retail Bank		SNS Property Finance		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Woningen gelegen in Nederland:						
- Hypotheken ≤ 75% van executie waarde	23.433	20.272	629	862	24.062	21.134
- Hypotheken > 75% van executie waarde	8.074	9.058	1.651	1.548	9.725	10.606
- Hypotheken met Nationale Hypotheekgarantie	6.303	4.973	--	--	6.303	4.973
Gesecuritiseerde hypotheken	11.454	12.865	--	--	11.454	12.865
Woningen gelegen in het buitenland	183	137	1.502	1.538	1.685	1.675
Niet woningen in Nederland:						
- Hypothecaire dekking	1.592	1.446	6.917	6.358	8.509	7.804
- Verstrekt aan de overheid	1.234	733	--	--	1.234	733
- Overige zekerheden	--	--	423	766	423	766
- Blanco kredieten	2.205	2.874	--	--	2.205	2.874
Niet woningen in het buitenland:						
- Hypothecaire dekking in het buitenland	--	--	2.292	2.017	2.292	2.017
- Overige zekerheden en blanco kredieten	--	--	22	592	22	592
Voorzieningen voor oninbaarheid:						
- Specifieke voorziening	-181	-135	-225	-91	-406	-226
- IBNR	-15	-12	-14	-7	-29	-19
Totaal	54.282	52.211	13.197	13.583	67.479	65.794

In bovenstaande tabel zijn onder de gesecuritiseerde hypotheken de gesecuritiseerde hypothecaire vorderingen opgenomen waarvan de door securitisatie-entiteiten uitgegeven obligaties aan beleggers zijn verkocht. De onderliggende hypothecaire vorderingen van in eigen positie gehouden securitisatietransacties (€ 12.741 miljoen, 2008: € 8.717 miljoen) zijn opgenomen onder de post hypotheken.

De gesecuritiseerde hypotheken zijn verkocht op basis van een zogenaamde uitgestelde verkoopprijs. Dit betekent dat SNS Retail Bank voor de meeste transacties een vordering houdt op de securitisatie entiteit, die bij beëindiging van de transactie pas volledig wordt afgewikkeld. De door de securitisatie entiteit uitgegeven notes bestaan voor een deel uit zogenaamde E-notes. Dit betreft obligaties met een hoog risico karakter. Uit stresstesten is gebleken dat het achterblijvend kredietrisico voor SNS REAAL zich manifesteert bij de uitgestelde verkoopprijs en de E-notes. De meeste E-notes zijn door SNS Retail Bank extern geplaatst. De omvang van de uitgestelde verkoopprijzen bedraagt ultimo december 2009 € 21 miljoen, de positie in E-notes bedraagt per ultimo december 2009 € 204 miljoen.

De verdeling van de vorderingen op klanten naar aard van de sector/tegenpartij wordt als volgt gespecificeerd:

In miljoenen euro's	Boekwaarde	
	2009	2008
Bouw en onroerend goed	13.196	13.583
Overheid	1.234	736
Landbouw	5	57
Nijverheid	213	347
Dienstverlenende bedrijven	461	919
Overig zakelijk	196	274
Particulieren	52.174	49.878
Totaal	67.479	65.794

De verdeling van de vorderingen op klanten naar regio wordt als volgt gespecificeerd:

In miljoenen euro's	Boekwaarde	
	2009	2008
Nederland	58.365	56.813
Europese monetaire unie	6.829	5.117
Canada	244	131
Verenigd Koninkrijk	313	1.729
Verenigde Staten	1.240	1.536
Overig	488	468
Totaal	67.479	65.794

Toelichting kredietrisicoprofiel en –beheer SNS Property Finance

De meeste indicatoren voor het kredietrisico van SNS Property Finance weerspiegelen de huidige marktomstandigheden waarbij de risico's in de commerciële vastgoedmarkten sterk zijn toegenomen. De toegenomen risico's vertalen zich o.a. in oplopende dotaties aan de voorzieningen en toegenomen defaultpercentages. Daarnaast heeft SNS Property Finance in 2009 'effective control' verkregen over een aantal vastgoedprojecten.

Een afname van de kredietportefeuille is een van de belangrijkste prioriteiten van SNS Property Finance. Eind 2009 bedroegen de verplichtingen € 14,6 miljard, 9% lager dan eind 2008. Deels was deze daling het gevolg van een herclassificatie van kredieten naar vastgoedprojecten (zie paragraaf vastgoedprojecten). Wanneer dit in aanmerking wordt genomen nam de onderliggende omvang van de verplichtingen met 5% af, bijna volledig in het tweede halfjaar van 2009.

De uitstaande kredieten en vastgoedprojecten samen toonden een lichte toename gedurende 2009 van € 13,7 miljard naar € 13,8 miljard. Echter, in vergelijking tot juni (€ 14,2 miljard) was er een bescheiden daling zichtbaar.

Eind 2009 bestond de totale portefeuille aan verstrekte kredieten van SNS Property Finance voor € 7,7 miljard uit beleggingsfinancieringen (+2,5%) en voor € 5,5 miljard uit projectfinancieringen (–10,2%). De kredieten daalden met 3%, waardoor de kredietportefeuille eind 2009 € 13,2 miljard bedroeg. Vanwege de opname van bestaande kredietlijnen was de daling in de uitstaande kredieten minder groot dan de daling in de verplichtingen.

SNS Property Finance heeft de feitelijke zeggenschap over enkele projecten verkregen om deze te kunnen herstructureren en potentiële verliezen te verminderen. De stemrechten die SNS Property Finance in deze projecten heeft, variëren van 50% tot 100% en daarom worden deze projecten volledig geconsolideerd in de jaarrekening van SNS REAAL per 31 december 2009. De post vastgoedprojecten steeg van € 120 miljoen eind 2008 tot € 599 miljoen eind 2009 en bestaat vrijwel volledig uit internationale projecten.

De gemiddelde Loan to Value van de totale portefeuille van SNS Property Finance is gestegen in 2009 zoals in onderstaande tabel wordt weergegeven.

	2009	2008
Nederland	73,0%	71,9%
Europa exclusief NL	86,9%	79,1%
Niet-Europa	84,7%	83,5%
Totaal SNS Property Finance	76,9%	74,6%

Ter bepaling van de onderpandswaarde wordt bij de start van een financiering het onderpand getaxeerd. Daarnaast vindt in het kader van de periodieke revisie een evaluatie van de onderpandswaarde plaats. SNS Property Finance kent als onderdeel van het revisiebeleid een vastgoedwaarderingsrichtlijn. Ten minste één keer in de drie jaar wordt de waardering van alle objecten die als zekerheid dienen voor een financiering groter dan € 3 miljoen door een deskundige interne of externe taxateur beoordeeld. Dit wordt ook gedaan bij tussentijdse signalen dat de waarde van het onderpand zich significant negatief heeft ontwikkeld. Gezien de marktontwikkelingen wordt momenteel vaker om een nieuwe taxatie gevraagd.

Ten aanzien van de Nederlandse portefeuille geldt daarbij het volgende:

- ⊙ Voor nieuwe kredietaanvragen wordt meestal gebruik gemaakt van externe taxateurs. Voor revisies wordt vrijwel altijd gebruik gemaakt van interne taxateurs.
- ⊙ Voor externe taxaties wordt gebruik gemaakt van een taxateurlijst (A-lijst). Taxateurs die op de A-lijst staan, voldoen aan de kwaliteitseisen die door SNS Property Finance worden gesteld ten aanzien van marktkennis, taxatiemethoden en gekwalificeerde medewerkers.
- ⊙ De interne taxateurs zijn gediplomeerd en opereren onafhankelijk van de afdeling Sales.

Ten aanzien van de internationale portefeuille geldt het volgende:

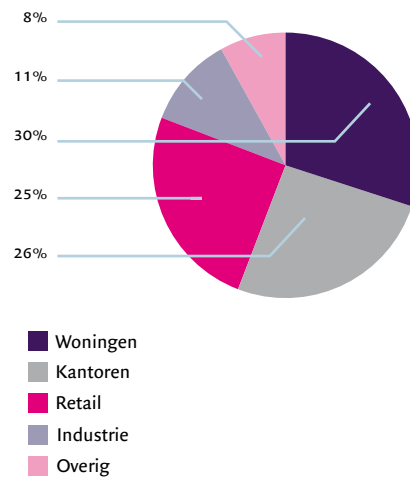
- ⊙ Taxaties vinden plaats door internationaal gerenommeerde kantoren dan wel door in het betreffende land gerenommeerde partijen.

De gemiddelde Probability of Default (PD: kans op wanbetaling) in de portefeuille van SNS Property Finance is gestegen in 2009 zoals in onderstaande tabel wordt weergegeven. Een hogere PD duidt erop dat de kredietwaardigheid van een klant of project is verminderd door toename van de kans op betalingsproblemen ten aanzien van rente- en aflossingsverplichtingen.

Ontwikkeling gemiddelde PD percentages van de non-default portefeuille:

	2009	2008
Nederland	0,92%	0,83%
Europa exclusief NL	4,63%	2,20%
Niet-Europa	4,18%	3,02%
Totaal SNS Property Finance	1,18%	0,95%

21 Kredietportefeuille naar soort vastgoed SNS Property Finance

Toelichting kredietrisicoprofiel en -beheer SNS Retail Bank

Van alle vorderingen op klanten betreft bij benadering 91% particuliere woonhuisfinanciering. De particuliere woonhuisfinancieringen worden in geheel Nederland verstrekt. Het zuiden en oosten van Nederland hebben een belangrijk aandeel in de portefeuille. Overigens wordt gefocust op groei in de Randstad. Onze geografische spreiding draagt bij aan het spreiden van de risico's, als gevolg van de regionale verschillen in de huizenmarkt en economie zullen ook verschillen ontstaan in het aantal wanbetalingen en de hoogte van (verwachte) kredietverliezen per regio.

Wat de hypotheekportefeuille van SNS Retail Bank betreft is de gewogen gemiddelde LtFV ultimo 2009 92% (2008: 92%); op basis van een geïndexeerde LtFV 88% (2008: 83%). De executiewaarde die op het aanvraagmoment bekend is, wordt geïndexeerd met de WoningWaardeIndex van het Kadaster. De index wordt maandelijks aangepast. De WoningWaardeIndex is gespecificeerd naar provincie en woningtype. Voorbeelden van woningtype zijn appartement of vrijstaand. SNS Retail Bank sluit aan bij deze verbijzondering. Van lopende woninghypotheken wordt normaliter geen nieuw taxatierapport opgevraagd.

Naast de 'Loan to Foreclosure Value' is de kans dat een kredietnemer in achterstand raakt (PD) een belangrijke risico-indicator. Daarbij wordt een inschatting gemaakt van de kans dat de verplichtingen het komende jaar niet worden nagekomen.

Onderstaande tabel geeft de PD-risicoklasse van de particuliere woninghypotheken portefeuille in % van de totale uitstaande woninghypotheken weer:

Probability of Default %	2009	2008
1	87,0%	87,0%
2-4	5,4%	5,4%
5-7	0,0%	0,0%
8-10	0,0%	0,0%
11-13	4,7%	4,8%
14-17	0,0%	0,0%
18-99	1,6%	1,9%
100	1,3%	0,9%

Bijzonder beheer bankactiviteiten

Een essentieel onderdeel van het risicobeleid vormt de tijdige inzet van de afdeling Bijzonder Beheer. Voor Bijzonder Beheer wordt een onderscheid gemaakt naar enerzijds particuliere kredieten en het midden en klein bedrijf (MKB) en anderzijds SNS Property Finance.

De volgende tabel geeft informatie over achterstanden in financiële activa van de bankactiviteiten.

Met betrekking tot de hypotheek en overige vorderingen op klanten vormt de in de tabel opgenomen informatie over de achterstanden de basis waarmee voornamelijk op collectieve wijze de voorziening wordt bepaald.

Voor SNS Property Finance wordt, zoals in de volgende paragraaf nader is toegelicht, door het management naar meerdere defaultindicatoren gekeken voor het op individuele basis beheer van de financieringen. Een betalingsachterstand van meer dan 90 dagen is slechts één van de defaultindicatoren. In de tabel is opgenomen wat het totaal is van de in default verklaarde leningen waarbij is aangegeven op welk moment de financieringen in default zijn gegaan.

In miljoenen euro's	Geen achterstand	≤ 3 maanden	> 3 maanden ≤ 6 maanden	> 6 maanden ≤ 1 jaar	> 1 jaar	Voorziening	Totaal
2009							
Beleggingen	4.517	--	--	--	--	--	4.517
Derivaten	1.169	--	--	--	--	--	1.169
Hypotheek en overige vorderingen op klanten	52.577	1.266	199	192	244	-196	54.282
SNS Property Finance	11.838	462	194	605	337	-239	13.197
Vorderingen op banken	2.715	--	--	--	--	--	2.715
Overige activa	3.810	--	--	--	--	--	3.810
Totaal	76.626	1.728	393	797	581	-435	79.690
2008							
Beleggingen	3.942	--	--	--	--	--	3.942
Derivaten	1.113	--	--	--	--	--	1.113
Hypotheek en overige vorderingen op klanten	51.049	876	119	111	203	-147	52.211
SNS Property Finance	13.129	--	552	--	--	-98	13.583
Vorderingen op banken	2.783	--	--	--	--	--	2.783
Overige activa	2.942	--	--	--	--	--	2.942
Totaal	74.958	876	671	111	203	-245	76.574

De volgende tabel verschaft informatie over voorziene leningen:

In miljoenen euro's	Balanswaarde leningen die niet voorzien zijn	Balanswaarde voorziene leningen (bruto vordering)	Specifieke voorziening	IBNR-voorziening	Totaal balanswaarde	Reële waarde onderpand voor voorziene vorderingen
2009						
Hypotheek en overige vorderingen op klanten	52.577	1.901	-181	-15	54.282	1.774
SNS Property Finance	11.838	1.598	-225	-14	13.197	1.434
Totaal	64.415	3.499	-406	-29	67.479	3.208
2008						
Hypotheek en overige vorderingen op klanten	51.049	1.309	-135	-12	52.211	1.223
SNS Property Finance	13.129	552	-91	-7	13.583	529
Totaal	64.178	1.861	-226	-19	65.794	1.752

Het defaultpercentage van de woning hypotheek steeg van 0,61% naar 0,85% en de infectiegraad van de portefeuille liep van 0,94% in 2008 op tot 1,08% in 2009.

Bijzonder beheer SNS Property Finance

Bij SNS Property Finance wordt op basis van vastgelegde defaultindicatoren een besluit genomen over het in default verklaren van financieringen. De defaultindicatoren die hierbij worden gehanteerd zijn onder meer: betalingsgedrag, voortgang bouw, verhuur en verkoop, LTV, surseance van betaling en faillissement, financiële positie, nakomen van afspraken en externe signalen.

De ontwikkeling van de defaultindicatoren wordt ondermeer vastgesteld bij het periodiek uitvoeren van revisies. Voor de leningen met een verhoogd risicoprofiel stelt de afdeling Restructuring & Recovery (R&R) een scenario-analyse op waarin een optimistisch, realistisch en pessimistisch scenario wordt uitgewerkt. De waardebepaling van de lening vindt plaats op basis van het realistische scenario. Bij de waardebepaling van de leningen en vastgoedprojecten zijn, naast R&R, de afdeling Project Control (inzake projectfinancieringen), Risk Management en Finance & Control van SNS Property Finance betrokken. De voorstellen van R&R, inclusief de commentaren van Risk Management en Finance & Control worden behandeld en vastgesteld in het Directieoverleg en vervolgens ter ratificatie voorgelegd aan Group CCC, commissie SNS Property Finance. Eens per kwartaal worden de scenario's conform dezelfde procedure opnieuw beoordeeld en vastgesteld.

De bijzondere waardeverminderingen in de portefeuille van SNS Property Finance geven grotendeels de veranderingen weer in de verwachte kasstromen van de onderliggende activa. Factoren zoals huurinkomsten, prijs per vierkante meter, bouwkosten, rentekosten en recente taxatierapporten van professionele taxateurs hebben invloed op de verwachte kasstromen. Schaarste aan kapitaal en liquiditeit heeft geleid tot een afname van recente vergelijkbare transacties, waarbij veel recente transacties duiden op financiële nood van de verkopers. Bijgevolg weerspiegelen de recente waarderingen de zorgvuldige interpretatie van vergelijkbare transacties, die zich uit in een aanzienlijk ruimere bandbreedte van waarderingen.

De bijzondere waardeverminderingen betroffen vooral projecten in Spanje en delen van Noord-Amerika en daarnaast een aantal kredieten in andere landen. De bijzondere waardeverminderingen op kredieten in de Nederlandse portefeuille waren beperkt. De bijzondere waardeverminderingen als percentage van de uitstaande kredieten stegen van 84 basispunten in 2008 tot 297 basispunten in 2009.

Totaal voorzieningen en bijzondere waardeverminderingen SNS Property Finance per 31 december 2009.

In miljoenen euro's	2009
Voorziening kredieten	239
Opgenomen in de kostprijs van vastgoedprojecten ¹	295
Voorziening vastgoedprojecten	50
Totaal	584

¹) Bij het uitwinnen van onderpand op vastgoedfinanciering wordt de voorziening op het krediet opgenomen in de kostprijs van het vastgoedproject. Daarna vinden eventueel aanvullende afwaarderingen van de projecten naar netto realiseerbare waarde plaats.

Bijzonder beheer vastgoedprojecten SNS Property Finance

Door de ongunstige ontwikkelingen op de (internationale) vastgoedmarkt is het noodzakelijk gebleken van een aantal financieringen de zekerheden die aan SNS Property Finance waren gesteld uit te winnen. Hierdoor heeft SNS Property Finance 'effective control' verkregen over vastgoedprojecten. Ten aanzien van deze vastgoedprojecten wordt door R&R een exit scenario uitgewerkt. Dit exit scenario is afhankelijk van de inschatting van marktomstandigheden en de aan het project verbonden risico's, en is gericht op het minimaliseren van verliezen op de oorspronkelijk verstrekte leningen. De aan het exit-scenario verbonden juridische, fiscale en financiële risico's worden geïventariseerd en beoordeeld. Dit vindt plaats binnen teams waarin alle noodzakelijke disciplines zijn vertegenwoordigd. Het gekozen exit-scenario wordt door de Directie vastgesteld en ter goedkeuring aan de Group CCC, commissie SNS Property Finance voorgelegd.

Waardering van het vastgoed op de balans vindt plaats tegen kostprijs of lagere netto realiseerbare waarde. De balanswaarde ultimo 2009 is volledig gebaseerd op de netto realiseerbare waarde.

De netto realiseerbare waarde wordt bepaald op basis van de verwachte contante waarde van de kasstromen zoals ingeschat onder het gekozen exit-scenario. Hierbij worden onder meer inschattingen gemaakt over afbouwkosten, markthuren, verkoopprijzen, verkoopsnelheid en verkoopkosten. De verwachte kasstromen worden getoetst aan door externe taxateurs en andere deskundigen geleverde marktgegevens.

Het totaal van de vastgoedprojecten op de balans van SNS Property Finance per 31 december 2009 bedraagt € 599 miljoen. Dit betreft voor € 82 miljoen de Verenigde Staten (2008: € 96 miljoen), € 13 miljoen Nederland (2008: nihil) en € 504 miljoen overig Europa (2008: € 24 miljoen).

De ongunstige omstandigheden en vooruitzichten vertalen zich in lagere rente-inkomsten voor vastgoedbeleggers en uitdagende voorwaarden voor projectontwikkelaars bij de verkoop van projecten. Deze trends, toegenomen risico's en onzekerheden leidden tot hoge bijzondere waardeverminderingen op leningen en een toename van achterstanden, met name in de internationale portefeuille van SNS Property Finance. Uit het lagere niveau van bijzondere waardeverminderingen in de Nederlandse kredietportefeuille blijkt het meer gematigder risicoprofiel van deze portefeuille. Dit gematigdere profiel wordt bepaald door het type financieringscontracten en de Nederlandse vastgoedmarkt, die veerkrachtiger is dan de internationale markten waarin SNS Property Finance actief is.

Bijzonder Beheer SNS Retail Bank

De afdeling Bijzonder Beheer richt zich op particulieren en het MKB. Er is een uniforme werkwijze gericht op het herkennen van risicovolle posten.

De beheersing van de achterstanden bij vorderingen op particuliere en MKB klanten is nagenoeg volledig geautomatiseerd. Daarbij worden de kosten voor de achterstandsbewaking afgezet tegen de combinatie van de kans op default en het verwachte bedrag aan kredietverlies. Op basis van ervaringen uit het verleden wordt een inschatting gemaakt van de benodigde acties, bijvoorbeeld telefonisch contact zoeken of aanschrijven. Het maken van deze inschatting wordt met een model ondersteund.

Het dossier wordt in behandeling genomen door Bijzonder Beheer wanneer een klant niet meer aan zijn verplichtingen voldoet. Maar ook als het onwaarschijnlijk is dat de debiteur aan zijn verplichtingen kan blijven voldoen.

Voor de hoogte van de voorzieningen doet Bijzonder Beheer ieder kwartaal een voorstel aan de Kredietcommissie van SNS Retail Bank.

De kredietkwaliteit van de hypotheekportefeuille van SNS Retail Bank is verslechterd in 2009 wanneer deze vergeleken wordt met de hypotheekportefeuille in 2008. De zwakke economische groei, geleidelijk oplopende werkloosheid en de dalende huizenmarkt in Nederland waren daar debet aan.

In 2009 hebben met betrekking tot particuliere woonhuizen 180 executoriale verkopen plaatsgevonden waarvan gemiddeld 63% van de uitstaande vorderingen kon worden gecompenseerd (2008: 69%). Daarnaast maakt SNS Retail Bank gebruik van betalingsregelingen voor cliënten die niet aan hun hypotheek betalingsverplichtingen op de korte termijn kunnen voldoen.

Bij de hoogte van de voorzieningen wordt rekening gehouden met defaults en de ervaring dat kredietverliezen ook uit niet-defaults kunnen voortvloeien (IBNR).

Het defaultpercentage¹⁾ van de particuliere woning portefeuille is gestegen van 0,61% in 2008 tot 0,85% in 2009.

2.2 Marktrisico

Het marktrisico is het risico dat het vermogen, resultaat of de continuïteit wordt bedreigd door bewegingen in het niveau van en/of volatiliteit in marktprijzen. In marktprijzen zijn rentes, aandelenkoersen en wisselkoersen begrepen.

Binnen het gematigde risicoprofiel van de bankactiviteiten neemt renterisico een belangrijke plaats in. Renterisico ontstaat doordat er verschillen bestaan in de rentegevoeligheid van de activa en passiva op de balans van de bankactiviteiten. Zo hebben in de regel de activa op de bankbalans een langere duration dan de passiva. De bankactiviteiten hebben gegeven deze balansstructuur normaliter baat bij een rentedaling. De marktrisico's van de bankactiviteiten, dus inclusief SNS Property Finance, worden gemanaged door het ALM Committee SNS Bank. Bij het managen van de rentepositie van de bankactiviteiten wordt steeds vastgesteld of de risico's binnen het vastgestelde limietenkader zitten. Sturing binnen de limieten vindt plaats op basis van rendement-risico overwegingen in samenhang met de korte- en middellange termijnvisie op renteontwikkelingen.

De bankactiviteiten kijken voor de sturing van het renterisico niet naar afzonderlijke balansposten, maar naar het totaal van rentedragende activa en passiva inclusief renteswaps. Deze renteswaps worden gebruikt om de gevoeligheid van de contante waarde van de kasstromen van met name (nieuwe) hypotheek als gevolg van veranderingen in de rente terug te brengen.

Zie paragraaf 6.1 'Hedging bankactiviteiten' en 6.4 'Hedge Accounting' voor een verdere toelichting.

Marktrisico bankactiviteiten bankboek

Renterisico on-balance

Het renterisico in de portefeuille van de bank wordt gemeten, bewaakt en gestuurd aan de hand van duration-, Value-at-Risk (VaR)-, Earnings-at-Risk (Ear)- en gap-analyses.

¹⁾ Het defaultpercentage bij hypotheeklen is het aantal klanten met een betalingsachterstand van 3 maanden of meer gedeeld door het totaal aantal klanten.

Zowel VaR als EaR worden met scenarioanalyses bepaald. Veranderingen in de reële waarde van het eigen vermogen en veranderingen in de rentemarge worden bepaald bij vele onderliggende rentescenario's. De reële waarde van het eigen vermogen wordt verkregen door de kasstromen uit de totale balans te verdisconteren met de cost-of-fund curve van de bankactiviteiten. Deze curve wordt tevens als basis yield curve gebruikt om renteveranderingen te simuleren. Bij een betrouwbaarheidsniveau van 99% is de VaR gelijk aan de 1% slechtste uitkomst van verandering in de reële waarde van het eigen vermogen. Bij EaR wordt een statische rentepositie als basis genomen met een betrouwbaarheidsniveau van 95%: wat kost het bij de huidige rentepositie en bij verschillende rentescenario's om de rentegaps binnen een jaar te herfinancieren. Voor de VaR wordt de balanspositie op rapportagedatum gebruikt bij het simuleren van de waardeveranderingen. Zowel VaR als EaR worden met een 1 jaars horizon vanaf de rapportagedatum berekend. De VaR cijfers zijn voor, de EaR cijfers na belasting.

De duration van het eigen vermogen is de belangrijkste indicator van het renterisico. De maatstaf kent voor 2009 een bandbreedte van 0 tot 10. Deze bandbreedte wordt jaarlijks herijkt door Group ALCO. De duration van het eigen vermogen bedroeg 6,2 ultimo 2009 (ultimo 2008: 8,4). De duration van het eigen vermogen was gedurende 2009 maximaal 7,2 (juli 2009). De duration is de laatste maanden van 2009 structureel tussen 6 en 7 gestuurd.

De Value-at-Risk (VaR) was gedurende 2009 gemiddeld €406 miljoen, met een maximum van €447 miljoen eind oktober, en een minimum van €333 miljoen eind februari. Ultimo 2009 bedroeg de VaR €433 miljoen.

De Earnings-at-Risk (EaR) kende in 2009 een limiet van €25 miljoen. De EaR bedroeg gemiddeld circa €25 miljoen met een maximum van €30 miljoen in augustus en december. Er was dus sprake van een overschrijding van de limiet. De kosten van eventuele bijsturing zouden echter hoger uitvallen dan het volume waarmee het risico kon worden teruggebracht. Om die reden werd de overschrijding acceptabel geacht. Zowel in absolute als relatieve termen is de huidige limiet zeer conservatief. Een nieuwe en robuustere methodiek is onderhanden.

Er zijn in het eerste halfjaar basis swaps afgesloten teneinde de toegenomen gevoeligheid in de earnings gedeeltelijk te hedgen. In het tweede halfjaar is een substantieel volume aan basis swaps tegengesloten.

Naast sturing op de duration van het eigen vermogen, Value-at-Risk en Earnings-at-Risk, wordt ook gestuurd op netto (activa minus passiva) vervallende nominale bedragen per rentelooptijd. Deze bedragen worden weergegeven in een zogenaamd gapprofiel. In onderstaande tabel is het rentetypische gapprofiel van de bankactiviteiten opgenomen, gebaseerd op de verwachte resterende rentetypische looptijd. Hier zijn dus schattingen voor het vervroegde aflossingsgedrag in de hypotheek – en leningenportefeuilles van SNS Retail Bank en SNS Property Finance verwerkt. Tevens wordt een inschatting gemaakt van de uitloop van de spaar – en creditgelden van SNS Retail Bank. Het gapprofiel is de basis om te beslissen in welke looptijden de rentepositie door middel van renteswaps naar het gewenste niveau gestuurd moeten worden. Duration van het eigen vermogen samen met de rentetypische gaps vormen dus de basis voor het sturen van de rentepositie.

In miljoenen euro's	≤ 1 maand	> 1 maand ≤ 3 maanden	> 3 maanden ≤ 1 jaar	> 1 jaar ≤ 5 jaar	> 5 jaar	Voorziening	Totaal
2009							
Activa							
Beleggingen (rentedragend)	188	590	171	940	2.611	--	4.500
Derivaten	177	613	170	65	144	--	1.169
Vorderingen op klanten	17.717	5.755	7.670	22.329	14.443	-435	67.479
Vorderingen op banken	2.220	93	292	110	--	--	2.715
Overige activa	1.273	649	--	--	--	-50	1.872
Kas en kasequivalenten	2.554	--	--	--	--	--	2.554
	24.129	7.700	8.303	23.444	17.198	-485	80.289
Off balance producten	1.940	22.779	6.236	2.413	5.360	--	38.728
Totaal activa	26.069	30.479	14.539	25.857	22.558	-485	119.017

In miljoenen euro's	≤ 1 maand	> 1 maand ≤ 3 maanden	> 3 maanden ≤ 1 jaar	> 1 jaar ≤ 5 jaar	> 5 jaar	Voorziening	Totaal
Passiva							
Participatiecertificaten en achtergestelde schulden	138	281	1.140	--	--	--	1.559
Schuldbewijzen	3.029	24.380	1.154	1.504	674	--	30.741
Derivaten	452	453	343	500	499	--	2.247
Spaargelden	1.896	3.795	7.315	7.089	4.340	--	24.435
Overige schulden aan klanten	4.802	1.263	821	1.329	1.620	--	9.835
Schulden aan banken	3.345	2.849	925	--	--	--	7.119
Overige passiva	1.919	--	--	--	--	--	1.919
	15.581	33.021	11.698	10.422	7.133	--	77.855
Off balance producten	8.847	8.777	6.634	9.680	9.659	--	43.597
Totaal passiva	24.428	41.798	18.332	20.102	16.792	--	121.452
Rentegevoeligheid gap (activa - passiva)	1.641	-11.319	-3.793	5.755	5.766	-485	-2.435
2008							
Activa							
Beleggingen (rentedragend)	107	438	461	747	2.160	--	3.913
Derivaten	187	543	225	56	102	--	1.113
Vorderingen op klanten	14.283	5.696	7.496	22.919	15.645	-245	65.794
Vorderingen op banken	1.615	1.044	124	--	--	--	2.783
Overige activa	1.281	166	--	30	--	-76	1.401
Kas en kasequivalenten	1.692	--	--	--	--	--	1.692
	19.165	7.887	8.306	23.752	17.907	-321	76.696
Off balance producten	8.058	22.740	6.730	243	2.616	--	40.387
Totaal activa	27.223	30.627	15.036	23.995	20.523	-321	117.083
Passiva							
Participatiecertificaten en achtergestelde schulden	150	304	1.235	--	--	--	1.689
Schuldbewijzen	3.196	22.517	895	2.391	1.283	--	30.282
Derivaten	494	318	278	563	491	--	2.144
Spaargelden	1.404	2.811	6.433	7.305	3.906	--	21.859
Overige schulden aan klanten	4.460	1.616	1.124	1.415	1.569	--	10.184
Schulden aan banken	1.827	2.546	2.118	--	--	--	6.491
Overige passiva	1.642	--	--	--	--	--	1.642
	13.173	30.112	12.083	11.674	7.249	--	74.291
Off balance producten	9.153	5.988	5.235	10.758	9.253	--	40.387
Totaal passiva	22.326	36.100	17.318	22.432	16.502	--	114.678
Rentegevoeligheid gap (activa - passiva)	4.897	-5.473	-2.282	1.563	4.021	-321	2.405

Offerterisico

Het offerterisico is het risico dat de rente stijgt tussen het moment van offreren en het moment van financieren van een lening. Maandelijks wordt een afweging gemaakt tussen de kosten van afdekking en de omvang van het risico dat de bankactiviteiten lopen uit hoofde van het offerterisico. Het offerterisico op rentevaste hypotheekleningen is gelimiteerd met een VaR limiet van € 16,1 miljoen (2% van de bruto rentemarge). Gemiddeld bedroeg de offerte VaR voor rentevaste hypotheekleningen gedurende 2009 € 3,7 miljoen. De offerte VaR is gedurende geheel 2009 binnen de limiet gebleven.

In 2009 is er veel productie geweest in het product plafondrente hypotheekleningen. Gedurende het jaar zijn de embedded opties in deze hypotheekleningen stelselmatig afgedekt met rente-caps. Ultimo 2009 was 52% van deze embedded opties in zowel geoffreerde als gepasseerde hypotheekleningen afgedekt met rente-caps.

Valutarisico

Alle valutaposities van de bankactiviteiten worden maandelijks gemeten en structureel afgedekt. Onderstaande tabel geeft een indicatie van de vreemde valutapositie van de bankactiviteiten.

In miljoenen euro's	Balans debet		Balans credit		Saldo		Hedge derivaten	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Amerikaanse dollar	1.325	1.048	1.011	1.579	314	-531	-313	474
Japanse yen	4	35	78	419	-74	-384	74	357
Engelse pond	153	131	890	335	-737	-204	735	187
Zwitserse frank	3	3	210	222	-207	-219	206	218
Canadese dollar	201	135	11	98	190	37	-190	-43
Australische dollar	154	3	598	501	-444	-498	445	494
Hongkong dollar	3	4	239	341	-236	-337	236	300
Deense kronen	474	194	1	7	473	187	-474	-192
Overige	94	6	298	494	-204	-488	207	496
Totaal	2.411	1.559	3.336	3.996	-925	-2.437	926	2.291

De looptijd van de afgedekte posities en de derivaten in het kader van de vreemde valuta is vrijwel gelijk.

Gevoeligheidstest renterisico's en aandelen bankactiviteiten

De renterisico's van de bankactiviteiten kunnen geïllustreerd worden door een gevoeligheidsanalyse. Hierbij wordt het effect van een directe parallelle verschuiving van de rentecurve met +1 of -1% en een onmiddellijke schok in aandelenprijzen van +10 of -10% op de reële waarde van het eigen vermogen, het resultaat en het eigen vermogen berekend. De tabel geeft de effecten van de directe parallelle renteverschuiving ultimo 2009 op de reële waarde eigen vermogen weer inclusief embedded optionaliteiten. De duration van het eigen vermogen ultimo 2009 ligt lager dan ultimo 2008, hetgeen tot uiting komt in een afgenomen marktwaardegevoeligheid in het +1% scenario. Vanwege de positieve duration heeft een rentestijging een negatief marktwaarde effect, maar dit wordt deels gecompenseerd door de embedded optionaliteiten in de producten. De gevoeligheid voor een parallelle rentedaling met 1% wordt eveneens gereduceerd door de embedded optionaliteiten.

De gevoeligheid van rentebewegingen op het resultaat wordt op de volgende statische manier berekend: voor de eerste 12 maandgaps in de ultimo 2009 balans worden de veranderingen in de rentemarge berekend indien de rente onmiddellijk met 1% stijgt of daalt (parallelle verschuiving). De uitkomsten zijn na belasting.

In miljoenen euro's	Reële waarde eigen vermogen		Resultaat		Eigen vermogen	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Rente +1%	-77	-84	113	24	-219	-147
Rente -1%	-14	-10	12	-21	219	147
Aandelen +10%	--	1	--	--	--	1
Aandelen -10%	--	-1	--	--	--	-1

Effectieve rente bankactiviteiten

De volgende tabel geeft een indicatie van de gemiddelde effectieve rentepercentages over het jaar van de bankactiviteiten inzake monetaire financiële instrumenten, welke niet aangehouden worden voor handelsdoeleinden.

In procenten	2009	2008
Activa		
Beleggingen aangehouden voor verkoop (rentedragend)	3,7%	4,3%
Hypotheken	4,6%	4,9%
SNS Property Finance	3,8%	5,8%
Vorderingen op klanten overig	4,2%	6,8%
Vorderingen op banken	1,0%	3,5%
Passiva		
Participatiecertificaten en achtergestelde schulden	5,4%	6,1%
Schuldbewijzen	2,7%	4,7%
Spaargelden	3,8%	3,7%
Overige schulden aan klanten	2,7%	3,8%
Schulden aan banken	1,9%	2,8%

Marktrisico bankactiviteiten handelsportefeuille

Het marktrisico van de handelsportefeuille van de bankactiviteiten wordt dagelijks gemeten in termen van Value-at-Risk (VaR) (99%) en stresstesting, beide met een horizon van één dag. In de volgende tabel staan de limieten vermeld voor de diverse handelsboeken. De totale limiet in termen van VaR voor het handelsboek bedroeg € 2,9 miljoen. De gecombineerde limiet van de kapitaalmarktdesk en de kredietportefeuille financiële instellingen is veel hoger dan de gecombineerde limiet vorig jaar. Dat komt omdat met ingang van 2009 ook de credit spreads worden mee genomen in de VaR-berekeningen. Omdat de kredietportefeuille financiële instellingen voornamelijk uit obligaties van financiële instellingen bestaat (vastrentend en floating), heeft deze portefeuille hiervan de grootste invloed ondervonden.

Het stelsel van limieten heeft in 2009 goed gefunctioneerd. De VaR methodologie bestaat uit scenarioanalyses (Monte Carlo). De onderliggende scenario's voor de Monte Carlo methode zijn gebaseerd op historische data. Periodiek worden er stresstests uitgevoerd voor alle handelsdesks. Ook hierop zijn limieten gedefinieerd.

In duizenden euro's	Limiet			
	Value-at-Risk (99% op dagbasis)		Stresstest	
	2009	2008	2009	2008
Klantendesk	100	100	300	300
Geldmarktdesk vreemde valuta	400	600	1.200	1.800
Geldmarktdesk euro	--	150	--	450
Kapitaalmarktdesk	75	600	225	1.800
Kredietportefeuille financiële instellingen	1.250	--	3.750	--
Rentedesk	150	150	450	450
Off balance-desk	300	300	900	900
Aandelendesk	250	500	750	1.500
Obligatiedesk	350	850	1.050	2.550
Totaal	2.875	3.250	8.625	9.750

2.3 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat funding en liquide middelen niet (in voldoende mate) ter beschikking staan, waardoor de onderneming niet op korte termijn aan zijn financiële verplichtingen kan voldoen. De bankactiviteiten besteden ruim aandacht aan het beheersen van dit risico, zodat zij te allen tijde beschikt over adequate reserves en steeds aan haar financiële verplichtingen kan voldoen. Het liquiditeitsrisicomanagement is zodanig ingericht dat de effecten van bankspecifieke stressfactoren – zoals spanningen op de geld- en kapitaalmarkten – kunnen worden opgevangen.

De bankactiviteiten zijn de grootste geldvrager binnen SNS REAAL. De bank beschikt over een brede beleggersbasis, een ruime keuze aan financieringsinstrumenten en een goede toegang tot de internationale geld- en kapitaalmarkten. In de eerste helft van 2009 stelden de financiële kapitaalmarkten zich open voor transacties onder de kredietgarantieregeling van de Nederlandse Staat. Onder de garantieregeling trok SNS Retail Bank € 5,5 miljard aan wholesale-financiering aan, met looptijden die variëren van 2 tot 5 jaar. In het tweede halfjaar heeft SNS Retail Bank haar eerste publieke covered bond transactie gedaan met een volume van € 1 miljard en een looptijd van 6 jaar.

Om de liquiditeitspositie verder te versterken heeft SNS Retail Bank in 2009 een onbalance securitisatietransactie gedaan, waarbij het nagenoeg alle uitgegeven stukken op eigen boek heeft gehouden. Deze stukken kunnen als onderpand dienen bij belening bij het Europese Stelsel van Centrale Banken (ESCB). Daarnaast heeft SNS Retail Bank haar positie op de spaarmarkt sterk verbeterd, dankzij succesvolle spaaracties. Het totale spaarvolume is in 2009 gestegen met € 2,6 miljard. Voor meer informatie over de wijze van financiering op de kapitaalmarkt in 2009, zie het hoofdstuk Financiering en credit ratings.

Het lage risicoprofiel van SNS Retail Bank wordt onderstreept doordat SNS Retail Bank geen subprime hypotheek, conduits/Asset Backed Commercial Paper (ABCP) of Special Investment Vehicles (SIV's) heeft.

Het liquiditeitsrisicobeleid van SNS Bank kent vier elementen:

- 1 Liquiditeitsbeheer uitgaande van een 'going concern'-situatie
- 2 Diversificatie in de fundingportefeuille
- 3 Liquiditeit van activa
- 4 Planning voor onvoorziene gebeurtenissen

De basis voor het liquiditeitsrisicomanagement van de bankactiviteiten wordt gevormd door de samenstelling van de fundingportefeuille in een 'going concern' omgeving. De dagelijkse cash managementactiviteiten van de centrale treasury liggen in het verlengde van de operationele behoefte van de bankactiviteiten en vinden plaats volgens de richtlijnen van de toezichthouder op dit gebied. Een belangrijke indicator voor het liquiditeitsrisico is het surplus in de liquiditeitstoets van De Nederlandsche Bank (de weeks en maandperiode). Hierbij wordt uitgegaan van een going-concern situatie met verval van bestaande funding en een bepaalde mate van stress voor spaar en creditgelden.

De bankactiviteiten streven naar diversificatie van de fundingportefeuille met betrekking tot looptijd, instrument, valuta en type belegger. Tevens beschikken de bankactiviteiten over een brede portefeuille snel liquide te maken activa, zoals staatsobligaties.

De bankactiviteiten voeren jaarlijks een bankbrede stresstest uit, waarin liquiditeitsrisico een belangrijke plaats inneemt. In de liquiditeits stresstest wordt rekening gehouden met het opdrogen van de funding op geld- en kapitaalmarkt en met een downgrade van 2 notches van de bankactiviteiten door de rating agencies. Voor verdere beschrijving stresstesten, zie kapitaalmanagement in hoofdstuk 7 van de risicoparagraaf.

Beheer van het liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico wordt onder meer gestuurd op netto (activa minus passiva) vervallende nominale bedragen per looptijd in een zogenaamd gap-profiel. In de tabel op de volgende bladzijde staat het gap-profiel van de bankactiviteiten ultimo 2008 en 2009 weergegeven op basis van contractuele resterende looptijd. Ten aanzien van de tabel wordt opgemerkt dat de credit- en direct opvraagbare spaargelden in de kolom 'kleiner dan 1 maand' gepresenteerd worden. In de praktijk wordt aan deze producten een langere looptijd toegekend. Voor hypotheek wordt hierbij de contractuele looptijd aangehouden, zonder rekening te houden met vervroegde aflossingen.

In miljoenen euro's	≤ 1 maand	> 1 maand ≤ 3 maanden	> 3 maanden ≤ 1 jaar	> 1 jaar ≤ 5 jaar	> 5 jaar	Voorziening	Totaal
2009							
Activa							
Beleggingen (rentedragend)	113	188	284	1.160	2.755	--	4.500
Derivaten	55	4	104	479	527	--	1.169
Vorderingen op klanten	4.379	1.306	1.954	4.152	56.123	-435	67.479
Vorderingen op banken	2.695	--	--	20	--	--	2.715
Overige activa	3.827	--	--	649	--	-50	4.426
	11.069	1.498	2.342	6.460	59.405	-485	80.289
Passiva							
Eigen vermogen	--	--	--	--	2.434	--	2.434
Participatiecertificaten en achtergestelde schulden	--	--	--	426	1.133	--	1.559
Schuldbewijzen	525	1.306	4.116	12.479	12.313	--	30.739
Derivaten	20	49	151	1.070	958	--	2.248
Spaargelden	19.294	1.744	835	2.104	458	--	24.435
Overige schulden aan klanten	7.017	704	230	652	1.232	--	9.835
Schulden aan banken	1.506	151	3.232	1.597	633	--	7.119
Overige passiva	1.920	--	--	--	--	--	1.920
	30.282	3.954	8.564	18.328	19.161	--	80.289
Netto liquiditeitstypische gap	-19.213	-2.456	-6.222	-11.868	40.243	-485	--
2008							
Activa							
Beleggingen (rentedragend)	110	91	550	1.261	1.901	--	3.913
Derivaten	34	45	209	437	388	--	1.113
Vorderingen op klanten	1.998	446	2.390	4.704	56.501	-245	65.794
Vorderingen op banken	2.752	4	6	21	--	--	2.783
Overige activa	2.972	--	--	196	--	-76	3.092
	7.866	586	3.155	6.619	58.790	-321	76.695
Passiva							
Eigen vermogen	--	--	--	--	2.404	--	2.404
Participatiecertificaten en achtergestelde schulden	--	--	136	422	1.131	--	1.689
Schuldbewijzen	574	1.531	3.111	9.397	15.669	--	30.282
Derivaten	46	64	265	909	860	--	2.144
Spaargelden	13.404	1.916	3.828	2.207	504	--	21.859
Overige schulden aan klanten	6.040	417	1.285	1.145	1.297	--	10.184
Schulden aan banken	2.542	185	1.221	1.234	1.309	--	6.491
Overige passiva	1.642	--	--	--	--	--	1.642
	24.248	4.113	9.846	15.314	23.174	--	76.695
Netto liquiditeitstypische gap	-16.382	-3.527	-6.691	-8.695	35.616	-321	--

3 Risicobeheer financiële risico's Verzekeringsactiviteiten

3.1 Verzekeringsrisico

De verzekeringsportefeuille kent een gematigd risicoprofiel. Bij leven is de portefeuille gespreid over verzekeringen met kortleven risico en met langlevens risico. De schadeportefeuille vertegenwoordigt alle grote schadebranches. Zowel bij de individuele levensverzekeringen als bij de schadeverzekeringen ligt de focus op de particuliere en mkb-markt in Nederland. Zwitserleven focust zich op de gehele zakelijke markt in Nederland.

In onderstaande wordt in meer detail ingegaan op respectievelijk de verzekeringsrisico's leven en schade en op de daaraan gerelateerde herverzekering.

3.1.1 Verzekeringsrisico Leven

Samenstelling levensverzekeringsportefeuille

De levensverzekeringsportefeuille bevat individuele en collectieve verzekeringen. De individuele verzekeringen worden verkocht als verzekeringen met een uitkering in geld (de traditionele verzekeringen) en verzekeringen met een uitkering in eenheden (beleggingsverzekeringen of 'unit linked'-verzekeringen). Binnen de individuele levensverzekeringsportefeuille ligt de focus op unit-linked verzekeringen, hypotheek-gerelateerde kapitaalverzekeringen en de lijfrente-verzekeringen met een periodieke uitkering bij in leven zijn. De collectieve portefeuille is samengesteld uit zowel traditionele contracten waarbij het beleggingsrisico bij de verzekeraar ligt, als uit gesepareerde depots en beleggingsverzekeringen, waarbij het beleggingsrisico bij de klant ligt.

Categorie	Belangrijke condities	Hoofdrisico's	Garanties polishouders	Winstdelingen / rentestandkorting polishouders
Individuele verzekeringen in geld				
Spaarhypotheek	Premie (som van risicopremie, spaarpremie en kostenopslag) staat vast vanaf ingangsdatum polis. Uitzondering is de spaarhypotheek: de spaarpremie is hier gebaseerd op de hypotheekrente. Bij wijziging van de hypotheekrente wijzigt ook de spaarpremie.	Sterfte, kosten	Interest gelijk aan hypotheekrente	Nee
Lijfrente		Interest, sterfte, kosten	Lijfrente staat vast	Rentestandkorting bij storting éénmalige premie
Risico		Sterfte, kosten	Totaal uitkering bij overlijden, en/of op einddatum staat vast	Deels maatschappij-winstdeling
Traditioneel Spaar		Interest, sterfte, kosten		Deels maatschappij-winstdeling; deels rentestandkorting, deels overrentedeling
Uitvaart		Interest, sterfte, kosten		Deels maatschappij-winstdeling; bij éénmalige premie soms rentestandkorting
Individuele verzekeringen in beleggingseenheden	Premie variabel, kosten- en risico-opslagen.	Sterfte, kosten	Bij een aantal verzekeringen geldt een gegarandeerd minimumrendement op einddatum	Nee
Collectieve verzekeringen in geld	Gedurende de contractsduur (meestal 5 jaar) vaste afspraken over premies en kostenopslagen	Interest, sterfte, kosten	Minimaal gegarandeerd rendement	Deels overrentedeling; deels rentestandkorting
Collectieve verzekeringen in beleggingseenheden	Gedurende de contractsduur (meestal 5 jaar) vaste afspraken over premies en kostenopslagen	Sterfte, kosten	Bij een aantal verzekeringen geldt een gegarandeerd minimumrendement op einddatum	Nee
Collectieve gesepareerde depots	Gedurende de contractsduur (meestal 5 jaar) vaste afspraken over premies en kostenopslagen	Interest sterfte kosten	Einde contractsdatum kan het contract premievrij achtergelaten worden	Nee

Co-assurantie

SNS REAAL sluit contracten af in co-assurantie met een of meer andere verzekeraars. In het algemeen zijn de risico-inschattingen gebaseerd op de gegevens die door de administrerende maatschappij worden aangeleverd. Bij co-assurantie zijn de co-assuradeuren in principe ieder voor hun deel aansprakelijk voor de totale verplichtingen. Indien een coassuradeur wegvalt, zullen de verplichtingen overgaan naar de resterende coassuradeuren. De totale omvang van de voorziening voor inkomende coassurantie bedraagt € 196 miljoen (2008: € 211 miljoen). Gezien het geringe belang en de spreiding over meerdere verzekeraars is hier sprake van een beperkt risico.

Concentratie van risico

Bij levensverzekeringen komt concentratie van risico's voornamelijk voor binnen de collectieve portefeuille. De deelnemers onder een collectief contract zijn vaak werkzaam op dezelfde locatie of ondernemen gezamenlijk activiteiten, waardoor concentratie van risico's ontstaat.

Dergelijke concentraties van risico's zijn in 2009 deels afgedekt door herverzekering. Zie voor meer informatie paragraaf 3.1.3 'Verzekeringsrisico Herverzekering'.

In onderstaande tabel is de omvang van de verschillende categorieën verzekeringen weergegeven in termen van de belangrijkste financiële eenheden:

In miljoenen euro's	Standpremie		Verzekerd kapitaal		Verzekerde rente		Voorziening		Risico kapitaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Individuele verzekeringen in geld	721	739	63.568	61.095	751	756	18.440	18.181	48.084	46.320
Spaarahypotheken	301	302	15.733	15.778	6	6	4.136	3.977	11.648	11.832
Lijfrente	1	1	--	--	680	675	4.674	4.620	393	356
Risico	134	123	30.616	27.495	54	63	343	348	31.178	27.873
Traditioneel Spaar	241	266	14.719	15.084	11	12	8.342	8.295	3.025	4.169
Uitvaart	44	47	2.500	2.738	--	--	945	941	1.840	2.090
Individuele verzekeringen in beleggingseenheden	871	933	49.267	50.836	383	498	7.636	6.504	46.196	48.569
Collectieve verzekeringen in geld	285	263	10.091	10.004	1.840	1.584	5.614	5.730	26.038	23.627
Collectieve verzekeringen in beleggingseenheden	349	331	9.072	9.384	1.123	1.133	5.405	4.567	15.285	15.513
	2.226	2.266	131.998	131.319	4.097	3.971	37.095	34.982	135.603	134.029
Herverzekering Risico	-6	-8	-297	-476	--	--	-11	-13	-1.368	-1.962
Herverzekering Evenredig	-100	-11	-402	-540	--	--	-147	-154	-43.770	-2.083
Totaal	2.120	2.247	131.299	130.303	4.097	3.971	36.937	34.815	90.465	129.984

De toename in de evenredige herverzekering wordt veroorzaakt door het in 2009 afgesloten quota share contract op de individuele levensverzekeringen.

Verzekeringstechnische risico's levensverzekeringsportefeuille

Een levensverzekering geeft recht op een uitkering bij overlijden van de verzekerde en/of een uitkering bij in leven zijn van de verzekerde.

Het meest kenmerkende risico van een levensverzekering is het sterfterisico. Dit risico heeft met name impact op de duur en het tijdstip van uitkeren van de verzekerde kasstromen. Indien een uitkering bij overlijden is verzekerd, wordt het sterfterisico gevormd door het risico dat een verzekerde eerder overlijdt dan voorgerecalculeerd (kortlevenrisico). Indien er sprake is van een uitkering bij in leven zijn, wordt het sterfterisico voor de verzekeraar gevormd door het risico dat de verzekerde later overlijdt dan voorgerecalculeerd (langlevenrisico). De financiële impact van de afwijking tussen de voorgerecalculeerde sterfte en de gerealiseerde sterfte kan aanzienlijk zijn, vooral bij het langlevenrisico.

SNS REAAL toetst periodiek of in de portefeuilles voldoende compensatie aanwezig is tussen kort- en langleven resultaten. Voor een goede beoordeling van deze compensatie-effecten in de portefeuille kijkt SNS REAAL naar de absolute ontwikkeling van de winsten en verliezen op basis van de grondslag sterfte in de gehele portefeuille. De toereikendheidstoets leven is voor een groot deel

afhankelijk van de ontwikkeling van de risicovrije rentetermijnstructuur. De toereikendheidstoets leven is hierdoor geen goede basis voor een correcte beoordeling van de compensatie van de sterfteresultaten. Daarnaast geeft een vergelijking van de huidige contante waarde van de overschotten en tekorten geen garantie dat er in de toekomst geen tekorten kunnen optreden.

Andere verzekeringstechnische risico's die van invloed zijn op de levenportefeuille zijn het risico van invalidering (verzekerde raakt arbeidsongeschikt) en risico's met betrekking tot het verzekeringsgedrag van de polishouder, zoals onnatuurlijk verval (verzekeringnemer beëindigt de polis voor de einddatum van de verzekering) en premievrijmaking (de verzekerde beëindigt de periodieke premiebetaling voor de einddatum van de verzekering). Voor het arbeidsongeschiktheidsrisico zie paragraaf 3.1.2 'Verzekeringsrisico Schade'.

Beleggingsrisico en rentegaranties levensverzekeringsportefeuille

Voor zowel traditionele verzekeringen als voor beleggingsverzekeringen betaalt de polishouder een periodieke premie en/of een éénmalige premie (koopsom). Bij de traditionele verzekeringen loopt de verzekeraar beleggingsrisico over de verplichtingen aan de polishouders. Indien een verzekerde som of rente tot uitkering komt, keert de verzekeraar een vooraf met de polishouder afgesproken nominaal bedrag uit. Dit in tegenstelling tot de beleggingsverzekeringen, waar de verzekeraar geen risico loopt over de hoogte van de verzekerde uitkering. Bij beleggingsverzekeringen wordt de hoogte van de uitkering bepaald door de waarde van de beleggingseenheden. Het beleggingsrisico ligt dan bij de polishouder.

Bij individuele beleggingsverzekeringen is in een aantal gevallen een rentegarantie afgegeven. Deze rentegaranties hebben bij REAAL Leven betrekking op een bedrag van € 4,2 miljard aan voorziening. Zie ook de laatste tabel van paragraaf 3.2.1 'Renterisico'. Voor de individuele beleggingsverzekeringen met garantie geldt in dat geval een gegarandeerd minimumrendement op de einddatum.

Bij de collectieve gesepareerde depots is het beleggingsrisico in beginsel voor de contractant. Op einddatum van het contract dient echter minimaal een voorziening aanwezig te zijn voor de opgebouwde rechten op basis van de contractgrondslagen. Om tekorten in het depot tot bepaalde hoogte te kunnen compenseren wordt indien contractueel bepaald, voor de betreffende contracten in het depot een extra voorziening (buffer) gevormd, gebaseerd op afgesproken inhoudingen. Als op de einddatum van het contract deze buffer ontoereikend blijkt, is het restant tekort voor risico van de verzekeraar.

Beheersing verzekeringsrisico's van de levensverzekeringsportefeuille

De risico's worden beheerst door risicobeleid (zie ook 3.1.3 'Verzekeringsrisico Herverzekering' en 3.2. 'Marktrisico'), door inzicht in de betreffende factoren, en door toetsing.

De ontwikkelingen in de verzekeringstechnische risico's sterfte en verval worden jaarlijks onderzocht. De resultaten van dit onderzoek worden gebruikt voor de prijsbepaling van de nieuwe levensverzekeringen en voor de waardering van de verzekeringsportefeuille ('embedded value'). Ook wordt gestreefd naar risicospreiding in de opbouw van de levensverzekeringsportefeuille. Tevens vindt een actief herverzekeringsbeleid plaats.

Veranderingen in de parameters, die worden gehanteerd voor actuariële berekeningen, geven inzicht in de mate van gevoeligheid van de portefeuille voor verandering van de parameters. Voor wat betreft de operationele parameters is gekeken naar de gevoeligheid als gevolg van veranderingen in sterfte- en invaliditeitskansen, afkoopkansen, en kosten. Hierbij is gebleken dat de verzekeraar relatief minder gevoelig is voor veranderingen in aannames betreffende sterfte en invaliditeit, dan voor de andere aannames. Voor sterfte geldt dat het langlevensrisico in bijvoorbeeld lijfrente en pensioenverzekeringen contant gezien gecompenseerd wordt door het kortlevensrisico in de overige verzekeringen. Volgens de huidige inzichten geldt eveneens dat in de toekomstige jaren voldoende compensatie aanwezig is tussen kort- en langlevens resultaten.

Aangezien de technische voorzieningen berekend zijn op historische tariefsgrondslagen, leiden veranderingen in bovengenoemde parameters niet direct tot een aanpassing van de voorzieningen, maar komen deze, verspreid over de toekomstige jaren, geleidelijk tot uitdrukking in het resultaat.

Op rapportagemomenten wordt de toereikendheid van de technische voorziening getoetst in overeenstemming met de eisen van IFRS en de richtlijnen van DNB. In deze toetsing is het effect van de risicoparameters in totaliteit zichtbaar. Dit wordt meegenomen bij de beoordeling van de solvabiliteit.

Voor een toelichting op de beheersing van het beleggings- en renterisico zie paragraaf 3.2 'Marktrisico'. De verzekeraar streeft tevens naar het aanhouden van voldoende solvabiliteit (zie hoofdstuk 7).

De gevoeligheid van de solvabiliteit van de verzekeringsactiviteiten voor veranderingen in de financiële markten is toegelicht in het hoofdstuk Risicobeheer en kapitaalmanagement in het jaarverslag.

3.1.2 Verzekeringsrisico Schade

Samenstelling schadeverzekeringsportefeuille

Binnen de schadeverzekeringsportefeuille van de verzekeraar ligt de nadruk op de hoofdbranches Brand, Motorrijtuigen en Ongevallen en Ziekte. Naast deze branches is de verzekeraar actief in de branche Transport die met name wordt gevoerd binnen de beursunit. De verzekeringen worden voornamelijk via gevolmachtigde agenten, assurantietussenpersonen en het distributiekanaal van SNS Bank afgezet aan particulieren en klanten uit het midden- en kleinbedrijf.

Co-assurantie

REAAL Schade is via haar beursunit vertegenwoordigd op de Rotterdamse Assurantiebeurs. Daarbij worden risico's binnen de branches Brand, Transport (waaronder Marine) en Varia getekend. REAAL Schade richt zich hierbij op het veelal middensegment en kleinbedrijf van de zakelijke verzekeringsmarkt. De co-assurantieportefeuille van REAAL Schade kende in 2009 een bruto verdiende premie-inkomen van € 104 miljoen.

Catastrofe

Catastrofeschaden als gevolg van natuurgevaren, zoals storm, of terrorisme zijn door de verzekeraar herverzekerd (zie paragraaf 3.1.3 'Verzekeringsrisico herverzekering'). Catastrofen als gevolg van geweldpleging, nucleaire incidenten of overstroming zijn standaard uitgesloten onder de polisvoorwaarden.

Combined ratio en schadequote

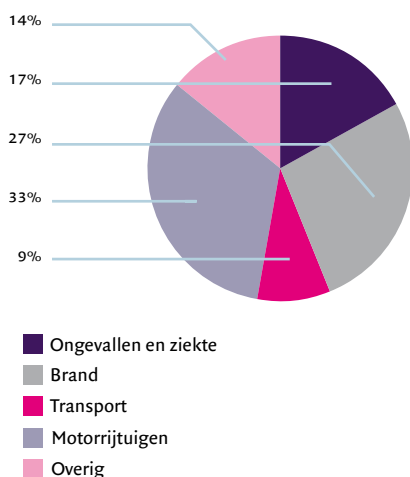
De combined ratio 2009 was 92,6% (2008: 92,3%) en de schadequote bedroeg 53,4% (2008: 50,1%). De combined ratio is daarmee ruim binnen de lange termijn doelstelling van 97% gebleven.

Concentratie van risico

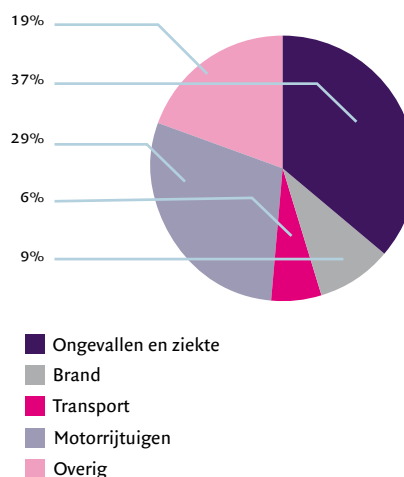
Het risico van de schadeportefeuille van de verzekeraar is geografisch vrijwel volledig geconcentreerd in Nederland. Concentratie van verzekeringsrisico's komt binnen de branche Brand voor, waarbij het stormrisico een belangrijke factor speelt. Ook kan gedacht worden aan concentratie van risico's binnen flatgebouwen, huizenblokken en kantoorpanden.

Verder komt concentratie van risico's voor binnen de collectieve ongevallenportefeuille en de arbeidsongeschiktheidscollectiviteiten. De verkoop van WIA-gerelateerde collectieve arbeidsongeschiktheidsdekkingen (Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen) vindt plaats via een samenwerkingsverband met een andere Nederlandse verzekeraar. Binnen dit verband zijn beide voor de helft risicodragers; de administratie wordt verzorgd door de andere verzekeraar. Zie paragraaf 3.1.3 'Verzekeringsrisico herverzekering' voor informatie over het eigen behoud en herverzekering van deze risico's.

23 Bruto geboekte premies 2009

22 Bruto schadevoorziening 2009

Bovenstaande diagrammen illustreren de verdeling van de bruto premie en de bruto schadevoorzieningen over de verschillende branches. Het premievolume en de schadevoorzieningen voor de branche Transport is vrijwel geheel afkomstig uit coassurantie. De diagrammen illustreren de langlopende schadeverplichtingen van arbeidsongeschiktheidsverzekeringen (AOV): tegenover het beperkte aandeel dat de branche Ziekte en Ongevallen heeft. In de totale premie staat daardoor verhoudingsgewijs een grote schadevoorziening voor AOV. Het omgekeerde geldt voor de branche Brand. Door de snelle afhandeling van brandschaden vertegenwoordigt deze branche, die goed is voor ruim een kwart van het premie-inkomen, slechts een klein deel van de totale schadevoorziening.

De totale bruto geboekte premie van de schadeverzekeraar in 2009 bedraagt € 814 miljoen (2008: € 809 miljoen). In 2009 is € 64 miljoen (2008: € 59 miljoen) aan herverzekeringspremie afgedragen. Dit is 7,9% (2008: 7,3%) van de bruto geboekte premie. De bruto schadevoorziening ultimo 2009 bedraagt € 1.235 miljoen (2008: € 1.332 miljoen). Voor meer informatie over eigen behoud en inkomende herverzekering zie paragraaf 3.1.3 'Verzekeringsrisico herverzekering'.

Een analyse van het technisch resultaat schadeverzekeringen is als volgt:

In miljoenen euro's	Totaal		Brand		Ziekte en ongevallen		Motorrijtuigen		Transport		Overige branches	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Verdiende brutopremies	814	809	221	216	137	128	268	289	77	68	111	108
Brutoschadelast	439	408	112	113	61	40	190	165	55	54	21	36
	375	401	109	103	76	88	78	124	22	14	90	72
Saldo herverzekering	-54	-64	-17	-13	-4	-9	-1	-2	-8	-1	-24	-39
	321	337	92	90	72	79	77	122	14	13	66	33
Bedrijfskosten en winstverdeling	-310	-332	-94	-100	-47	-46	-107	-121	-26	-25	-36	-40
Overige technische lasten	-9	3	0	0	0	0	1	-1	-1	0	-9	4
Bedrijfsresultaat	2	8	-2	-10	25	33	-29	0	-13	-12	21	-3
Opbrengst beleggingen	50	20	5	1	17	8	14	6	3	1	11	4
Technisch resultaat	52	28	3	-9	42	41	-15	6	-10	-11	32	1

De schadelast (schadebetalingen inclusief mutatie in de schadevoorzieningen) per branche wordt vergeleken met de brutopremie, en de ontwikkeling van de verhouding tussen beide, de schaderatio, dient als signaalfunctie.

Verzekeringstechnische risico's schadeverzekeringsportefeuille

Het verzekeringstechnische risico voor de schadeportefeuille van de verzekeraar is vooral geconcentreerd rond de dekkingen voor het risico voor Wettelijke Aansprakelijkheid (WA) letselschaden, aansprakelijkheidsschaden, catastrofeschaden en arbeidsongeschiktheidsschaden. Dit met name vanwege de omvang en het langlopend karakter van de schaden.

⊙ Auto WA letsel

Auto WA letsel is de verzekeringsdekking voor wettelijke aansprakelijkheid voor geleden medische en/of zorgkosten en inkomensderving bij lichamelijk letsel als gevolg van een verkeersongeval. De verzekeraar verkoopt deze producten via al haar distributiekkanalen.

⊙ Aansprakelijkheid

De verzekeraar voert zowel aansprakelijkheidsverzekeringen voor particulieren als voor bedrijven; de laatste kan samengaan met een beroepsaansprakelijkheidsdekking. De verzekeraar verkoopt deze producten via al haar distributiekkanalen.

⊙ Arbeidsongeschiktheid

De arbeidsongeschiktheidsdekkingen in de portefeuille van de verzekeraar bestaan zowel uit individuele dekkingen voor zelfstandigen als semi-collectieve dekkingen voor werknemers. De laatste groep omvat ook de aanvullende dekkingen op de WIA, welke zijn ondergebracht binnen het eerder genoemde coassurantieverband met een andere Nederlandse verzekeraar. De verzekeraar verkoopt deze producten via al haar distributiekkanalen.

⊙ Brand en andere schade aan goederen

De brandverzekeringen geven de polishouder financiële bescherming tegen schade aan zijn eigendommen en de materiële gevolgen van bedrijfsonderbreking als gevolg van geleden schade. De verzekeraar verkoopt deze producten via al haar distributiekkanalen.

Beheersing verzekeringsrisico's van de schadeverzekeringsportefeuille

De risico's worden beheerst door risicobeleid (zie ook 3.1.3 'Verzekeringsrisico Herverzekering' en 3.2. 'Marktrisico'), door inzicht in de betreffende factoren, en door toetsing.

Jaarlijks worden de ontwikkelingen in de verzekeringstechnische risico's schade worden onderzocht en worden Economisch Kapitaal berekeningen gedaan. De resultaten van het onderzoek worden gebruikt voor de prijsbepaling en de acceptatievoorwaarden van schadeverzekeringen. Tevens vindt een actief herverzekeringsbeleid plaats.

De effecten van parameterveranderingen die in het kader van de Economisch Kapitaal berekeningen worden waargenomen, geven inzicht in de mate van risico's. Onderstaande tabel geeft de gevoeligheid op de winst na belasting weer als de schade met respectievelijk +10% en -10% wijzigt. De gevoeligheden zijn gebaseerd op een eenmalige stijging of daling van de gerealiseerde claims van schadeverzekeringen.

In miljoenen euro's	Resultaat		Eigen vermogen	
	2009	2008	2009	2008
Schade +10%	-32	-31	-32	-31
Schade -10%	32	31	32	31

De IBNR en de voorziening afwikkelingskosten worden minimaal 2 maal per jaar geëvalueerd en indien nodig bijgesteld. De vastgestelde technische voorzieningen worden jaarlijks volledig getoetst waarbij het overgrote deel van de portefeuille kwantitatief wordt getoetst.

Beheersing van frauderisico's schadeverzekeringportefeuille

Onrechtmatig claimgedrag van polishouders heeft betrekking op het risico dat polishouders onterecht een schade claimen, of de omvang van een schade overdrijven. Fraudepreventie en -opsporing zijn belegd bij een afzonderlijke operationele afdeling 'Fraude'. Daarnaast wordt ook decentraal toezicht gehouden op interne fraude bij afdelingen als acceptatie, schademelding en schadebehandeling.

Gerealiseerde schaden met een uitloop langer dan één jaar

Ten behoeve van de uitloop van gerealiseerde schaden beschikt de verzekeraar over gespecialiseerde afdelingen voor (letsel) schadebehandeling. De experts op deze afdelingen behandelen schaden op post-voor-post basis, maken inschattingen van de schadeomvang en bewaken de voortgang van de schade afhandeling. Schaden die zich kenmerken door een uitloop langer dan één jaar zijn arbeidsongeschiktheidsschaden, letselschaden en aansprakelijkheidsschaden.

Kenmerken Voorziening Periodieke Uitkeringen Arbeidsongeschiktheidsverzekeringen

De schadeverzekeraar kent ingegane arbeidsongeschiktheidsuitkeringen uit de individuele en de semi-collectieve portefeuille. De ingegane arbeidsongeschiktheidsuitkeringen van de levensverzekeraar betreffen dekkingen die een onderdeel vormen van een levensverzekeringsovereenkomst. Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de kengetallen bij de voorziening periodieke arbeidsongeschiktheidsuitkeringen van de verzekeraar ultimo 2009.

In duizenden euro's	Levensverzekeringen		Schadeverzekeringen		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Voorziening Periodieke uitkeringen	60.090	61.950	248.313	248.364	308.403	310.314
Aantal ingegane renten	1.271	1.339	4.653	4.396	5.924	5.735
Gemiddelde verzekerde rente	10,1	9,7	14,9	14,4	13,8	13,3

Kenmerken schadevoorziening overige schaden met uitloop langer dan één jaar

De overige schaden met een uitloop langer dan één jaar betreffen in het algemeen letsel- en aansprakelijkheidsschaden. Deze risico's zijn meer divers dan de arbeidsongeschiktheidsrisico's. Dit geldt ook voor de verwachte uitkeringsduur van de opgetreden schaden. REAAL Schade volgt een strikt beleid ten aanzien van de afwikkeling van deze schaden. Het doel is schaden binnen maximaal vijf jaar af te wikkelen. Verder worden schaden op oudere schadejaren versneld afgehandeld. Dit heeft geresulteerd in het afwikkelen van een groot aantal reeds langere tijd openstaande dossiers.

Ontwikkeling schadeverloop

Onderstaand overzicht geeft een samenvatting van de uitloop op de schadevoorzieningen voor oude schadejaren. De ten aanzien van de ex-NHL portefeuille overeengekomen earn-out regeling is niet in onderstaande verloop van de schadevoorziening verwerkt. Ook is de uitloop op de voorzieningen van de herverzekeringscaptive niet meegenomen. De omvang van de bruto voorzieningen van deze captive bedraagt ultimo 2009 € 28 miljoen (ultimo 2008: € 28 miljoen).

In duizenden euro's	Voorziening per 1 januari	Acquisitie	Toevoeging interest	Betalingen	Voorziening per 31 december	Per saldo uitloop/vrijval
2009						
Schadejaren:						
- 2000 en eerder	327.080	--	3.518	31.212	294.952	4.434
- 2001	38.185	--	618	5.085	32.902	816
- 2002	31.720	--	432	7.954	28.206	-4.008
- 2003	54.671	--	661	8.733	45.464	1.135
- 2004	51.839	--	465	6.412	40.860	5.032
- 2005	65.439	--	606	10.885	50.391	4.769
- 2006	74.476	--	546	15.539	53.878	5.605
- 2007	134.877	--	1.091	38.797	93.830	3.341
- 2008	294.632	--	1.363	113.708	131.953	50.334
Totaal t/m 2008	1.072.919	--	9.300	238.325	772.436	71.458
Totaal 2009		--	611	259.549	256.283	
Totaal na herverzekering		--	9.911	497.874	1.028.719	
2008						
Schadejaren:						
- 2000 en eerder	358.315	9.160	4.581	28.069	327.080	16.907
- 2001	43.331	1.191	713	16.699	38.185	-9.649
- 2002	40.651	1.105	547	7.942	31.720	2.641
- 2003	72.845	1.838	806	6.983	54.671	13.835
- 2004	72.947	2.049	581	11.552	51.839	12.186
- 2005	79.123	1.407	596	15.607	65.439	80
- 2006	119.855	1.135	706	21.574	74.476	25.646
- 2007	304.083	--	1.400	113.926	134.877	56.680
Totaal t/m 2007	1.091.150	17.885	9.930	222.352	778.287	118.326
Totaal 2008		--	711	237.724	294.632	
Totaal na herverzekering		17.885	10.641	460.076	1.072.919	

3.1.3 Verzekeringsrisico Herverzekering Herverzekeringsbeleid

Het herverzekeringsbeleid biedt bescherming tegen het optreden van verzekeringstechnische risico's binnen de diverse verzekeringsportefeuilles van zowel de levensverzekeraar als de schadeverzekeraar. Herverzekering kent hierbij globaal genomen twee aandachtsgebieden, de traditionele herverzekering die vanuit risicoperspectief wordt afgesloten en herverzekering vanuit de kapitaalmanagementgedachte. Tot op heden was het herverzekeringsbeleid er met name op gericht om de verliezen die voortvloeien uit calamiteiten te beperken tot niveaus die passen bij het risicoprofiel, en lag de nadruk dus op de traditionele herverzekering. We zien dat herverzekering vanuit kapitaalmanagement zich marktbreed ontwikkelt en dit wordt ook binnen de verzekeringsactiviteiten onderkend. De proportionele herverzekering op de individuele levenportefeuille van de verzekeringsactiviteiten, welke per 1 oktober 2009 is afgesloten, is hier een goed voorbeeld van. Het herverzekeringsbeleid wordt vastgesteld aan de hand van risicoanalyses op de diverse portefeuilles, de omvang van de portefeuilles, de aard van de verzekeringstechnische risico's, de resultaten, de risico aversie en de financiële draagkracht van de onderneming.

Het risico van terrorisme is herverzekerd via de Nederlandse Herverzekeringsmaatschappij voor Terrorismeschaden (NHT). Om aansluiting te krijgen tussen de dekking in de polis en de herverzekeringsdekking via de NHT is de dekking voor het terrorismerisico in de polis beperkt tot de maximumcapaciteit van de NHT, € 1 miljard.

REAAL Reassurantie SA

Een aantal risico's uit met name de schadeportefeuille, zoals brand, catastrofe en de Proteq portefeuille, is (gedeeltelijk) herverzekerd bij de in Luxemburg gevestigde herverzekeringscaptive REAAL Reassurantie SA. De captive biedt daarbij herverzekeringsdekking voor risico's van o.a. REAAL Schade en Proteq Schade.

De herverzekeringscaptive wordt in beginsel ingezet om het verschil in risico aversie en financiële draagkracht tussen de verschillende entiteiten en in relatie tot de Groep op te vangen.

De hierna genoemde eigen behouden en aandelen herverzekering zijn steeds na consolidatie van REAAL Reassurantie in de verzekeringsactiviteiten.

Herverzekering REAAL Leven

De verzekeringsactiviteiten kennen een grotendeels geïntegreerd herverzekeringsprogramma voor de overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsportefeuille. Voor 2009 zijn separate herverzekeringsprogramma's ingekocht voor de portefeuilles van REAAL Leven, Zwitserleven en DBV. Uitzondering hierop vormt het catastrofe herverzekeringscontract welke groepsbreed over de verschillende entiteiten heen is afgesloten.

De verzekeringsactiviteiten kopen per risico herverzekering in vanaf een relatief hoog niveau (zie tabel hieronder). Gezien het risicoprofiel en de omvang van de portefeuille kan gesteld worden dat het eigen behoud op zowel het overlijdens- als arbeidsongeschiktheidsrisico bij de onderliggende portefeuille past.

Het overlijdensrisico van de individuele levensportefeuille van de verzekeringsactiviteiten is met een quota share contract proportioneel herverzekerd.

Als gevolg van portefeuilleschuivingen tussen de verschillende bedrijfsonderdelen en de juridische fusies binnen SRLEV N.V., is het herverzekeringsprogramma 2010 zoveel mogelijk verder gecombineerd en aangepast aan de nieuwe structuur. Per 1 januari 2010 worden de diverse deelportefeuilles herverzekerd via herverzekeringscontracten voor de individuele portefeuille, voor de collectieve portefeuille en voor het catastroferisico. Daarnaast is er een herverzekeringscontract voor de arbeidsongeschiktheidsportefeuille van toepassing.

De verzekeringsactiviteiten hebben haar herverzekeringen afgesloten bij minimaal A rated (S&P) herverzekeraars. Uitzondering hierop vormt nog het herverzekeringscontract van Zwitserleven wat is ingekocht binnen de voormalige moedermaatschappij van Zwitserleven. Deze kent een rating van BBB+.

In duizenden euro's	2009			2010 ¹	
	REAAL	DBV	Zwitserleven	REAAL	Zwitserleven
Eigen behouden REAAL Leven (incl. Proteq)					
Dekking:					
- Sterfte (risicokapitaal) per risico	1.500	100	--	--	--
- Sterfte (risicokapitaal) (quota share) per risico; individuele portefeuille	30%	--	--	30%	--
- Sterfte (risicokapitaal) per risico (DBV, gesloten voor 1-1-2007 resp 2009)	--	58/70	--	58/70	--
- Sterfte (risicokapitaal) per risico; individuele portefeuille	--	--	390	3.000	1.500
- Sterfte (risicokapitaal) per risico; collectieve portefeuille	--	--	800	1.800	900
- Arbeidsongeschiktheid (jaarrente) per risico	--	3	--	--	--
- Arbeidsongeschiktheid (risicokapitaal) per risico	1.500	30	--	--	--
- Arbeidsongeschiktheid (risicokapitaal) per risico; individuele portefeuille	--	--	390	1.500	1.500
- Arbeidsongeschiktheid (risicokapitaal) per risico; individuele portefeuille	--	--	800	900	900
- Catastrofe per gebeurtenis	15.000	150	2.000	15.150	2.000

¹⁾ In 2010 is DBV volledig geïntegreerd met REAAL.

Herverzekering REAAL Schade

Het schadebedrijf heeft haar eigen behoud onder de herverzekeringscontracten gekozen in overeenstemming met de omvang van de diverse portefeuilles. Binnen het herverzekeringsprogramma 2009 is geen specifiek onderscheid gemaakt tussen de verschillende verkoopkanalen, maar worden grote risico's op brancheniveau herverzekerd.

Naast de reguliere bescherming van de portefeuilles beschikt REAAL Schade over een catastrofecontract voor gedekte natuurgevaren (storm, hagel) en cumulatie binnen de brandportefeuille.

Proteq Schadeverzekeringen loopt mee met het herverzekeringsprogramma van REAAL Schade voor branches daar waar van toepassing. Daarnaast heeft Proteq een aantal onderliggende herverzekeringsdekkingen ingekocht bij REAAL Reassurantie, de herverzekeringscaptive van de verzekeringsactiviteiten.

Het herverzekeringsprogramma 2010 is grotendeels een continuatie van het programma zoals van kracht in 2009. De capaciteit van het catastrofeprogramma is verder uitgebreid als gevolg van een toegenomen onderliggende exposure. Verder zijn bij de branche Brand de limieten naar een meer marktconform niveau aangepast. In de hoogte van de verschillende eigen behouden hebben zich geen wijzigingen voorgedaan ten opzichte van 2009.

In duizenden euro's		REAAL	
		2009	2010
Eigen behouden REAAL Schade (incl. Proteq)			
Dekking:			
Brand	per risico	2.500	2.500
Motor WA	per risico	2.500	2.500
AVP / AVB	per risico	750	750
Ongevallen	per risico	500	500
Transport (t/m 2006 NHL)	per risico	1.000	1.000
Arbeidsongeschiktheid (risicokapitaal)	per risico	1.500	1.500
Catastrofe	per gebeurtenis	40.000	40.000

De schadeverzekeraar voert een actief beleid als het gaat om de plaatsing van haar herverzekeringscontracten. Er wordt een onderscheid gemaakt naar het panel van herverzekerders op het 'property'-programma (Brand en Catastrofe) en het 'casualty'-programma (Auto, Aansprakelijkheid en Ongevallen). De schade-afwikkeling in het casualty-programma wordt gekenmerkt door een lange doorlooptijd. Vanwege dit lange termijn karakter is de continuïteit van het panel het uitgangspunt bij de plaatsing van dit programma. De minimale rating van dit herverzekeringspanel is A. Voor de herverzekering van Brand en Catastrofe geldt een minimale rating van A-. Hier speelt het prijsaspect een belangrijke rol.

Proteq Schade: Inkomende arbeidsongeschiktheidsherverzekering

Proteq Schade heeft een inkomend herverzekeringscontract dat betrekking heeft op een portefeuille met WAO-gerelateerde arbeidsongeschiktheidsrenten. Dit contract is sinds 2004 niet verlengd en bevindt zich in run-off. De premie in 2009 is derhalve nihil (2008: nihil). De bruto schadevoorziening ultimo 2009 bedraagt € 92 miljoen (2008: € 102 miljoen), na retrocessie bedraagt de voorziening € 33 miljoen (2008: € 38 miljoen).

3.2 Marktrisico

Het marktrisico van de verzekeringsactiviteiten ontstaat doordat bij veranderingen in de financiële markten de waardeveranderingen van de beleggingen (aandelen, vastgoed, vastrentende waarden) niet gelijk loopt met die van de verplichtingen. Hierdoor hebben veranderingen op de financiële markten impact op het resultaat en de vermogenspositie van de verzekeraar.

De marktrisico's worden gemeten en gemanaged door de afdeling Asset & Liability Management. Deze afdeling rapporteert maandelijks via het Investment Risk Committee aan het Group ALCO. Hoofddoelstelling in 2009 was het beter beheersbaar maken van de solvabiliteit. Om dit te realiseren is door de afdeling Group Risk Management een speciaal programma uitgevoerd. Dit programma omvatte een aantal projecten waarmee het proces rondom de stand en de gevoeligheid van de solvabiliteit van de verzekeraar verder is verbeterd. Hierbij is enerzijds de focus gelegd op het uniformeren van methoden en technieken en anderzijds op het optimaliseren van de processen.

In de onderstaande tabel staan de beleggingsmixen vermeld. Opgemerkt wordt dat binnen de vastrentende beleggingsportefeuille bovendien een strategische mix wordt bepaald over de diverse vastrentende ratingcategorieën.

In miljoenen euro's	2009		2008	
Rentedragende beleggingen	26.919	82%	25.457	80%
Aandelen	1.682	5%	2.116	7%
Vastgoed	259	1%	287	1%
Hypotheek	3.880	12%	3.956	12%
Totaal	32.740	100%	31.816	100%

Vertrekpunt voor het ALM-beleid is het ALM-plan dat jaarlijks gemaakt wordt en waarin het strategische beleggingsbeleid wordt vastgesteld. In het ALM-plan wordt een balans gezocht tussen risico en rendement binnen randvoorwaarden met betrekking tot Value-at-Risk (VaR), solvabiliteit en rentabiliteit.

Voor de portefeuille voor eigen rekening en risico worden de financiële marktrisico's onder meer gemanaged via een VaR systematiek. VaR is een risicomaatstaf die het saldo van alle marktrisico's (rente, aandelen, etc.) meet. De VaR uitgedrukt in een percentage van de marktwaarde van het eigen vermogen is gedaald van 54,9% ultimo 2008 naar 29,0% ultimo 2009 en komt daarmee onder de huidige limiet van 40%. Dit wordt mede veroorzaakt door de bijsturing in de portefeuille met vastrentende waarden in combinatie met de implementatie van een swaption programma. Hierdoor is de rentegevoeligheid van de beleggingsportefeuille beter afgestemd op de rentegevoeligheid van de verplichtingenportefeuille.

De portefeuille waarover de verzekeringsactiviteiten risico lopen is als volgt verdeeld:

In miljoenen euro's	2009	2008
Vastgoedbeleggingen	259	287
Rentedragende beleggingen	26.919	25.457
Aandelen en opties	1.682	2.116
Belegd onderpand inzake verbruikleen	540	2.310
Derivaten	195	620
Herverzekeringscontracten	366	402
Vorderingen op klanten	3.886	3.960
Vorderingen op banken	1.885	1.929
Overige activa, geen kredietverlening	3.047	3.566
Kas en kasequivalenten	1.773	1.214
Totaal	40.502	41.861

3.2.1 Renterisico

Binnen het marktrisicoprofiel van het verzekeringsbedrijf neemt het renterisico een belangrijke plaats in. Renterisico ontstaat indien de rentegevoeligheid van de activa en van de passiva niet volledig aan elkaar gelijk zijn en komt tot uiting in mutaties in het resultaat en/of de vermogenspositie indien de markttrentes schommelen. Belangrijke bronnen van renterisico zijn de aan de polishouders afgegeven rendementgaranties. Dit risico wordt deels gemitigeerd door het gebruik van rentederivaten voor het afdekken van de garanties in traditionele levensverzekeringen met garanties en winstdeling. Zie paragraaf 6.2 'Hedging verzekeringsactiviteiten' voor een verdere toelichting.

Voor producten zonder winstdeling worden de vastrentende beleggingen zoveel mogelijk gematched met verplichtingen. Hieronder volgt de opsplitsing van de voorziening voor eigen rekening en risico van de verzekeringsactiviteiten naar soort winstdeling.

In miljoenen euro's	2009	2008
Verzekeringen in geld		
Met winstdeling (maatschappij en overrente)	10.456	10.696
Met rentestandkorting	4.404	4.385
Zonder winstdeling	6.573	4.808
Saldo spaarhypotheken	2.463	3.855
Totaal	23.896	23.744

De belangrijkste kwantificering van het renterisico vindt plaats door middel van duration-, scenario-, en VaR analyses.

De duration van het eigen vermogen meet hoeveel de reële waarde van het eigen vermogen muteert bij een kleine parallelle verschuiving van de rentecurve. Bij haar analyse laat de verzekeraar de beleggingen en verplichtingen die nagenoeg met elkaar gematched zijn buiten beschouwing. Hieronder vallen de bij spaarhypotheken opgebouwde spaarpolissen en het deel van de balans dat voor rekening en risico van polishouders wordt aangehouden.

Een bewegende markttrente doet zowel de waarde als de rentegevoeligheid van de aan de klanten gegeven rendementsgaranties snel wijzigen. De duration van het eigen vermogen is daardoor zeer beweeglijk en lastig interpreteerbaar. Daarom is besloten niet op basis van deze maatstaf te sturen. De feitelijke rentesturing (en bijbehorend hedgebeleid) wordt thans gedreven door de uitkomsten van de gevoeligheidsberekeningen met betrekking tot de solvabiliteit.

Onderstaande tabel toont de duration van de activa en van de verplichtingen.

	2009	2008
Duration van activa	6,2	6,2
Duration van verplichtingen	8,3	10,1

Met behulp van scenario-analyses wordt periodiek de invloed van veranderingen in de marktrente onderzocht op solvabiliteit en resultaat. Onderstaande tabel geeft de indicatieve invloed van parallelle rentemutaties van 1% weer op de diverse balansposten.

In de economische realiteit veranderen alle balansposten (zowel activa als passiva) met een onderliggend kasstroomschema van waarde als de rente wijzigt. De reële waarde van het eigen vermogen stijgt bij een rentedaling van 1% met € 188 miljoen (2008: daalt met € 213 miljoen) en daalt bij een rentestijging van 1% met € 251 miljoen (2008: stijgt met € 7 miljoen). In onderstaande tabel zijn de gevoeligheden getoond na belasting.

In miljoenen euro's	Rente +1%		Rente -1%	
	2009	2008	2009	2008
Rentegevoeligheid reële waarde eigen vermogen verzekeringsactiviteiten				
Beleggingen	-1.451	-1.440	1.770	1.685
Verzekeringstechnische voorzieningen	1.059	1.364	-1.428	-1.804
Overige activa en passiva	141	83	-154	-94
Eigen vermogen	-251	7	188	-213

Het boekhoudkundig resultaat en eigen vermogen veranderen als gevolg van waardeveranderingen van rentederivaten en de vastrentende portefeuille geclassificeerd als beschikbaar voor verkoop. Het effect van een rentestijging met 1% op het resultaat is € 20 miljoen negatief (2008: € 204 miljoen) en het effect van een rentedaling met 1% op het resultaat is € 125 miljoen positief (2008: € 258 miljoen). Op het eigen vermogen bedraagt dit bij een rentestijging van 1% € 1.406 miljoen negatief (2008: € 1.142 miljoen negatief). Een rentedaling van 1% heeft een effect van € 1.724 miljoen positief (2008: € 1.226 miljoen positief).

De toename in rentegevoeligheid van het eigen vermogen wordt verklaard doordat er meer vastrentende beleggingen zijn dan eind 2008, en deze hebben bovendien een grotere rentegevoeligheid. Deze aanpassingen zijn gedaan om de solvabiliteit, die op een andere wijze wordt berekend dan het IFRS-eigen vermogen, tegen een rentedaling te beschermen.

Het volgende overzicht toont op balansdatum de gemiddelde effectieve rente percentages van de financiële activa, de financiële verplichtingen en verzekeringstechnische voorzieningen van de verzekeringsactiviteiten.

In procenten	2009	2008
Financiële activa (niet gewaardeerd tegen reële waarde via winst- en verliesrekening)		
Beleggingen voor eigen rekening en risico:		
- Gehouden tot einde looptijd	--	4,3%
- Beschikbaar voor verkoop (exclusief aandelen)	4,3%	4,8%
- Leningen en vorderingen	5,2%	3,3%
Vorderingen op klanten	1,7%	5,4%
Financiële verplichtingen tegen geamortiseerde kostprijs		
Achtergestelde schulden	7,0%	7,4%
Schuldbewijzen	2,0%	5,6%
Verzekeringstechnische voorziening voor eigen rekening en risico*	4,2%	4,2%
Individuele verzekeringen in geld	4,3%	4,2%
- Spaarhypotheken	5,6%	5,6%
- Lijfrente	3,4%	3,4%
- Overig	3,9%	3,8%
Collectieve verzekeringen in geld	3,6%	3,9%

*) Voor aftrek geactiveerde rentestandkorting en eerste kosten

Verzekeringen voor rekening en risico polishouders

Voor verzekeringen waarbij polishouders het beleggingsrisico dragen bestaat bij de verzekeraar in principe geen rente-, prijs-, valuta- of kredietrisico. De verzekeraar heeft echter in een aantal gevallen minimumgaranties afgegeven waardoor ook bij deze contracten sprake is van rente-, prijs- en valutarisico's die voor rekening en risico komen van de verzekeraar. De waarde van de garanties binnen de portefeuille 'voor rekening en risico polishouders' wordt periodiek gemeten. In 2009 zijn geen hedgetransacties verricht om het risico behorende bij de afgegeven garanties af te dekken. In de tabel hieronder wordt aangegeven voor welk deel van de verzekeringstechnische voorziening van de verzekeringsactiviteiten enige vorm van garantie is afgegeven.

In miljoenen euro's	2009	2008
Verzekeringen in beleggingseenheden		
Zonder garantie	6.031	6.717
Met garantie	4.211	4.354
	10.242	11.071

3.2.2 Aandelen- en vastgoedrisico

De omvang van de aandelen- en vergelijkbare beleggingen van de verzekeringsactiviteiten bedraagt ultimo 2009 € 1.682 miljoen (2008: € 2.116 miljoen). De scherpe daling wordt met name veroorzaakt door het in 2009 gevoerde beleid gericht op het verlagen van het marktrisico.

In de IFRS-classificatie van aandelen zijn ook fondsen in beleggingen anders dan aandelen inbegrepen. In het ALM-beleid wordt hiervoor gecorrigeerd.

De verzekeraar onderzoekt periodiek het effect van veranderingen op de aandelen- en vastgoedmarkten op het resultaat en het eigen vermogen. Net als bij renterisico wordt ook hier onder meer gebruik gemaakt van scenario-analyses. Onderstaande tabel geeft de indicatieve resultaten na belasting van deze analyse per balansdatum weer.

In miljoenen euro's	Resultaat		Eigen vermogen	
	2009	2008	2009	2008
Aandelen en opties +10%	--	19	138	62
Aandelen en opties -10%	-128	-16	-127	-58
Vastgoed +10%	26	21	17	21
Vastgoed -10%	-26	-21	-17	-21

3.2.3 Valutarisico

Het valutarisico van de verzekeraar ontstaat door een combinatie van beleggingen en verplichtingen in vreemde valuta die niet volledig op elkaar zijn afgestemd.

Met betrekking tot de vastrentende beleggingen hanteert de verzekeraar het beleid dat er slechts een zeer beperkt valutarisico mag worden gelopen. Het valutarisico op vastrentende waarden die in een vreemde valuta luiden wordt dan in principe ook volledig afgedekt met behulp van valutawaps.

Valutarisico manifesteert zich ook in de aandelenbeleggingen van de verzekeraar. Dit valutarisico wordt structureel, na saldering met het valutarisico in de overige niet-vastrentende beleggingen en in de verplichtingen, voor minimaal 80% gehedged met behulp van valutatermijncontracten. Onderstaande tabel geeft een indicatie van de vreemde valutapositie van de verzekeraar.

In miljoenen euro's	Balans debet		Balans credit		Saldo		Hedge derivaten	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Valutaposities van verzekeringsactiviteiten								
Amerikaanse dollar	90	449	23	24	67	425	-56	-369
Japanse yen	--	20	--	--	--	20	--	-19
Engelse pond	122	133	--	5	122	128	-105	-121
Zwitserse frank	32	29	--	--	32	29	--	-19
Australische dollar	--	--	28	33	-28	-33	--	--
Overige	12	47	--	1	12	46	--	-7
Totaal	256	678	51	63	205	615	-161	-535

Met behulp van scenario-analyses wordt periodiek het effect van veranderingen op de valutamarkten onderzocht op het resultaat, het vermogen en de solvabiliteit. Onderstaande tabel geeft de resultaten na belasting van deze analyses weer.

In miljoenen euro's	Resultaat		Eigen vermogen	
	2009	2008	2009	2008
Valuta +10%	3	6	3	6
Valuta -10%	-3	-6	-3	-6

3.3 Kredietrisico

REAAL en Zwitserleven kennen verschillende vormen van kredietrisico. Het kredietrisico in de beleggingsportefeuille en in de leningenportefeuille aan tussenpersonen zijn hiervan de belangrijkste. De hypothecaire uitzettingen van REAAL hebben een goede dekking en een relatief hoge ouderdom. Als gevolg hiervan is er sprake van lage kansen op kredietverliezen, ten gevolge waarvan het risicoprofiel van de hypotheekportefeuille van REAAL zeer laag kan worden genoemd.

Per risicotype kredietrisico zijn taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden voor functionarissen en committees met getrapte beslissingsbevoegdheden vastgelegd in de beleidsdocumenten voor het desbetreffende kredietrisicotype.

Beheer van kredietrisico binnen de vastrentende beleggingsportefeuille van de verzekeringsactiviteiten

Het kredietrisico binnen de vastrentende beleggingsportefeuilles van de verzekeringsactiviteiten is het risico dat een emittent van een obligatie of een debiteur van een onderhandse lening niet meer aan zijn verplichtingen kan voldoen. De strategische omvang van de diverse kredietwaardigheidscategorieën binnen de vastrentende portefeuille wordt in een ALM-context bepaald en vastgelegd in mandaten met de vermogensbeheerders. Periodiek wordt door Investment Office gecontroleerd en gerapporteerd of de vermogensbeheerders zich aan de mandaten conformeren.

De vastrentende beleggingsportefeuilles van de verzekeringsactiviteiten kennen voornamelijk Europese en Noord-Amerikaanse debiteuren, waarbij geen enkele debiteur een belang van meer dan 10% in de vastrentende beleggingsportefeuille inneemt.

In miljoenen euro's	Aangewezen als reële waarde via de winst- en verliesrekening		Voor verkoop beschikbaar		Leningen en vorderingen		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Overheid - binnenland	109	132	1.885	3.004	15	15	2.009	3.151
Overheid - buitenland	86	143	11.292	8.699	--	2	11.378	8.844
Financiële instellingen	806	905	3.323	4.439	5.842	5.595	9.971	10.939
Handel, industrie en overige dienstverlening	--	--	2.150	1.380	14	5	2.164	1.385
Overige	80	40	1.052	880	265	218	1.397	1.138
Totaal	1.081	1.220	19.702	18.402	6.136	5.835	26.919	25.457

Het volgende overzicht toont de verdeling over de diverse ratingcategorieën van de vastrentende beleggingen (exclusief hypotheek). De strategische mix van de diverse categorieën binnen de portefeuille vastrentend wordt jaarlijks vastgesteld in het ALM-Beleggingsplan. De categorie zonder rating bestaat voor het grootste deel uit beleggingen behorende bij spaarhypotheek.

In miljoenen euro's	Aangewezen als reële waarde via de winst- en verliesrekening		Voor verkoop beschikbaar		Leningen en vorderingen		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
AAA	624	563	11.474	11.565	161	78	12.259	12.206
AA	170	407	3.307	2.270	10	45	3.487	2.722
A	287	184	3.541	3.540	521	3.103	4.349	6.827
BBB	--	66	1.070	588	1.073	27	2.143	681
Lager dan BBB	--	--	229	74	26	--	255	74
Zonder rating	--	--	81	365	4.345	2.582	4.426	2.947
Totaal	1.081	1.220	19.702	18.402	6.136	5.835	26.919	25.457

Securities Lending-programma

Zwitserleven heeft een Securities Lending programma, waarbij effecten worden uitgeleend in ruil voor een vergoeding. Tegenpartijen geven hiervoor als zekerheid onderpand in de vorm van liquiditeiten, staatobligaties en overige obligaties met een hoge rating. Eind 2009 is voor € 540 miljoen aan effecten uitgeleend en hiervoor is € 550 miljoen aan onderpand ontvangen. Als collateral is € 212 miljoen aan staatobligaties ontvangen en € 537 miljoen aan liquiditeiten. De Lending Agent herbelegt voor rekening en risico van Zwitserleven de genoemde liquiditeiten in Money Market Fondsen met beleggingen die een zeker kredietrisico kennen. De marge tussen het rendement uit de Money Market Fondsen en de vergoeding aan de wederpartijen komt ten gunste van Zwitserleven. Ook komen eventuele verliezen uit de Money Market Fondsen ten laste van Zwitserleven. Het huidige programma heeft voor € 24 miljoen een positieve bijdrage geleverd aan het resultaat van Zwitserleven. Het programma is gedurende 2009 verder afgebouwd van € 2,3 miljard ultimo 2008 tot € 0,7 miljard ultimo 2009. Van de huidige portefeuille in de Money Market Fondsen is 31% liquide.

CDO's en CLO's

De Verzekeringsactiviteiten hebben geen directe of indirecte investeringen in de Amerikaanse subprimehypotheekmarkt. Buiten de Verenigde Staten is slechts een beperkt bedrag (€ 1,5 miljoen) geïnvesteerd in subprime mkb- en particuliere hypotheek. Daarnaast bevat de portefeuille beleggingen in CDO's en CLO's. Deze gestructureerde effecten vormen echter minder dan 1% van de totale beleggingsportefeuille voor eigen rekening en risico. Bovendien heeft meer dan 30% van de CDO/CLO-portefeuille een kredietbeoordeling van AA of hoger.

Beheer van kredietrisico binnen de portefeuille met leningen aan tussenpersonen

De verzekeringsactiviteiten beheren het proces behorende bij kredietverlening aan tussenpersonen door middel van een kredietcomité en het gebruik van scherpe toetsingscriteria bij acceptatie.

Beheer kredietrisico uit hoofde van derivatenposities

Het kredietrisico over de marktwaarde van alle derivaten van SNS REAAL met een tegenpartij is afgedekt met een zogenaamde Credit Support Annex (CSA)-overeenkomst. In deze overeenkomst is op een marktconforme wijze vastgelegd dat de tegenwaarde van de derivaten in liquide instrumenten, zoals cash en staatobligaties, wordt aangehouden als zekerheid voor het kredietrisico.

Beheer van kredietrisico met betrekking tot vorderingen op herverzekeraar

De verzekeringsactiviteiten maken voor de herverzekering van Auto WA en de aansprakelijkheidsverzekeringen voor particulieren en bedrijven gebruik van een panel dat bestaat uit herverzekeraars met een minimale rating van A. Voor de herverzekeringen van brand en catastrofe wordt gebruik gemaakt van herverzekeraars met een minimale rating van A-. Voor herverzekering van Leven en Arbeidsongeschiktheid geldt eveneens een minimale rating van A. Voor Zwitserleven is een uitzondering gemaakt op dit algemene beleid waar een herverzekeringscontract is ingekocht bij de voormalige moedermaatschappij (rating BBB+).

Beheer van kredietrisico binnen de hypotheekportefeuille

De verzekeringsactiviteiten lopen een beperkt kredietrisico op haar hypotheekportefeuille. Van een deel van de hypotheek is de aflossing gegarandeerd via de Nationale Hypotheek Garantie. Tevens hebben de waardestijgingen van de afgelopen jaren ertoe geleid dat de executiewaarden van de onderpanden sterk zijn toegenomen. In geval van wanbetaling door een debiteur zal de verzekeraar dan ook vrijwel altijd de vordering volledig kunnen innen door het onderpand te verkopen.

De onderstaande tabel geeft de hypotheek (vorderingen op klanten) weer op de balans van de verzekeringsactiviteiten naar aard van zekerheid:

In miljoenen euro's	2009	2008
Woningen gelegen in Nederland:		
- Hypotheken ≤ 75% van executie waarde	1.290	1.132
- Hypotheken > 75% van executie waarde	1.260	1.256
- Hypotheken met Nationale Hypotheekgarantie	1.315	1.551
Zakelijke hypotheek	21	21
Specifieke voorzieningen voor oninbaarheid	-7	-1
Totaal	3.879	3.959

Een groot deel van de hypotheekportefeuille van de verzekeringsactiviteiten is gesecuritiseerd of verkocht. Bij de securitisaties lopen de verzekeringsactiviteiten nog enig kredietrisico, omdat een deel van de verkoopprijs uit de toekomstige marge wordt voldaan; ten aanzien van de verkochte hypotheekportefeuille lopen de verzekeringsactiviteiten een beperkt kredietrisico. Het kredietrisico van de de verzekeringsactiviteiten hypotheekportefeuille is laag, deels door NHG garanties en lage Loan-to-Foreclosure Values, maar vooral door een voorzichtig acceptatiebeleid. Tevens stamt een groot deel van de portefeuille uit de periode 2000-2005, zodat de executiewaarden van de onderpanden zijn toegenomen. Onderstaande tabel geeft een opsplitsing van de portefeuille van de verzekeringsactiviteiten naar gesecuritiseerd en niet gesecuritiseerd:

In miljoenen euro's	2009	2008
Gesecuritiseerd	2.095	2.205
Niet gesecuritiseerd	1.784	1.128
Totaal	3.879	3.333

3.4 Liquiditeitsrisico

De verzekeringsactiviteiten dienen voldoende kasmiddelen ter beschikking te hebben om claims te kunnen uitbetalen die voortvloeien uit de verzekeringsportefeuille. In de volgende tabel worden kasstromen uit hoofde van beleggingen, derivaten (activa) en verzekeringsverplichtingen na herverzekering (passiva) per looptijdsegment gepresenteerd. De cijfers geven inzicht in het liquiditeitsmanagement dat voor ALM-doeleinden wordt gevoerd.

In de tabel is alleen de portefeuille voor eigen rekening en risico meegenomen. De portefeuille voor rekening en risico van polis-houders is niet relevant omdat de opgebouwde waarde in de beleggingsfondsen uitgekeerd wordt op de einddatum van de polis. De opgebouwde saldi van spaarpolissen en spaarhypotheekportefeuille zijn ook niet opgenomen in de tabel omdat hier perfecte matching plaatsvindt. De kasstromen uit beleggingen zijn opgenomen inclusief rentestromen. De kasstromen uit de verzekeringstechnische voorzieningen zijn volgens realistische grondslagen geschat op basis van European Embedded Value grondslagen. Hierin worden aannames gedaan voor sterfte- en invaliditeitskansen, afkoopkansen en kosten. Een afwijking van de schattingen kan een afwijkend beeld geven van de in de onderstaande tabel genoemde kasstromen. Een toename of afname in de ingeschatte kansen van 10% geeft een materieel ander beeld.

Deze kasstromen zijn geprojecteerd zonder winstdeling. Aandelen en andere niet-vastrentende beleggingen zijn niet opgenomen in het overzicht.

De tabel laat zien dat netto kasstromen van verzekeraar de komende jaren voor de verzekeringstechnische verplichtingen positief zijn. Omdat de beleggingsportefeuilles bovendien voor een groot deel uit liquide beleggingen bestaan, die ten tijde van stress zonder probleem te gelde gemaakt kunnen worden, loopt de verzekeraar slechts een beperkt liquiditeitsrisico.

In miljoenen euro's	≤ 1 jaar	> 1 jaar ≤ 5 jaar	> 5 jaar ≤ 10 jaar	> 10 jaar ≤ 15 jaar	> 15 jaar ≤ 20 jaar	> 20 jaar	Totaal
2009							
Beleggingen							
- Reële waarde via de winst- en verliesrekening	569	270	84	27	26	520	1.496
- Voor verkoop beschikbaar	2.746	5.927	6.378	3.995	4.921	8.581	32.548
- Leningen en vorderingen	1.942	591	374	444	331	2.555	6.237
Derivaten	16	85	113	87	55	12	368
Vorderingen op klanten	409	724	482	169	100	73	1.957
Totaal	5.682	7.597	7.431	4.722	5.433	11.741	42.606
- Verzekeringsverplichtingen Leven ¹	1.171	4.905	5.404	4.495	3.918	11.446	31.339
- Verzekeringscontracten Schade	60	664	288	225	136	64	1.437
Totaal	1.231	5.569	5.692	4.720	4.054	11.510	32.776
Verskil in verwachte kasstromen	4.451	2.028	1.739	2	1.379	231	9.830

¹⁾ De verzekeringsverplichtingen Leven betreffen REAAL Leven inclusief Zwitserleven

In miljoenen euro's	≤ 1 jaar	> 1 jaar ≤ 5 jaar	> 5 jaar ≤ 10 jaar	> 10 jaar ≤ 15 jaar	> 15 jaar ≤ 20 jaar	> 20 jaar	Totaal
2008							
Beleggingen							
- Reële waarde via de winst- en verliesrekening	902	206	93	73	70	438	1.782
- Voor verkoop beschikbaar	3.217	5.776	6.192	3.578	3.482	6.546	28.791
- Leningen en vorderingen	863	232	199	189	80	283	1.846
Derivaten	76	42	-77	-67	14	28	16
Vorderingen op klanten	274	552	404	165	91	69	1.555
Totaal	5.332	6.808	6.811	3.938	3.737	7.364	33.990
- Verzekeringsverplichtingen Leven ¹	1.122	4.934	5.266	4.321	3.721	11.948	31.312
- Verzekeringscontracten Schade	71	676	314	244	138	66	1.509
Totaal	1.193	5.610	5.580	4.565	3.859	12.014	32.821
Verschil in verwachte kasstromen	4.139	1.198	1.231	-627	-122	-4.650	1.169

¹⁾ De verzekeringsverplichtingen Leven betreffen REAAL Leven inclusief Zwitserleven

4 Risicobeheer niet-financiële risico's

Naast de financiële risico's onderkent SNS REAAL ook niet-financiële risico's: te weten het operationeel risico en het integriteitsrisico. Ten aanzien van deze risico's is het beleid van SNS REAAL erop gericht een zo groot mogelijke integratie te bereiken in de beheersing van de bedrijfsvoering. Om deze reden zijn de beheersstructuren voor integriteitsrisico, operationeel risico, corporate governance, Basel II en in de toekomst Solvency II nagenoeg geheel overlappend en zijn daarmee een onderdeel van het raamwerk voor business control (zie paragraaf 1.7).

De belangrijkste componenten voor de beheersing van operationeel risico en integriteitsrisico zijn:

- ⊙ Toekennen van eenduidige taken en verantwoordelijkheden. SNS REAAL heeft voor de verdeling van taken en verantwoordelijkheden gekozen voor het '3 lines of defense' model. Hierin ligt de primaire verantwoordelijkheid bij het lijnmanagement voor ondernemen, beheersen van risico's en besluitvorming. Dit doen zij binnen de in het risicobeleid vastgesteld kaders.
De staven in de 2e lijn die het lijnmanagement daarbij ondersteunen zijn verantwoordelijk voor methoden, technieken en tooling, maar hebben geen beslissingsbevoegdheid. Daarnaast geven de staven het lijnmanagement gevraagd en ongevraagd advies. In het geval van verschil van mening kan naar het naasthogere echelon worden geëscaleerd. De 3e lijn wordt gevormd door Concern Audit, die de opzet en de werking van het gehele stelsel toetst.
- ⊙ Vaststellen van de risico tolerantie voor niet-financiële risico's. Dit is gedaan door het vaststellen van de uitgangspunten voor integriteit en operationeel risico management. Verdeeld over zeven thema's zijn 50 principes vastgesteld waaraan de inrichting van de organisatie dient te voldoen. Deze zeven thema's zijn:
 - Integriteit medewerker
 - Integriteit klant
 - Integriteit bedrijfsproces
 - Integriteit product
 - Integriteit informatie
 - Integriteit risicobeheer
 - Integriteit samenwerkingsverband
- ⊙ Deze uitgangspunten vormen de basis van periodiek uit te voeren geïntegreerde risico analyses. Hierbij stellen de afdelingsdirecteuren binnen de bedrijfssonderdelen en de groepsstafdirecteuren zelf vast in hoeverre de inrichting van de bedrijfsvoering en het gedrag van de medewerkers voldoet aan de principes die in de uitgangspunten zijn vastgelegd, daarbij gefaciliteerd door ervaren risicomangers. Voor de als 'hoog bruto risico' onderkende processen worden de belangrijkste beheersmaatregelen geïdentificeerd en vastgelegd. Het lijnmanagement is verantwoordelijk voor de aantoonbare werking van deze maatregelen. Alle afdelingsdirecteuren en groepsstafdirecteuren stellen twee maal per jaar een In Control verklaring op. Deze interne verklaringen geven een beeld van de kwaliteit van de bedrijfsvoering per bedrijfssonderdeel. Deze In Control verklaringen vormen tezamen met een analyse van de van buiten komende bedreigingen de basis voor de tweemaal per jaar door de directie van ieder bedrijfssonderdeel af te leggen interne In Control verklaring. Deze wordt besproken met het risk committee binnen de RvC.

Ter toetsing van dit gehele stelsel voert de interne accountant regelmatig onderzoeken uit naar opzet en werking van het systeem. Daarnaast zijn door C&O de hoge compliance risico's in kaart gebracht. Deze risico-inschatting is mede basis voor de audit planning van de interne accountant.

- ⊙ Voor alle grote veranderingen binnen SNS REAAL wordt een risicoanalyse uitgevoerd. De uitgangspunten voor integriteit en ORM vormen het beheersingskader voor belangrijke veranderingen binnen SNS REAAL. Bij de aanvang van grote programma's worden aan de hand van de uitgangspunten de eisen vastgesteld waaraan het uiteindelijke programma moet voldoen. Bij oplevering van het programma wordt als onderdeel van de decharge vastgesteld dat het programma heeft voldaan aan de bij aanvang opgestelde randvoorwaarden.
- ⊙ Geconstateerde tekortkomingen worden opgevolgd. Indien uit de uitgevoerde risico analyses, onderzoeken van de interne of externe accountant, dan wel onderzoeken van de toezichthouder blijkt dat niet wordt voldaan aan de in de uitgangspunten opgenomen principes, dan worden daarvoor corrigerende acties benoemd. Voor zover deze betrekking hebben op hoog risico gebieden, worden deze acties gemonitord. Dat houdt in dat niet binnen de afgesproken datum gerealiseerde acties worden gerapporteerd aan RvB en RvC.

Dit risicobeheersings- en controlesysteem is primair gericht op het beheersbaar houden van de bedrijfsvoering binnen SNS REAAL.

Voor de berekening van het kapitaalbeslag uit hoofde van operationeel risico wordt voor bancaire activiteiten gebruik gemaakt van de standardised approach. Dit houdt in dat voor Pillar 1 berekeningen aan de hand van een vast percentage van omzet per business line van de bank een bedrag voor Economisch Kapitaal wordt toegerekend. Dit bedrag wordt intern gevalideerd door een met het financieel risico geïntegreerde scenario analyse. Hierbij zijn de uitkomsten van uitgevoerde risicoanalyses een belangrijke input bij het opstellen van de scenario's.

5 Toelichting op financiële instrumenten

5.1 Reële waarde van financiële activa en passiva

De volgende tabel geeft inzicht in de reële waarde van de financiële activa en passiva van SNS REAAL. Hierbij is in een aantal gevallen gebruik gemaakt van schattingen. De balansposten die niet in deze tabel zijn opgenomen voldoen niet aan de definitie van een financieel actief of passief. Het totaal van de hieronder weergegeven reële waarde geeft niet de onderliggende waarde van SNS REAAL weer en dient derhalve niet als zodanig te worden geïnterpreteerd.

In miljoenen euro's	Bank-activiteiten		Verzekerings-activiteiten		Groeps-activiteiten		Eliminatie		Totaal	
	reële waarde	balans-waarde	reële waarde	balans-waarde	reële waarde	balans-waarde	reële waarde	balans-waarde	reële waarde	balans-waarde
2009										
Financiële activa										
Beleggingen										
- Reële waarde via de winst- en verliesrekening: Handelsdoeleinden	140	140	--	--	--	--	-15	-15	125	125
- Reële waarde via de winst- en verliesrekening: Aangewezen	107	107	1.091	1.091	--	--	--	--	1.198	1.198
- Voor verkoop beschikbaar	4.270	4.270	21.448	21.448	101	101	-138	-138	25.681	25.681
- Leningen en vorderingen	--	--	6.202	6.062	--	--	-2.538	-2.481	3.664	3.581
Beleggingen voor rekening en risico van polishouders	--	--	12.567	12.567	--	--	-2	-2	12.565	12.565
Belegd onderpand inzake verbruikleen	--	--	540	540	--	--	--	--	540	540
Derivaten	1.169	1.169	195	195	17	17	--	--	1.381	1.381
Vorderingen op klanten	69.566	67.479	3.898	3.879	968	967	-1.877	-1.868	72.555	70.457
Vorderingen op banken	2.715	2.715	1.892	1.885	879	908	-1.168	-1.164	4.318	4.344
Overige activa	566	566	54	54	255	255	-215	-215	660	660
Kas en kasequivalenten	2.554	2.554	1.723	1.723	426	426	-1.231	-1.231	3.472	3.472
Totaal financiële activa	81.087	79.000	49.610	49.444	2.646	2.674	-7.185	-7.114	126.158	124.004

In miljoenen euro's	Bank-activiteiten		Verzekerings-activiteiten		Groeps-activiteiten		Eliminatie		Totaal	
	reële waarde	balans-waarde	reële waarde	balans-waarde	reële waarde	balans-waarde	reële waarde	balans-waarde	reële waarde	balans-waarde
Financiële passiva										
Participatiecertificaten en achtergestelde schulden	1.433	1.559	1.022	963	491	600	-1.210	-1.140	1.736	1.982
Schuldbewijzen	30.575	30.739	1.976	1.976	404	398	-157	-157	32.798	32.956
Schuld ontvangen onderpand inzake verbruikleen	--	--	550	550	--	--	--	--	550	550
Derivaten	2.247	2.247	76	76	4	4	--	--	2.327	2.327
Spaargelden	24.259	24.435	--	--	--	--	--	--	24.259	24.435
Overige schulden aan klanten	9.244	9.835	819	819	1.556	1.554	-3.904	-4.154	7.715	8.054
Schulden aan banken	7.110	7.119	4.764	4.764	707	700	-1.447	-1.447	11.134	11.136
Overige verplichtingen	1.458	1.458	1.616	1.616	157	157	-219	-219	3.012	3.012
Totaal financiële passiva	76.326	77.392	10.823	10.764	3.319	3.413	-6.937	-7.117	83.531	84.452
2008										
Financiële activa										
Beleggingen										
- Reële waarde via de winst- en verliesrekening: Handelsdoeleinden	167	167	--	--	--	--	-11	-11	156	156
- Reële waarde via de winst- en verliesrekening: Aangewezen	130	130	1.264	1.264	--	--	--	--	1.394	1.394
- Voor verkoop beschikbaar	3.645	3.645	20.474	20.474	150	150	-88	-88	24.181	24.183
- Leningen en vorderingen	--	--	5.850	5.835	--	--	-2.270	-2.270	3.580	3.563
Beleggingen voor rekening en risico van polishouders	--	--	10.844	10.844	--	--	-120	-120	10.724	10.724
Belegd onderpand inzake verbruikleen	--	--	2.310	2.310	--	--	--	--	2.310	2.310
Derivaten	1.113	1.113	620	620	28	28	--	--	1.761	1.761
Vorderingen op klanten	65.417	65.794	3.964	3.956	641	956	-2.683	-3.002	67.339	67.704
Vorderingen op banken	2.783	2.783	1.936	1.929	992	1.210	-982	-1.200	4.729	4.722
Overige activa	571	571	404	404	193	193	-151	-151	1.017	1.017
Kas en kasequivalenten	1.692	1.692	1.214	1.214	8	8	-953	-953	1.961	1.961
Totaal financiële activa	75.518	75.895	48.880	48.850	2.012	2.545	-7.258	-7.795	119.152	119.495
Financiële passiva										
Participatiecertificaten en achtergestelde schulden	1.223	1.689	648	967	502	720	-932	-1.251	1.441	2.125
Schuldbewijzen	30.267	30.282	2.215	2.215	285	285	-103	-103	32.664	32.679
Schuld ontvangen onderpand inzake verbruikleen	--	--	2.377	2.377	--	--	--	--	2.377	2.377
Derivaten	2.144	2.144	194	194	20	20	--	--	2.358	2.358
Spaargelden	21.629	21.859	--	--	--	--	--	--	21.629	21.859
Overige schulden aan klanten	9.343	10.184	688	689	1.007	1.013	-4.256	-4.474	6.782	7.412
Schulden aan banken	6.529	6.491	4.676	4.676	1.292	1.276	-1.831	-1.831	10.666	10.612
Overige verplichtingen	1.327	1.327	1.525	1.525	133	133	-151	-151	2.834	2.834
Totaal financiële passiva	72.462	73.976	12.323	12.643	3.239	3.447	-7.273	-7.810	80.751	82.256

De reële waarden vertegenwoordigen de bedragen waarvoor de financiële instrumenten op de balansdatum tussen goed geïnformeerde en bereidwillige partijen hadden kunnen worden verhandeld ('at arm's length'). De reële waarde van financiële activa en passiva is gebaseerd op genoteerde marktprijzen, voor zover deze beschikbaar zijn. Voor het geval marktprijzen ontbreken zijn er diverse technieken ontwikkeld om de reële waarde van deze instrumenten te benaderen. Deze technieken zijn subjectief van aard en maken gebruik van diverse veronderstellingen met betrekking tot de disconteringsvoet en het tijdstip en de omvang van de verwachte toekomstige kasstromen. Veranderingen in deze veronderstellingen kunnen de geschatte reële waarden significant beïnvloeden. Dit kan tot gevolg hebben dat de weergegeven reële waarden geen goede benadering zijn van de directe opbrengstwaarde.

Voor financiële activa en passiva waarvan waardering tegen geamortiseerde kostprijs plaatsvindt, is de reële waarde getoond exclusief opgelopen rente. De opgelopen rente van deze beleggingen valt onder de rubriek overige activa. De volgende methoden en veronderstellingen zijn gebruikt om de reële waarde van de financiële instrumenten te bepalen.

Financiële activa

Beleggingen

De reële waarden van aandelen en converteerbare obligaties zijn gebaseerd op beurskoersen. De reële waarden van rentedragende waardepapieren, voor zover geen hypothecaire leningen, zijn eveneens gebaseerd op beurskoersen of – indien beurskoersen geen betrouwbare reële waarde opleveren – op de contante waarde van de verwachte toekomstige geldstromen. Deze contante waarden zijn gebaseerd op de vigerende marktrente zoals deze van toepassing is met inachtneming van de liquiditeit, de kredietwaardigheid en de looptijd van de betreffende belegging.

Derivaten

De reële waarde van niet-openbaar verhandelde derivaten is afhankelijk van het type instrument en wordt gebaseerd op een ‘contante waarde’- model of een optiewaarderingsmodel.

Vorderingen op klanten en banken

De reële waarde van vorderingen op klanten is vastgesteld door middel van het bepalen van de contante waarde van de verwachte toekomstige kasstromen. Voor de contante waardeberekening is gebruik gemaakt van verschillende opslagen op de rentecurve. Hierbij is onderscheid gemaakt naar aard van de vorderingen en klantengroepen waarop de vordering betrekking heeft. Bij het bepalen van de verwachte kasstromen wordt rekening gehouden met het effect van mogelijk toekomstige vervroegde aflossingen.

De rentecurve die wordt gebruikt om de kasstromen van hypothecaire vorderingen contant te maken is de swaprente vermeerderd met risico-opslagen die zijn herleid uit de ontwikkeling van hypotheektarieven ten opzichte van de swaprente. Bij de contante waarde berekening van kasstromen uit vastgoedfinancieringen gelden hogere risico-opslagen.

Bij de overige vorderingen op klanten en vorderingen op banken wordt gebruikt gemaakt van de SNS REAAL cost-of-fund curve.

Overige activa

Door het overwegend kortlopende karakter van de overige vorderingen wordt de balanswaarde geacht een redelijke benadering te zijn van de reële waarde.

Kas en kasequivalenten

De balanswaarde van de liquide middelen wordt geacht een redelijke benadering te zijn van de reële waarde.

Financiële passiva

Participatiecertificaten en achtergestelde schulden

De reële waarde van de participatiecertificaten en achtergestelde schulden is geschat op basis van de contante waarde van de geldstromen, gebruik makend van de interestvoet plus risico-opslag die geldt voor soortgelijke instrumenten.

Schuldbewijzen

De reële waarde van de schuldbewijzen is geschat op basis van de contante waarde van de geldstromen, gebruik makend van de rentevoet die geldt voor soortgelijke instrumenten.

Schulden aan klanten en kredietinstellingen

De reële waarde van de direct opvraagbare deposito's en de deposito's zonder overeengekomen looptijd zijn vastgesteld met behulp van een disconteringsvoet die rekening houdt met het in de praktijk waarneembare verval en de op deze instrumenten van toepassing zijnde rentevoet. De reële waarden van de deposito's met overeengekomen looptijden zijn geschat op basis van de verwachte contante waarde van de toekomstige geldstromen, gebruik makend van de rentevoet die op dit moment van toepassing is op deposito's met eenzelfde resterende looptijd.

De reële waarden van de schulden aan banken zijn geschat op basis van de contante waarde van de toekomstige geldstromen, gebruik makend van de rentevoet die op dit moment van toepassing is op schulden aan banken met vergelijkbare voorwaarden.

Overige verplichtingen

De balanswaarde van de overige verplichtingen wordt geacht een redelijke benadering te zijn van de reële waarde.

Rentevoet

De disconteringsvoet gehanteerd bij bepaling van de reële waarde is gebaseerd op marktrentecurves per balansdatum.

5.2 Hiërarchie reële waardebeoordeling bij financiële instrumenten

Een belangrijk deel van de financiële instrumenten wordt in de balans tegen reële waarde opgenomen. De volgende tabel verdeelt deze instrumenten over level 1 (de reële waarde is gebaseerd op gepubliceerde koersen in een actieve markt), level 2 (de reële waarde is gebaseerd op beschikbare marktinformatie) en level 3 (de reële waarde is niet gebaseerd op beschikbare marktinformatie).

In miljoenen euro's	Gebaseerd op gepubliceerde koersen in een actieve markt (Level 1)		Waardering op basis van beschikbare marktinformatie (Level 2)		Waarderingsmethode niet gebaseerd op beschikbare marktinformatie (Level 3)		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Financiële activa								
Beleggingen	17.366	16.958	9.546	8.666	92	107	27.004	25.731
Beleggingen voor rekening en risico van polishouders	4.156	5.700	8.409	5.024	--	--	12.565	10.724
Belegd onderpand inzake verbruikleen	--	--	540	2.310	--	--	540	2.310
Derivaten	2	307	1.379	1.454	--	--	1.381	1.761
Vorderingen op klanten	--	--	2.280	2.745	--	--	2.280	2.745
Financiële passiva								
Schuldbewijzen tegen reële waarde via de winst en verliesrekening	--	--	1.976	2.215	--	--	1.976	2.215
Derivaten	--	--	2.327	2.358	--	--	2.327	2.358

Level 1 – Reële waarde gebaseerd op gepubliceerde koersen in een actieve markt

Van alle financiële instrumenten in deze waarderingscategorie zijn gepubliceerde koersen beschikbaar afkomstig van een beurs, broker of prijsinstelling. Bovendien is bij deze financiële instrumenten sprake van een actieve markt. Hierdoor vormen de koersen een goede afspiegeling van actuele en regelmatig voorkomende markttransacties tussen onafhankelijke partijen.

De beleggingen in deze categorie omvatten voornamelijk beursgenoteerde aandelen en staatsobligaties.

Level 2 – Reële waarde gebaseerd op beschikbare marktinformatie

In deze categorie vallen ondermeer beleggingen waarvan prijzen zijn afgegeven door brokers, maar waarvan tevens geconstateerd is dat sprake is van inactieve markten. In dat geval zijn de beschikbare koersen grotendeels onderbouwd en gevalideerd met behulp van marktinformatie waaronder marktrentes en actuele risico-opslagen behorende bij de verschillende creditratings en sectoronderscheid. Dit betreffen voornamelijk ondernemingsobligaties.

De categorie bevat verder financiële instrumenten waarvoor geen afgegeven prijzen beschikbaar zijn, maar waarvan de reële waarde is bepaald met behulp van modellen waarbij de inputvariabelen bestaan uit beschikbare marktinformatie. Het gaat bij deze instrumenten met name om onderhands afgesloten rentederivaten.

De vorderingen op klanten betreffen de hypotheeklen vallend onder het securitisatieprogramma Holland Homes MBS. De reële waarde wordt berekend op basis van de actuele swapcurve vermeerderd met risico-opslagen die zijn herleid uit de ontwikkeling van hypotheektarieven ten opzichte van de swaprente. Daarnaast wordt rekening gehouden met een kans op vervroegde aflossing.

Level 3 – Reële waarde niet gebaseerd op beschikbare marktinformatie

De financiële instrumenten in deze categorie zijn individueel beoordeeld. De waarderingsmethoden berusten op de beste inschatting van het management, rekening houdend met laatst bekende prijzen. In veel gevallen zijn analyses gebruikt die door externe waarderingsbureaus zijn opgesteld. In deze analyses is gebruik gemaakt van informatie die niet in de markt waarneembaar is. Dit zijn bijvoorbeeld veronderstelde default percentages behorende bij een bepaalde rating.

De categorie 'Niet gebaseerd op beschikbare marktinformatie' laat over 2009 het volgende verloop zien.

In miljoenen euro's	Reële waarde via de winst- en verliesrekening; handelsdoeleinden	Voor verkoop beschikbaar	Totaal
Balanswaarde aan het begin van het boekjaar	15	92	107
Totale opbrengsten en verliezen:			
- verwerkt via de resultatenrekening	-3	-38	-41
- realisatie van herwaarderingen binnen het eigen vermogen	--	25	25
- ongerealiseerde herwaarderingen	--	16	16
Verkoop/afwikkeling	--	-13	-13
Overige mutaties	--	-5	-5
Verloop uit level 3	--	3	3
Balanswaarde aan het eind van het boekjaar	12	80	92
Totale baten en lasten verantwoord in de resultatenrekening van activa die per balansdatum op de balans aanwezig zijn	-3	-38	-41

In de categorie 'Niet gebaseerd op beschikbare marktinformatie' zijn beleggingen in CDO's en CLO's opgenomen. De volgende tabel laat de onderverdeling van deze categorie naar soort belegging zien.

In miljoenen euro's	Waarderingsmethode niet gebaseerd op beschikbare marktinformatie (Level 3)	
	2009	2008
Obligaties van financiële instellingen	12	15
Collateralised debt obligation	38	39
Collateralised loan obligation	42	53
Totaal	92	107

De reële waarde van financiële instrumenten in level 3 berust voor een deel op variabelen die worden gevoed door niet in de markt waarneembare informatie. Bij de waarderungen van CDO's en CLO's in level 3 wordt uitgegaan van scenario's die op basis van de beste inschatting van de niet waarneembare informatie zijn doorgerekend. De belangrijkste niet waarneembare parameters zijn de verwachte ontwikkeling van defaults in de onderliggende portefeuille en de disconteringsvoet die op het instrument van toepassing is. Wanneer wordt uitgegaan van een stress scenario waarin bijvoorbeeld sprake is van een (hoger) verwacht hoofdsomverlies zou dit leiden tot een aanzienlijke waardedaling van het desbetreffende instrument.

Bijzondere waardeverminderingen verdeeld naar level

Onderstaande tabel geeft de bijzondere waardeverminderingen weer van de financiële instrumenten die zijn onderverdeeld naar Level 1, 2 en 3.

In miljoenen euro's	Gebaseerd op gepubliceerde koersen in een actieve markt (Level 1)		Waardering op basis van beschikbare marktinformatie (Level 2)		Waarderingsmethode niet gebaseerd op beschikbare marktinformatie (Level 3)		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Bijzondere waardeverminderingen								
- Aandelen	179	625	--	69	--	--	179	694
- Obligaties van financiële instellingen	--	--	47	80	--	--	47	80
- Collateralised debt obligations	--	--	--	--	38	7	38	7

SNS REAAL verantwoordt een bijzondere waardevermindering op aandelen indien de marktwaarde 25% of meer gedaald is onder de kostprijs, of 9 maanden of langer gedaald is onder de kostprijs.

SNS REAAL verantwoordt een bijzondere waardevermindering op schuldinstrumenten indien bij het schuldinstrument sprake is van een tot verlies leidende gebeurtenis. Ter identificatie hiervan worden de schuldinstrumenten periodiek beoordeeld aan de hand van een aantal door het Group ALCO vastgestelde criteria.

Schuldinstrumenten die aan één of meer van deze criteria voldoen worden individueel geanalyseerd en beoordeeld. Uit deze analyse wordt geconcludeerd of sprake is van een tot verlies leidende gebeurtenis.

Mutaties tussen level 1, 2 en 3 onderling

Ten opzichte van vorig boekjaar hebben verschuivingen plaatsgevonden tussen de level 1, 2 en 3 instrumenten onderling als gevolg van wijzigingen in de marktomstandigheden. Deze verschuivingen staan weergegeven in onderstaande tabel.

In miljoenen euro's	Gebaseerd op gepubliceerde koersen in een actieve markt (Level 1)	Waardering op basis van beschikbare marktinformatie (Level 2)	Waarderingsmethode niet gebaseerd op beschikbare marktinformatie (Level 3)	Totaal
	2009	2009	2009	2009
Van				
Gebaseerd op gepubliceerde koersen in een actieve markt (Level 1)	--	1.942	--	1.942
Waardering op basis van beschikbare marktinformatie (Level 2)	-1.942	--	3	-1.939
Waarderingsmethode niet gebaseerd op beschikbare marktinformatie (Level 3)	--	-3	--	-3

5.3 Liquiditeitsvervalkalender financiële verplichtingen

In onderstaande tabel zijn de belangrijkste financiële verplichtingen met uitzondering van derivaten de niet verdisconteerde kasstromen voortvloeiend uit deze verplichtingen uitgesplitst naar contractuele vervaldatum.

In miljoenen euro's	≤ 1 maand	> 1 maand ≤ 3 maanden	> 3 maanden ≤ 1 jaar	> 1 jaar ≤ 5 jaar	> 5 jaar	Totaal
Participatificaten en achtergestelde schulden	--	-8	-287	-716	-1.459	-2.470
Schuldbewijzen	-571	-2.883	-5.699	-15.307	-17.348	-41.808
Schuld inzake verbruikleen	-550	--	--	--	--	-550
Spaargelden	-19.354	-1.722	-1.749	-1.965	-538	-25.328
Totaal	-20.475	-4.613	-7.735	-17.988	-19.345	-70.156

In onderstaande tabel zijn van alle derivatencontracten de niet verdisconteerde kasstromen voortvloeiend uit deze instrumenten uitgesplitst naar vervaldatum.

In miljoenen euro's	≤ 1 maand	> 1 maand ≤ 3 maanden	> 3 maanden ≤ 1 jaar	> 1 jaar ≤ 5 jaar	> 5 jaar	Totaal
Rentederivaten	-27	-206	-1.188	-912	-381	-2.714
Valutacontracten	-10	-4	-25	-1	--	-40
Totaal	-37	-210	-1.213	-913	-381	-2.754

Voor nadere toelichting met betrekking tot het liquiditeitsbeheer van de bankactiviteiten en de verzekeringsactiviteiten wordt verwezen naar paragrafen 2.3 en 3.4.

6 Hedging en hedge accounting

SNS REAAL gebruikt verschillende hedgestrategieën om ongewenste rente-, marktwaarde- en valutarisico's ten aanzien van de solvabiliteit in te dekken. In 2009 is aan deze strategie verder vorm gegeven, onder meer door de aankoop van rente-opties. Verder wordt gebruikt gemaakt van onder meer renteswaps en valutaswaps. Onder IFRS worden derivaten gewaardeerd op marktwaarde in de balans en worden marktwaardeveranderingen in de winst- en verliesrekening verantwoord. In het geval de marktwaardebeweging van het gehedgde risico niet via de winst- en verliesrekening wordt verantwoord, ontstaat er een mismatch in de resultaatverantwoording en worden de resultaten volatieler. In deze gevallen wordt zoveel mogelijk hedge accounting toegepast om deze mismatches en volatiliteit te mitigeren.

De in het onderstaande overzicht weergegeven notional amounts van de derivaten voor hedge-doeleinden weerspiegelen de mate waarin SNS REAAL op de desbetreffende markten actief is. De derivaten voor handelsdoeleinden zijn in dit overzicht niet opgenomen.

In miljoenen euro's	Notional amounts				Reële waarde	
	Totaal	≤1 jaar	>1 jaar ≤5 jaar	> 5 jaar	Positief	Negatief
2009						
Rentecontracten:						
- Swaps en FRA's	78.523	7.386	47.576	23.561	862	-1.901
- Opties	18.836	9.205	8.233	1.398	180	-12
Indexcontracten						
- Opties	350	97	253	--	1	--
Valutacontracten:						
- Swaps	2.989	628	2.022	339	88	-163
- Forwards	193	193	--	--	--	-1
Totaal	100.891	17.509	58.084	25.298	1.131	-2.077
2008						
Rentecontracten:						
- Swaps en FRA's	78.393	6.467	20.795	51.131	746	-1.629
- Opties	10.559	425	9.626	508	105	-9
Indexcontracten						
- Opties	1.382	353	1.029	--	294	--
Valutacontracten:						
- Swaps	2.989	972	1.531	486	263	-344
- Forwards	465	465	--	--	30	-36
Totaal	93.788	8.682	32.981	52.125	1.438	-2.018

De notional amounts geven de rekeneenheden weer, die met betrekking tot derivaten de verhouding weergeven met de onderliggende waarden van de primaire financiële instrumenten. Deze notional amounts geven géén indicatie van de omvang van de kasstromen en het aan de transacties verbonden marktrisico en kredietrisico.

6.1 Hedging bankactiviteiten

De bankactiviteiten gebruiken derivaten voor de volgende doeleinden:

- ⊙ Het managen van het renterisico van het bankboek. Het beleid hierbij is dat de duration van het rentedragend eigen vermogen tussen de 0 en 10 ligt.
- ⊙ Het indekken van specifieke embedded opties in hypotheek. Het gaat hierbij om hypotheek waarbij de rente niet boven een plafond kan stijgen of waarbij rentebewegingen gedempt worden doorberekend aan de cliënt.
- ⊙ Het omzetten vastrentende funding in variabele funding.
- ⊙ Het indekken van risico's die samenhangen met hybride spaarproducten.
- ⊙ Het indekken van het offerterisico bij het aanbieden van hypotheek.
- ⊙ Het afdekken van valutarisico door het omzetten van niet-euro-funding in euro-funding.
- ⊙ Het hedgen van risico's in beleggingsportefeuilles.

6.2 Hedging verzekeringsactiviteiten

De verzekeringsactiviteiten maken gebruik van derivaten om de marktwaarde van het eigen vermogen en de solvabiliteit tegen ongewenste marktontwikkelingen te beschermen. Zo worden receiver swaptions gebruikt om het risico van de garanties in traditionele levensverzekeringen met winstdeling deels af te dekken. Valutaswaps worden ingezet om het valutarisico van de aandelenportefeuille te hedgen.

6.3 Hedging SNS REAAL

SNS REAAL gebruikt renteswaps om vastrentende funding om te zetten in variabele funding.

Indien dit niet-euro funding betreft worden valutaswaps gebruikt voor de omzetting naar euro-funding. De marktwaarde van deze swaps bedraagt ultimo 2009 € 12 miljoen.

SNS REAAL heeft een deel van de funding (ad € 300 miljoen) geswapt van een variabele naar een vaste coupon door middel van renteswaps. De marktwaarde van deze renteswaps bedroeg ultimo 2009 € 0,1 miljoen.

6.4 Hedge accounting

Bij het merendeel van de hierboven toegelichte hedgestrategieën past SNS REAAL hedge accounting toe. Hierbij bestaat naast het hoofdonderscheid tussen fair value hedges en cash flow hedges ook een onderscheid tussen micro-hedges en macro-hedges. Bij micro-hedges worden risico's op afzonderlijke contracten gehedged. Bij macro hedges wordt het risico van een portefeuille van contracten gehedged. SNS REAAL past de volgende vormen van hedge accounting toe:

Fair value hedges

Hedging van het renterisico in het bankboek (macro hedge)

De portefeuille die wordt gehedged bestaat uit de rentevaste hypotheek van SNS Retail Bank. Dit zijn hypotheek die als rentetype een rentevaste periode hebben van meer dan 6 maanden. De hedging instrumenten zijn renteswaps die zijn aangegaan in het kader van renterisicosturing in het ALM-proces. Het risico dat wordt gehedged is het risico van de mutatie in de waarde van de portefeuille als gevolg van bewegingen van de marktrente.

Hedging van embedded derivaten in hypotheek (macro hedge)

De bankactiviteiten verkopen hypotheek waarin rentederivaten in de hypotheek zijn gestructureerd. Deze zogenaamde embedded opties worden gehedged door gespiegelde rentederivaten in de markt te kopen. De twee producten waar hedge accounting wordt toegepast zijn de Rentedemperhypotheek en de Plafondhypotheek. Met de hedge wordt beweeglijkheid van het resultaat als gevolg van volatiliteit voor een groot deel voorkomen.

Hedging van renterisico op funding en beleggingen (micro hedge)

SNS REAAL gebruikt micro hedges om vastrentende funding met renteswaps te om te zetten naar variabele rente. Indien het financiering in vreemde valuta betreft, worden hierbij valutaswaps gehanteerd. Naast omzetten van vreemde valuta in euro en vastrentende funding in variabele funding, wordt ook gebruik gemaakt van derivaten om gestructureerde funding om te zetten naar variabel rentende funding. Bij gestructureerde funding hangt de fundinglast samen met bijvoorbeeld de ontwikkeling in een aandelenindex of inflatie. Ook rentestructuren, zoals bijvoorbeeld variabel rentende couponnen met een multiplier of een leverage factor vallen onder het fundingprogramma.

Hedging van renterisico op beleggingen (macro hedge)

Tevens dekken de bankactiviteiten vastrentende beleggingen (staatsobligaties) in door de rente met renteswaps naar variabel te swappen en door het verkopen van bondfutures (bobl-, bund- en schatz-futures). Door middel van deze instrumenten wordt het renterisico gehedged. De in de beleggingen aanwezige landen- of creditspread maakt geen deel uit van de hedge. De hedges vormen een bescherming voor de opgebouwde herwaarderingsreserve van de betreffende vastrentende beleggingen.

Hedging van het valutarisico in aandelenportefeuille

De verzekeringsactiviteiten hebben het valutarisico in haar aandelenportefeuille op macro niveau afgedekt met behulp van valutatermijncontracten.

Cash flow hedges

Hedging van het offerterisico van hypotheek

De bankactiviteiten dekken het offerterisico van hypotheek in met swaptions en forward starting swaps. Het risico dat hiermee wordt gehedged is de variabiliteit van de rente tot aan het financieringsmoment. De intrinsieke marktwaarde mutaties van de derivaten tot aan moment van uitbetalen van de hypotheek (maximaal 3 maanden) worden geboekt in het eigen vermogen. Na afloop van de hedge wordt de opgebouwde waarde gedurende de looptijd van de funding geamortiseerd naar het resultaat. De opgebouwde waarde in het eigen vermogen was op 31 december 2009 € 23 miljoen.

Hedging van variabele rentestromen op funding en hypotheek

De bankactiviteiten dekken het risico van variabele rentecashflows op funding en variabele hypotheek in door het afsluiten van renteswaps en basisswaps. De opgebouwde waarde van de derivaten wordt gedurende de looptijd van de hedge opgenomen in het eigen vermogen. De opgebouwde waarde in het eigen vermogen was op 31 december 2009 € 46 miljoen, waarvan € 38 miljoen in verband met de afgesloten basisswaps.

Hedging van renterisico bij toekomstige herbeleggingen

De verzekeringsactiviteiten hebben de effectieve looptijd van haar beleggingsportefeuille op macro niveau verlengd met behulp van renteswaps. Hiermee bewerkstelligt zij dat de renteopbrengsten voor langere tijd vast zijn gezet. Het risico dat hiermee wordt gehedged is de variabiliteit van de rente op herbeleggingsmoment. De cash flow hedge bestaat uit een combinatie van een kortlopende swap o/g en een langlopende swap u/g. Ultimo 2009 staan 14 van deze combinaties uit (ultimo 2008: 19 combinaties). Op herbeleggingsmoment (i.c. het eind van de looptijd van de kortlopende swap) wordt de langlopende swap verkocht en vindt er een herbelegging plaats in vastrentende waarden. De kenmerken van deze herbelegging (looptijd, coupondata) komen in belangrijke mate overeen met die van de verkochte swap.

De herbeleggingsmomenten kunnen als volgt in de tijd worden uitgezet:

In miljoenen euro's	Notional amounts			
	Totaal	< 1 jaar	>1 jaar =<5 jaar	> 5 jaar
Renteswaps 2009	1.969	1.359	420	190
Renteswaps 2008	4.031	563	1.172	2.296

Ultimo 2009 is een positieve gerealiseerde en ongerealiseerde marktwaarde en uitgestelde renteopbrengst opgebouwd in het vermogen van €89 miljoen (2008: €107 miljoen). Deze positieve marktwaarde en rente vallen vanaf de hierboven aangegeven herbeleggingsmomenten vrij ten gunste van de winst- en verliesrekening over een periode die gelijk is aan de resterende looptijd van de betreffende langlopende swap.

Ultimo 2009 is geen sprake van toekomstige transacties waarop voordien hedge accounting werd toegepast, maar die naar verwachting niet zullen plaatsvinden.

Er wordt geen hedge accounting toegepast voor de aandelenopties van REAAL. Tevens wordt er geen hedge accounting toegepast voor de swaptions van REAAL.

7 Kapitaalmanagement

Het kapitaalmanagement van SNS REAAL is primair gericht op het handhaven van een solide A rating bij de rating agencies. Daarnaast is actief kapitaalmanagement nodig om blijvend te voldoen de strengere eisen die aan de financiële sector worden gesteld door externe partijen, zoals toezichthouders. Met actief kapitaalmanagement streeft SNS REAAL naar een toenemende analyse en verbetering van het rendement op haar activiteiten.

In 2009 is er een grote druk gekomen vanuit de markt en vanuit de toezichthouder om de kapitaalniveaus in de financiële sector te verhogen. Verder is er een wens om de kwaliteit van kapitaal te verbeteren. Daarnaast heeft SNS REAAL de ambitie om de kapitaalsteun zoals zij die eind 2008 van de Nederlandse Staat en de Stichting Beheer SNS REAAL heeft ontvangen, volledig af te lossen.

Doelstellingen en normenkader

Het kapitalisatiebeleid van SNS REAAL is gericht op het zodanig optimaliseren van de kapitaalstructuur dat het bijdraagt aan het realiseren van de strategische doelstellingen van SNS REAAL. Tevens zoekt SNS REAAL een goede balans tussen de hoeveelheid kapitaal en de risico's die zij loopt.

Bij de inrichting van de kapitaalstructuur houdt SNS REAAL rekening met de grenzen die worden gesteld door DNB, Europese regelgeving, de rating agencies en de interne eisen ten aanzien van de kapitaaltoereikendheid.

SNS REAAL hanteert een bovengrens van 115% voor de double leverage. Deze norm beperkt de mate waarin vreemd vermogen, dat door de groep is aangetrokken, als eigen vermogen kan worden doorgegeven aan de dochters. Deze double leverage daalde van 113,7% eind 2008 naar 113,1% eind 2009.

Belangrijkste ontwikkelingen

In september 2009 heeft SNS REAAL een aandelenemissie gedaan waarmee €135 miljoen aan nieuw eigen vermogen is opgehaald. Het doel van de emissie was om een deel van de steun van de Staat en de Stichting in te kopen. In december 2009 heeft SNS REAAL €185 miljoen aan securities van de Nederlandse staat en €65 miljoen aan securities van Stichting Beheer SNS REAAL ingekocht.

In november hebben SNS Bank en SNS REAAL een Tier 1 exchange uitgevoerd. Hierbij is een bod gedaan op twee bestaande hybride Tier 1 transacties en is nieuw hybride Tier 1 uitgegeven door SNS Bank. SNS REAAL heeft met deze transactie haar kapitaalspositie versterkt.

SNS REAAL stuurt op de solvabiliteitsnormen zoals vermeld in onderstaand schema.

Solvabiliteitsnormen

	Maatstaf	Doelstelling	Realisatie	
			2009	2008
SNS REAAL	Double leverage	<115%	113,1%	113,7%
Verzekeringsactiviteiten	DNB-solvabiliteit (ondergrens)	>150%	230%	176%
Bankactiviteiten	BIS-ratio	>11%	13,9%	14,0%
	Tier 1-ratio	>10%	10,7%	10,5%
	Core capital-ratio	>6%	8,3%	8,1%

Voor de berekening van de solvabiliteit gebruikt SNS Retail Bank de Basel II regel. Onder de berekeningssystematiek van Basel II, Pillar 1, komt de BIS-ratio van SNS Bank ultimo 2009 uit op 13,9%. Hierin zijn de risicotypes kredietrisico, marktrisico handelsboeken en operationeel risico inbegrepen en wordt voor kredietrisico voor particuliere hypotheken de Internal Rating Based-methode toegepast.

Voor de verzekeringsactiviteiten geldt dat ultimo 2009 de solvabiliteitsratio's voor de verschillende verzekeringsonderdelen allemaal boven de interne normen uitkwamen: voor REAAL Leven 246% en voor REAAL Schade 379%. Geconsolideerd bedroeg de solvabiliteitsratio eind 2009 230% en kwam de kapitaaldekkingratio uit op 314%. In de aanwezige solvabiliteit bij zowel de solvabiliteitsratio als de kapitaaldekkingratio wordt (een deel van) de aanwezige overwaarde van de technische voorzieningen in de levensbedrijven meegenomen. De berekeningsmethodieken voor het vaststellen van deze overwaarde verschillen op een aantal onderdelen voor beide ratio's. De kapitaaldekkingratio gaat uit van de overwaarde zoals vastgesteld aan de hand van de IFRS Liability Adequacy Test (LAT). De solvabiliteitsratio neemt de overwaarde mee zoals deze wordt vastgesteld bij het uitvoeren van de toereikendheidstoets (TRT) volgens DNB-richtlijnen. De belangrijkste verschillen tussen het bepalen van de overwaarde in beide toetsen betreffen het hanteren van een afkoopwaardevloer onder de TRT en het toepassen van een andere nominale risicovrije rentetermijnstructuur voor het disconteren van de toekomstige kasstromen.

Raamwerk voor kapitaalmanagement

SNS REAAL houdt voor de beoordeling van haar kapitaaltoereikendheid rekening met de economische risico's van de onderliggende activiteiten. Deze worden beoordeeld met behulp van stresstesten, Basel II Pillar 1 berekeningen en economisch-kapitaalberekeningen. De kapitalisatie van SNS REAAL heeft als doel de single A rating te behalen. Het kapitaalmanagement van SNS REAAL bestaat uit de volgende hoofdactiviteiten: het bepalen van het minimaal benodigd kapitaal, het uitvoeren van stresstesten op de kapitaaltoereikendheid en het kwalitatief beoordelen van de kapitaaltoereikendheid.

Benodigd economisch kapitaal

SNS REAAL gebruikt economisch kapitaal zoveel mogelijk voor de sturing van de onderneming en de bedrijfsonderdelen, met als doelstelling om op lange termijn waarde te creëren. Hiervoor moet het economisch kapitaal in de eerste plaats zo zuiver mogelijk worden berekend, zonder prudentie aan te brengen in de schatting van de onderdelen van de economisch-kapitaalformules en in de economisch-kapitaalberekeningen zelf. Het aldus verkregen economisch kapitaal vormt de basis voor de waardesturing en het performancemanagement. Bij de beoordeling van de kapitaaltoereikendheid houdt SNS REAAL rekening met eventuele onzekerheden in de economisch-kapitaalmodellen. Deze onzekerheden worden vertaald in aparte opslagen en toegevoegd aan het zuivere economisch kapitaal.

Voor de bepaling van het economisch kapitaal wordt een zekerheidsniveau van 99,96% toegepast, gekalibreerd op de defaultkans van een onderneming met een AA rating. SNS REAAL kiest bewust voor dit hogere zekerheidsniveau dan die behorend bij de rating ambitie, om met hogere zekerheid de single A rating te kunnen behalen. Bij de berekening van economisch kapitaal is rekening gehouden met diversificatie-effecten tussen risicotypes. Deze diversificatie-effecten ontstaan doordat niet alle risico's zich tegelijkertijd manifesteren. Bij de vaststelling van het economisch kapitaal van zowel de bankactiviteiten als de verzekeringsactiviteiten is geen rekening gehouden met diversificatie-effecten tussen de bank- en verzekeringsactiviteiten. De bank- en verzekeringsactiviteiten worden afzonderlijk beoordeeld op kapitaaltoereikendheid.

Uitkomsten Europese en Nederlandse stresstesten:

DNB stresstesten

In maart 2009 heeft SNS REAAL op verzoek van DNB een stresstest voor zowel de bank- als verzekeringsactiviteiten uitgevoerd. DNB heeft voor 2 opeenvolgende jaren een basis- en stressscenario opgesteld, waarbij de slechte situatie op de financiële markten van maart 2009 als startpunt gekozen is en verdere verslechtingen optreden zoals een aanzienlijke daling van de waarde van woningen en bedrijfspanden en oplopende werkloosheid tot ongeveer 10%. In beide scenario's blijft SNS REAAL boven de minimum wettelijke eisen voor de solvabiliteit en liquiditeit, zowel voor de bank- als de verzekeringsactiviteiten.

EC viability plan en EC stresstest

Voor alle financiële instellingen in Europa die staatssteun hebben ontvangen moet het betreffende Ministerie van Financiën een plan indienen om aan te tonen dat de staatssteun niet misbruikt wordt en dat de instelling gezond is en bij machte de staatssteun binnen afzienbare tijd terug te betalen. De EC eist van banken die significante steun hebben ontvangen een drastisch herstructureringsplan. Instellingen met minder staatssteun kunnen volstaan met een 'viability plan'. SNS REAAL heeft op 16 oktober 2009 een 'viability plan' ingediend.

Hierin zijn onder andere de volgende punten behandeld:

- ⊙ De omvang van de staatssteun. SNS REAAL heeft, vergeleken met andere instellingen, slechts eenmalig een relatief bescheiden steun ontvangen. Daarom hoeft SNS REAAL geen herstructureringsplan in te dienen, maar een 'viability plan'.
- ⊙ 'Burden sharing'. De Stichting Beheer SNS REAAL draagt substantieel bij met een injectie van 500 miljoen euro tegen ongunstiger voorwaarden dan de Staat. Ook SNS REAAL zelf deelt mee in de lasten via het doorvoeren van kostenbesparingsprogramma's en het beperken van bonussen.
- ⊙ De grootte van de instelling / het marktaandeel. SNS REAAL heeft op vrijwel alle markten, behalve de projectfinanciering van SNS Property Finance, een bescheiden marktaandeel (minder dan 20%). Om marktverstoringen vanwege de staatssteun te voorkomen zal SNS REAAL de prijzen marktconform houden, voorlopig geen grote acquisities doen en afzien van reclame-uitingen met referenties naar staatssteun.
- ⊙ Gezonde bedrijfsresultaten. Onderdeel van het 'viability plan' is een stresstest voor de bank- en verzekeringsactiviteiten van SNS REAAL. De uitkomsten van de EC stresstest geven aan dat zowel in het basis- als het ongunstige scenario de komende jaren voldoende capaciteit is om de staatssteun terug te betalen. In het ongunstige scenario neemt de Tier 1 ratio van de bankactiviteiten en de solvabiliteit van de verzekeringsactiviteiten toe ultimo 2011. De kredietverliezen zijn wel substantieel maar kunnen grotendeels worden opgevangen door het bruto resultaat van de bankactiviteiten. Bovendien is de solvabiliteit van de bankactiviteiten redelijk ongevoelig voor de scenario's vanwege de Basel I transitievloer die voorlopig van kracht blijft. De solvabiliteit van de verzekeringsactiviteiten herstelt door het ingezette herstel op de financiële markten en een daling van de lange rente in 2009, en de verwachte ontwikkeling van de rentecurve. Gevoeligheidsanalyses laten echter zien dat de solvabiliteit van de verzekeringsactiviteiten nog aanzienlijk kan fluctueren door wijzigingen in de rentecurve.

In januari 2010 kreeg SNS REAAL van de Europese Commissie definitief goedkeuring voor de in 2008 ontvangen staatssteun.

Going concern kapitaalmanagement

Voor de planning van de benodigde hoeveelheid kapitaal stelt SNS REAAL jaarlijks operationele plannen op met een horizon van drie jaar. Vervolgens wordt een kapitaalplan met dezelfde looptijd opgesteld, waarin de kapitaalbehoefte en de kapitaalinvulling dusdanig zijn bepaald dat SNS REAAL kan voldoen aan de interne en externe normen. Bij de kapitalisatiesturing worden zowel instrumenten ingezet om de risicogewogen activa te verlagen als instrumenten om het beschikbare kapitaal te verhogen. Hierbij is het kapitaal voor de bankactiviteiten en de verzekeringsactiviteiten een mix van verschillende soorten kapitaal, met de nadruk op eigen vermogen. Voor de overige vormen van kapitaal worden per onderdeel bandbreedtes gehanteerd. SNS REAAL kapitaliseert haar bedrijfsonderdelen en dochters volgens de interne en externe solvabiliteitsnormen. Zo kan het eventuele kapitaalsurplus efficiënt gestuurd worden vanuit de groep.

De bankactiviteiten maken maandelijks een 'rolling forecast' voor twaalf maanden voor haar kapitaalbehoefte. In het verlengde van de monitoring kan desgewenst worden bijgestuurd, bijvoorbeeld door securitisatie en/of het aantrekken van achtergestelde leningen. Zie voor meer informatie over de toegang tot de geld- en kapitaalmarkt het hoofdstuk Financiering en credit ratings. De kwantitatieve beoordeling van het kapitaalmanagement omvat een vergelijking van het benodigd economisch kapitaal met het aanwezige kapitaal, inclusief alle toegestane elementen uit de kapitaalwaaier, die bestaan uit eigen vermogen, achtergestelde leningen en hybride vormen van kapitaal. Bij de bepaling van het aanwezig kapitaal wordt rekening gehouden met de beperkingen die toezichthouders en rating agencies stellen aan de samenstelling van de kapitaalwaaier.

De verzekeringsactiviteiten hebben in 2009 een programma uitgevoerd waardoor het veel beter dan voorheen in staat is de stand en de marktgevoeligheid van de solvabiliteit te bepalen. Minimaal maandelijks is de stand beschikbaar en 4 keer per jaar is de marktgevoeligheid beschikbaar. Beide elementen worden gebruikt in de operationele kapitaalsturing van de verzekeringsactiviteiten.

Het Group ALCO van SNS REAAL beoordeelt de uitkomsten van de economisch-kapitaalberekeringen, de eisen van toezichthouders en rating agencies, de uitkomsten uit stresstesten en de kapitaalplanningen. Op basis daarvan wordt besloten of er additionele maatregelen genomen moeten worden. Volgens bovengenoemde normen is SNS REAAL goed gekapitaliseerd.

De beoordeling van de kapitaaltoereikendheid bestaat uit de volgende onderdelen:

- ⊙ Op kwartaalbasis wordt het economisch kapitaal berekend en gerapporteerd aan het Group ALCO.
- ⊙ Op jaarbasis of vaker worden de kapitaalvereisten die voortvloeien uit stresstesten vergeleken met het aanwezige toetsingsvermogen.
- ⊙ Op jaarbasis worden de resultaten van de stresstesten vergeleken met het vereiste economisch kapitaal.

Waardesturing

Langetermijnwaardecreatie vraagt om activiteiten die voldoende rendement genereren gegeven het bijbehorende risico. De bankactiviteiten toetsen hun activiteiten daarom in toenemende mate op basis van economische resultaten en economisch kapitaal. Hiertoe maken de bankactiviteiten gebruik van RAROC-maatstaven (Risk Adjusted Return on Economic Capital) en EVA-maatstaven (Economic Value Added). De economisch-kapitaalberekeringen bieden de mogelijkheid om te bepalen hoeveel risico een klant, portefeuille of productgroep met zich meebrengt. Gegeven de kapitaalstructuur van de bankactiviteiten en de rendementseisen van de vermogensverschaffers stellen de bankactiviteiten vast wat het benodigde rendement is. Deze berekeningen worden toegepast in het prijsbeleid, het portefeuillemanagement en de performancemeting van de bankactiviteiten.

Aangezien de verzekeringsactiviteiten voor hun levenproducten veel lange termijncontracten aangaan, is het van groot belang om de waardetoevoeging van productverkoppen van te voren goed in te schatten. Hiertoe hebben de verzekeringsactiviteiten een aantal maatregelen genomen. Vooraf toetst de actuariële afdeling Pricing elk nieuw product op winstgevendheid, die wordt beoordeeld in termen van waarde en in termen van effect op de verlies- en winstrekening. Een besluit over een productintroductie, speciale deals of contracten met verkooporganisaties wordt mede op basis van de input en het advies van deze afdeling genomen door de Prijsadviescommissie, waarin de verantwoordelijke directieleden zitting hebben.

De waarderealisatie wordt achteraf getoetst met embedded-valueberekeringen. Hierbij wordt gekeken naar de op 'best estimate' berekende waarde van de afgesloten nieuwe productie (Value New Business) en naar de waarde van de totale portefeuille levensverzekeringen (Value in Force). De uitkomsten worden gerapporteerd aan de directies van de verzekeringsactiviteiten, waar wordt besloten over eventueel benodigde acties.

Voorbereiding op Solvency II

In 2009 heeft SNS REAAL met de inrichting van het Valu8 groepsbrede programma verdere stappen gezet in de voorbereiding op Solvency II. In 2009 zijn de meest belangrijke parameters van het interne EKAP model geharmoniseerd, waarmee een belangrijke stap voorwaarts is gemaakt voor invoering van het interne Solvency II model.

Onderdeel van het programma Valu8 is het Solvency II compliant maken van SNS REAAL. Na afronding van het programma maakt Solvency II integraal onderdeel uit van de bedrijfsvoering van de verzekeringsactiviteiten. De invoering van Solvency II krijgt rond 2012 haar beslag. Binnen het Valu8 programma wordt ook het verder inbedden van het sturen op waarde gerealiseerd, in lijn met de Solvency II directive. In 2010 neemt SNS REAAL deel aan de pre-applicatie voor interne modellen en aan QIS 5.

Toelichting op de geconsolideerde balans

Activa

1 Immateriële vaste activa

In miljoenen euro's	Bank-activiteiten		Verzekerings-activiteiten		Groeps-activiteiten		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Goodwill	184	237	554	554	17	17	755	808
Software	31	20	32	5	1	30	64	55
Geactiveerde acquisitiekosten uit hoofde van verzekeringsactiviteiten	--	--	541	588	--	--	541	588
Value of business acquired (VOBA)	--	--	1.028	1.124	--	--	1.028	1.124
Overige immateriële vaste activa	28	34	281	172	--	126	309	332
Totaal	243	291	2.436	2.443	18	173	2.697	2.907

	Goodwill		Software		Geactiveerde acquisitiekosten		VOBA		Overige immateriële vaste activa		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Verloop												
Cumulatieve aanschaffingswaarden	810	808	94	73	1.162	1.082	1.099	1.232	333	348	3.498	3.543
Cumulatieve afschrijving en bijzondere waardeverminderingen	-55	--	-30	-18	-621	-494	-71	-108	-24	-16	-801	-636
Balanswaarde eind van het jaar	755	808	64	55	541	588	1.028	1.124	309	332	2.697	2.907
Balanswaarde begin van het jaar	808	607	55	25	588	584	1.124	701	332	199	2.907	2.116
Herclassificaties	--	--	--	-4	--	--	--	--	2	4	2	--
Acquisities	2	203	--	35	--	--	--	506	--	148	2	892
Investerings	--	--	48	14	96	141	--	--	3	--	147	155
Desinvesteringen	--	--	-31	-1	--	--	--	--	--	--	-31	-1
Afschrijvingen	--	--	-8	-14	-143	-137	-96	-83	-18	-16	-265	-250
Bijzondere waardeverminderingen	-55	-4	--	--	--	--	--	--	-10	-3	-65	-7
Overige mutaties	--	2	--	--	--	--	--	--	--	--	--	2
Balanswaarde eind van het jaar	755	808	64	55	541	588	1.028	1.124	309	332	2.697	2.907

De afschrijving van software en geactiveerde interne acquisitiekosten is in de winst- en verliesrekening opgenomen onder afschrijvingen op materiële en immateriële vaste activa. De afschrijving van de geactiveerde externe acquisitiekosten is in de winst- en verliesrekening opgenomen onder acquisitiekosten verzekeringsactiviteiten. De afschrijving van de VOBA is in de winst- en verliesrekening opgenomen onder de rubriek verzekeringstechnische lasten.

Klantrelaties en merknamen worden verantwoord onder overige immateriële vaste activa. SNS REAAL heeft € 231 miljoen (2008: € 252 miljoen) aan klantrelaties en merknamen geactiveerd. De afschrijving van de klantrelaties wordt in de winst- en verliesrekening opgenomen onder afschrijvingen op materiële en immateriële vaste activa. De belangrijkste afschrijvingen betreffen de klantenportefeuilles van ex-AXA, Winterthur en DBV ter waarde van € 102 miljoen (2008: € 112 miljoen), welke bij de verzekeringsactiviteiten zijn opgenomen. SNS REAAL heeft één merknaam met een onbepaalde gebruiksduur geactiveerd. Dat betreft de merknaam Zwitserleven met een waarde van € 126 miljoen (2008: € 126 miljoen) die vanaf 2009 in de verzekeringsactiviteiten is opgenomen. SNS REAAL heeft in november 2009 door een onafhankelijk extern adviesbureau een impairment test laten uitvoeren op de waarde van de merknaam Zwitserleven. De realiseerbare waarde uit de toets is hoger dan de boekwaarde, als gevolg waarvan geen bijzondere waardevermindering hoeft te worden genomen.

De bijzondere waardeverminderingen van immateriële vaste activa met onbepaalde gebruiksduur worden in de winst- en verliesrekening opgenomen onder bijzondere waardeverminderingen. In 2009 is de merknaam DBV voor een bedrag van € 9 miljoen volledig afgewaardeerd als gevolg van de beslissing tot volledige integratie met REAAL Leven. Daarnaast is de goodwill van de kasstroomgenererende eenheid SNS Property Finance afgewaardeerd met € 55 miljoen. De afwaardering is het gevolg van de verslechterde economische situatie op de (internationale) vastgoedmarkten welke heeft geleid tot het besluit van een beheerste en geleidelijke afbouw van de internationale activiteiten in de komende drie tot vijf jaar.

Realiseerbare waarde van goodwill

Op goodwill wordt niet afgeschreven. In plaats daarvan wordt jaarlijks, of zoveel vaker als daar aanwijzingen voor zijn, beoordeeld of een bijzondere waardevermindering heeft plaatsgevonden. De boekwaarde van de gerelateerde kasstroomgenererende eenheden (inclusief goodwill) wordt vergeleken met de berekende realiseerbare waarde. De realiseerbare waarde van een kasstroom-genererende eenheid wordt bepaald door value-in-use berekeningen.

	2009	2008
Goodwill toerekening		
SNS Retail Bank	69	67
SNS Property Finance	115	170
REAAL Leven	258	258
Zwitserleven	186	186
REAAL Schade	110	110
Groepsactiviteiten	17	17
Totaal	755	808

Uitgangspunten value-in-use berekeningen

	SNS Retail Bank	SNS Property Finance	REAAL Leven	Zwitserleven	REAAL Schade	Groeps-activiteiten
Baten in de budgetperiode per jaar	8,9%	0,0%	-3,2%	-4,3%	2,0%	6,3%
Baten na forecast periode	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,1%	2,0%
Disconteringsvoet	11,6%	12,0%	10,0%	10,0%	9,2%	10,0%
Disconteringsvoet vóór belasting	14,5%	15,0%	12,5%	12,5%	11,6%	12,5%

SNS REAAL heeft value-in-use berekeningen uitgevoerd per kasstroomgenererende eenheid. Deze goodwill impairment testen zijn uitgevoerd op basis van een impairment model. De uitkomsten en aannames zijn beoordeeld door een onafhankelijk extern adviesbureau. In de modellen worden veronderstellingen gemaakt met betrekking tot:

- ⊙ rente- en premiebaten en rendement op beleggingen
- ⊙ lange termijn rentemarge vastgoedportefeuille
- ⊙ voorzieningen en risicogewogen activa
- ⊙ (operationele) kosten
- ⊙ aannames in de technische voorzieningen
- ⊙ vereiste solvabiliteit
- ⊙ rendement eigen vermogen

Het belang van deze parameters verschilt afhankelijk van de kasstroomgenererende eenheid.

De disconteringsvoet is bepaald op basis van een vergelijkbare groep bedrijven.

De value-in-use berekeningen zijn opgesteld op basis van de operationele plannen voor de driejaars periode 2010-2012. De aannames in deze plannen zijn gebaseerd op verwachte toekomstige marktontwikkelingen en op ervaringen uit het verleden.

De bruto premiebaten van de verschillende verzekeringsactiviteiten liggen in een bandbreedte van -14,7% tot +10,0% in de driejaars periode 2010-2012. Bij SNS Property Finance wordt uitgegaan van een stabilisatie van de baten die de gestructureerde afbouw van de buitenlandse portefeuille in de komende drie tot vijf jaar weerspiegelt.

2 Materiële vaste activa

In miljoenen euro's	Bank-activiteiten		Verzekerings-activiteiten		Groeps-activiteiten		Consolidatie-aanpassingen		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Terreinen en gebouwen in eigen gebruik	66	70	150	172	--	--	66	87	282	329
Informatieverwerkende apparatuur	26	22	12	16	5	6	--	--	43	44
Overige roerende bedrijfsmiddelen	22	27	29	33	--	--	--	--	51	60
Totaal	114	119	191	221	5	6	66	87	376	433

Een aantal beleggingspanden van de verzekeringsactiviteiten zijn in gebruik bij andere groepsonderdelen en worden in de geconsolideerde balans geherrubriceerd (voor € 66 miljoen, 2008: € 87 miljoen) van vastgoedbeleggingen naar terreinen en gebouwen in eigen gebruik.

	Terreinen en gebouwen		Informatieverwerkende apparatuur		Overige roerende bedrijfsmiddelen		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Verloop								
Cumulatieve aanschaffingswaarden	270	311	111	97	140	152	521	560
Cumulatieve herwaarderingen	47	68	--	--	--	--	47	68
Cumulatieve afschrijving en bijzondere waardeverminderingen	-35	-50	-68	-53	-89	-92	-192	-195
Balanswaarde eind van het jaar	282	329	43	44	51	60	376	433
Balanswaarde begin van het jaar	329	299	44	43	60	76	433	418
Herwaarderingen	-12	9	--	--	--	--	-12	9
Herclassificaties	-19	-2	--	--	3	2	-16	--
Acquisities	1	48	--	1	--	1	1	50
Investerings	4	5	24	27	10	11	38	43
Desinvesteringen	-13	--	--	-5	--	-1	-13	-6
Afschrijvingen	-5	-5	-25	-22	-16	-15	-46	-42
Bijzondere waardeverminderingen	-3	-20	--	--	-6	-14	-9	-34
Overige mutaties	--	-5	--	--	--	--	--	-5
Balanswaarde eind van het jaar	282	329	43	44	51	60	376	433

Huuropbrengsten

Onder de terreinen en gebouwen zijn 21 panden begrepen die gedeeltelijk zijn verhuurd.

	2009	2008
Toekomstige huuropbrengsten op grond van niet opzegbare operationele leases		
Korter dan één jaar	4	5
Van één tot vijf jaar	9	13
Vijf jaar of meer	13	17
Totaal	26	35

Bijzondere waardeverminderingen van materiële vaste activa worden in de winst- en verliesrekening opgenomen onder de bijzondere waardeverminderingen.

Taxatie terreinen en gebouwen in eigen gebruik

De terreinen en gebouwen in eigen gebruik worden op basis van een roulatieschema minimaal eens in de drie jaar door een externe taxateur getaxeerd.

	Bank-activiteiten	Verzekerings-activiteiten	Groeps-activiteiten	Totaal	In procenten
Balanswaarde getaxeerde terreinen en gebouwen in eigen gebruik					
2009	57	96	66	220	78%
2008	27	153	87	267	81%
2007	27	148	85	260	87%

3 Geassocieerde deelnemingen

In miljoenen euro's	Bank-activiteiten		Verzekerings-activiteiten		Groeps-activiteiten		Eliminatie		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Balanswaarde deelnemingen	33	47	65	53	3	11	-1	-1	100	110
Marktwaaarde deelnemingen	33	47	68	48	3	11	-2	-1	102	105

Van de balanswaarde van de deelnemingen betreft € 88 miljoen (2008: € 100 miljoen) deelnemingen en € 12 miljoen (2008: € 10 miljoen) joint ventures.

	2009	2008
Verloop		
Balanswaarde begin van het jaar	110	127
Herclassificaties	3	--
Aankopen en uitbreidingen	20	21
Verkopen en verminderingen	-8	-14
Resultaat deelnemingen	13	-21
Herwaarderingen	--	3
Ontvangen dividend	-7	--
Bijzondere waardeverminderingen	-20	-5
Overige mutaties	-11	-1
Balanswaarde eind van het jaar	100	110

Overzicht van de belangrijkste deelnemingen van SNS REAAL

	Land	Belang	Aandeel in eigen vermogen		Aandeel in het resultaat		Activa		Verplichtingen		Opbrengsten	
			2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Deelnemingen met invloed van betekenis:												
Ducatus N.V.	NL	30%	64	46	22	-14	180	197	--	--	97	-8
Masterlease N.V.	NL	40%	--	6	--	--	--	138	--	122	--	64
CED Holding B.V.	NL	24%	4	6	--	1	53	52	24	22	91	77
Project 2 Holding N.V.	BE	17%	--	3	--	-1	102	88	77	81	--	8
Tarpon Point Associates LLC	US	10%	--	3	-1	--	155	147	161	145	1	2
Überseequartier												
Betelungs GmbH	DE	33%	16	12	--	--	13	19	13	11	--	2
Prospect Village LP	US	30%	3	--	--	--	13	--	2	--	--	--
Overige	Divers	20-50%	1	24	-6	2	355	1.046	327	977	30	53
Totaal			88	100	15	-12	871	1.667	604	1.358	219	198

Aan de deelnemingen is een totaal bedrag van € 488 miljoen (2008: € 622 miljoen) aan leningen verstrekt. De leningen zijn opgenomen onder de vorderingen op klanten. De investeringsverplichting van de deelnemingen eind 2009 is nihil (2008: idem). De deelnemingen met een belang van minder dan 20% kwalificeren als geassocieerde deelneming omdat SNS REAAL op andere wijze invloed van betekenis kan uitoefenen, maar geen overheersende zeggenschap heeft.

Overzicht van de belangrijkste joint ventures van SNS REAAL

	Land	Belang	Waarde belang	Aandeel in het resultaat	Vlottende activa	Vaste activa	Kortlopende verplichtingen	Langlopende verplichtingen	Baten	Lasten
Joint ventures 2009										
Homburg LP	CA	50%	7	--	144	--	5	116	1	1
Heyen VG Beleggingen B.V.	NL	50%	5	--	--	42	--	32	--	--
UDC / SNS PF Retail Development Fund	US	25%	5	-1	11	23	1	31	1	2
ZOM Village View LP	US	50%	4	--	--	35	3	24	--	--
Océanis SNS PF	FR	35%	4	--	130	--	56	69	--	--
Overige	Divers	15-75%	-13	-1	451	284	277	444	38	44
Totaal			12	-2	736	384	342	716	40	47
Joint ventures 2008										
Homburg LP	CA	50%	6	-1	73	--	4	57	1	--
Astro Tower N.V.	BE	50%	--	5	17	--	1	--	16	--
Zom Riveroaks LP	US	50%	8	--	25	15	3	34	--	--
V.O.F. de Boompjes	NL	20%	--	--	5	--	7	--	--	--
Océanis	FR	35%	5	--	136	--	53	69	50	48
Fortress / SNS PF Holding B.V. (voorheen IMCA/BFP Holding B.V.)	NL	50%	-2	--	--	-4	--	--	--	2
V.O.F. Multi SNS PF (voorheen V.O.F. AM BPF)	NL	50%	-2	--	14	--	20	--	--	3
Overige	Divers	15-75%	-5	-5	636	227	675	195	82	95
Totaal			10	-1	906	238	763	355	149	148

Aan de joint ventures is een totaal bedrag van € 1.040 miljoen (2008: € 1.049 miljoen) aan leningen verstrekt. Deze leningen zijn opgenomen onder de vorderingen op klanten. De investeringsverplichting van de joint ventures eind 2009 is nihil (2008: idem). De zeggenschap over de joint ventures wordt door SNS REAAL gezamenlijk met andere deelnemers uitgeoefend, zonder overheersende zeggenschap van een van de partijen.

4 Vastgoedbeleggingen

In miljoenen euro's	Bank-activiteiten		Verzekerings-activiteiten		Consolidatie aanpassingen		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Terreinen en gebouwen in gebruik door derden	1	10	259	287	-67	-87	193	210

Voor de bepaling van de reële waarde van de vastgoedbeleggingen wordt een range of yields van 6,5% tot 10,2% toegepast, afhankelijk van kwaliteit, ouderdom en courantheid van het betreffende onroerend goed.

Onroerend goed dat valt onder beheer van de verzekeringsactiviteiten en aan andere groepsonderdelen wordt verhuurd, wordt bij de verzekeringsactiviteiten als vastgoedbelegging verantwoord. Op groepsniveau is het betreffende onroerend goed verantwoord in de materiële vaste activa onder de post terreinen en gebouwen in eigen gebruik en derhalve geherrubriceerd uit de vastgoedbeleggingen (2009: € 66 miljoen; 2008: € 87 miljoen).

	2009	2008
Verloop		
Balanswaarde begin van het jaar	210	169
Herclassificaties	-9	--
Investerings	8	10
Desinvesteringen	-6	-10
Acquisities	--	37
Herwaarderingen	-10	4
Balanswaarde eind van het jaar	193	210

5 Beleggingen

Beleggingen: totaaloverzicht

In miljoenen euro's	Reële waarde via de winst- en verliesrekening				Voor verkoop beschikbaar		Leningen en vorderingen		Totaal	
	Handels- doeleinden		Aangewezen							
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Bankactiviteiten	140	167	107	130	4.270	3.645	--	--	4.517	3.942
Verzekeringsactiviteiten	--	--	1.091	1.264	21.374	20.474	6.136	5.835	28.601	27.573
Groepsactiviteiten	--	--	--	--	101	150	--	--	101	150
Eliminaties	-15	-11	--	--	-64	-88	-2.555	-2.270	-2.634	-2.369
Totaal	125	156	1.198	1.394	25.681	24.181	3.581	3.565	30.585	29.296

Een deel van de beleggingen is uitgeleend of in onderpand gegeven aan derden. De boekwaarde van de uitgeleende beleggingen bedraagt op 31 december 2009 € 0,7 miljard (2008: € 2,3 miljard). De boekwaarde van de beleggingen die in onderpand bij het Europese Stelsel van Centrale Banken (ESCB) zijn gegeven is € 2,6 miljard (2008: € 2,2 miljard). Daarnaast is SNS REAAL voor € 2,7 miljard (2008: € 2,9 miljard) aan repo-transacties aangegaan.

Beleggingen: overzicht reële waarde via de winst- en verliesrekening

In miljoenen euro's	Handelsdoeleinden				Aangewezen				Totaal	
	Aandelen en vergelijkbare beleggingen		Vastrentende waarden		Aandelen en vergelijkbare beleggingen		Vastrentende waarden			
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Bankactiviteiten	9	11	131	156	--	2	107	128	247	297
Verzekeringsactiviteiten	--	--	--	--	10	44	1.081	1.220	1.091	1.264
Groepsactiviteiten	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Eliminaties	--	--	-15	-11	--	--	--	--	-15	-11
Totaal	9	11	116	145	10	46	1.188	1.348	1.323	1.550

	Handelsdoeleinden				Aangewezen				Totaal	
	Aandelen en vergelijkbare beleggingen		Vastrentende waarden		Aandelen en vergelijkbare beleggingen		Vastrentende waarden		2009	2008
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008		
Notering										
Ter beurse genoteerd	9	11	116	145	1	44	1.000	644	1.126	844
Niet ter beurse genoteerd	--	--	--	--	9	2	188	704	197	706
Totaal	9	11	116	145	10	46	1.188	1.348	1.323	1.550
Verloop										
Balanswaarde begin van het jaar	11	104	145	993	46	129	1.348	1.310	1.550	2.536
Herclassificaties	2	--	--	-590	-2	-115	23	84	23	-621
Aankopen	--	--	--	--	2	9	1.797	2.459	1.799	2.468
Acquisities	--	--	--	--	--	1	--	23	--	24
Verkopen	--	--	--	--	-36	-11	-1.984	-2.528	-2.020	-2.539
Herwaarderings	4	-4	50	5	--	-6	11	-6	65	-11
Mutatie handelsportefeuille	-8	-50	-79	-263	--	--	--	--	-87	-313
Overige	--	-39	--	--	--	39	-7	6	-7	6
Balanswaarde eind van het jaar	9	11	116	145	10	46	1.188	1.348	1.323	1.550

Als gevolg van de onrust op de financiële markten is in oktober 2008 besloten tot het herclassificeren (met terugwerkende kracht vanaf 1 juli 2008) van een deel van de beleggingen voor een bedrag van € 590 miljoen van de categorie handelsdoeleinden tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening naar de categorie voor verkoop beschikbaar. Per 31 december 2009 is deze portefeuille

afgenomen tot € 341 miljoen (2008: € 562 miljoen) als gevolg van verkoop en herwaarderingen. De negatieve reële waardeverandering over 2009 bedroeg € 5 miljoen (2008: 23 miljoen negatief) en is verwerkt in de reële waardereserve. Indien herclassificatie niet had plaatsgevonden, dan was deze reële waardeverandering ten laste gebracht van het resultaat.

Beleggingen: overzicht voor verkoop beschikbaar

In miljoenen euro's	Voor verkoop beschikbaar				Totaal	
	Aandelen en vergelijkbare beleggingen		Vastrentende waarden		2009	2008
	2009	2008	2009	2008		
Bankactiviteiten	8	16	4.262	3.629	4.270	3.645
Verzekeringsactiviteiten	1.672	2.072	19.702	18.402	21.374	20.474
Groepsactiviteiten	101	150	--	--	101	150
Eliminaties	--	--	-64	-88	-64	-88
Totaal	1.781	2.238	23.900	21.943	25.681	24.181
Notering						
Ter beurse genoteerd	860	1.431	23.867	21.708	24.727	23.139
Niet ter beurse genoteerd	921	807	33	235	954	1.042
Totaal	1.781	2.238	23.900	21.943	25.681	24.181
Verloop						
Balanswaarde begin van het jaar	2.238	2.543	21.943	9.831	24.181	12.374
Herclassificaties	1	61	-9	2.981	-8	3.042
Aankopen	1.172	1.666	12.695	4.954	13.867	6.620
Acquisities	--	610	--	6.829	--	7.439
Verkopen	-1.687	-1.784	-10.805	-3.271	-12.492	-5.055
Herwaarderingen	271	-190	111	441	382	251
Bijzondere waardeverminderingen	-212	-694	-86	-87	-298	-781
Amortisatie	--	--	35	35	35	35
Overige	-2	26	16	230	14	256
Balanswaarde eind van het jaar	1.781	2.238	23.900	21.943	25.681	24.181

	Aandelen en vergelijkbare beleggingen				Vastrentende waarden				Totaal			
	Kostprijs		Herwaardering		(Geamortiseerde) kostprijs		Herwaardering		Lopende rente		2009	2008
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008		
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Waardering												
Bankactiviteiten	7	15	1	1	4.165	3.480	18	75	79	74	4.270	3.645
Verzekeringsactiviteiten	1.528	2.175	144	-103	19.148	17.874	272	82	356	446	21.448	20.474
Groepsactiviteiten	99	153	2	-3	--	--	--	--	--	--	101	150
Eliminaties	--	--	--	--	-141	-102	3	14	--	--	-138	-88
Totaal	1.634	2.343	147	-105	23.172	21.252	293	171	435	520	25.681	24.181

Beleggingen: overzicht leningen en vorderingen

In miljoenen euro's	Verzekeringsactiviteiten		Eliminatie		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008
	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Onderhandse leningen inzake spaarhypotheken	2.608	2.519	-558	-551	2.050	1.968
Overige onderhandse leningen	3.535	3.322	-1.997	-1.719	1.538	1.603
	6.143	5.841	-2.555	-2.270	3.588	3.571
Voorziening voor waardeverminderingen	-7	-6	--	--	-7	-6
Totaal	6.136	5.835	-2.555	-2.270	3.581	3.565

In miljoenen euro's	2009	2008
Verloop		
Balanswaarde begin van het jaar	3.571	3.716
Herclassificaties	-66	-150
Aankopen	4.694	1.074
Acquisities	--	118
Verkopen	-4.817	-1.405
Amortisatie	6	5
Overige	200	213
Balanswaarde eind van het jaar	3.588	3.571
Balanswaarde voorziening begin van het jaar	-6	-17
Herclassificaties	--	14
Acquisities	--	--
Dotatie	-1	-3
Balanswaarde voorziening eind van het jaar	-7	-6
Totaal	3.581	3.565

6 Beleggingen voor rekening en risico van polishouders

Onder beleggingen voor rekening en risico van polishouders zijn opgenomen gesepareerde depots voor rekening en risico van polishouders, beleggingen uit hoofde van unit linked verzekeringen en gesepareerde beleggingen ten behoeve van grote collectieve pensioencontracten.

In miljoenen euro's	2009	2008
Notering		
Aandelen en vergelijkbare beleggingen:		
- Ter beurse genoteerd	4.182	4.583
- Niet ter beurse genoteerd	5.641	3.524
Vastrentende waarden:		
- Ter beurse genoteerd	2.270	2.434
- Niet ter beurse genoteerd	472	183
Totaal	12.565	10.724
Verloop		
Balanswaarde begin van het jaar	10.724	7.235
Aankopen	3.880	2.499
Acquisities	--	5.239
Verkopen	-3.109	-2.436
Herwaarderingen	1.044	-1.844
Overige mutaties	26	31
Balanswaarde eind van het jaar	12.565	10.724

7 Belegd onderpand en schuld inzake verbruikleen

In miljoenen euro's	2009	2008
Belegd onderpand inzake verbruikleen	540	2.310
Schuld inzake verbruikleen	-550	-2.377
Totaal (schuld)	-10	-67
Verloop belegd onderpand inzake verbruikleen		
Balanswaarde begin van het jaar	2.310	--
Acquisities	--	3.815
Verstrekkingsen	64	--
Verkopen en aflossingen	-1.873	-1.453
Herwaardering	42	-52
Valutakoersverschillen	-3	--
Balanswaarde eind van het jaar	540	2.310

SNS REAAL leent effecten uit aan derden die daarvoor op hun beurt onderpand in geldmiddelen of in effecten verstrekken. SNS REAAL heeft meerdere beleidsrichtlijnen getroffen voor het verkregen onderpand uit de uitgeleende beleggingen. Vereisten aan de zekerheidsstelling variëren afhankelijk van het type faciliteit. Het minimum niveau varieert per type zekerheidsstelling, meer riskante faciliteiten vereisen een hoger niveau van zekerheidsstelling. Het onderpand verkregen in geldmiddelen wordt belegd in geldmarktfondsen. Het doel van deze fondsen is om investeerders te voorzien van een zo hoog mogelijk rendement dat verenigbaar is met het behoud van kapitaal en het in stand houden van voldoende liquiditeit om te voldoen aan de behoeften van de investeerder. SNS REAAL loopt economisch risico en verkrijgt de voor- en nadelen uit de beleggingen in deze fondsen, als gevolg waarvan deze beleggingen in de balans zijn opgenomen.

De beleggingen kenmerken zich door een beperkt risico op waardeverandering. Ongeveer 51% (2008: 31%) van de beleggingen in deze fondsen heeft een Standard & Poor's classificatie van AAA, 2% AA (2008: 33%), 14% A (2008: 24%) en 33% (2008: 12%) is niet geclassificeerd.

De beleggingen in de fondsen staan niet ter vrije beschikking. De beleggingen kunnen alleen worden gebruikt voor de aflossing van het onderpand dat door de lener is verstrekt uit hoofde van verbruikleen. De verplichting tot terugbetaling van het onderpand is opgenomen in de balans onder schuld inzake verbruikleen.

De bemiddelaar die de verbruikleen uitvoert en zorg draagt voor de belegging van het onderpand, heeft SNS REAAL gevrijwaard tegen in gebreke stelling van de lener. Als de lener in gebreke blijft bij de teruggave van de uitgeleende effecten bij een verbruikleentransactie, zal de bemiddelaar gesubrogeerd worden en in de plaats treden van alle rechten en rechtsmiddelen die uitgeoefend worden op het onderpand geïnvesteerd in deze geldmarktfondsen.

	2009	2008
Verloop schuld inzake verbruikleen		
Balanswaarde begin van het jaar	2.377	--
Acquisities	--	3.843
Verstrekkingsen	66	--
Verkopen en aflossingen	-1.889	-1.466
Valutakoersverschillen	-4	--
Balanswaarde eind van het jaar	550	2.377

De reële waarde van de verplichtingen wijkt niet af van de boekwaarde.

8 Derivaten

Afgeleide financiële instrumenten ofwel derivaten zijn financiële instrumenten belichaamd in contracten waarvan de waarde afhankelijk is van één of meer onderliggende primaire financiële instrumenten. Derivaten bevatten rechten en verplichtingen waardoor één of meer van de financiële risico's waaraan de onderliggende primaire financiële instrumenten onderhevig zijn, tussen partijen worden overgedragen. De transacties leiden niet tot overdracht van het onderliggende primaire financiële instrument bij het aangaan van de overeenkomst en overdracht behoeft ook niet plaats te vinden bij expiratie van de overeenkomst. De meeste derivaten worden aangehouden ten behoeve van het beperken van ongewenste marktrisico's. Dit is toegelicht in paragraaf 6 van het hoofdstuk Risicobeheer. De derivaten zijn niet ter beurse genoteerde instrumenten.

In miljoenen euro's	Positieve waarde		Negatieve waarde		Saldo	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Derivaten aangehouden voor cash flow hedging	102	108	16	16	86	92
Derivaten aangehouden voor fair value hedging	867	840	1.993	1.819	-1.126	-979
Derivaten aangehouden in het kader van balansbeheer die niet classificeren voor hedge accounting	162	490	68	183	94	307
Derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden	250	323	250	340	--	-17
Totaal	1.381	1.761	2.327	2.358	-946	-597
					2009	2008
Verloop						
Balanswaarde begin van het jaar					-597	202
Herclassificaties					--	129
Aankopen					169	-18
Acquisities					--	11
Verkopen					-255	-60
Waardeveranderingen					-335	-739
Valutakoersverschillen					71	-137
Overige					1	15
Balanswaarde eind van het jaar					-946	-597

9 Uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen

In miljoenen euro's					2009	2008
Uitgestelde belastingverplichtingen					-879	-754
Uitgestelde belastingvorderingen					562	483
Totaal (verplichting)					-317	-271
	1 januari	Mutatie via V&W	Mutatie via vermogen	Overige mutaties	31 december	
2009						
Immateriële vaste activa	-121	-7	--	34	-94	
Value of business acquired	-152	-27	--	-35	-214	
Materiële vaste activa en vastgoedbeleggingen	-58	1	4	--	-53	
Beleggingen	-89	23	-94	-3	-163	
Derivaten	167	61	-3	3	228	
Vorderingen op klanten	-247	-69	--	--	-316	
Schuldbewijzen	-9	43	--	--	34	
Verzekeringscontracten	-11	84	--	1	74	
Voorziening voor personeelsverplichtingen	27	-13	--	--	14	
Fiscaal compensabele verliezen	162	-81	--	--	81	
Overige	60	32	--	--	92	
Totaal verplichting	-271	47	-93	--	-317	
2008						
Immateriële vaste activa	-69	-52	--	--	-121	
Value of business acquired	-138	-14	--	--	-152	
Materiële vaste activa en vastgoedbeleggingen	-63	6	-1	--	-58	
Beleggingen	54	-79	-64	--	-89	
Derivaten	-131	322	-24	--	167	
Vorderingen op klanten	126	-373	--	--	-247	
Schuldbewijzen	-13	18	--	-14	-9	
Verzekeringscontracten	66	-77	--	--	-11	
Voorziening voor personeelsverplichtingen	29	-2	--	--	27	
Fiscaal compensabele verliezen	3	159	--	--	162	
Overige	-42	88	--	14	60	
Totaal verplichting	-178	-4	-89	--	-271	

	2009	2008
Mutatie via vermogen		
Mutatie herwaarderingsreserve	4	-1
Mutatie cash flow hedge reserve	-3	-24
Mutatie reële waarderreserve	-94	-64
Totaal verplichting	-93	-89

De uitgestelde belastingvordering uit hoofde van de fiscaal compensabele verliezen is € 81 miljoen (2008: € 162 miljoen), wat 25,5% (2008: 25,5%) van de totale fiscale compensabele verliezen van € 330 miljoen is (2008: € 637 miljoen).

10 Vastgoedprojecten

In miljoenen euro's	2009	2008
Vastgoedprojecten	649	127
Cumulatieve bijzondere waardeverminderingen	-50	-7
Totaal	599	120

De verkregen vastgoedprojecten bestaan uit internationale vastgoedontwikkelingsprojecten waarover SNS Property Finance zeggenschap heeft. De vastgoedprojecten zijn veelal verkregen door uitwinning van onderpand bij kredieten.

	2009	2008
Verloop		
Balanswaarde begin van het jaar	120	--
Herclassificaties	9	--
Uitwinningen	522	127
Bijzondere waardeverminderingen	-50	-7
Valutakoersverschillen	-2	--
Balanswaarde eind van het jaar	599	120

11 Vorderingen op klanten

In miljoenen euro's	Bank-activiteiten		Verzekerings-activiteiten		Groeps-activiteiten		Eliminatie		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Hypotheke	50.878	48.684	3.879	3.956	--	--	--	--	54.757	52.640
Vastgoedfinancieringen:										
- Projectfinanciering	5.696	6.219	--	--	--	--	--	--	5.696	6.219
- Beleggingsfinanciering	6.873	6.596	--	--	--	--	--	--	6.873	6.596
- Financial lease	627	768	--	--	--	--	--	--	627	768
Overige	3.405	3.527	--	--	967	956	-1.868	-2.057	2.504	2.426
Totaal	67.479	65.794	3.879	3.956	967	956	-1.868	-2.057	70.457	68.649

	Vorderingen		Voorziening		Balanswaarde	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Hypotheke	54.862	52.714	-105	-74	54.757	52.640
Vastgoedfinancieringen:						
- Projectfinanciering	5.907	6.300	-211	-81	5.696	6.219
- Beleggingsfinanciering	6.899	6.608	-26	-12	6.873	6.596
- Financial lease	629	773	-2	-5	627	768
Overige	2.602	2.508	-98	-82	2.504	2.426
Totaal	70.899	68.903	-442	-254	70.457	68.649

Van de hypotheek is een bedrag van € 2.280 miljoen (2008: € 2.745 miljoen) gewaardeerd op basis van reële waarde, met verwerking van waardeveranderingen in de winst-en-verliesrekening. Het bedrag waarover SNS REAAL kredietrisico loopt, is bovengenoemd bedrag minus het gesecuritiseerde deel en bedraagt € 297 miljoen (2008: € 642 miljoen). De cumulatieve verandering in de reële waarde van deze hypotheek als gevolg van veranderingen in het kredietrisico is beperkt. De veranderingen in het kredietrisico voor het huidige jaar zijn eveneens beperkt.

SNS REAAL heeft een deel van de hypothecaire vorderingen gesecuritiseerd. De uitstaande hoofdsom van de gesecuritiseerde portefeuille bedraagt € 24,3 miljard (2008: € 22,7 miljard), waarvan voor een bedrag van € 11,0 miljard (2008: € 7,6 miljard) aan obligaties op eigen boek wordt gehouden. Een verdere toelichting op de securitisatietransacties is opgenomen bij de post schuldbewijzen.

Daarnaast is een synthetische securitisatie in de vorm van kredietgaranties afgesloten, waarbij kredietrisicoprotectie is gekocht voor een hypotheekportefeuille van € 398 miljoen (2008: € 431 miljoen).

Van de hypotheek is € 20,1 miljard (2008: € 19,0 miljard) via de securitisatieprogramma's Hermes, Pearl en Holland Homes als onderpand aan derden verschaft. Deze verpandingen hebben onder normale marktcondities plaatsgevonden.

Voorts is van de hypotheek € 3,5 miljard (2008: € 0,2 miljard) als onderpand aan derden verschaft bij de emissie van de obligaties onder het Covered Bond programma van SNS Bank.

Van de vastgoedfinancieringen betreft € 13,0 miljard (2008: € 12,3 miljard) vorderingen met een hypothecaire zekerheid.

De activa uit hoofde van financiële leases zijn in de balans opgenomen als een vordering waarvan het bedrag gelijk is aan de netto investering in de lease. De financiële lease-overeenkomsten hebben betrekking op de financiering van vastgoed in Nederland.

	Bruto		Onverdiende inkomsten		Balanswaarde	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Investering in financiële leases						
Overzicht looptijden:						
-Korter dan één jaar	53	52	-17	-24	36	28
-Van één jaar tot vijf jaar	235	184	-40	-49	195	135
-Langer dan vijf jaar	415	632	-19	-27	396	605
Totaal	703	868	-76	-100	627	768

	Hypotheek		Vastgoed-financieringen		Overig		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Verloop								
Balanswaarde begin van het jaar	52.714	50.147	13.681	11.650	2.508	2.096	68.903	63.893
Acquisities	--	20	--	--	--	--	--	20
Verandering samenstelling groepsmaatschappijen	--	1	--	--	--	--	--	1
Herclassificaties	11	-35	--	--	--	151	11	116
Uitwinningen	--	--	-528	-176	--	--	-528	-176
Verstrekkings	5.975	7.328	1.831	4.751	943	202	8.749	12.281
Aflossingen	-4.141	-6.059	-1.548	-2.771	-358	-349	-6.047	-9.179
Mutatie marktwaarde als gevolg van hedge accounting	254	1.384	--	--	--	--	254	1.384
Valutakoersverschillen	--	--	-17	-7	--	--	-17	-7
Reële waardemutatie hypotheek via resultaat	44	1	--	--	--	--	44	1
Mutatie rekening courant	--	--	--	--	-486	313	-486	313
Overige mutaties	5	-73	16	234	-5	95	16	256
Balanswaarde eind van het jaar	54.862	52.714	13.435	13.681	2.602	2.508	70.899	68.903

In 2009 kocht SNS Retail Bank een deel van de hypotheek van REAAL aangehouden voor handelsdoeleinden tegen de op dat moment in de balans van REAAL opgenomen reële waarde. Als gevolg hiervan wijzigde het management voor deze hypotheek de intentie om deze aan te houden voor handelsdoeleinden, en betreffende hypotheek voortaan aan te houden in de voorziene toekomst of tot einde looptijd. SNS REAAL heeft daarbij gebruik gemaakt van de mogelijkheid tot herclassificatie op grond van IAS 39.50d. Binnen de hypotheek is een bedrag van € 680 miljoen geherclassificeerd van de categorie tegen reële waarde via de winst- en verliesrekening naar de categorie leningen en vorderingen.

Per 31 december 2009 heeft de portefeuille een waarde van € 674 miljoen als gevolg van verkoop en aflossingen. De reële waardeverandering van de portefeuille is nihil en zou geen invloed op het resultaat hebben gehad. Op het moment van herrubricering was het gewogen gemiddelde effectieve interestpercentage op de geherrubriceerde hypotheek 5,22% en bedroegen de verwachte terug te verdienen kasstromen € 700 miljoen.

	Hypotheken		Vastgoed-financieringen		Overig		Totaal
	Specifiek	IBNR	Specifiek	IBNR	Specifiek	IBNR	
Verloop voorziening 2009							
Balanswaarde begin van het jaar	67	7	91	7	77	5	254
Uitwinningen	--	--	-220	--	--	--	-220
Onttrekking	-27	--	-3	--	-14	--	-44
Dotatie	71	1	354	7	41	1	475
Vrijval	-13	--	-12	--	-12	--	-37
Overige mutaties	-2	1	15	--	--	--	14
Balanswaarde eind van het jaar	96	9	225	14	92	6	442
Verloop voorziening 2008							
Balanswaarde begin van het jaar	61	2	59	3	84	7	216
Herclassificaties / uitwinningen	3	--	-76	--	--	--	-73
Onttrekking	-23	--	-5	--	-14	--	-42
Dotatie	45	5	114	4	26	--	194
Vrijval	-17	--	-7	--	-19	-2	-45
Overige mutaties	-2	--	6	--	--	--	4
Balanswaarde eind van het jaar	67	7	91	7	77	5	254

Door middel van het uitwinnen van een deel van de vastgoedfinanciering heeft SNS Property Finance zeggenschap verkregen over een aantal internationale vastgoedontwikkelingsprojecten. De betreffende posten en de daaraan gerelateerde voorzieningen zijn in de tabellen hierboven opgenomen in de regel uitwinningen en zijn meegenomen in de balans op de post vastgoedprojecten. Voor een toelichting op deze projecten wordt verwezen naar de post vastgoedprojecten.

12 Vorderingen op banken

Dit betreffen vorderingen op banken, voor zover niet in de vorm van rentedragende waardepapieren, met een resterende looptijd langer dan drie maanden. Het saldo van de vorderingen op banken bevat een voorziening van € 84 miljoen.

Een deel van de vorderingen op banken is voor de derivaten met negatieve waarde in onderpand gegeven aan derden. De boekwaarde van de vorderingen op banken in onderpand is € 1,4 miljard (2008: 1,2 miljard).

13 Overige activa

In miljoenen euro's	2009	2008
Vorderingen uit directe verzekering:		
- Verzekeringnemers	77	164
- Tussenpersonen	55	70
- Herverzekeraars	4	54
Overige belastingen	15	--
Overige vorderingen	202	273
Overlopende activa:		
- Lopende rente	300	324
- Overige overlopende activa	7	12
Totaal	660	897

14 Kas en kasequivalenten

De kas en kasequivalenten worden als volgt gespecificeerd:

In miljoenen euro's	2009	2008
Direct opeisbare tegoeden bij DNB	574	1.511
Niet-direct opeisbare tegoeden bij DNB	1.700	--
Kortlopende banktegoeden	1.127	358
Kasmiddelen	71	92
Totaal	3.472	1.961

Passiva

15 Eigen vermogen

In miljoenen euro's	2009	2008
Eigen vermogen toe te schrijven aan aandeelhouders	4.043	3.623
Eigen vermogen toe te schrijven aan houders van securities	999	1.249
Belang van derden	20	20
Totaal	5.062	4.892

Voor een nadere toelichting op het eigen vermogen wordt verwezen naar het geconsolideerd overzicht mutaties eigen vermogen.

16 Participatiecertificaten en achtergestelde schulden

In miljoenen euro's	2009	2008
Participatiecertificaten	298	298
Achtergestelde schulden	1.684	1.827
Totaal	1.982	2.125

Participatiecertificaten

Hieronder zijn opgenomen de door SNS Bank aan derden uitgegeven achtergestelde participatiecertificaten. De certificaten zijn uitgegeven in 2002 (€ 241 miljoen) en 2003 (€ 57 miljoen). De certificaten hebben een oneindige looptijd waarbij SNS Bank het recht heeft om na 10 jaar – na toestemming van DNB – in zijn geheel vervroegd af te lossen. Dividend in de vorm van een couponrente wordt vastgesteld over een periode van 10 jaar en is gelijk aan het CBS rendement Staatsleningen 9-10 jaar met een opslag.

Achtergestelde schulden

In miljoenen euro's	2009	2008
Obligatieleningen	1.566	1.696
Onderhandse leningen	95	104
Slotbonusrekening	23	27
Totaal	1.684	1.827

Obligatieleningen

De achtergestelde obligatieleningen van SNS Bank worden betrokken bij het vaststellen van het toetsingsvermogen van de bank bij de beoordeling van de solvabiliteitspositie. De obligatieleningen worden als volgt gespecificeerd:

			Balanswaarde	Nominale waarde	Balanswaarde	Nominale waarde
			2009		2008	
	Rente	Looptijd				
Obligatieleningen						
SNS Bank	6,250%	1997-2009	--	--	135	136
SNS Bank	5,125%	1999-2011	122	120	118	118
SNS Bank	4,238%	1999-2019	5	5	5	5
SNS Bank	7,625%	2000-2049	39	39	80	81
SNS Bank	5,750%	2003-2049	11	11	206	200
SNS REAAL	Variabel	2005-2012	200	200	198	199
SNS Bank	Variabel	2005-2015	72	72	94	94
SNS Bank	5,500%	2006-2016	36	34	33	31
SNS Bank	6,750%	2006-2016	128	125	105	99
SNS Bank	Variabel	2006-2016	124	124	98	99
SNS REAAL	6,258%	2007-2049	248	250	347	350
SNS Bank	6,625%	2008-2018	194	196	198	200
SNS REAAL	8,450%	2008-2018	75	69	79	62
SNS Bank	11,250%	2009-2049	312	318	--	--
Totaal			1.566	1.563	1.696	1.674

In 2009 is door SNS Bank een nieuwe achtergestelde obligatie uitgegeven. Een deel van deze nieuwe uitgifte hing samen met een ruiltransactie. In deze transactie werden houders van eerder uitgegeven achtergestelde obligaties in de gelegenheid gesteld om deze om te wisselen voor de nieuw uitgegeven obligatie. De afname van het uitstaande volume van de achtergestelde 5,75% SNS Bank obligatie en de 6,25% achtergestelde obligatie van SNS REAAL is het gevolg van obligatiehouders die van de mogelijkheid tot omwisseling gebruik hebben gemaakt.

Onderhandse leningen

De achtergestelde onderhandse leningen zijn aangegaan door SNS Bank en vormen onderdeel van het toetsingsvermogen bij de beoordeling van de solvabiliteitspositie van de bank.

Slotbonusrekening

De achtergestelde slotbonus verplichtingen zijn aangegaan door REAAL Leven en vormen onderdeel van het toetsingsvermogen bij de beoordeling van de solvabiliteitspositie van REAAL Leven. De slotbonusrekening heeft overwegend een langlopend karakter.

17 Schuldbewijzen

In miljoenen euro's	2009	2008
Medium Term Notes	19.464	17.544
Certificates of Deposit	1.647	830
Schuldbewijzen uitgegeven onder securitisatieprogramma's Hermes en Pearl	9.869	12.090
Schuldbewijzen geclassificeerd tegen reële waarde met waardemutaties via de winst- en verliesrekening (securitisatieprogramma Holland Homes)	1.976	2.215
Totaal	32.956	32.679

Onder schuldbewijzen zijn opgenomen de niet achtergestelde obligaties en andere schuldbewijzen met een vaste of van de rentestand afhankelijke rente.

Medium Term Notes

In miljoenen euro's		Balanswaarde	Nominale waarde	Balanswaarde	Nominale waarde
	Rente	2009		2008	
SNS Bank	Fixed	9.395	9.305	5.474	5.383
SNS Bank	Structured	1.613	1.614	2.152	2.193
SNS Bank	Variabel	7.030	7.064	8.543	8.593
SNS Bank	Zero	1.028	1.092	1.090	1.208
SNS REAAL	Fixed	298	300	--	--
SNS REAAL	Structured	--	--	35	--
SNS REAAL	Variabel	100	100	250	250
Totaal		19.464	19.475	17.544	17.627

De Medium Term Notes hebben een looptijd korter dan vijf jaar en omvatten zowel onderhandse leningen als openbare leningen die zijn uitgegeven onder het EMTN raamwerk. Bij een deel van de in 2009 door SNS Bank uitgegeven vastrentende en variabele schuldbewijzen is gebruik gemaakt van de garantieregeling van de Nederlandse Staat. Het totale uitstaande volume aan schuldbewijzen vallend onder de garantieregeling bedraagt € 5,4 miljard.

Certificates of Deposit

In miljoenen euro's		Balanswaarde	Nominale waarde	Balanswaarde	Nominale waarde
	Rente	2009		2008	
SNS Bank	Zero	1.647	1.649	830	834
Totaal		1.647	1.649	830	834

Schuldbewijzen uitgegeven onder securitisatieprogramma's Hermes en Pearl

SNS REAAL heeft een deel van de hypothecaire vorderingen gesecuritiseerd. In deze securitisatietransacties is het economische eigendom van hypothecaire vorderingen overgedragen aan afzonderlijke vennootschappen. Deze vorderingen zijn overgedragen tegen nominale waarde plus een uitgestelde verkoopprijs. Een positief resultaat binnen de vennootschappen leidt tot het ontstaan van een positieve waarde van de uitgestelde verkoopprijs. SNS REAAL houdt hiermee een economisch belang in de vennootschappen en heeft deze vennootschappen integraal in de jaarrekening geconsolideerd.

De securitisatietransacties vanaf het jaar 2001 kennen een zogenaamde call +step-up structuur. Dit houdt in dat vanaf een vooraf vastgestelde datum (call) de vennootschap het recht heeft om de obligatieleningen vervroegd af te lossen. Tevens zal op deze datum de coupon op de obligaties een renteverhoging (step-up) kennen. Onder normale marktomstandigheden zal er hierdoor een economisch motief ontstaan om de obligaties vervroegd af te lossen. In de tabel op de volgende bladzijde is een overzicht opgenomen van de securitisaties per 31 december.

In miljoenen euro's	Oorspronkelijke hoofdsom bij aanvang	Datum van securitisatie	Balanswaarde Obligaties 2009	Balanswaarde Obligaties 2008	Eerste call-optie datum	Contractuele aflooptdatum
Hermes I	437	nov-1999	--	--	nvt	jul-2009
Hermes II	665	nov-2000	34	105	nvt	apr-2012
Hermes III	915	jun-2001	--	160	18-jul-2009	jun-2033
Hermes IV	813	nov-2001	--	161	18-jul-2009	okt-2033
Hermes V	1.118	nov-2002	242	272	18-jan-2011	okt-2034
Hermes VI	1.252	mei-2003	--	334	18-nov-2009	mei-2035
Hermes VII	1.259	sep-2003	529	589	18-feb-2010	feb-2039
Hermes VIII	1.269	mei-2004	591	682	18-nov-2013	mei-2038
Hermes IX	1.529	mei-2005	1.045	1.203	18-feb-2014	feb-2039
Hermes X	1.528	sep-2005	1.208	1.345	18-mrt-2015	sep-2039
Hermes XI	1.528	feb-2006	1.361	1.481	18-sep-2015	sep-2040
Hermes XII	2.241	okt-2006	1.699	1.809	18-mrt-2016	dec-2038
Hermes XIII	2.800	feb-2007	2.180	2.332	18-aug-2012	aug-2039
Hermes XIV	2.000	sep-2007	1.692	1.805	18-feb-2013	nov-2039
Hermes XV	2.900	apr-2008	2.900	2.900	18-apr-2013	apr-2045
Hermes XVI	3.000	sep-2008	3.000	3.000	18-okt-2013	okt-2045
Hermes XVII	3.500	mei-2009	3.500	--	18-jul-2014	jul-2046
Pearl I	1.014	sep-2006	1.014	1.014	18-sep-2026	sep-2047
Pearl II	808	mei-2007	808	808	18-jun-2014	jun-2046
Pearl III	807	feb-2008	807	807	18-mrt-2013	mrt-2045
	31.383		22.610	20.807		
Uitgegeven obligaties Hermes en Pearl in eigen positie			12.741	8.717		
			9.869	12.090		

SNS Bank heeft obligaties, uitgegeven door verschillende Hermes B.V.'s, met een geamortiseerde kostprijs van € 12,7 miljard in positie genomen (2008: € 8,7 miljard) en daarnaast achtergestelde obligaties uitgegeven door verschillende Pearl B.V.'s, met een geamortiseerde kostprijs van € 29 miljoen gekocht (2008: € 29 miljoen). REAAL heeft in 2009 obligaties, uitgegeven door verschillende Hermes B.V.'s, met een geamortiseerde kostprijs van € 74 miljoen (2008: € 74 miljoen) in positie genomen. Hermes XIV, XV, XVI en XVII werden niet geplaatst bij derden en kwalificeren als beleenbare activa bij ESCB. Bij transacties waarbij spaarhypotheek worden gesecuritiseerd heeft REAAL een (sub)participatie voor de omvang van de opgebouwde spaardelen. Eind 2009 bedroeg deze participatie € 238 miljoen (2008: € 176 miljoen).

Schuldbewijzen geclassificeerd tegen reële waarde met waardemutaties door het resultaat (securitisatieprogramma Holland Homes)

SNS REAAL heeft ook via DBV Finance een deel van haar hypotheek gesecuritiseerd via de Holland Homes transacties. De bij deze transacties opgerichte vennootschappen (special purpose entities) zijn gefinancierd met door deze vennootschappen uitgegeven lange termijn obligaties. De verplichtingen aan de obligatiehouders en de inkomsten uit de hypotheek zijn gematcht met behulp van interest rate swaps. Aangezien deze derivatencontracten met partijen buiten SNS REAAL zijn afgesloten zou na consolidatie van de vennootschappen een boekhoudkundige mismatch ontstaan doordat de derivaten in tegenstelling tot de obligaties en de hypotheek worden gewaardeerd tegen reële waarde via de resultatenrekening. Door naast de derivaten ook de obligaties en hypotheek te waarderen tegen reële waarde via de resultatenrekening wordt deze mismatch opgeheven.

De securitisatietransacties kennen een zogenaamde call +step-up structuur. Dit houdt in dat wanneer het bedrag aan uitstaande notes kleiner is dan 10% van de initieel uitstaande notes (notional) de uitgevende instelling de optie tot aflossing van de notes heeft.

Een aantal van de securitisatietransacties kennen naast bovengenoemde call +step up structuur ook een put +step down structuur. Dit houdt in dat deze obligatiehouder het recht heeft om vanaf een vooraf gestelde datum (put) de obligaties vervroegd te laten aflossen. Wanneer bij uitoefening door de obligatiehouder zowel SNS REAAL, die als initiërende partij als eerste de obligaties krijgt aangeboden, als een eventuele derde partij de obligaties niet terugneemt, volgt een renteverhoging van de coupon. Na deze datum zal de coupon op de obligaties een renteverlaging kennen wanneer door de obligatiehouders niet van dit recht gebruik wordt gemaakt. Onder normale marktomstandigheden zal hierdoor voor zowel de vennootschap als de obligatiehouder een economisch motief ontstaan om de obligaties vervroegd af te lossen.

In miljoenen euro's	Oorspronkelijke hoofdsom bij aanvang	Datum van securitisatie	Balanswaarde Obligaties 2009	Balanswaarde Obligaties 2008	Datum put-optie	Contractuele aflooptdatum
Holland Homes MBS 2000-1	350	nov-2000	144	164	nvt	24-9-2030
Holland Homes MBS 2003-1	435	dec-2003	211	241	30-dec-2013	31-12-2080
Holland Homes MBS 2005-1	757	nov-2005	571	633	20-dec-2015	31-12-2083
Holland Homes MBS (Oranje) 2005-1	1.601	apr-2006	1.050	1.177	20-jan-2018	31-12-2083
Totaal	3.143		1.976	2.215		

Het contractuele niet verdisconteerde bedrag dat betaald zal moeten worden aan het einde van de looptijd van de hierboven vermelde obligaties bedraagt in totaal € 2.040 miljoen (2008: € 2.215 miljoen).

18 Verzekeringscontracten en herverzekeringscontracten

In miljoenen euro's	Bruto		Herverzekering	
	2009	2008	2009	2008
Samenstelling naar segment				
REAAAL Leven, voor eigen rekening en risico	17.013	16.804	156	165
Zwitserleven, voor eigen rekening en risico	6.985	7.035	2	2
Leven, voor eigen rekening en risico	23.998	23.839	158	167
REAAAL Leven, voor rekening en risico polishouders	7.175	6.243	--	--
Zwitserleven, voor rekening en risico polishouders	5.574	4.596	--	--
Leven, voor rekening en risico polishouders	12.749	10.839	--	--
Schade	1.381	1.484	208	235
Eliminatie	-68	-66	--	--
Totaal Verzekeringsactiviteiten	38.060	36.096	366	402
Herclassificatie naar voorziening voor personeelsverplichtingen	-30	-29	--	--
Totaal	38.030	36.067	366	402
Samenstelling naar soort contract				
Levensverzekeringsverplichtingen	24.346	24.143	158	167
Nog af te schrijven rentestandkortingen	-500	-489	--	--
Winstdeling, bonussen en kortingen	152	185	--	--
Leven, voor eigen rekening en risico	23.998	23.839	158	167
Levensverzekeringsverplichtingen	12.749	10.839	--	--
Leven, voor rekening en risico polishouders	12.749	10.839	--	--
Premietekorten en lopende risico's	5	11	--	--
Niet-verdiende premies	141	141	3	4
Te betalen schaden	886	945	137	155
Nog niet gemelde schaden (IBNR)	349	387	68	76
Schade	1.381	1.484	208	235
Eliminatie	-68	-66	--	--
Totaal Verzekeringsactiviteiten	38.060	36.096	366	402
Herclassificatie naar voorziening voor personeelsverplichtingen	-30	-29	--	--
Totaal	38.030	36.067	366	402

Verzekeringscontracten hebben overwegend een langlopend karakter. Een deel van de pensioenrechten van medewerkers, met name in achterliggende jaren opgebouwde rechten van voormalige medewerkers van Zürich en NHL, is verzekerd bij REAAL. In de geconsolideerde cijfers van SNS REAAL wordt deze portefeuille opgenomen in de voorziening voor personeelsverplichtingen.

	Bruto		Herverzekering	
	2009	2008	2009	2008
a. Verloop voorziening voor levensverzekeringsverplichtingen				
Balanswaarde begin van het jaar	24.143	16.297	167	187
Herclassificatie portefeuille	-258	--	--	--
Acquisities	--	6.919	--	2
Uitkeringen	-2.204	-2.014	-37	-32
Ontvangen premies	2.088	2.331	41	23
Rentetoevoeging	967	766	9	10
Technisch resultaat	-188	22	-8	-5
Vrijval van kostendekking	-190	-185	-3	--
Overige mutaties	-12	7	-11	-18
Balanswaarde eind van het jaar	24.346	24.143	158	167
			Leven eigen risico	
			2009	2008
b. Verloop nog af te schrijven rentestandkortingen				
Balanswaarde begin van het jaar			489	295
Acquisities			--	78
In het boekjaar verleende kortingen			72	169
Afgeschreven ten laste van het resultaat			-61	-53
Balanswaarde eind van het jaar			500	489
c. Verloop voorziening voor winstdeling, bonussen en kortingen				
Balanswaarde begin van het jaar			185	73
Acquisities			--	85
In het boekjaar verleende winstdeling, bonussen en kortingen			-33	27
Balanswaarde eind van het jaar			152	185
			2009	2008
d. Verloop levensverzekeringsverplichtingen voor rekening en risico polishouders				
Balanswaarde begin van het jaar			10.839	7.390
Herclassificatie portefeuille			258	--
Acquisities			--	4.709
Ontvangen premies			1.460	1.244
Uitkeringen			-690	-586
(Valuta-)koersverschillen			1.259	-1.593
Technisch resultaat			-41	3
Vrijval van kostendekking			-242	-240
Overige mutaties			-94	-88
Balanswaarde eind van het jaar			12.749	10.839
			2009	2008
e. Verloop voorziening voor premietekorten en lopende risico's				
Balanswaarde begin van het jaar	11	5	--	1
Toevoegingen gedurende het jaar	1	2	--	-1
Toegevoegd aan het resultaat	-7	--	--	--
Overige mutaties	--	4	--	--
Balanswaarde eind van het jaar	5	11	--	--

	Bruto		Herverzekering	
	2009	2008	2009	2008
f. Verloop voorziening voor niet-verdiende premies				
Balanswaarde begin van het jaar	141	158	4	5
Toevoegingen gedurende het jaar	141	141	3	5
Toegevoegd aan het resultaat	-141	-150	-4	-3
Overige mutaties	--	-8	--	-3
Balanswaarde eind van het jaar	141	141	3	4
g. Verloop voorziening voor te betalen schaden				
Balanswaarde begin van het jaar	945	1.147	155	269
Verkopen	--	--	--	-18
Gemelde schades, huidige periode	409	451	22	28
Gemelde schades, voorgaande perioden	53	4	-5	-26
Uitgekeerde schades, huidige periode	-272	-240	-13	-12
Uitgekeerde schades, voorgaande perioden	-264	-286	-26	-54
Toegevoegd aan het resultaat	--	-77	-1	-25
Rentetoevoeging	15	16	5	4
Overige mutaties	--	-70	--	-11
Balanswaarde eind van het jaar	886	945	137	155
h. Verloop voorziening voor nog niet gemelde schaden				
Balanswaarde begin van het jaar	387	309	76	58
Toevoegingen gedurende het jaar	284	77	38	5
Toegevoegd aan het resultaat	-322	-66	-46	7
Overige mutaties	--	67	--	6
Balanswaarde eind van het jaar	349	387	68	76

19 Voorziening voor personeelsverplichtingen

In miljoenen euro's	2009	2008
Pensioenverplichtingen	381	359
Overige personeelsverplichtingen	33	30
Totaal	414	389

Pensioenverplichtingen

De pensioenrechten van het grootste deel van de medewerkers van SNS REAAL zijn ondergebracht bij de zelfstandige Stichting Pensioenfonds SNS REAAL. De pensioenregeling waarop medewerkers van SNS REAAL aanspraak maken is een toegezegde bijdrageregeling. SNS REAAL betaalt onder deze regeling een vaste overeengekomen bijdrage aan de Stichting Pensioenfonds. Omdat er verder geen in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting bestaat om extra bijdragen te doen, worden de pensioenaanspraken en de daaraan gerelateerde beleggingen vanaf 2005 niet langer in de balans opgenomen. In 2009 is overeenstemming bereikt over de pensioenpremie voor een volgende periode van vijf jaar van 1 januari 2010 tot en met 31 december 2014.

De opbouw van pensioenrechten van voormalige medewerkers van Zürich, NHL en Regio Bank is ondergebracht bij de Stichting Pensioenfonds. Hetzelfde geldt vanaf 1 januari 2009 voor de opbouw van pensioenaanspraken van de voormalige medewerkers van AXA en Winterthur. De in achterliggende jaren opgebouwde pensioenrechten van deze medewerkers zijn in eigen beheer gehouden bij SNS REAAL. Medewerkers die zijn geboren vóór 1 januari 1950 en die vallen onder de oude pensioenregeling van AXA of Winterthur, blijven actief pensioen opbouwen in de regeling van AXA of Winterthur. Per 1 januari 2010 is ook de opbouw van pensioenrechten van het grootste deel van de medewerkers van Zwitserleven ondergebracht bij de Stichting Pensioenfonds SNS REAAL.

De pensioenaanspraken van de (voormalige) medewerkers van SNS Property Finance, Zwitserleven (tot en met 31 december 2009), DBV en van de medewerkers die achterblijven in de oude regeling van AXA en Winterthur zijn aan te merken als toegezegde pensioenregelingen.

De regeling van SNS Property Finance is ondergebracht bij het ABP als een multi employer plan. De regeling is aan te merken als een toegezegd pensioenregeling en voorziet in de mogelijkheid van pensioenoverdracht. Binnen de ABP-regeling bestaat geen consistente en betrouwbare basis om de verplichtingen, fondsbeleggingen en kosten van de regeling toe te rekenen aan individuele aangesloten werkgevers die deelnemen. Om die reden wordt deze pensioenregeling voor verslaggevingdoeleinden verwerkt als een toegezegde bijdrage regeling. SNS Property Finance heeft als deelnemende onderneming geen contract betreffende de financiële gevolgen van een overschot of een tekort in het fonds. Een surplus of een tekort in de regeling kan daarom geen invloed hebben op het bedrag van toekomstige bijdragen. De mogelijkheid tot wijziging van de premie is van jaar op jaar aanwezig, maar deze zal van geringe omvang zijn.

Pensioenrechten van voormalige AXA medewerkers zijn ondergebracht bij de Stichting Pensioenfonds AXA Verzekeringen. Voor deelnemers die op het moment van de oprichting van het pensioenfonds, d.d. 1 januari 2001, inactief waren en voor bovengenoemde actieve voormalige AXA medewerkers, zijn de rechten via slapende pensioenregelingen ondergebracht bij andere verzekeraars of in eigen beheer gehouden. Deze pensioenverplichtingen en het daaraan gerelateerde, gesepareerde, beleggingsdepot zijn opgenomen in de voorziening.

De pensioenregelingen van Zwitserleven, DBV en het voormalige Winterthur worden uitgevoerd in eigen beheer. Voor deze regelingen wordt in de voorziening voor personeelsverplichtingen de contante waarde van de pensioenaanspraken opgenomen. Dit wordt tevens gedaan voor de opgebouwde rechten van de voormalige medewerkers van Zürich en NHL, als ook voor de voormalige medewerkers van Winterthur die zijn geboren vóór 1 januari 1950. Voor zover de aan de pensioenregeling gerelateerde beleggingen zijn opgenomen in een gesepareerd depot, worden deze gesaldeerd met de verplichtingen. Niet afgezonderde beleggingen zijn opgenomen in de post beleggingen.

In miljoenen euro's	2009	2008
Opbouw van de pensioenverplichtingen		
Contante waarde pensioenaanspraken	612	614
Reële waarde van de beleggingen	285	271
Contante waarde van netto verplichtingen	327	343
Niet-opgenomen actuariële winsten en verliezen	54	16
Totaal	381	359
Verloop contante waarde pensioenaanspraken		
Contante waarde begin van het jaar	614	406
Inbreng verplichtingen acquisitie	--	179
Toename en oprenting	42	39
Aanpassing pensioenregeling (curtailment)	--	--
Uitkeringen	-22	-21
Overige mutaties	3	-3
Verwachte waarde eind van het jaar	637	600
Mutatie niet opgenomen actuariële winsten en verliezen	-25	14
Contante waarde eind van het jaar	612	614
Verloop reële waarde van de beleggingen		
Reële waarde begin van het jaar	271	253
Acquisitie	--	--
Rendement	10	14
Premies	9	14
Uitkeringen	-18	-16
Verwachte waarde eind van het jaar	272	265
Mutatie niet opgenomen actuariële winsten en verliezen	13	6
Reële waarde eind van het jaar	285	271
De belangrijkste actuariële parameters		
Disconteringsvoet	4,9%	5,1%
Verwachte salarisstijging	2,3%	2,5%
Verwacht rendement op beleggingen	3,8%-3,9%	5,5-5,7%
Onderverdeling beleggingen		
Aandelen en vergelijkbare beleggingen	83	56
Vastrentende waarden	169	185
Overig	33	30
Totaal	285	271

Verwacht rendement

Het verwachte rendement wordt bepaald door de rentecurve als referentie te nemen voor het verwachte obligatierendement. Voor aandelen wordt hieraan een risicopremie toegevoegd.

In miljoenen euro's	2009	2008
Verloop overige personeelsverplichtingen		
Balanswaarde begin van het jaar	30	24
Acquisitie	--	4
Dotatie aan overige personeelsverplichtingen	2	3
Overige mutaties	1	-1
Totaal	33	30

20 Overige voorzieningen

In miljoenen euro's	Bank-activiteiten		Verzekerings-activiteiten		Groeps-activiteiten		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Reorganisatievoorziening	33	25	21	5	10	1	64	31
Overige voorzieningen	20	5	17	20	--	--	37	25
Totaal	53	30	38	25	10	1	101	56

De reorganisatievoorziening heeft voornamelijk betrekking op aanvullende besparingsprogramma's.

De overige voorzieningen hebben een overwegend langlopend karakter en zijn voornamelijk gevormd in verband met het risico dat (juridische) claims niet geschikt kunnen worden.

	Reorganisatie-voorziening		Overige voorzieningen		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Verloop						
Balanswaarde begin van het jaar	31	15	25	31	56	46
Herclassificaties	4	--	1	--	5	--
Toevoeging	35	27	19	--	54	27
Ottrekking	-5	-3	-4	-4	-9	-7
Acquisities	--	--	--	5	--	5
Vrijval ten gunste van het resultaat	-1	-6	-3	-7	-4	-13
Overige mutaties	--	-2	-1	--	-1	-2
Balanswaarde eind van het jaar	64	31	37	25	101	56

21 Spaargelden

In miljoenen euro's	2009	2008
Direct opvraagbaar	18.087	12.279
Overige	6.348	9.580
Totaal	24.435	21.859

Spaargelden betreffen saldi van spaarrekeningen, spaardeposito's en termijndeposito's van particulieren. Te betalen rente op spaargelden is opgenomen onder de overige verplichtingen.

22 Overige schulden aan klanten

In miljoenen euro's	Bank-activiteiten		Verzekerings-activiteiten		Groeps-activiteiten		Eliminatie		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Langlopende schulden	3.674	3.568	796	660	299	321	-2.425	-2.452	2.344	2.097
Direct opvraagbare tegoeden	5.942	6.293	--	--	1.255	692	-1.729	-1.077	5.468	5.908
Hypotheekdepots	219	323	23	29	--	--	--	--	242	352
Totaal	9.835	10.184	819	689	1.554	1.013	-4.154	-3.529	8.054	8.357

23 Schulden aan banken

In miljoenen euro's	Bank-activiteiten		Verzekerings-activiteiten		Groeps-activiteiten		Eliminatie		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Direct opvraagbaar	1.357	1.241	2.030	1.676	--	--	-717	-566	2.670	2.351
Deposito's en certificaten	5.762	5.250	2.734	3.000	700	1.276	-730	-1.265	8.466	8.261
Totaal	7.119	6.491	4.764	4.676	700	1.276	-1.447	-1.831	11.136	10.612

De schulden aan banken van verzekeringsactiviteiten bestaan uit verplichtingen uit hoofde van repo-contracten en gestructureerde transacties. Tegenover de verplichtingen uit de gestructureerde transacties staan beleggingen die voor het overgrote deel bestaan uit staatsobligaties met de hoogste rating. Deze schulden zullen op hetzelfde moment als de bijbehorende beleggingen worden afgewikkeld.

24 Overige verplichtingen

In miljoenen euro's	2009	2008
Schulden uit directe verzekering	668	549
Herverzekeraars	-30	-13
Overige belastingen	58	54
Overige schulden	1.157	1.090
Lopende rente	1.159	1.154
Totaal	3.012	2.834

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

In miljoenen euro's	2009	2008
Voorwaardelijke verplichtingen		
Verplichtingen wegens verstrekte borgtochten en garanties	350	428
Verplichtingen uit hoofde van onherroepelijke faciliteiten	1.983	3.614
Terugkoopverplichtingen	1.830	1.830

Om tegemoet te komen aan de wensen van haar klanten biedt SNS REAAL aan leningen gerelateerde producten aan, zoals borgtochten en garanties. De onderliggende waarden van deze producten worden niet als activa of passiva in de balans opgenomen. Voor deze producten heeft het hierboven genoemde bedrag het maximale potentiële kredietrisico van SNS REAAL aan, indien wordt verondersteld dat al haar tegenpartijen hun contractuele verplichtingen niet meer nakomen en alle bestaande zekerheden geen waarde zouden hebben. Garanties betreffen zowel kredietvervangende als niet-kredietvervangende garanties. Naar verwachting zullen de meeste garanties aflopen zonder dat daarop aanspraak wordt gemaakt en zullen zij ook geen toekomstige kasstromen veroorzaken.

De onherroepelijke faciliteiten bestaan voornamelijk uit kredietfaciliteiten die zijn toegezegd aan klanten, maar waarop nog geen beroep is gedaan. Deze faciliteiten zijn toegezegd voor een vastgestelde tijdsduur en tegen een variabel rentepercentage. Voor het merendeel van de onherroepelijke kredietfaciliteiten zijn zekerheden gesteld.

Op een deel van de vorderingen met hypothecaire zekerheid die zijn verkocht of zijn gesecuritiseerd onder het Holland Homes programma, rust een terugkoopverplichting op de renteherzieningsdatum van de vordering. Bij het bepalen van onderstaand vervalschema wordt rekening gehouden met een vervroegd aflossingsrisico op hypotheek van 7% per jaar. Naast een

terugkoopverplichting op renteherzieningsdatum van de vordering wordt ook aangenomen dat op put date de Holland Homes transacties worden teruggekocht. Dit is meegenomen in de vervalkalender.

In miljoenen euro's	2009	2008
Vervalschema terugkoopverplichtingen		
Korter dan één jaar	149	43
Van één tot vijf jaar	411	508
Vijf jaar of meer	1.270	1.279
Totaal	1.830	1.830

Garantie- en compensatiestelsels

Per 1 januari 2007 is de Wet op het financieel toezicht (Wft) van kracht geworden. Onderdeel hiervan is het depositogarantiestelsel, de opvolger van de Collectieve Garantieregeling. Onder het depositogarantiestelsel hebben rekeninghouders een garantie op hun tegoeden op betaal- en spaarrekeningen. Per 7 oktober 2008 is de garantie (tijdelijk) gemaximeerd op € 100.000 per rekeninghouder. Voor die datum was de garantie gemaximeerd op € 38.000 per rekeninghouder.

Met het van kracht worden van de Wft is ook het beleggerscompensatiestelsel geactualiseerd. Dit stelsel voorziet in een vergoeding tot een maximum van € 20.000 per rekeninghouder. Indien bij betalingsonmacht van een kredietinstelling onvoldoende middelen resterend om aan de rekeninghouders van de betrokken instelling de gegarandeerde bedragen (geheel) te vergoeden, keert DNB het restant tot aan voormelde maxima uit.

Dit totaalbedrag wordt vervolgens door de banken, waaronder die behorend tot SNS REAAL, volgens een omslagstelsel aan DNB vergoed.

Nederlandse Herverzekeringsmaatschappij voor Terrorismeschaden

SNS REAAL zal in 2010 voor 7,15% (2009: 7,47%) deelnemen aan de Nederlandse Herverzekeringsmaatschappij voor Terrorismeschaden N.V.

Earn-out regeling NHL

Uit hoofde van de acquisitie van NHL in 2005 is er contractueel bepaald dat een significant deel van zowel de positieve als negatieve uitloopresultaten over een periode van vijf jaar van de schade verzekeringsportefeuille per 31 december 2004 ten gunste of ten laste van de voormalig eigenaar komt.

Huurverplichtingen

De toekomstige huurverplichtingen uit hoofde van operational leasecontracten zijn per 31 december als volgt:

In miljoenen euro's	2009	2008
Toekomstige minimale leasebetalingen op grond van niet opzegbare operationele leases		
Korter dan één jaar	32	28
Van één tot vijf jaar	55	58
Vijf jaar of meer	3	3
Totaal	90	89

Juridische procedures

SNS REAAL is betrokken bij rechtszaken. Hoewel het niet mogelijk is de uitkomst van lopende of dreigende juridische procedures te voorspellen, is de Raad van Bestuur van mening – op grond van de informatie die thans beschikbaar is en na raadpleging van juridische adviseurs – dat het onwaarschijnlijk is dat de uitkomsten hiervan materieel nadelige gevolgen zullen hebben voor de financiële positie of bedrijfsresultaten van SNS REAAL.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Partijen worden als verbonden beschouwd wanneer één partij bij de besluitvorming over financiële of operationele kwesties zeggenschap of invloed van betekenis kan uitoefenen over de andere partij. SNS REAAL onderhoudt in het kader van haar gewone bedrijfsvoering verschillende soorten normale zakelijke relaties met verbonden ondernemingen en partijen, vooral op het gebied van verzekeringen, bancaire activiteiten en vermogensbeheer. Andere verbonden partijen van SNS REAAL zijn het Ministerie van Financiën, deelnemingen, niet geconsolideerde deelnemingen, joint ventures en het topkader inclusief naaste familieleden. Transacties met verbonden partijen hebben plaatsgevonden op marktconforme voorwaarden.

Transacties met verbonden partijen

Op 30 november 2009 is voor € 250 miljoen aan core tier 1 capital securities ingekocht bij verbonden partijen. De € 250 miljoen bestaat uit € 65 miljoen core tier 1 capital securities die waren geplaatst bij Stichting Beheer SNS REAAL en uit € 185 miljoen core tier 1 capital securities die waren geplaatst bij de Nederlandse Staat.

Door de Stichting Beheer SNS REAAL is voor € 10 miljoen geparticipeerd in de aandelenemissie van SNS REAAL op 29 september 2009.

Bij de transacties met verbonden partijen is voldaan aan Best Practice bepalingen II.3.2, II.3.3, II.3.4, III.6.1, III.6.3 en III.6.4.

Transacties tussen SNS REAAL en Stichting Beheer SNS REAAL

In miljoenen euro's	2009	2008
Aandelen B	--	600
Securities capital	-65	500
Dividend	--	-128
Coupon	--	-2
Aandelenemissie september 2009	10	--

Het dividend in enig jaar bestaat uit het slotdividend van het voorgaande jaar en het interim dividend van het boekjaar.

Transacties tussen SNS REAAL en de Nederlandse Staat

In miljoenen euro's	2009	2008
Securities capital	-185	750
Coupon	-7	-32

Transacties met het topkader van SNS REAAL

De samenstelling van het topkader van SNS REAAL is gewijzigd. In 2008 bestond het topkader uit de leden van de Raad van Bestuur van SNS REAAL en de directieleden van SNS Bank en REAAL Verzekeringen (in totaal: 17 personen). Vanaf 2009 bestaat het topkader uit de leden van de Raad van Bestuur van SNS REAAL, de CIO, de Directeur P&O en de directie van de bedrijfsonderdelen (SNS Retail Bank, SNS Property Finance, REAAL en Zwitserleven), in totaal 30 personen. De kosten voor ad interim directieleden zijn ook opgenomen.

In miljoenen euro's	2009	2008
Beloning		
Vaste beloning	7.700	4.664
Bonus:		
- lange termijn	--	268
- lange termijn: amortisatie eerdere toekenningen	153	113
- overig	3.499	2.093
Pensioen en overige beloningselementen	1.581	1.078
Totaal	12.933	8.216

Naast korte termijn variabele beloning zijn in 2009 beëindigingsvergoedingen, retentiebonussen, een prestatiebonus en een vergoeding voor verhuiskosten uitgekeerd. De in 2008 uitgekeerde overige variabele beloning betreft met name een sign-on bonus en beëindigingsvergoedingen.

In duizenden euro's	Openstaand per 31 december		Gemiddelde rentevoet		Aflossingen		Verstrekkingen	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Leningen aan het topkader								
Hypothecaire geldleningen	9.847	5.514	3,96%	4,28%	11	39	1.039	2.589

Transacties met individuele leden van de Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen van SNS REAAL zijn verder toegelicht in het Bericht van de Raad van Commissarissen. Deze informatie maakt onderdeel uit van de geconsolideerde jaarrekening.

Toelichting op de geconsolideerde winst- en verliesrekening

Baten

25 Rentemarge

In miljoenen euro's	2009	2008
Rentebaten	2.736	3.836
Rentelasten	2.003	2.986
Rentemarge	733	850

Rentebaten

Onder rentebaten zijn opgenomen opbrengsten die voortvloeien uit het uitlenen van gelden en daarmee samenhangende transacties, alsmede hiermee verband houdende provisies en andere baten die het karakter hebben van rente. Ook zijn hieronder verantwoord de resultaten uit de derivaten voor zover deze zijn afgesloten ter beperking van het renterisico op de afgedekte financiële instrumenten.

	2009	2008
Samenstelling rentebaten		
Hypotheek	1.853	2.508
Vastgoedfinancieringen	538	766
Overige vorderingen op klanten	140	146
Vorderingen op banken	58	232
Beleggingen	147	184
Totaal	2.736	3.836

De verantwoorde rentebaten op voorziene leningen bedragen € 64 miljoen (2008: € 29 miljoen).

Rentelasten

Onder rentelasten zijn opgenomen kosten voortvloeiend uit het lenen van gelden en daarmee samenhangende transacties alsmede andere lasten die het karakter van rente hebben.

	2009	2008
Samenstelling rentelasten		
Schuldbewijzen	721	1.664
Participatiecertificaten en achtergestelde schulden	75	86
Spaargelden	916	811
Schulden aan klanten	184	274
Schulden aan banken	107	151
Totaal	2.003	2.986

26 Netto premie-inkomen

Het netto premie-inkomen betreft de verzekeringspremies na aftrek van herverzekeringspremies.

In miljoenen euro's	Eigen rekening		Rekening en risico polishouders		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Periodieke premies REAAL Leven	748	767	764	808	1.512	1.575
Periodieke premies Zwitserleven	278	122	418	212	696	334
Totaal bruto periodieke premies leven	1.026	889	1.182	1.020	2.208	1.909
Premies koopsommen REAAL Leven	741	1.227	46	109	787	1.336
Premies koopsommen Zwitserleven	321	215	232	115	553	330
Totaal bruto premies koopsommen leven	1.062	1.442	278	224	1.340	1.666
Totaal bruto premies	2.088	2.331	1.460	1.244	3.548	3.575
Herverzekeringspremies REAAL Leven en Zwitserleven	41	23	--	--	41	23
Totaal netto premie-inkomen leven	2.047	2.308	1.460	1.244	3.507	3.552
Netto premie-inkomen schade					747	750
Totaal netto premie-inkomen					4.254	4.302
Periodieke premies leven						
Individueel:						
Zonder winstdeling	488	487	416	820	904	1.307
Met winstdeling	267	257	422	2	689	259
	755	744	838	822	1.593	1.566
Collectief:						
Zonder winstdeling	5	8	326	182	331	190
Met winstdeling	266	137	18	16	284	153
	271	145	344	198	615	343
Totaal bruto periodieke premies leven	1.026	889	1.182	1.020	2.208	1.909
Premies koopsommen leven						
Individueel:						
Zonder winstdeling	656	1.129	44	105	700	1.234
Met winstdeling	317	181	--	--	317	181
	973	1.310	44	105	1.017	1.415
Collectief:						
Zonder winstdeling	11	13	228	110	239	123
Met winstdeling	78	119	6	9	84	128
	89	132	234	119	323	251
Totaal bruto premies koopsommen leven	1.062	1.442	278	224	1.340	1.666
	Bruto		Herverzekering		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Schadeverzekering						
Brand	221	216	18	17	203	199
Ziekte en ongevallen	137	128	6	5	131	123
Motorrijtuigen	268	289	8	6	260	283
Transport	77	68	9	8	68	60
Overige branches	111	108	26	23	85	85
Netto premie-inkomen schade	814	809	67	59	747	750

27 Netto provisie en beheervergoedingen

Onder deze post zijn opgenomen de vergoedingen uit hoofde van verrichtte dienstverlening, voor zover deze niet het karakter van rente hebben.

In miljoenen euro's	Bank-activiteiten		Verzekerings-activiteiten		Groeps-activiteiten		Eliminatie		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Inkomsten uit provisie en beheervergoedingen:										
- Betalingsverkeer	40	35	1	--	--	--	--	--	41	35
- Effectenbedrijf	21	23	2	1	--	--	--	--	23	24
- Assurantiebedrijf	25	29	18	23	--	--	-17	-20	26	32
- Beheervergoedingen	50	54	23	48	40	35	-40	-38	73	99
- Overige activiteiten	--	11	57	26	--	--	--	--	57	37
	136	152	101	98	40	35	-57	-58	220	227
Verschuldigde provisie en beheervergoedingen	37	36	23	30	5	4	-33	-45	32	25
Totaal	99	116	78	68	35	31	-24	-13	188	202

28 Resultaat deelnemingen

Hieronder wordt het aandeel in het resultaat van geassocieerde deelnemingen opgenomen. Het positieve resultaat over het boekjaar van € 13 miljoen wordt veroorzaakt door de winsten van deelnemingen ter waarde van € 15 miljoen en afwaarderingen van joint ventures ter waarde van € 2 miljoen. In 2008 betrof het resultaat deelnemingen van € 13 miljoen negatief afwaarderingen op de deelnemingen (€ 12 miljoen) en op de joint ventures (€ 1 miljoen).

29 Resultaat uit beleggingen

In miljoenen euro's	Reële waarde via de winst- en verliesrekening		Voor verkoop beschikbaar	Gehouden tot einde looptijd	Leningen en vorderingen	Vastgoed-beleggingen	Totaal
	Handels-doeleinden	Aan-gewezen					
2009							
Bankactiviteiten	71	--	90	--	--	--	161
Verzekeringsactiviteiten	--	38	1.026	--	623	8	1.695
Groepsactiviteiten	--	--	21	--	92	6	119
Eliminaties	--	-1	-19	--	-198	-10	-228
Totaal	71	37	1.118	--	517	4	1.747
2008							
Bankactiviteiten	27	-2	22	--	--	1	48
Verzekeringsactiviteiten	--	4	424	178	589	24	1.219
Groepsactiviteiten	--	--	--	--	127	--	127
Eliminaties	--	-1	--	--	-185	-2	-188
Totaal	27	1	446	178	531	23	1.206

	Reële waarde via de winst- en verliesrekening		Voor verkoop beschik- baar	Gehouden tot einde looptijd	Leningen en vorderingen	Vastgoed- beleggingen	Totaal
	Handels- doeleinden	Aan- gewezen					
Verdeling resultaat uit beleggingen 2009							
Rente	--	64	865	--	517	--	1.446
Dividend	--	--	45	--	--	--	45
Huur	--	--	--	--	--	14	14
	--	64	910	--	517	14	1.505
Gerealiseerde waardeveranderingen	71	-44	209	--	--	5	241
Ongerealiseerde waardeveranderingen	--	17	-1	--	--	-15	1
	71	-27	208	--	--	-10	242
Totaal	71	37	1.118	--	517	4	1.747
Verdeling resultaat uit beleggingen 2008							
Rente	--	26	499	178	531	--	1.234
Dividend	--	--	99	--	--	--	99
Huur	--	--	--	--	--	19	19
	--	26	598	178	531	19	1.352
Gerealiseerde waardeveranderingen	30	31	-158	--	--	--	-97
Ongerealiseerde waardeveranderingen	-3	-56	6	--	--	4	-49
	27	-25	-152	--	--	4	-146
Totaal	27	1	446	178	531	23	1.206

Onder de huur uit hoofde van vastgoedbeleggingen zijn zowel de huuropbrengsten als de direct daaraan toewijsbare operationele lasten opgenomen. De operationele lasten bedragen € 4 miljoen (2008: € 5 miljoen).

De verantwoorde rentebaten op afgewaardeerde beleggingen bedragen € 1 miljoen (2008: € 1 miljoen).

30 Resultaat uit beleggingen voor rekening en risico van polishouders

In miljoenen euro's	2009	2008
Rente	117	85
Dividend	190	79
	307	164
Waardeveranderingen	1.027	-1.885
Totaal	1.334	-1.721

31 Resultaat financiële instrumenten

In miljoenen euro's	Bank-activiteiten		Verzekerings-activiteiten		Groeps-activiteiten		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Resultaat derivaten aangehouden voor cash flow hedge accounting:								
- Koersresultaat overgeboekt uit eigen vermogen	--	--	2	1	--	--	2	1
- Renteresultaat overgeboekt uit het eigen vermogen	--	--	2	1	--	--	2	1
Marktwaaarde mutatie derivaten aangehouden voor fair value hedge accounting:								
- Marktwaaarde mutatie afdekkingsinstrument	-274	-1.164	-9	-2	--	--	-283	-1.166
- Marktwaaarde mutatie afgedekte positie toe te rekenen aan het afgedekte risico	305	1.162	12	2	--	--	317	1.164
Marktwaaarde mutatie derivaten aangehouden in het kader van balansbeheer niet te classificeren voor hedge accounting	-2	-9	-100	-100	--	--	-102	-109
Marktwaaarde mutatie derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden	--	-4	-1	--	--	--	-1	-4
Marktwaaarde mutatie derivaten overige	--	--	3	46	--	--	3	46
Opties op aandelen	--	--	76	189	--	-3	76	186
Verkoop kredieten	-12	--	--	--	--	--	-12	--
Terugkoop schuldinstrumenten	152	36	--	--	27	--	179	36
Totaal	169	21	-15	137	27	-3	181	155

SNS Property Finance heeft kredieten verkocht aan derden waarop een verlies is gemaakt van € 12 miljoen.

In 2009 hebben binnen de bankactiviteiten inkooptransacties plaatsgevonden op schuldbewijzen uitgegeven onder het securitisatieprogramma Hermes. Hierop is een positief bruto inkoopresultaat behaald van € 46 miljoen (2008: € 22 miljoen). Op de inkooptransacties van eigen SNS Bank schuldbewijzen is in 2009 een inkoopresultaat behaald van € 55 miljoen (2008: € 14 miljoen). In 2009 heeft een ruiltransactie plaatsgevonden waarbij bestaande achtergestelde obligaties die kwalificeren als core tier 1 kapitaal uitgegeven door SNS Bank en SNS REAAL zijn omgewisseld voor een nieuwe door SNS Bank uitgegeven achtergestelde obligatie. Deze transactie leidde tot een positief bruto transactie resultaat van € 51 miljoen bij de bankactiviteiten en € 27 miljoen bij de groepsactiviteiten.

32 Overige operationele opbrengsten

Onder deze post zijn opgenomen de opbrengsten uit effecten, valutaresultaten, alsmede alle baten die niet onder andere posten kunnen worden verantwoord.

Lasten

33 Verzekeringstechnische lasten

Onder verzekeringstechnische lasten zijn opgenomen: uitkeringen, afkopen, schaden, schadebehandelingskosten en wijzigingen van verzekeringscontracten. Verder zijn hierin begrepen winstdeling en kortingen.

In miljoenen euro's	2009	2008
Levensverzekeringslasten:		
- Uitkeringen en afkopen voor eigen rekening	2.265	2.065
- Wijziging levensverzekeringsverplichtingen voor eigen rekening bruto	437	899
- Wijziging levensverzekeringsverplichtingen voor eigen rekening herverzekering	9	22
- Winstdeling en kortingen	160	27
	2.871	3.013
Schadeverzekeringslasten:		
- Schaden voor eigen rekening	498	460
- Wijziging voorziening te betalen schaden	-41	-114
- Wijziging voorziening nog niet gemelde schaden	-30	67
- Overige technische lasten	9	-3
Totaal	3.307	3.423

In de uitkeringen en afkopen voor eigen rekening is een bedrag aan afschrijvingen op VOBA begrepen van € 98 miljoen (2008: € 86 miljoen). In de winstdeling en kortingen is een bedrag aan afschrijvingen rentestandkortingen begrepen van € 66 miljoen (2008: € 21 miljoen).

Onder verzekeringstechnische lasten is in 2008 een bedrag van € 104 miljoen verwerkt inzake compensatie van houders van beleggingspolissen. In 2009 is een bedrag van € 28 miljoen opgenomen, bestaande uit oprenting en de opbouw van rechten voor deze compensatie.

34 Lasten voor rekening en risico van polishouders

Onder lasten voor rekening en risico van polishouders zijn opgenomen: uitkeringen, afkopen en wijzigingen van verzekeringscontracten. Tevens zijn hierin begrepen winstdeling en kortingen voor deze polishouders.

In miljoenen euro's	2009	2008
Levensverzekeringslasten:		
- Uitkeringen en afkopen voor rekening en risico van polishouders	690	586
- Wijziging levensverzekeringsverplichtingen voor rekening en risico van polishouders	1.736	-1.228
Totaal	2.426	-642

35 Acquisitiekosten verzekeringsactiviteiten

In miljoenen euro's	Verzekerings-activiteiten		Eliminatie		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Levensverzekeringen						
REAAAL Leven	162	183	-5	-6	157	177
Zwitserleven	17	11	--	--	17	11
Schadeverzekeringen						
REAAAL Schade	206	203	--	--	206	203
Herverzekering	-16	-12	--	--	-16	-12
REAAAL Overig	-2	-3	--	--	-2	-3
Totaal	367	382	-5	-6	362	376

Acquisitiekosten zijn inclusief afschrijvingen op geactiveerde externe acquisitiekosten voor een bedrag van € 113 miljoen (2008: € 111 miljoen).

36 Bijzondere waardeverminderingen

In miljoenen euro's	Waarde-verminderingen		Terugnemingen		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Immateriële vaste activa	65	7	--	--	65	7
Materiële vaste activa	9	34	--	--	9	34
Geassocieerde deelnemingen	20	5	--	--	20	5
Beleggingen	264	781	--	--	264	781
Vastgoedprojecten	50	7	--	--	50	7
Vorderingen op klanten	475	190	37	45	438	145
Vorderingen op banken	3	41	2	--	1	41
Totaal	886	1.065	39	45	847	1.020

In de groepsactiviteiten is een waardevermindering van € 22 miljoen opgenomen betreffende de belegging Van Lanschot N.V.

37 Personeelskosten

In miljoenen euro's	Bank-activiteiten		Verzekerings-activiteiten		Groeps-activiteiten		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Salarissen	195	188	187	175	55	48	437	411
Pensioenkosten	39	34	47	47	11	11	97	92
Sociale lasten	20	23	22	22	5	5	47	50
Overige personeelskosten	88	135	57	97	35	29	180	261
Totaal	342	380	313	341	106	93	761	814

Overige personeelskosten bestaan grotendeels uit kosten van tijdelijk ingehuurd personeel, het wagenpark, reiskosten en opleidingskosten.

De overige personeelskosten bestaan voor € 14 miljoen (2008: € 14 miljoen) aan kosten uit hoofde van lease- en sublease verplichtingen voor het wagenpark.

De beloning van de individuele leden van de Raad van Bestuur en leden van de Raad van Commissarissen is toegelicht in het Bericht van de Raad van Commissarissen.

	2009	2008
Splitsing pensioenkosten		
Pensioenregelingen op basis van vaste toezeggingen	19	16
Pensioenregelingen op basis van beschikbare premies	78	76
Totaal	97	92
Samenstelling pensioenkosten		
Pensioenpremies	81	78
Deelnemersbijdrage	-14	-11
Dotatie aan overige personeelsverplichtingen	2	4
Oprenting contante waarde verplichtingen	40	35
Rendement op fondsbeleggingen	-12	-14
Totaal	97	92

Alle medewerkers zijn in dienst van SNS REAAL N.V. In de tabel hieronder is aangegeven bij welk onderdeel.

	2009	2008
Gemiddeld aantal medewerkers op basis van fulltime equivalenten		
Bankactiviteiten	3.270	3.212
Verzekeringsactiviteiten	3.469	3.358
Groepsactiviteiten	781	717
Totaal	7.520	7.287

38 Overige operationele lasten

In miljoenen euro's	Bank-activiteiten		Verzekerings-activiteiten		Groeps-activiteiten		Eliminatie		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Huisvestingskosten	62	60	39	32	-38	-36	-11	--	52	56
Automatiseringskosten	26	22	27	26	19	12	-7	-2	65	58
Kosten marketing en public relations	23	29	10	19	2	1	--	-4	35	45
Kosten externe adviseurs	19	10	13	14	19	14	--	--	51	38
Overige kosten	120	67	51	41	-6	1	-12	-11	153	98
Totaal	250	188	140	132	-4	-8	-30	-17	356	295

De overige kosten bestaan voor € 23 miljoen (2008: € 29 miljoen) aan kosten uit hoofde van lease- en sublease verplichtingen.

Onder de overige kosten is voor € 38 miljoen (2008: € 7 miljoen) verantwoord voor de bijdrage van SNS Retail Bank in het depositogarantiestelsel. Deze bijdrage is in 2009 grotendeels het gevolg van het faillissement van DSB. Verder heeft € 13 miljoen van de overige kosten betrekking op een voorziening die SNS Retail Bank heeft genomen in verband met een aanbod tot compensatie aan beleggers voor verliezen op buitenlandse investeringsfondsen.

39 Overige rentelasten

Hieronder zijn opgenomen aan het boekjaar toe te rekenen rentelasten die verband houden met niet-bancaire activiteiten.

In miljoenen euro's	Verzekerings-activiteiten		Groeps-activiteiten		Eliminatie		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Obligatieleningen	43	121	37	51	--	-1	80	171
Onderhandse leningen	87	132	52	39	-130	-103	9	68
Rente depot herverzekeraars	22	24	--	--	--	--	22	24
Overige rentelasten en kosten beleggingen	145	52	33	69	-29	-10	149	111
Totaal	297	329	122	159	-159	-114	260	374

40 Belastingen

In miljoenen euro's	2009	2008
Verschuldigde winstbelasting:		
- Verslagjaar	70	-204
- Correcties voorgaande jaren	6	-7
Uitgestelde belasting:		
- Ontstaan en afwikkeling van tijdelijke verschillen	-47	3
Totaal	29	-208
Aansluiting tussen het nominale en effectieve belastingpercentage:		
- Resultaat voor belasting	51	-728
- Nominaal belastingpercentage	25,5%	25,5%
Nominaal belastingbedrag	13	-186
Effect deelnemingsvrijstelling	-12	-16
Afwikkeling tijdelijke verschillen	--	-1
Correcties voorgaande jaren (inclusief vrijval belastingvoorziening)	6	-7
Overige fiscale faciliteiten	22	2
Totaal	29	-208
Effectief belastingpercentage	56,6%	28,6%

41 Netto resultaat beëindigde bedrijfsactiviteiten

Het resultaat uit beëindigde bedrijfsactiviteiten is nihil. In 2008 betrof dit een resultaat van € 22 miljoen uit de verkoop van Swiss Life België.

42 Netto resultaat per aandeel / core tier 1 capital security

In miljoenen euro's	2009	2008
Netto resultaat	17	-504
Toewijsbaar aan gewone aandelen	10	-504
Toewijsbaar aan aandelen B	--	--
Toewijsbaar aan core tier 1 capital securities Stichting Beheer SNS REAAL	--	--
Toewijsbaar aan core tier 1 capital securities Nederlandse Staat	7	--

	Gewone aandelen		Aandelen B		Capital securities			
			Stichting Beheer		Stichting Beheer		Nederlandse Staat	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Aantal uitgegeven aandelen / capital securities								
Uitgegeven per 1 januari	261.472.608	261.472.608	6	--	5.000.000	--	142.857.140	--
Uitgegeven in het boekjaar	26.147.259	--	--	6	--	5.000.000	--	142.857.140
Ingekocht in het boekjaar	--	--	--	--	-650.000	--	-35.238.095	--
Uitgegeven per 31 december	287.619.867	261.472.608	6	6	4.350.000	5.000.000	107.619.045	142.857.140
Gewogen gemiddeld aantal verwaterde aandelen / capital securities								
Gewogen gemiddeld aantal uitgegeven aandelen / capital securities op 31 december	268.209.369	261.488.582	6,00	4,11	4.943.014	286.885	139.767.773	8.196.721
Effect van verstrekte gewone aandelen langetermijn-bonusplan Raad van Bestuur	--	6.185	--	--	--	--	--	--
Effect van conversierecht capital securities (jaar 2012)	139.767.773	8.196.721	--	--	--	--	--	--
Gewogen gemiddeld aantal verwaterde aandelen / capital securities op 31 december	407.977.142	269.691.488	6,00	4,11	4.943.014	286.885	139.767.773	8.196.721
Resultaat per aandeel / capital securities								
Netto resultaat per gewogen gemiddeld aantal uitgegeven aandelen / capital securities	0,03	-1,93	--	--	--	--	0,05	--
Netto resultaat per gewogen gemiddeld aantal verwaterde aandelen / capital securities	0,03	-1,93	--	--	--	--	0,05	--

De capital securities van de Nederlandse Staat kunnen worden geconverteerd naar gewone aandelen. Dit conversierecht leidt in het boekjaar 2009 niet tot verwatering (antiverwaterend).

De dividenduitkeringen op capital securities Nederlandse Staat komen ten laste van de winstverdeling. De aandelen B en capital securities van de Stichting Beheer SNS REAAL kennen geen winst per aandeel of capital securities in 2009, omdat er geen dividend uitgekeerd wordt aan gewone aandeelhouders.

Zie het hoofdstuk Kapitaalstructuur van het jaarverslag voor een verdere toelichting op het kapitaal van SNS REAAL.

Utrecht, 10 maart 2010

Raad van Commissarissen

R. Zwartendijk (voorzitter)
H.M. van de Kar (vice-voorzitter)
C.M. Insinger
S.C.J.J. Kortmann
R.J. van de Kraats
J.E. Lagerweij
H. Muller
J.A. Nijhuis
H.W.P.M.A. Verhagen
L.J. Wijngaarden

Raad van Bestuur

R.R. Latenstein (voorzitter)
M.W.J. Hinssen
F.K.V. Lamp
D.J. Okhuijsen

Enkelvoudige balans

Voor resultaatverdeling en in miljoenen euro's	2009	2008
Activa		
Immateriële vaste activa	17	17
Materiële vaste activa	5	6
Deelnemingen in groepsmaatschappijen 1	5.698	5.540
Vorderingen op groepsmaatschappijen 2	1.844	2.151
Beleggingen 3	77	99
Derivaten 4	16	28
Uitgestelde belastingvorderingen	14	12
Vorderingen op banken	15	13
Vennootschapsbelasting	22	42
Overige vorderingen en overlopende activa	116	171
Kas en kasequivalenten	414	2
Totaal activa	8.238	8.081
Passiva		
Eigen vermogen: 5		
- Geplaatst Aandelenkapitaal	469	426
- Agioreserve	1.363	1.275
- Reële waardereserve	--	-18
- Wettelijke reserve deelnemingen	804	478
- Overige reserves	1.397	2.198
- Onverdeelde winst	10	-736
	4.043	3.623
Securities capital	999	1.249
Achtergestelde schulden 6	600	720
Aansprakelijk vermogen	5.642	5.592
Schuldbewijzen 7	398	285
Voorziening voor personeelsverplichtingen	43	41
Overige voorzieningen	10	--
Derivaten	4	20
Overige schulden aan klanten 8	1.309	751
Schulden aan banken 9	700	1.265
Overige verplichtingen	132	127
Totaal passiva	8.238	8.081

De bij de balansposten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de enkelvoudige balans beginnende op bladzijde 244.

Enkelvoudige winst- en verliesrekening

In miljoenen euro's	2009	2008
Resultaat groepsmaatschappijen na belasting	91	-466
Overige resultaten na belasting	-74	-38
Netto resultaat	17	-504

Grondslagen voor de enkelvoudige jaarrekening

SNS REAAL stelt de vennootschappelijke jaarrekening op in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van artikel 402, Boek 2 BW. Op basis hiervan wordt in de winst- en verliesrekening slechts het resultaat uit deelnemingen na aftrek van de belastingen daarover als afzonderlijke post vermeld. Hierbij is gebruik gemaakt van de door artikel 2:362 lid 8 BW geboden mogelijkheid om in de vennootschappelijke jaarrekening de grondslagen van waardering en resultaatbepaling toe te passen die in de geconsolideerde jaarrekening worden gehanteerd. Voor een beschrijving van deze grondslagen wordt verwezen naar de toelichting op de grondslagen voor de geconsolideerde jaarrekening op pagina 119 en verder.

Voor zover posten in de enkelvoudige balans niet zijn toegelicht, wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans vanaf pagina 207 en verder.

Het overzicht als bedoeld in de artikelen 379 en 414, Boek 2 BW, is gedeponeerd bij het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Utrecht.

Deelnemingen in groepsmaatschappijen zijn vennootschappen of andere entiteiten waarvan SNS REAAL direct of indirect het financiële en operationele beleid kan bepalen, en waar SNS REAAL zeggenschap heeft. De deelnemingen in groepsmaatschappijen worden gewaardeerd volgens de netto vermogenswaarde.

Wijzigingen in de balanswaarde bij deelnemingen in groepsmaatschappijen als gevolg van mutaties in de herwaarderings-, cash flow-, reële waarde- of winstdelingsreserve van de deelnemingen worden in de wettelijke reserve deelnemingen verantwoord, welke is begrepen in het eigen vermogen. Wijzigingen in de balanswaarde uit hoofde van overeenkomstig de grondslagen van SNS REAAL verantwoorde resultaten van de deelnemingen worden in de winst-en-verliesrekening verantwoord. Andere wijzigingen in de balanswaarde van de deelnemingen, voor zover niet het gevolg van wijzigingen van het aandelenkapitaal, worden verantwoord onder wettelijke reserve deelnemingen, welke is begrepen in het eigen vermogen.

Er wordt een wettelijke reserve gevormd voor de in de balans geactiveerde kosten van onderzoek en ontwikkeling van software en voor de geactiveerde interne acquisitiekosten.

Onder kas en kasequivalenten zijn begrepen de direct en niet-direct opeisbare tegoeden bij DNB, tegoeden van de verzekeringsactiviteiten bij de overige banken en vorderingen van de bankactiviteiten op kredietinstellingen met een resterende looptijd korter dan één maand.

Toelichting op de enkelvoudige balans

Activa

1 Deelnemingen in groepsmaatschappijen

In miljoenen euro's	2009	2008
SNS Bank N.V.	2.424	2.395
REAAAL Verzekeringen N.V.	3.287	3.143
Overig	-13	2
Totaal	5.698	5.540
Verloop		
Balanswaarde begin van het jaar	5.540	4.172
Acquisitie	--	8
Terugstorting kapitaal	-251	--
Kapitaalstorting	257	1.936
Herwaarderingen	292	241
Resultaat	91	-466
Ontvangen dividend	-231	-351
Balanswaarde eind van het jaar	5.698	5.540

2 Vorderingen op groepsmaatschappijen

In miljoenen euro's	2009	2008
Vorderingen naar resterende looptijd:		
- Korter dan drie maanden	504	11
- Van drie maanden tot één jaar	--	200
- Van één tot vijf jaar	200	700
- Langer dan vijf jaar	1.140	1.240
Totaal	1.844	2.151

3 Beleggingen

In miljoenen euro's	2009	2008
Beleggingen voor verkoop beschikbaar	77	99
Verloop		
Balanswaarde begin van het jaar	99	136
Aankopen en verstrekkingen	--	10
Herwaarderingen	-22	-47
Balanswaarde eind van het jaar	77	99

4 Derivaten

In miljoenen euro's	Positieve waarde		Negatieve waarde		Totaal	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Derivaten aangehouden voor fair value hedging	16	28	4	20	12	8
					2009	2008
Verloop						
Balanswaarde begin van het jaar					8	-6
Waardeveranderingen					6	6
Valuta koersverschillen					-2	6
Overige mutaties					--	2
Balanswaarde eind van het jaar					12	8

5 Eigen vermogen

In miljoenen euro's	Geplaatst kapitaal gewone aandelen & aandelen B	Agioreserve gewone aandelen & aandelen B	Reële waardereserve	Wettelijke reserve deelnemingen	Overige reserves	Onverdeelde winst	Eigen vermogen toe te schrijven aan aandeelhouders	Securities Capital
Stand per 1 januari 2009	426	1.275	-18	478	2.198	-736	3.623	1.249
Overboeking netto resultaat 2008	--	--	--	--	-504	504	--	--
Overboeking uitgekeerd slotdividend 2007	--	--	--	--	-120	120	--	--
Overboeking uitgekeerd interimdividend 2008	--	--	--	--	-112	112	--	--
	--	--	--	--	-736	736	--	--
Ongerealiseerde herwaarderingen uit hoofde van cash flow hedges	--	--	--	8	--	--	8	--
Uitgesteld renteresultaat uit hoofde van cash flow hedges	--	--	--	2	--	--	2	--
Ongerealiseerde herwaarderingen	--	--	-22	334	--	--	312	--
Bijzondere waardeverminderingen	--	--	40	82	--	--	122	--
Realisatie van herwaarderingen via de winst- en verliesrekening	--	--	--	-165	--	--	-165	--
Mutatie winstdelingsreserve	--	--	--	--	--	--	--	--
Overige mutaties	--	--	--	65	-65	--	--	--
Rechtstreekse mutaties in het eigen vermogen	--	--	18	326	-65	--	279	--
Netto resultaat 2009	--	--	--	--	--	17	17	--
Totaal resultaat 2009	--	--	18	326	-65	17	296	--
Aandelenemissie	43	92	--	--	--	--	135	--
Inkoop securities capital	--	--	--	--	--	--	--	-250
Kosten met betrekking tot emissie	--	-4	--	--	--	--	-4	--
Uitgekeerde coupon op securities capital	--	--	--	--	--	-7	-7	--
Uitgekeerd (interim) dividend	--	--	--	--	--	--	--	--
Transacties met aandeelhouders en houders van securities capital	43	88	--	--	--	-7	124	-250
Totaal mutaties eigen vermogen 2009	43	88	18	326	-801	746	420	-250
Stand per 31 december 2009	469	1.363	--	804	1.397	10	4.043	999

In miljoenen euro's	Geplaatst kapitaal gewone aandelen & aandelen B	Agioreserve gewone aandelen & aandelen B	Reële waarde reserve	Wettelijke reserve deelnemingen	Overige reserves	Onverdeelde winst	Eigen vermogen toe te schrijven aan aandeelhouders	Securities Capital
Stand per 1 januari 2008	426	675	19	185	1.912	371	3.588	--
Overboeking netto resultaat 2007	--	--	--	--	465	-465	--	--
Overboeking uitgekeerd interimdividend 2007	--	--	--	--	-94	94	--	--
	--	--	--	--	371	-371	--	--
Ongerealiseerde herwaarderingen uit hoofde van cash flow hedges	--	--	--	61	--	--	61	--
Uitgesteld renteresultaat uit hoofde van cash flow hedges	--	--	--	7	--	--	7	--
Ongerealiseerde herwaarderingen	--	--	--	-525	--	--	-525	--
Bijzondere waardeverminderingen	--	--	-37	577	--	--	540	--
Realisatie van herwaarderingen via de winst- en verliesrekening	--	--	--	123	--	--	123	--
Mutatie winstdelingsreserve	--	--	--	-3	3	--	--	--
Overige mutaties	--	--	--	53	-54	--	-1	--
Rechtstreekse mutaties in het eigen vermogen	--	--	-37	293	-51	--	205	--
Netto resultaat 2008	--	--	--	--	--	-504	-504	--
Totaal resultaat 2008	--	--	-37	293	-51	-504	-299	--
Aandelenemissie	--	600	--	--	--	--	600	--
Emissie core tier 1 securities capital	--	--	--	--	--	--	--	1.250
Kosten met betrekking tot emissie	--	--	--	--	--	--	--	-1
Uit te keren coupon op securities capital	--	--	--	--	-34	--	-34	--
Uitgekeerd (interim) dividend	--	--	--	--	--	-232	-232	--
Transacties met aandeelhouders en houders van securities capital	--	600	--	--	-34	-232	334	1.249
Totaal mutaties eigen vermogen 2008	--	600	-37	293	286	-1.107	35	1.249
Stand per 31 december 2008	426	1.275	-18	478	2.198	-736	3.623	1.249

Geplaatst kapitaal

Het geplaatste kapitaal bestaat uit gewone aandelen en aandelen B.

De nominale waarde van de gewone aandelen en aandelen B is €1,63. Het aantal geplaatste stukken per 31 december 2009 is respectievelijk 287.619.867 gewone aandelen en 6 aandelen B.

	Aantal gewone aandelen		Bedrag gewone aandelen (in € miljoenen)		Aantal aandelen B		Bedrag aandelen B (in € miljoenen)	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Maatschappelijk aandelenkapitaal	1.044.005.143	1.044.005.143	1.702	1.702	6	6	--	--
Aandelenkapitaal in portefeuille	756.385.276	782.532.535	1.233	1.276	--	--	--	--
Totaal eind van het jaar	287.619.867	261.472.608	469	426	6	6	--	--
Verloop								
Aandelen begin van het jaar	261.472.608	261.472.608	426	426	6	--	--	--
Uitgifte van aandelen	26.147.259	--	43	--	--	6	--	--
Uit Slotdividend	--	--	--	--	--	--	--	--
Uit Interimdividend	--	--	--	--	--	--	--	--
Totaal eind van het jaar	287.619.867	261.472.608	469	426	6	6	--	--

Securities capital

Het securities capital is geplaatst bij Stichting Beheer SNS REAAL en bij de Nederlandse Staat.

De nominale waarde van de securities geplaatst bij Stichting Beheer is € 100. Het aantal geplaatste stukken is 4.350.000.

De nominale waarde van de securities geplaatst bij de Nederlandse staat is € 1,63. Het aantal geplaatste stukken per 31 december 2009 is 107.619.045.

In miljoenen euro's	Totaal	
	2009	2008
Securities capital Stichting Beheer SNS REAAL	435	500
Securities capital Nederlandse Staat	564	749
Totaal	999	1.249
Verloop securities capital Stichting Beheer SNS REAAL		
Balanswaarde begin van het jaar	500	500
Inkoop van securities	-65	--
Balanswaarde eind van het jaar	435	500
Verloop securities capital Nederlandse Staat		
Balanswaarde begin van het jaar	749	--
Inkoop van securities	-185	--
Plaatsing nominaal	--	233
Agioreserve	--	517
Kosten met betrekking tot securities emissie	--	-1
Balanswaarde eind van het jaar	564	749

6 Achtergestelde schulden

Dit betreft schulden die zijn achtergesteld bij de overige verplichtingen.

In miljoenen euro's	2009	2008
Obligatielening variabele rente 2005/2012	199	199
Obligatielening 6,258% 2007/2049	248	347
Obligatielening 8,45% 2008/2018	75	79
Onderhandse leningen	78	95
Totaal	600	720

Door groepsmaatschappijen wordt voor een nihil bedrag aan achtergestelde obligaties gehouden (2008: € 11 miljoen). Het saldo van de achtergestelde schulden met een looptijd langer dan vijf jaar bedraagt € 353 miljoen (2008: € 521 miljoen). De onderhandse leningen hebben een gemiddeld contractueel rentepercentage van 6,4% (2008: 6,4%).

De afname van het uitstaande volume van de achtergestelde 6,258% achtergestelde obligatie van de groepsactiviteiten is het gevolg van obligatiehouders die van de mogelijkheid tot omwisseling gebruik hebben gemaakt.

7 Schuldbewijzen

In miljoenen euro's	2009	2008
EMTN leningen	398	285
Totaal	398	285

De European Medium Term Notes hebben een looptijd korter dan vijf jaar. Voor het vastrentende deel van € 298 miljoen bedraagt het rentepercentage 4,1%. Voor een bedrag van € 100 miljoen is het rentepercentage variabel.

8 Overige schulden aan klanten

In miljoenen euro's	2009	2008
Onderhandse leningen	54	54
Kasgeldleningen	1.255	697
Totaal	1.309	751
Resterende looptijd onderhandse leningen		
Korter dan drie maanden	555	721
Van drie maanden tot één jaar	724	30
Van één tot vijf jaar	30	--
Totaal	1.309	751

De onderhandse leningen hebben een gemiddeld rentepercentage van 5,7% (2008: 5,5%). De kasgeldleningen betreffen leningen met groepsmaatschappijen.

9 Schulden aan banken

Dit betreffen schulden aan groepsmaatschappijen die opvraagbaar zijn binnen drie maanden (€ 500 miljoen) en binnen één jaar tot vijf jaar (€ 200 miljoen).

Garanties

Voor SNS Bank, SNS Asset Management en SNS REAAL Invest heeft SNS REAAL garanties gesteld in de zin van artikel 403, Boek 2 BW. Voor de meeste dochtermaatschappijen van SNS Bank en SNS REAAL Invest heeft SNS REAAL ook een 403-verklaring verstrekt. REAAL Verzekeringen N.V. heeft voor enkele dochtermaatschappijen 403-verklaringen verstrekt, met uitzondering van SNS Verzekeringen B.V. waarvoor een dergelijke garantie door SNS REAAL is verstrekt.

SNS REAAL N.V. vormt samen met een belangrijk deel van haar groepsmaatschappijen een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting en een fiscale eenheid voor de omzetbelasting. Alle vennootschappen binnen deze fiscale eenheid zijn hoofdelijk aansprakelijk voor de schulden uit hoofde van vennootschapsbelasting respectievelijk de omzetbelasting van de betreffende fiscale eenheden.

Toelichting op de enkelvoudige winst- en verliesrekening

Accountantskosten

In het boekjaar zijn de volgende honoraria van de accountantsorganisatie KPMG Accountants N.V. en de overige KPMG onderdelen ten laste gebracht van de onderneming, haar dochtermaatschappijen en andere maatschappijen die zij consolideert, een en ander zoals bedoeld in artikel 2: 382a BW:

In duizenden euro's	KPMG Accountants N.V.	Overige KPMG onderdelen	Totaal
2009			
Onderzoek van de jaarrekening, waaronder de controle van de statutaire jaarrekeningen en overige statutaire controles van dochtervennootschappen en andere geconsolideerde maatschappijen	3.530	--	3.530
Andere controlediensten	619	21	640
Adviesdiensten op fiscaal terrein	--	469	469
Andere niet-controlediensten	5	1.710	1.715
Totaal	4.154	2.200	6.354
2008			
Onderzoek van de jaarrekening, waaronder de controle van de statutaire jaarrekeningen en overige statutaire controles van dochtervennootschappen en andere geconsolideerde maatschappijen	3.650	--	3.650
Andere controlediensten	879	226	1.105
Adviesdiensten op fiscaal terrein	--	536	536
Andere niet-controlediensten	15	1.859	1.874
Totaal	4.544	2.621	7.165

Utrecht, 10 maart 2010

Raad van Commissarissen

R. Zwartendijk (voorzitter)
H.M. van de Kar (vice-voorzitter)
C.M. Insinger
S.C.J.J. Kortmann
R.J. van de Kraats
J.E. Lagerweij
H. Muller
J.A. Nijhuis
H.W.P.M.A. Verhagen
L.J. Wijngaarden

Raad van Bestuur

R.R. Latenstein (voorzitter)
M.W.J. Hinssen
F.K.V. Lamp
D.J. Okhuijsen

Overzicht belangrijkste groepsmaatschappijen

In onderstaand overzicht zijn de belangrijkste groepsmaatschappijen vermeld, onderscheiden naar de bankactiviteiten, de verzekeringsactiviteiten en de groepsactiviteiten van SNS REAAL. Het deelnemingspercentage is 100%.

Bankactiviteiten

SNS Bank N.V.	Utrecht
ASN Bank N.V.	's-Gravenhage
ASN Groenbank N.V.	's-Gravenhage
BLG Hypotheekbank N.V.	Geleen
SNS Securities N.V.	Amsterdam
SNS Assurantiën B.V.	Maastricht
SNS Property Finance B.V.	Leusden
SNS Regio Bank N.V.	Utrecht

Verzekeringsactiviteiten

REAAL Verzekeringen N.V.	Utrecht
SRLEV N.V.	Alkmaar
REAAL Schadeverzekeringen N.V.	Zoetermeer
Proteq Levensverzekeringen N.V.	Alkmaar
Proteq Schadeverzekeringen N.V.	Alkmaar
REAAL Reassurantie S.A.	Luxemburg
DBV Finance B.V.	Zeist
SNS Verzekeringen B.V.	Zoetermeer
RM B.V.	Utrecht

Groepsactiviteiten

SNS REAAL Invest N.V.	Utrecht
SNS Asset Management N.V.	Utrecht
Zwitserleven Asset Management B.V.	Amstelveen

Overige kapitaalbelangen

Voor de belangrijkste overige kapitaalbelangen wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans bij de geassocieerde deelnemingen op pagina 210 en 211.

Het overzicht als bedoeld in de artikelen 379 en 414, Boek 2 BW, is gedeponeerd bij het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Utrecht.

Regeling inzake de winst- en verliesbestemming

Resultaat 2009: € 17 miljoen

Statutaire regeling inzake de winst- en verliesbestemming gewone aandelen en aandelen B:

Winst en verlies verdeling gewone aandelen en aandelen B

De winstverdeling zal worden bepaald in overeenstemming met artikel 34 van de statuten van SNS REAAL N.V. Dit artikel bepaalt onder meer dat de Raad van Bestuur onder voorafgaande goedkeuring van de Raad van Commissarissen zoveel van de winst kan reserveren als nodig wordt geoordeeld. Het resterende deel van de winst, na aftrek van het dividend toekomende aan de aandelen B, zal worden uitgekeerd aan de houders van gewone aandelen. Uitkeringen kunnen slechts worden gedaan voor zover het eigen vermogen groter is dan het bedrag van het geplaatste kapitaal vermeerderd met de wettelijke reserves.

Het maatschappelijk kapitaal van de vennootschap bestaat uit gewone aandelen en aandelen B, allen nominaal € 1,63. De aandelen B zijn uitgegeven aan Stichting Beheer SNS REAAL.

De aandelen B geven recht op een dividend dat afhankelijk is van het dividend dat uitgekeerd wordt op gewone aandelen op een dusdanige wijze dat het dividendrendement van de aandelen B (uitgedrukt in een percentage van het totale nominale bedrag van de aandelen B en de aan de aandelen B verbonden agioreserve en agioherstelreserve) negentig procent (90%) zal bedragen van het dividendrendement van de gewone aandelen (uitgedrukt in een percentage van de gemiddelde slotkoers van de gewone aandelen in de laatste drie maanden van het desbetreffende boekjaar). Het dividend voor de aandelen B wordt bepaald door de gerechtigdheid te vermenigvuldigen met het uitkeringspercentage op gewone aandelen, waarbij het uitkeringspercentage gemaximeerd is op 45%.

De Raad van Bestuur heeft – onder voorafgaande goedkeuring van de Raad van Commissarissen – besloten af te zien van een dividend over 2009 en de voor uitkering vatbare winst geheel te reserveren, waardoor over 2009 geen dividend op de geplaatste aandelen zal worden uitgekeerd.

Regeling inzake de winst- en verliesbestemming core tier 1 capital securities:

Uitbetaling coupon van securities

De uitkering aan de houders van de core tier 1 capital securities die op 11 december 2008 zijn uitgegeven (Stichting Beheer SNS REAAL en de Nederlandse Staat) is afhankelijk van betaling van (interim)dividend aan gewone aandeelhouders en op aandelen B.

Over het in 2009 aan de Nederlandse Staat vervroegd ingekochte deel van de core tier 1 capital securities ten bedrage van € 185 miljoen heeft SNS REAAL volgens de voorwaarden waaronder de core tier 1 capital securities aan de Nederlandse Staat zijn uitgegeven, vanaf 9 juni 2009 ten laste van de winstverdeling over het boekjaar 2009 een coupon van € 7,5 miljoen betaald.

Over het in 2009 van Stichting Beheer SNS REAAL vervroegd ingekochte deel van de core tier 1 capital securities ten bedrage van € 65 miljoen is geen coupon betaald.

Winstbestemming

De winst over het boekjaar 2009 komt ten gunste van de winstreserve van de Vennootschap.

Accountantsverklaring

Aan de Algemene vergadering van Aandeelhouders van SNS REAAL N.V.

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag op pagina 109 tot en met 249 opgenomen jaarrekening 2009 van SNS REAAL N.V. te Utrecht gecontroleerd. De jaarrekening omvat de geconsolideerde en de enkelvoudige jaarrekening. De geconsolideerde jaarrekening bestaat uit de geconsolideerde balans per 31 december 2009, de geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2009, het geconsolideerd totaalresultaat, geconsolideerd overzicht mutaties eigen vermogen en het geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2009 alsmede uit een overzicht van de belangrijkste gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen. De enkelvoudige jaarrekening bestaat uit de enkelvoudige balans per 31 december 2009 en de enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2009 met de toelichting.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de vennootschap is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven in overeenstemming met International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie en met Titel 9 Boek 2 BW, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te

voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de vennootschap. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die het bestuur van de vennootschap heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel betreffende de geconsolideerde jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de geconsolideerde jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van SNS REAAL N.V. per 31 december 2009 en van het resultaat en de kasstromen over 2009 in overeenstemming met International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie en met Titel 9 Boek 2 BW.

Oordeel betreffende de enkelvoudige jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de enkelvoudige jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van SNS REAAL N.V. per 31 december 2009 en van het resultaat over 2009 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende andere wettelijke voorschriften en/of voorschriften van regelgevende instanties

Op grond van de wettelijke verplichting ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder f BW melden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Amstelveen, 10 maart 2010

KPMG ACCOUNTANTS N.V.

D. Korf RA

Begrippen, ratio's en afkortingen

Begrippen

Aandelen- en vastgoedrisico	Het risico dat de waarde van een aandeel- en of vastgoedbelegging of portfolio van aandelen- en/of vastgoedbeleggingen zal afnemen in de toekomst.
Aanvullend kapitaal	Zie Tier 2-kapitaal
Advanced Measurement Approach (AMA)	Methode onder Basel II voor de berekening van het operationeel risico. Bij deze methode mag de bank eigen modellen ontwikkelen gebaseerd op directe of indirecte waarneming om het vereist kapitaal voor het operationeel risico te kwantificeren.
Agioreserve	Het gestorte kapitaal dat in aanvulling op de nominale waarde op de uitgegeven aandelen is gestort.
ALM (asset en liability management)	Het managen van de activa en verplichtingen met het doel de marktrisico's qua niveau en beweeglijkheid te begrenzen en tegelijkertijd een zo hoog mogelijk rendement te behalen binnen deze grenzen.
ALM-positie	De rentepositie voortvloeiende uit verschillen in rentetypische looptijd tussen activa en passiva.
Bedrijfskosten-premieverhouding	Efficiencyratio van REAAL Verzekeringen die de verhouding weergeeft tussen de gecorrigeerde bedrijfskosten en gecorrigeerde premie-inkomsten.
Beleggerscompensatiestelsel	Een wettelijke regel die bescherming biedt indien een bank of beleggingsonderneming niet kan voldoen aan haar verplichtingen die voortvloeien uit beleggingsdiensten voor particulieren en 'kleine' ondernemingen.
Beleggingsfinanciering (bij SNS Property Finance)	Activiteiten van SNS Property Finance die zijn gericht op langetermijnfinanciering van woningen, winkels, winkelcentra, kantoren en bedrijfsobjecten.
Beleggingsrisico	Het risico dat de waarde van een belegging of portfolio van beleggingen zal afnemen in de toekomst.
Beschikbare-premieregeling	Een beschikbare premieregeling (defined contribution plan) is een regeling waarbij een werkgever een overeengekomen premie beschikbaar stelt aan de werknemer om pensioenrechten te verzekeren. De werkgever doet hierbij geen toezegging over de hoogte van de te verzekeren pensioenuitkeringen.
BIS-ratio	Solvabiliteitsratio voor banken waarin aangegeven kapitaalbestanddelen zijn uitgedrukt als percentage van de risicogewogen activa. De minimumeis van 8% is door de Bank for International Settlements (BIS) vastgesteld.
Cash flow hedge	Een afdekking van het risico op schommelingen in de toekomstige kasstromen van een actief, verplichting of verwachte transactie, die voortkomt uit variable koersen of prijzen.
CAR-ratio	De Capital Adequacy Reserve ratio is het quotiënt van het voor risico gecorrigeerde aanwezige kapitaal en het voor risico gecorrigeerde benodigde kapitaal en is daarmee een maat voor het financiële weerstandsvermogen. De correcties worden berekend volgens de regels van het betreffende ratingbureau.
Co-assurantie	Co-assurantie vindt plaats wanneer meerdere verzekeraars een bepaald percentage of een deel van een verzekeringscontract en alle daaraan gerelateerde risico's dragen.
Combined ratio	De combined ratio schadebedrijf is een percentuele weergave van de brutoschadelast, provisie en bedrijfskosten ten opzichte van de verdiende premie eigen rekening.
Concentratierisico	Het risico dat het vermogen, resultaat of de continuïteit wordt bedreigd als gevolg van een eenzijdige samenstelling van portefeuilles.
Core capital	Tier 1-kapitaal verminderd met de door DNB gedefinieerde innovatieve Tier 1-instrumenten
Core capital ratio	Ratio die het core capital weergeeft als percentage van de totale risicogewogen activa.

Corporate finance	Maatwerkdienstverlening voor bedrijfsfinanciering door middel van effectenuitgifte en -handel en bemiddeling op de markt voor kapitaalfinanciering.
Credit spread	De rentepremie boven de risicovrije rente die bedrijven over hun schulden moeten betalen.
Credit Support Annex (CSA)	Een standaard overeenkomst tussen partijen die handelen in over-the-counter derivaten, waarin de verplichting is vastgelegd dat beide partijen de tegenwaarde van de derivaten in liquide instrumenten aanhouden als zekerheid voor het kredietrisico.
Customer Due Diligence (CDD)	Beleid gericht op het verkrijgen van inzicht in de relevante aspecten van de klanten waar men zaken mee doet met als doel de integriteit van het financiële stelsel te waarborgen.
Depositogarantiestelsel	Een wettelijke regel (WFT) die een zekere bescherming biedt indien een vergunninghoudende financiële instelling onmachtig is om tegoeden op betaal- en spaarrekeningen terug te betalen aan particulieren en ‘kleine’ ondernemingen.
Derivaten	Een financieel instrument waarvan de waarde is afgeleid van één of meer onderliggende waarden.
Double leverage	Deze solvabiliteitsratio geeft de verhouding weer tussen de balanswaarde van de deelnemingen in groepsmaatschappijen en het eigen vermogen.
Duration	De duration is de gewogen gemiddelde looptijd van kasstromen waarbij het gewicht van elke kasstroom wordt bepaald door het relatieve belang van die kasstroom.
Earnings-at-Risk (EaR)	De ‘Earnings-at-Risk’ is een indicator die de gevoeligheid van veranderingen in de rentetarieven en aandelenkoersen op toekomstige resultaten meet.
Earnings coverage ratio	De ratio geeft inzicht in de mate waarin een onderneming in staat is om alle rentelasten die betrekking hebben op de financiering van vreemd vermogen te dekken uit de winst.
Economic Value Added	De economisch toegevoegde waarde bij een bedrijf waarbij de bedrijfsresultaten worden gecorrigeerd voor de kosten op het eigen vermogen en de belasting op kasbasis.
Economisch kapitaal	Het volgens eigen modellen vastgestelde kapitaal dat nodig is om risico’s van alle activiteiten op te vangen binnen een tijdsbestek van een jaar.
Effectieve rentemethode	Een methode om de geamortiseerde kostprijs, interest, kosten en opbrengsten te berekenen op basis van de effectieve interest voet van een financieel actief of passief.
Efficiencyratio bankbedrijf	Ratio die de verhouding weergeeft tussen de totale bedrijfslasten (exclusief waardeveranderingen) en de totale baten.
Eindloonregeling	Een eindloonregeling is een regeling waarbij een pensioen is gebaseerd op het laatst verdiende salaris. De toekomstige uitkeringen zijn gegarandeerd. Iedere salarisverhoging telt hierbij met terugwerkende kracht mee voor de hoogte van het pensioen.
Embedded value	Methode voor de waardebepaling van een verzekeringsbedrijf door middel van het contant maken van toekomstige winststromen plus het aan te houden kapitaal en het vrije vermogen, minus de kosten van het kapitaal.
Fair value hedge	Het afdekken van risico op schommelingen in de reële waarde van een activum of passivum.
Financial lease	Een lease overeenkomst die vrijwel alle aan de eigendom van een actief verbonden risico’s en voordelen overdraagt aan de gebruiker (lessee).
Financieel instrument	Een overeenkomst die leidt tot een financieel actief bij de ene onderneming en een financiële verplichting of eigenvermogensinstrument bij een andere onderneming.

Financial Leverage	De ratio geeft de mate weer waarin de onderneming met vreemd vermogen is gefinancierd.
Frauderisico	Risico als gevolg van opzettelijk bedrog, verduistering van eigendom of van het niet naleven van de wet.
Gestructureerde financiering	Financieel maatwerk dat is toegespitst op specifieke financieringsbehoeften van klanten. De oplossingen beperken zich niet tot standaard leningovereenkomsten. Er wordt ook gebruik gemaakt van complexe financiële transacties.
Herverzekeringscontract	Een verzekering uitgegeven door één verzekeraar (de herverzekeraar) om een andere verzekeraar (de cedent) te compenseren in verband met verliezen op een of meer van de door de cedent uitgegeven contracten.
IBNR voorziening	De IBNR Voorziening betreft de voor balansdatum ontstane schade of verplichtingen die nog niet zijn gemeld (IBNYR) en de aanvullingen op schade en verplichtingen die te laag zijn ingeschat (IBNER)
Infectiegraad (bij hypotheke)	Het aantal hypotheke bij Bijzonder Beheer gedeeld door het totaal aantal uitstaande hypotheke.
Innovatieve Tier 1-instrumenten	Vermogenscomponenten anders dan gestort aandelenkapitaal en reserves, die in aanmerking mogen worden genomen voor de bepaling van het Tier 1-kapitaal (kernkapitaal).
Institutional brokerage	Bemiddeling bij effectentransacties voor institutionele klanten.
Internal Rating Based Approach (IRB approach)	Methode onder Basel II voor de berekening van het kredietrisico. Bij deze methode mag de bank eigen modellen ontwikkelen, gebaseerd op directe of indirecte waarneming, voor de schatting van parameters voor de berekening van de risicogewogen activa.
Kernkapitaal	Zie Tier 1-kapitaal.
Koopsomproducten	Koopsomproducten zijn levensverzekeringen waarbij de premie uitsluitend bestaat uit een eenmalige betaling.
Kortlevenrisico	Het risico waarbij een toename van de sterftekans hoger is dan de sterftekans volgens het tarief en een verslechtering van het resultaat laat zien.
Kredietrisico	Het risico van het niet nakomen van financiële of andere contractuele verplichting door een tegenpartij met negatieve effecten op het vermogen en resultaat.
Leven- en arbeidsongeschiktheidsrisico	Het verzekeringstechnisch risico voor leven-en arbeidsongeschiktheidsverzekeringen, op een financieel verlies doordat de omvang van kasstromen in verband met uitkeringen in geval van situaties zoals opgenomen in het levensverzekeringscontract of arbeidsongeschiktheidscontract groter of niet in overeenstemming is met de verwachtingen.
Langlevenrisico	Het risico waarbij een afname van de sterftekans lager is dan de sterftekans volgens het tarief en een verslechtering van het resultaat laat zien.
Levenslooptegeling	De levenslooptegeling is een wettelijke regeling waarbij werknemers kunnen sparen om in de toekomst een periode van onbetaald verlof te financieren.
Liquiditeitsrisico	Het risico om op korte termijn over onvoldoende liquide middelen te beschikken waardoor niet aan financiële verplichtingen kan worden voldaan.
Loan to Foreclosure Value (LtFV)	Een risico-indicator die de verhouding aangeeft tussen de hypotheek en de executiewaarde van het onderpand.
Loss given default (LGD)	Parameter die wordt gebruikt in de berekening van het economisch kapitaal of het vereiste kapitaal onder Basel II en die het risico weergeeft dat (maximum) verlies wordt geleden als gevolg van het niet of niet volledig nakomen van verplichtingen van partijen waaraan kredietfaciliteiten zijn verstrekt, rekening houdend met verkregen zekerheden.

Maatschappij winstdeling	Vorm van winstdeling waarbij op grond van overeenkomst van levensverzekering een deel van de door de verzekeraar gerealiseerde winst aan de verzekeringsnemer wordt uitgekeerd in de vorm van premierestitutie, premieverlaging of verhoging van het verzekerd kapitaal.
Macro hedge	Een afdekking van een specifiek risico voor een portefeuille van activa of passiva.
Marktrisico	Het risico dat het vermogen, resultaat of de continuïteit wordt bedreigd door bewegingen in het niveau van en/of volatiliteit in marktprijzen.
Micro hedge	Een afdekking van een specifiek risico voor een specifiek activum of passivum.
Middelloodregeling	Pensioenregeling waarbij het pensioen is gebaseerd op het gemiddelde salaris dat een werknemer tijdens zijn werkzame periode verdient.
Modified duration	Maatstaf voor de rentegevoeligheid, ofwel de verhouding van de mutatie van een rentewijziging en de daaruit voortvloeiende mutatie in de contante waarde van de kasstromen.
New annual premium equivalent (NAPE)	Dit betreft de som van de nieuwe standpremie en de gewogen koopsom naar standpremie voor de nieuwe productie.
Notional amount	Het notional amount geeft de rekeneenheid weer, die met betrekking tot derivaten de verhouding weergeeft met de onderliggende waarden van de primaire financiële instrumenten.
Onderhandse lening	Onderhandse leningen zijn verstrekte of opgenomen gelden op schuldbekentenis met een vooraf vastgesteld aflossingsschema, niet via de openbare markt.
Onherroepelijke faciliteit	Een aan de klant toegezegde kredietfaciliteit die niet onvoorwaardelijk kan worden opgezegd.
Onnatuurlijk verval	Het beëindigen of verlagen van een verzekering op verzoek van de polishouder. Deze beëindiging of verlaging vloeit niet direct voort uit de polisvoorwaarden.
Operationeel risico	Het risico dat het vermogen, resultaat of de continuïteit wordt bedreigd door ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting dan wel procesuitvoering of externe gebeurtenissen.
Overrentedeling	Vorm van winstdeling waarbij op grond van overeenkomst van levensverzekering een deel van de door de verzekeraar gerealiseerde overrente aan de verzekeringsnemer wordt uitgekeerd in de vorm van premierestitutie, premieverlaging of verhoging van het verzekerd kapitaal.
Overtoewijzingsoptie	Ook wel green shoe genoemd. Een pakket aandelen dat niet onmiddellijk wordt aangeboden aan geïnteresseerde beleggers, maar gereserveerd wordt voor wanneer er meer vraag dan aanbod zou zijn naar bij een emissie uitgegeven aandelen. Deze aandelen houden de banken die de beursintroductie begeleiden ter beschikking om bij een grote vraag de prijs beheersbaar te houden.
Probability of default (PD)	De kans dat een kredietnemer niet aan zijn betalingsverplichtingen kan voldoen.
Projectfinanciering (Bij SNS Property Finance)	Activiteiten van SNS Property Finance die bestaan uit kortlopende financieringen voor de bouw van kantoren, winkelcentra, winkels, bedrijfsruimten, woningen en gemengde projecten. Tevens vallen hieronder; handels- en overbruggingsfinancieringen en financieringen voor de aankoop van grond.
Purchase Price Allocation	Een rekenmethode welke wordt gebruikt om alle relevante bezittingen en schulden zowel te identificeren als te waarderen op reële waarde van acquisities, joint ventures en geassocieerde deelnemingen.
Rating	Kwaliteitskeurmerk dat credit rating agencies toekennen aan bedrijven of obligatieleningen. Ratings worden uitgedrukt in een combinatie van letters en cijfers, een Triple A ('AAA') rating is de hoogst mogelijke. Hoe hoger de rating, hoe lager het kredietrisico voor de belegger.

RAROC	Dit is het naar risico gewogen rendement op kapitaal.
Reële waarde	Het bedrag waarvoor een actief zou kunnen worden verhandeld of een verplichting zou kunnen worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde, tot een transactie bereid zijnde, onafhankelijke partijen .
Rendement eigen vermogen (REV)	De REV is de verhouding van de nettowinst en het gemiddeld eigen vermogen. De REV geeft het rendement weer op het geïnvesteerde eigen vermogen.
Rentecurve	De lijn die de renteniveaus met een verschillende looptijd met elkaar verbindt.
Rentemismatch	Het verschil in rentetypische looptijd tussen uitgezette en opgenomen gelden.
Renterisico	Het risico dat het vermogen, resultaat of de continuïteit wordt bedreigd als gevolg van beweging in het niveau of de volatiliteit van de rentestanden.
Rentestandkorting	Rentestandkorting is een korting ineens op de premie (waaronder een koopsom) in verband met de verwachte overrente (toekomstige overrente die met een premie wordt verrekend).
Risicogewogen activa	Activa gewogen voor kredietrisico, gebaseerd op het wegingspercentage dat wordt gebruikt in de reguliere rapportage aan DNB.
Schaderisico	Het risico op financieel verlies omdat de omvang van uitgaande kasstromen in verband met gemelde schaden, niet in overeenstemming is met de verwachtingen. Schadeverzekeringen die bij overnames onder een schadeloosstellingsregeling vallen, worden buiten beschouwing gelaten.
Schadequote	De schadequote is een percentuele weergave van de brutoschadelast ten opzichte van de bruto verdiende premie.
Securities capital	De per 11 december 2008 door SNS REAAL uitgegeven securities (eigen vermogen) aan de Nederlandse Staat en Stichting Beheer SNS REAAL.
Securitisatie	Securitisatie is een transactie of regeling waarbij van bestaande activa, bijvoorbeeld hypotheek, het economisch eigendom wordt overgedragen aan een afgezonderde entiteit. Deze entiteit geeft vervolgens onder zekerheid van deze activa, verhandelbare vermogenstitels uit die recht geven op de kasstromen van die activa.
Solvabiliteit	Solvabiliteit is de mate waarin een bedrijf aan haar verplichtingen kan voldoen.
Solvabiliteitsratio	De solvabiliteitsratio geeft de verhouding weer tussen de aanwezige solvabiliteitsmarge en de wettelijke norm. Ofwel: aanwezige solvabiliteitsmarge gedeeld door de vereiste solvabiliteitsmarge (%).
Standardised Approach	Methode onder Basel II voor de berekening van het operationeel risico en het kredietrisico bij de bank. Deze methode gaat uit van een gestandaardiseerde benadering waarbij de hoogte van een risicoweging van een post door de toezichthouder is voorgeschreven.
Sterfterisico	Het risico dat het vermogen, resultaat of de continuïteit wordt bedreigd als gevolg van afwijkingen in timing en omvang van cash flows volgend uit veronderstelde sterfte.
Stresstest	In een stresstest wordt de financiële weerbaarheid van een financiële instelling geanalyseerd bij realistische doch sterke veranderingen in parameters die belangrijk zijn voor de onderneming. Bijvoorbeeld, macro-economisch veranderingen, crises op financiële markten, verandering van wet- en regelgeving, verandering in liquiditeit in geld- en kapitaalmarkten.
Tier 1-kapitaal	Ook wel kernkapitaal genoemd. Dit kapitaal bestaat uit het volgestorte aandelenkapitaal, alle reserves exclusief herwaarderingsreserves, de ingehouden winsten, het eventuele belang van derden en de door DNB gedefinieerde innovatieve Tier-1 instrumenten. Immateriële vaste activa, met uitzondering van gekochte en in eigen beheer ontwikkelde software voor eigen gebruik en gekochte loan servicing rights, worden op het Tier 1-kapitaal in mindering gebracht.

Tier 1-ratio	Solvabiliteitsratio die het Tier 1-kapitaal weergeeft als percentage van de totale risicogewogen activa.
Tier 2-kapitaal	Ook wel aanvullend kapitaal genoemd. Dit kapitaal bestaat uit de herwaarderingsreserves, onder bepaalde voorwaarde het gestorte deel op langlopende achtergestelde leningen en cumulatief preferente aandelen voor zover deze deel uitmaken van het gestorte kapitaal.
Tier 3-kapitaal	Ook wel overig kapitaal genoemd. Dit kapitaal bestaat uit de waarde van het gestorte deel op kortlopende achtergestelde leningen. Hierbij dient aan bepaalde voorwaarden inzake oorspronkelijke looptijd, vervroegde aflosbaarheid en omvang te zijn voldaan.
Toetsingsvermogen	De financieringsbronnen die, op grond van de regelgeving van de toezichthouder, in aanmerking worden genomen voor de berekening van Tier 1-, Tier 2-en Tier 3-kapitaal.
Toezichtkapitaal	Kapitaal dat uit hoofde van het solvabiliteitstoezicht door DNB door SNS Bank en REAAL Verzekeringen dient te worden aangehouden.
Value-at-Risk (VaR)	Statistische maatstaf die op basis van vele scenario's een uitspraak doet over de mogelijke verliezen in een portefeuille. Bijvoorbeeld, een VaR van 100 met betrouwbaarheidsniveau van 99% zegt dat er een 1% kans bestaat op verliezen groter dan 100.
Value in force (ViF)	De contante waarde van toekomstige uitkeerbare resultaten van het levensverzekeringsbedrijf.
Value New Business (VNB)	De waarde van de nieuwe productie van levensverzekeringen op het moment van afsluiten, verlengen of wijzigen van de polis.
Value of Business Acquired (VOBA)	De Value of Business Acquired is de contante waarde van de toekomstige bruto winsten uit overgenomen verzekeringsportefeuilles op het moment van acquisitie.
Valutarisico	Het risico dat het vermogen, resultaat of de continuïteit wordt bedreigd als gevolg van bewegingen in het niveau of in de volatiliteit van de wisselkoersen.
Vastgoedlease	Activiteit van SNS Property Finance die bestaat uit sale-en-leasebacktransacties van bedrijfsmatig vastgoed.
Verzekeringstechnisch risico	Het risico dat het vermogen, resultaat of de continuïteit wordt bedreigd door afwijkingen in timing en omvang van de cash flows volgend uit veronderstelde sterfte, invaliditeit schadeclaims, verzekeringsgedrag, of als gevolg van de invloed van catastrofes op sterfte, invaliditeit, schadeclaims en verzekeringsgedrag van polishouders.
Volmachtkantoor	Een kantoor dat gemachtigd is overeenkomsten te sluiten voor risico van de maatschappij en gelimiteerd het acceptatie-en schadetraject verzorgt voor de maatschappij, al dan niet onder een eigen merk.
Zorgplicht	De zorgplicht van een maatschappij houdt in dat zij bij haar dienstverlening de nodige zorgvuldigheid in acht dient te nemen, waarbij zij naar beste vermogen met de belangen van de klant rekening houdt.

Lijst van afkortingen

ABCP	Asset Backed Commercial Papers	PD	Probability of Default
ABS	Asset Backed Securities	P&O	Personeel en Organisatie
AC	Audit Committee	POP	Product Ontwikkel Proces
ALM	Asset Liability Management	PPA	Purchase Price Allocation
AOV	Arbeidsongeschiktheidsverzekering	QIS	Quantitative Impact Study
AvA	Algemene vergadering van Aandeelhouders	RAROC	Risk Adjusted Return on economic Capital
CAO	Collectieve Arbeids Overeenkomst	RC	Risk Committee
CDO	Collateralised Debt Obligation	REV	Rendement op het Eigen Vermogen
CLO	Collateralised Loan Obligation	RMBS	Residential Mortgage Backed Securities
‘Code’	Corporate Governance Code	SIV	Structured Investment Vehicle
CSA	Credit Support Annex	SREP	Supervisory Review and Evaluation Process
DHZ	Doe Het Zelf (bank)	STP	Straight Through Processing
EaR	Earnings-at-Risk	TD	Talent Development
EEV	European Embedded Value	TOP	Talent Ontwikkelingsprogramma
EL	Expected Loss	TRT	Toereikendheidstoets
EMTN	European Medium Term Note	VaR	Value-at-Risk
EVA	Economic Value Added	VIK	Voorziening interne afwikkelingskosten
FSC	Forest Stewardship Council	VNB	Value New Business
IBNR	Incurred but not Reported	VOBA	Value of Business Acquired
ICAAP	Internal Capital Adequacy Assessment Process	VPU	Voorziening Periodieke Uitkeringen
IRB	Internal Rating Based	WA	Wettelijke Aansprakelijkheid
ISDA	International Swaps and Derivatives Association	WAO	Wet Arbeids Ongeschiktheid
LAT	Liability Adequacy Test	Wft	Wet financieel toezicht
LGD	Loss Given Default	WpA	Winst per aandeel
LtFV	Loan to Foreclosure Value		
MBS	Mortgage Backed Securities		
MCEV	Market Consistent Embedded Value		
MKB	Midden en Klein bedrijf		
NAPE	New Annual Premium Equivalent		
NGO	Niet Gouvernementele Organisaties		
NHG	Nationale Hypotheek Garantie		
PAP	Product Approval Process		

Contactgegevens

SNS REAAL N.V.

Croeselaan 1
Postbus 8444
3503 RK Utrecht
Telefoon 030 - 291 52 00
www.snsreaal.nl

Concern Communicatie

Telefoon 030 - 291 48 44
concerncommunicatie@snsreaal.nl

Investor Relations

Telefoon 030 - 291 42 46/7
investorrelations@snsreaal.nl

Actuele informatie voor beleggers is te vinden op www.investor.snsreaal.nl.

Colofon

Concept en design

VBAT, Amsterdam

Fotografie

Marcel Christ, Amsterdam
Hans van Ommeren Fotografie, Woerden

Zetwerk

Melis Graphic Services bv, Helmond

Lithografie

De Schutter'Neroc, Capelle a/d IJssel

Druk

vanGrinsven drukkers Venlo bv

Uitgave

SNS REAAL
Croeselaan 1
Postbus 8444
3503 RK Utrecht

Handelsregister KvK Utrecht nr. 16062627

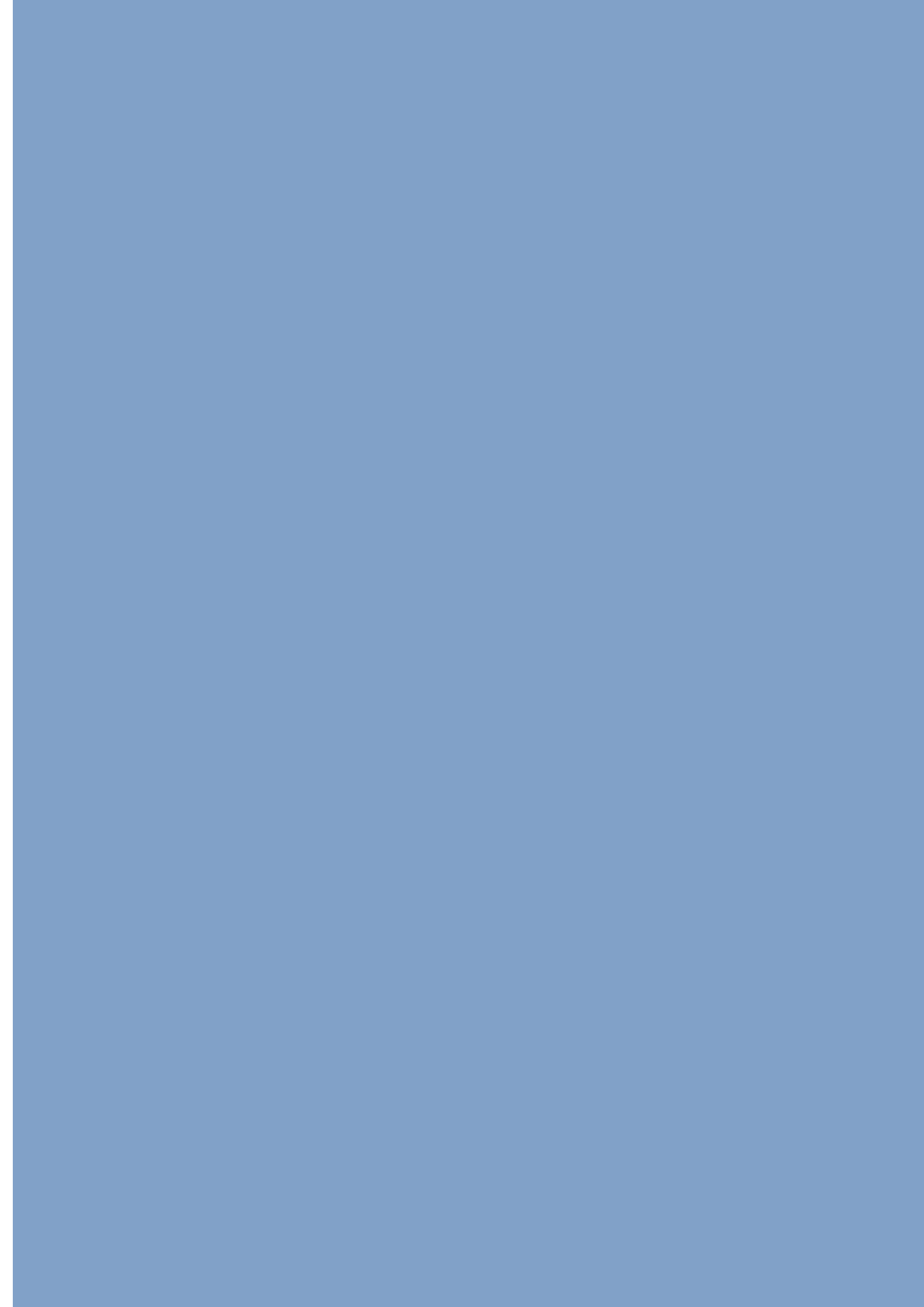
Papier

Dit jaarverslag is gedrukt op chloorvrij en FSC-gecertificeerd papier.

Mixed Sources

Productgroep uit goed beheerde
bossen en gerecycled materiaal.
www.fsc.org Cert no. CU-COC-804541
© 1996 Forest Stewardship Council

www.snsreaal.nl